

ภาพแผ่นดินไทยสมัยรัตนโกสินทร์

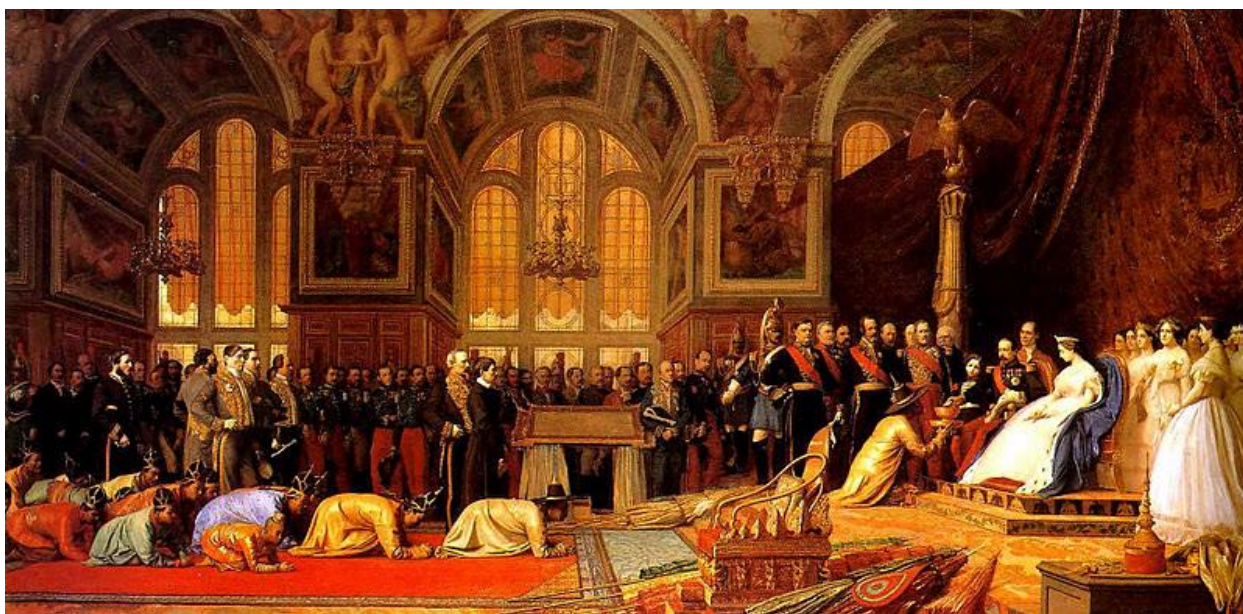
วัดพระศรีรัตนศาสดารามหรือวัดพระแก้ว สร้างสมัยรัชกาลที่ ๑
(<http://www.yunphoto.net/en/photobase/hr/hr๓๕๖๕.html>)

วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม หรือ วัดโพธิ์
พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชทรงบูรณะเป็นวัดประจำรัชกาลเมื่อ พ.ศ. ๒๓๔๔
(http://๔wat-thailand.blogspot.com/p/blog-page_๖๗๖๘.html)

เทวสถาน โบสถ์พราหมณ์ ที่เสาชิงช้า กรุงเทพฯ อายุกว่า ๒๐๐ ปี
หนึ่งในอาคารที่สร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ ๑ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ เมื่อ พ.ศ. ๒๓๒๗

พระยาศรีพิพัฒน์ ราชทูตสยาม ของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
เฝ้าจักรพรรดินโปเลียนที่ ๓ แห่งฝรั่งเศส ที่พระราชวังฟงแตนโบล ค.ศ. ๑๘๖๑
(<http://scalaregia.blogspot.com/๒๐๑๑/๑๒/down-on-your-knees.html>)

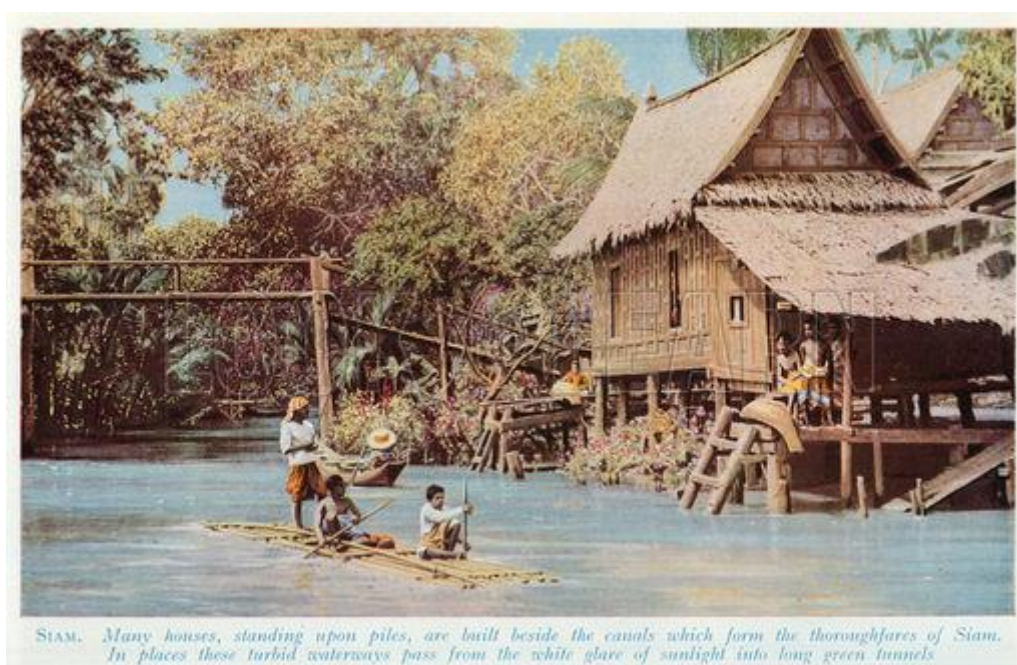
พระที่นั่งอนันตสมาคม สร้างในรัชกาลที่ ๕ พ.ศ. ๒๔๕๑ ด้วยหินอ่อนสีขาวจากอิตาลี
(http://en.wikipedia.org/wiki/File:Ananta_Samakhom_Martinp๑.jpg)

ภาพเขียน “ร.๕ ทรงเลิกทาส” บนเพดานพระที่นั่งอนันตสมาคม โดยกาลิเลโอ คินี จิตรกรชาวอิตาลี
(<http://www.oknation.net/blog/tewson/๒๐๐๘/๐๖/๑๒/entry-๒>)

เรือกำปั่นฝรั่งเศสที่เข้ามาเมืองไทยในสมัยรัชกาลที่ ๕
(<http://www.pinetreeweb.com/hw-smyth.htm>)

บ้านคนไทยสมัยต้นรัตนโกสินทร์

Siam. Illustration for *Countries of the World* by J A Hammerton (Fleetway, c ๑๙๒๕).

(<http://www.lookandlearn.com/history-images/M๘๑๘๙๖๖/Siam?img=๔๓&search=siam&bool=phrase>)

วิกฤตการณ์ที่ปากน้ำ ร.ศ.๑๑๒ เมื่อเรือรบฝรั่งเศสบุกเข้ามาทางสมุทรปราการจนมีการยิงต่อสู้กัน

ภาพจากหนังสือพิมพ์ Le Petit Parisien , ๖ Aug ๑๘๙๓

(http://www.naisoi4.com/index.php?lay=show&ac=cat_show_pro_detail&cid=4045&pid=184362)

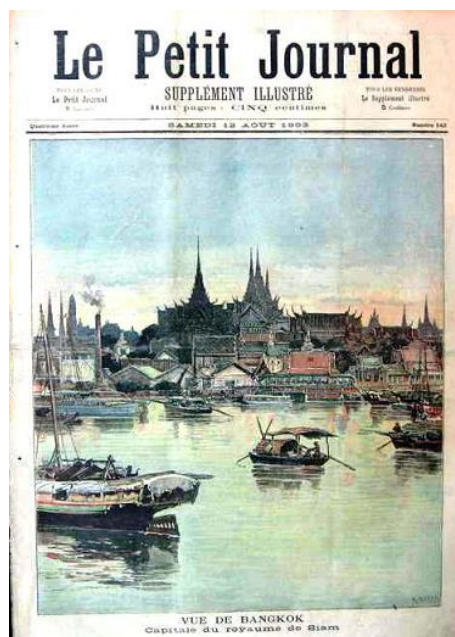

ลตธงสยาม ชักธงฝรั่งเศส,

พิธีมอบดินแดนจังหวัดตราดและเกาะกงให้ฝรั่งเศสเพื่อแลกกับจังหวัดจันทบุรี หลังเหตุการณ์ร.ศ.๑๑๒

ภาพจากหนังสือพิมพ์ Le Petit Journal ฉบับวันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ค.ศ. ๑๙๐๕

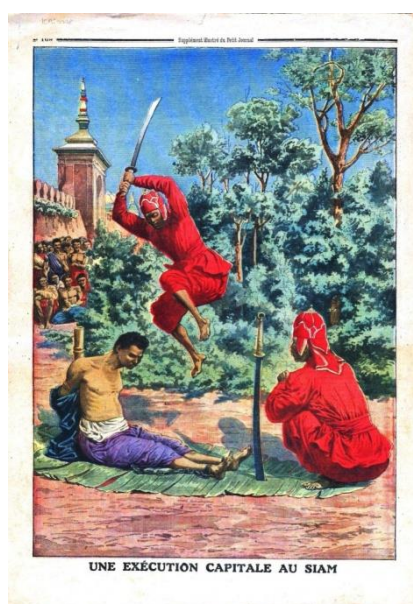
(http://www.udclick.com/home1/index.php?option=com_content&task=view&id=๗๙๓๓๔&Itemid=๑๑๒๐๔๑)

พระบรมมหาราชวังริมแม่น้ำเจ้าพระยาสมัยรัชกาลที่ ๕ วาดโดย Henri Meyer จิตรกรชาวฝรั่งเศส

ภาพจากหนังสือพิมพ์ฝรั่งเศส Le Petit Journal ๑๒ Sept. ๑๘๙๓

(<http://www.surinfarang.com/vbulletin/showthread.php?๙๐๒๑-Old-Siam-Thailand-Pics/page๓>)

การประหารชีวิตในสยาม

ภาพจาก นสพ. ฝรั่งเศส Le Petit Journal ๒๑ May ๑๙๑๑

(<http://vintageprintable.swivelchairmedia.com/๒๐๑๑/๐๔/๑๗/geopolitical-๑/geopolitical-asia-capital-execution-in-siam/>)

ลอยกระทงที่สุโขทัย <http://www.gotoknow.org/posts/๒๒๙๓๗๖/>

สงกรานต์ที่เชียงใหม่ <http://www.triparoundthai.com/?p=๔๓๔>

งานช้างที่สุรินทร์ <http://www.moohin.com>

ประเพณีผีตาโขนที่อ.ด่านซ้าย จ.เลย
<http://topfyonline.com/?p=๒๒>

บทที่ ๘

สมัยรัตนโกสินทร์ตั้งแต่รัชกาลที่ ๑ ถึงรัชกาลที่ ๕

(พ.ศ. ๒๓๒๕-๒๔๕๓)

กรุงรัตนโกสินทร์ หรือกรุงเทพมหานครอมรรัตนโกสินทร์ฯ นั้น เป็นเมืองหลวงของสยามมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๓๒๕ หรือ ๒๔๐ ปีมาแล้ว (ซึ่งเป็นระยะใกล้เคียงกับที่กรุงวอชิงตัน ดีซี เป็นเมืองหลวงของประเทศสหรัฐอเมริกา พ.ศ. ๒๓๓๓) เริ่มจากเมืองเล็กๆริมแม่น้ำเจ้าพระยา แล้วมีการพัฒนาจนกลายเป็นเมืองใหญ่ที่มีประชากรกว่าหกล้านคนใน พ.ศ. ๒๕๖๕ ช่วงรัตนโกสินทร์ตอนต้นระหว่างรัชกาลที่ ๑ ถึงที่ ๓ เป็นระยะแห่งการสร้างเมืองหลวงใหม่ สงครามกับพม่าลดลงเพราะพม่าถูกอังกฤษรุกราน แต่มีการสู้รบกับเขมรและญวนมากขึ้น และต้องระวังอิทธิพลของพวกฝรั่ง ที่พยายามยึดประเทศต่างๆเป็นอาณานิคม

๘.๑ สมัยรัชกาลที่ ๑ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช (พ.ศ. ๒๓๒๕-๒๓๕๒)

สมัยร. ๑ เป็นช่วงสร้างเมืองหลวงใหม่ โดยพยายามเลียนแบบทศแทนกรุงศรีอยุธยา ที่เคยรุ่งเรืองแล้วมาถูกทำลาย มีการสร้างพระบรมมหาราชวัง วัดพระศรีรัตนศาสดาราม กำแพงเมือง ป้อมปราการ ชำระพงศาวดารชาติไทย ต่อสู้กับพม่าจนได้รับชัยชนะในสงครามเก้าทัพ และที่ทำดินแดน

อนุสาวรีย์พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ที่เชิงสะพานพุทธฯ

(<http://www.era.su.ac.th/ArtDatabase/ArtImage/Poo๑๖๘๘.jpg>)

๘.๑.๑ พระราชประวัติและต้นกำเนิดราชวงศ์จักรี พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ขึ้นครองราชย์เป็นปฐมกษัตริย์แห่งราชวงศ์จักรี เมื่อวันที่ ๖ เมษายน พ.ศ. ๒๓๒๕ ตรงกับวันเสาร์ แรม ๙ ค่ำ เดือน ๕ ปีชวด จุลศักราช ๑๑๔๔ ขณะมีพระชนมายุได้ ๔๕ พรรษา

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงนิพนธ์เรื่อง “ปฐมวงศ์” เกี่ยวกับต้นกำเนิดของราชวงศ์จักรี พิมพ์ไว้ในประชุมพงศาวดารภาคที่ ๘ และส่งพระราชสาส์นในเรื่องเดียวกันเป็นภาษาอังกฤษ พระราชทานแก่เซอร์จอห์น เบาว์ริงด้วย

"His Excellency Sir John Bowring, Knighted Doctor of Laws, the Governor of Hong Kong, &c. &c. &c."

"RESPECTED SIR,—In regard to the particular narrative or ancient true occurrence of the present royal dynasty reigning upon Siam, I beg to say what I knew from statement of our parents and ancestors, and other tolerable and corresponding families whom I have been present of in considerable space of time when they have been living or alive.

"The first family of our paternal ancestors, it is said, have been inhabitants of the city of Hanswatty (proper Sanskrit name), the capital of Pegu, written by Bishop Pallegoix in corrupted sound or pronouncing of Sanskrit name 'Hongsawadi,' upon the time of reign the King of that city Pegu named Jumna ti cho by Peguen name, and 'Dusadi sawi-jay' by Sanskrit name (marked in book of the Bishop Pallegoix with figure 1). This family became officers of state; employed as a part of military service of that King who has conquered Ayudia on about Christian era 1552, have placed the Siamese King of Northern Siam, who has been allied to him, upon the throne of whole Siam, at Ayudia, in name of 'Phra Maha Dharanamarajadhiraj' (marked 2 in the book in which the corrupted name printed);

พระราชสาส์นของร.๔ ถึงเซอร์จอห์น เบาว์ริง เกี่ยวกับพระราชประวัติราชวงศ์จักรี

(<http://www.reurnthai.com/index.php?topic=๑๑๙๘.๐>)

ราชวงศ์จักรีสืบเชื้อสายจาก ทหารของพระยาราม ซึ่งเป็นชาวมอญ หงสาวดี ที่ตามสมเด็จพระนเรศวรจากเมืองแครง มีลูกหลานสืบมาถึง เจ้าพระยาโกษาธิบดี (ปาน) ซึ่งเป็นราชทูตของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ไปเฝ้าพระเจ้าหลุยส์ที่๑๔ ที่ฝรั่งเศส เมื่อพ.ศ.๒๒๒๘ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าฯ ทรงมีพระบรมราชชนก ชื่อทองดี มีบ้านเดิมอยู่ที่ริมแม่น้ำสะแกกรัง เมืองอุทัยธานี รับราชการสมัยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ มียศเป็นพระอักษรสุนทรศาสตร์ หน้าที่ร่างพระราชสาส์น

นายทองด้วง(พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าฯ) เกิดสมัยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ ที่บ้านไกล่ป้อมเพชร หลังวัดสุวรรณดาราม ไกล่กำแพงเมืองกรุงศรีอยุธยาเมื่อพ.ศ. ๒๒๗๙ เคยเป็นมหาดเล็กในเจ้าฟ้าอุทุมพร และบวชเป็นพระภิกษุ ที่วัดเชิงท่า อยุธยา โดยเป็นเพื่อนกับพระสีน(ต่อมาคือสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช) วันหนึ่งมีหมอดูจีนมาทำนายว่า พระสีนจะเป็นกษัตริย์ และพระทองด้วงก็จะเป็นกษัตริย์ด้วย พ.ศ. ๒๓๐๓ นายทองด้วงได้รับแต่งตั้งเป็นหลวงยกกระบัตรเมืองราชบุรีขณะอายุ ๒๕ ปี แต่งงานกับลูกสาว

คหบดี บ้านบางช้าง ตำบลอัมพวา เมืองสมุทรสงคราม ซึ่งต่อมาคือ สมเด็จพระอมรินทราบรมราชินี (พระนามเดิมว่า นาง) เมื่อพระยาตากปราบพม่าได้ นายสุตจินดา (บุญมา) ตำแหน่งพระมหามนตรี เจ้ากรมพระตำรวจขวา ซึ่งเป็นน้องชายของหลวงยกกระบัตรเมืองราชบุรี (ทองด้วง) ได้ชวนพี่ชายให้ มารับราชการกับพระเจ้ากรุงธนบุรี

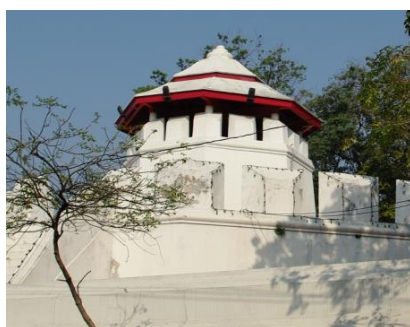
พ.ศ. ๒๓๑๔ หลวงยกกระบัตรเมืองราชบุรี (ทองด้วง) ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นเจ้าพระยาจักรี พ.ศ. ๒๓๑๘ หลังจากนำทัพไปรบกับอะแซห่วนกัที่พิษณุโลก ได้รับแต่งตั้งเป็นสมเด็จพระยามหากษัตริย์ศึกฯ นำทัพไปตีเวียงจันทน์ และเขมร ขณะที่กรุงธนบุรีเกิดจลาจลกบฏพระยาสุรศักดิ์ฯ ได้นำทัพกลับจากเขมรถึงกรุงธนบุรี เมื่อวันเสาร์ เดือน ๕ แรม ๙ ค่ำ ปีชวด ตรงกับวันที่ ๖ เมษายน พ.ศ. ๒๓๒๕ หลังจากปราบกบฏพระยาสุรศักดิ์ได้แล้ว ทรงกระทำพิธีปราบดาภิเษกเป็นปฐมกษัตริย์ราชวงศ์จักรี เมื่อวันที่ ๑๐ มิถุนายน พ.ศ. ๒๓๒๕ ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ ๔ มีการถวายพระนามว่า พระบาทสมเด็จพระปรโมรुरาชา มหাজักรับรมนาถ นเรศวรราชวิวัฒนวงศ์ ปฐมพงศาธิราชรามธิบดินทร์ สยามพิชิตินทรวโรดม บรมนาถบพิตร พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก (สละกตพระนามตามพระราชพงศาวดาร ฉบับพระราชหัตถเลขา) และเมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๕ มีการถวายพระเกียรติยศเป็นมหาราช

๔.๑.๒ การสร้างกรุงรัตนโกสินทร์ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกฯ ทรงให้ย้ายเมืองหลวงจากกรุงธนบุรีฝั่งตะวันตกมาที่ฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยา เพราะกรุงธนบุรีมีขนาดเล็กขยายลำบาก และอยู่ตรงท้องคุ้ง น้ำเซาะตลิ่งพัง มีการตั้งชื่อเมืองหลวงใหม่ซึ่งแก้ไขในสมัยร.๔ ว่า “กรุงเทพมหานคร อมรรัตนโกสินทร์ มหินทรายุทธยา มหาดิลกภพ นพรัตนราชธานีบูรีรมย์ อุดมราชนิเวศน์ มหาสถาน อมรพิมานอวตารสถิต สักกะทัตติยวิษณุกรรมประสิทธิ์” แปลว่า “เมืองแห่งเทวดา ที่มีพระแก้วมรกต เป็นเมืองใหญ่ที่ไม่มีใครรบชนะได้ มั่นคงและเจริญยิ่ง เป็นเมืองที่สง่างามด้วยแก้วเก้าประการ เป็นเมืองที่น่าชื่นชม มีวังใหญ่ เสมือนวิมานเทวดา ที่พระอินทร์และพระวิษณุกรรมสร้างไว้” หนังสือกินเนสบุ๊กได้ยกให้ชื่อของกรุงเทพฯ นี้ เป็นชื่อเมืองหลวงที่ยาวที่สุดในโลก

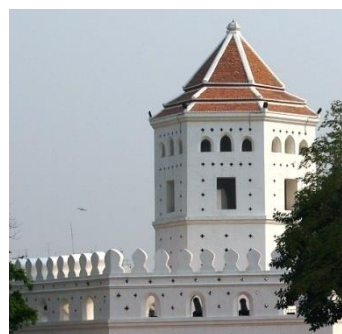

วัดพระศรีรัตนศาสดาราม (วัดพระแก้ว)

สถานที่ตั้งกรุงรัตนโกสินทร์เป็นชุมชนเก่าตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาที่เรียกว่าบางกอก คำว่าบางกอกนี้ อาจจะเป็นเพราะพื้นที่มีต้นมะกอกมาก หรือมาจากคำว่า “บางเกาะ” เนื่องจากพื้นที่มีคลองและแม่น้ำล้อมรอบคล้ายเกาะ มีการย้ายคนจีนที่เคยอยู่ในพื้นที่สร้างพระบรมมหาราชวังไปอยู่ที่ลำเพ็ง (ใกล้วัดปทุมคงคา) ครั้งแรกใช้ไม้ซุงทำกำแพงพระราชวัง ต่อมาปรับปรุงเป็นกำแพงก่ออิฐถือปูน มีการสร้างป้อมรอบกรุงรัตนโกสินทร์ เช่นป้อมมหากาฬที่สะพานผ่านฟ้า และป้อมพระสุเมรุที่บางลำพู

ป้อมมหากาฬ เชิงสะพานผ่านฟ้า

ป้อมพระสุเมรุ ปากคลองบางลำพู

มีประตูเมือง ที่กำแพงเมืองกรุงรัตนโกสินทร์ ซึ่งจะเปิดเมื่อเวลาบ่ายรุ่ง (พระอาทิตย์ขึ้น) และปิดเมื่อเวลาห้าค่ำ (พระอาทิตย์ตก) ในสมัย ร. ๑ ประตูเมืองเป็นประตูยอดไม้ทรงมณฑป ทาดินแดงแบบกรุงศรีอยุธยา สมัย ร. ๓ เปลี่ยนเป็นประตูก่ออิฐ ด้านบนประตูทำเป็นหอรบ ไม่มียอด สมัยร. ๕ เปลี่ยนแบบประตูเมืองจากทรงหอรบเป็นประตูยอด เช่น ประตูสามยอด อยู่ใกล้กองปราบสามยอด ถนนเจริญกรุง (ถูกรื้อไปในสมัย ร.๕ เพื่อขยายถนนเจริญกรุง) ประตูพยุหะทิศ หรือพยุหะทิศ (อยู่ใกล้ป้อมมหากาฬ ถูกรื้อไปในสมัย ร.๕ เพื่อสร้างสะพานผ่านฟ้า) ประตูสำราญราษฎร์ (อยู่ที่ถนนมหาไชยใกล้วัดราชนันทดา ตรงข้ามคุก ราษฎร์เรียกประตูผี เป็นประตูเดียวที่ให้น้ำศพของราษฎรที่ตายในกำแพงพระนครออกไปเผานอกพระนครที่วัดสระเกศ)

ประตูสะพานหัน เป็นประตูไปสู่ย่านคนจีนที่สำเพ็ง เป็นสะพานเหล็กข้ามคลองคูพระนคร สร้างในสมัย ร.๔ สามารถหมุนหันให้เรือผ่าน (ถูกรื้อไปในสมัย ร. ๖)

กำแพงและประตูเมืองกรุงเทพฯที่ใกล้ภูเขาทองและหน้าวัดบวรนิเวศ บางลำพู

(<http://www.reurnthai.com/index.php?action=printpage%๓Btopic=๑๔๙๓.๐>)

เมื่อครั้งสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ทรงสร้างกรุงธนบุรี
ประตูของวัดสุวรรณารามราชวรวิหารจึงถูกย้ายมาไว้ที่วัดสุวรรณาราม
แต่ชื่อประตูชื่อ ประตูวัดสุวรรณารามราชวรวิหารยังคงใช้มาจนปัจจุบัน

ประตูสามยอดที่ถนนเจริญกรุงตัดกับถนนมหาไชย (ปัจจุบันถูกรื้อไปแล้ว)

(<http://forum.thaidvd.net/lofiversion/index.php/t๘๕๕๘๔-๑๐๐.html>)

ถนนสมัยต้นรัตนโกสินทร์ เป็นถนนดินแฉะ ๆ พอที่คน ช้าง ม้า และเกวียนเดินได้ ในสมัย ร. ๔ มีการสร้างถนนบำรุงเมืองทำด้วยอิฐตะแคง สมัยร. ๕ ปรับปรุงถนนบำรุงเมืองและเฟื่องนคร ให้เป็นแบบเดียวกับสิงคโปร์และอินเดีย สร้างตึกแถวริมถนน

สิ่งก่อสร้างในสมัย ร.๑ นั้น ส่วนหนึ่งใช้อิฐและศิลาแลง ซึ่งรื้อจากป้อมกำแพงและสถานที่ต่าง ๆ ในกรุงศรีอยุธยา ที่พระยาโบราณบุรานุรักษ์ (พร เดชะคุปต์) ซึ่งต่อมาพ.ศ.๒๔๔๙ได้เป็นพระยาโบราณราชธานินทร์ สมุหเทศาภิบาลมณฑลอยุธยา อธิบายไว้ในตำนานกรุงศรีอยุธยาว่า “เพราะเกรงไปว่า ถ้าทิ้งไว้เกิดมีผีบุญเข้าไปทำบ้าแปลงฤทธิ์อยู่ในเมือง ก็จะต้องปราบปราม ทำให้ต้องเสียชีวิตผู้คนและป่วยการเวลาถ้ารื้อเอาออกเสีย ก็จะได้อิฐมาใช้เป็นประโยชน์ในการสร้างพระนคร หุ่นจำนวนที่จะต้องทำใหม่ได้อีกมาก ดังนั้นบริเวณพระราชวังกรุงเก่าตั้งแต่นั้นมาก็คงจะเป็นอิฐหักกากปูนทั่วไปทั้งวัง นานมาก็เกิดหญ้าและต้นไม้งอกขึ้นแล้วเหยี่ยวแห่งตายทับถมอยู่บนกองอิฐหักกากปูน เกิดเป็นมูลดินขึ้นข้างบนอีกชั้นหนึ่ง ราษฎรเห็นเป็นที่ว่างก็พากันไปปลูกต้นไม้ทำสวนปกรรองเป็นเจ้าของ ขุดคุ้ยเป็นร่องทำรั้วกันกันตามเขตเจ้าของที่ทำ ทำให้

รากสถานที่ในพระราชวังยับย่อยทำลายลงไปอีก ต่อมาเมื่อรัชกาลที่ ๓ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ต้องพระราชประสงค์แลงมาก่อพระปราสาทใหญ่ที่วัดสระเกศ วังอยุธยาบางแห่งที่ก่อด้วยศิลาแลง ซึ่งยังเหลือจากถูกรื้อในคราวแรกสมัยรัชกาลที่หนึ่ง ก็ถูกขุดรื้ออีกครั้งหนึ่ง นอกจากนี้เมื่อมีคนไปพบเครื่องทองและพระเครื่องในเจดีย์และพระพุทธรูปโบราณ และมีการค้าของเก่าส่งไปต่างประเทศ จึงมีการขุดกรุหาสมบัติ ตัดเศียรพระพุทธรูปกันทั่วอยุธยา ทำให้โบราณสถานต่างๆ ในกรุงศรีอยุธยาถูกทำลายเสียหายไปเกือบหมด”

ร.๑ ทรงให้มีการชำระพระราชพงศาวดารชาติไทย ซึ่งดำเนินการต่อเนื่องมาจากสมัยอยุธยา พงศาวดารฉบับนี้เรียกกันว่า ฉบับพันจันทนุมาศ

พ.ศ. ๒๓๒๖ เกิดพายุใหญ่พัดทำลายบ้านเรือนในพระนครและทำให้ใบเสมากำแพงหักพัง

๘.๑.๓ ถมคลองลัดโพธิ์ป้องกันน้ำเค็ม เดือน ๓ พ.ศ. ๒๓๒๗ น้ำเค็มหนุนสูงขึ้นมาถึง พระบรมมหาราชวัง ราษฎรได้รับความเดือดร้อน ร.๑ จึงทรงให้นำเรือไปขนอิฐกำแพงเมืองเก่าจากอยุธยา แล้วเสด็จทางชลมารค ไปถมปิดคลองลัดโพธิ์ ที่พระประแดง จนป้องกันน้ำเค็มได้สำเร็จ

๘.๑.๔ สร้างวัดพระศรีรัตนศาสดาราม พ.ศ. ๒๓๒๗ มีการอัญเชิญพระแก้วมรกตจากเวียงจันทน์ ข้ามแม่น้ำเจ้าพระยา มาประดิษฐานที่วัดพระศรีรัตนศาสดารามหรือวัดพระแก้ว

วัดพระศรีรัตนศาสดาราม (วัดพระแก้ว)

๘.๑.๕ สงครามเก้าทัพ พ.ศ. ๒๓๒๘ หลังจากสถาปนากรุงรัตนโกสินทร์ได้ ๓ ปี พระเจ้าปดุง แห่งพม่า ทรงส่งทหารมาเก้ากองทัพ รวมพลกว่าแสนคนมาโจมตี กรุงเทพฯ ที่สร้างใหม่ไม่มั่นคง จึงต้องยกทัพ ไปรบศึกนอกเมือง

ทัพพม่าที่ ๑ กำลัง ๑๐,๐๐๐ คน มีกองหัวน แม่ยี่ มหาสีหะสุระ อัครมหาเสนาบดีเป็นแม่ทัพ ยกกำลัง มาทางหัวเมืองปักษ์ใต้ ผ่านเมืองมะริด ทัพบกตีได้เมืองกระบุรี ระนอง นครศรีธรรมราช ชุมพร ไชยา สงขลา ทัพเรือตีได้เมืองตะกั่วทุ่ง เมืองตะกั่วป่า และเตรียมเข้าตีเมืองถลาง (เกาะภูเก็ต) ขณะนั้น พระยาถลางเพิ่งถึงแก่อนิจกรรม คุณหญิงจันภรรยาพระยาถลาง กับคุณหญิงมุก ผู้เป็นน้องสาว นำประชาชน ต่อสู้พม่าที่ใกล้วัดพระนางสร้าง จนพม่าต้องถอยทัพกลับไป เมื่อวันที่ ๑๓ มีนาคม พ.ศ.๒๓๒๘ ซึ่งต่อมา

เรียกว่าวันกลางชนะศึก สำหรับที่พัทลุง มีพระภิกษุรูปหนึ่งชื่อพระมหาช่วย ได้ชักชวนชาวเมืองให้ร่วมกับขุนคางเหล็ก ที่เป็นเจ้าเมือง ต่อสู้รักษาเมืองพัทลุงไว้ได้สำเร็จ

ทัพพม่าที่ ๒ กำลัง ๑๐,๐๐๐ คน มี อนุชิตคหุณเป็นแม่ทัพ เข้ามาด้านตะวันตกทางทวาย ผ่านด่านบ้องตี้ ตั้งค่ายที่ ราชบุรี และเพชรบุรี เส้นทางนี้ต้องข้ามภูเขาสูงชัน เดินทัพได้ช้า เข้าใจว่าทัพนี้มีหน้าที่ส่งเสบียงอาหารให้ทัพที่เข้ามาทางด้านพระเจดีย์สามองค์ด้วย

ทัพพม่าที่ ๓ กำลัง ๓๐,๐๐๐ คน มีหุณคยี่ สะโดะ คิริ มหาอุจจะนา เจ้าเมืองตองอู เป็นแม่ทัพ เข้ามาทางเมืองเหนือด้านเมืองฝางและเชียงแสน ตัดล้อมเมืองลำปางอยู่สองเดือนเพราะพระยาภาววิละ รักษาเมืองลำปางอย่างเข้มแข็ง พม่ายกทัพผ่านสวรรคโลก พิชัย สุโขทัย มาถึงปากฝาง เมืองพิษณุโลก

ทัพพม่าที่ ๔ กำลังทหาร ๑๐,๐๐๐ คน ม้า ๑,๐๐๐ ตัว มีเมียนหุณ แมงยี มหาทิมชอง เป็นแม่ทัพ ออกจากหงสาวดี ผ่านด่านพระเจดีย์สามองค์ เตรียมบุกเข้ามาทางบ้านลาดหญ้า เมืองกาญจนบุรี

ทัพพม่าที่ ๕ กำลัง ๕,๐๐๐ คน มีเมียนเมหุณเป็นแม่ทัพ เข้ามาทางเมืองกาญจนบุรี

ทัพพม่าที่ ๖ กำลัง ๑๒,๐๐๐ คน มีตะแคงกามะ ราชบุตรพระเจ้าปดุงเป็นแม่ทัพ เข้ามาทางด้านพระเจดีย์สามองค์ ตั้งค่ายที่ท่าดินแดง

ทัพพม่าที่ ๗ กำลัง ๑๐,๐๐๐ คน มีตะแคงจักกู ราชบุตรพระเจ้าปดุงอีกองค์หนึ่งเป็นแม่ทัพ เข้ามาทางด้านพระเจดีย์สามองค์ ตั้งค่ายที่สามสบ ดันแม่น้ำแควน้อย

ทัพพม่าที่ ๘ กำลัง ๕๐,๐๐๐ คน เป็นทัพหลวง พระเจ้าปดุงทรงเป็นแม่ทัพ ตั้งทัพที่เกาะตะมะ ตั้งค่ายที่ปลายลำน้ำลอนซี ในแดนพม่าใกล้ด่านเจดีย์สามองค์

ทัพพม่าที่ ๙ กำลัง ๕,๐๐๐ คน มีจอชองนรธา เป็นแม่ทัพ เข้ามาทางด้านแม่ละเมา ตั้งค่ายที่บ้านระแหงแขวงเมืองตาก

กองทัพไทยจัดกำลังสู้พม่าโดยแบ่งเป็นสี่ทัพ มีกำลังน้อยกว่าพม่าหนึ่งเท่า คือ

ทัพไทยที่ ๑ กำลัง ๑๕,๐๐๐ คน เจ้าฟ้ากรมหลวงอนุรักษ์เทเวศร์ กรมพระราชวังหลัง ทรงเป็นแม่ทัพ ตั้งที่นครสวรรค์ เพื่อป้องกันทัพพม่าทางเหนือมิให้เข้าถึงกรุงเทพฯ โดยง่าย

ทัพไทยที่ ๒ กำลัง ๓๐,๐๐๐ คน กรมพระราชวังบวรมหาสุรสิงหนาททรงเป็นแม่ทัพ ตั้งค่ายที่ทุ่งลาดหญ้าเชิงเขาบรรทัด เมืองกาญจนบุรีเก่า ซึ่งเป็นทางที่พม่าจะต้องเดินทัพเรียงแถวลงจากเขาบรรทัด โดยมีทหารมอญนำโดยพระยามหาโยธา (เจ่ง) เป็นกองหน้าเตรียมรับพม่า ที่ด่านกรามช้าง บ้านม่องคอย (ท่าขนุน) ซึ่งเป็นจุดน้ำต้นเดินข้ามแม่น้ำแควใหญ่ได้ พระองค์เจ้าขุนเณร (พ่อขุนเณร) โอรสสมเด็จพระเจ้าขุนรามณรงค์ พระเชษฐาของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าฯ คุณกองโจรซึ่งส่วนหนึ่งเป็นนักโทษไทยและทวาย ๑,๘๐๐ คน คอยกวนกองลำเลียงเสบียงของพม่า ซึ่งใช้คนหาบและเกวียนเทียมวัวมาจากเมืองทวาย ผ่านด่านบ้องตี้ หรือส่งจากเมืองมะตะมะ การรบสำคัญเกิดที่บริเวณพุไคร้ ใต้น้ำตกไทรโยค ซึ่งเป็นจุดน้ำต้นสามารถ

เดินข้ามลำน้ำแควน้อยได้ ทำให้พม่าขาดเสบียง ถึงกับต้องฆ่าม้าพาหนะเป็นอาหาร และเมื่อพม่าจะถอยกลับ ก็ถูกกองโจรของพระองค์เจ้าขุนเณรตามตีซ้ำเติมอีก

ทัพไทยที่ ๓ พระยารัษฎานุประดิษฐ์กับพระยายมราชคุมกำลัง ๕,๐๐๐ คน ตั้งที่เมืองราชบุรี เพื่อป้องกันพม่าจากเมืองทวายยัตเพชบุรีและราชบุรี

ทัพไทยที่ ๔ กำลัง ๒๐,๐๐๐ คน ร.๑ ทรงเป็นจอมทัพ ตั้งที่กรุงเทพฯ

วันศุกร์ เดือน ๓ แรม ๔ ค่ำ พ.ศ. ๒๓๒๘ กรมพระราชวังบวรฯ ทรงนำทหารเข้าตีพม่าทัพที่ ๔ และ ๕ ที่ช่องสะเดา บ้านโป่งปัดและช่องทับศิลาริมแม่น้ำแควใหญ่ โดยใช้ท่อนไม้ทำเป็นลูกปืนใหญ่เพื่อจะได้ไม่ต้องขนลูกปืนใหญ่เหล็กไปจากกรุงเทพฯ ใช้ล่อลากปืนใหญ่ลูกไม้ไปยังค่ายพม่าหักพัง พม่าแตกพ่ายหนีกระเจิง เมื่อพระเจ้าปดุงทรงทราบข่าวทัพหน้าแตก และยากที่จะชนะศึกครั้งนี้ จึงทรงให้เลิกทัพกลับไปทางเมืองเมาะตะมะ ทหารกรมพระราชวังบวรฯตีทัพที่ ๒ ของพม่าที่เขางูราชบุรี จนแตกพ่าย

ทัพพม่าทัพที่ ๓ เข้าทางเหนือ บุกผ่านเชียงใหม่ซึ่งเป็นเมืองร้างสมัยกรุงธนบุรี พระยาภาวโลหะเจ้าเมืองลำปางต่อสู้รักษาเมืองไว้ได้ และไล่พม่าไปทางเชียงแสน ร.๑ ทรงยกทัพหลวงไปที่นครสวรรค์ ตีพม่าที่บ้านระแหงและที่ปากพอง รบกันแต่เช้าจนค่ำ พม่าแตกพ่ายหนีกลับไป

จากการศึกษาข้อมูลสงครามเก้าทัพจากพงศาวดาร จากพลโท รวมศักดิ์ ไชโยมินทร์ พันเอกถวิล อยู่เย็น และการเดินทางไปสำรวจสถานที่จริงของผู้เรียบเรียงใน พ.ศ. ๒๕๔๒ สรุปได้ว่า

กองทัพพม่าเดินทัพเข้าด่านพระเจดีย์สามองค์ทางบก ใช้เส้นทางริมแม่น้ำแควน้อยมาถึงช่องกระบอกจึงเลี้ยวไปทางตะวันออก ถึงแม่น้ำแควใหญ่ที่ท่ากระดาน แล้วเดินตามฝั่งแม่น้ำแควใหญ่จนถึงด่านกรามช้าง ซึ่งมีทหารไทย-มอญ นำโดยพระยาเจ่งตั้งรับอยู่ ที่ด่านกรามช้างนี้มีน้ำตื้น สามารถเดินข้ามแม่น้ำแควใหญ่เข้าสู่กาญจนบุรีและสุพรรณบุรีได้ ทหารพม่าอีกส่วนหนึ่งเดินเลียบแม่น้ำแควน้อยลงมาได้ช่องกระบอกถึงช่องสะเดา (เหนือเมืองกาญจนบุรีใหม่ ๑๘ กิโลเมตร) และช่องทับศิลา เพื่อไปแม่น้ำแควใหญ่ที่ท่ากะทะ โดยมีจุดน้ำตื้นเดินข้ามแควใหญ่ได้ที่บ้านท่าด่าน-ท่ามะนาว

สมรภูมิการรบที่มีบางตำราระบุว่าเกิดการรบที่ทุ่งลาดหล้านั้นเป็นที่น่าสงสัย เพราะบริเวณทุ่งลาดหล้าไม่มีชอกเขา จากการที่ผู้เรียบเรียงได้ไปสำรวจหาบริเวณที่จะทำให้ทหารพม่า “ต้องเรียงแถวเดินมาเหมือนถูกบีบ” ตามที่เขียนไว้ในพระราชพงศาวดารนั้น สมรภูมิที่อ้างถึงน่าจะเป็นช่องสะเดา บ้านทับศิลา หรือช่องกระบอกใกล้ด่านกรามช้าง (ท่าขุน) ส่วนที่ลาดหล้าซึ่งเป็นทุ่งกว้างนั้น น่าจะเป็นที่ตั้งกองบัญชาการหรือค่ายพักทหารไทย มิใช่สมรภูมิรบ

สงครามเก้าทัพนี้ฝ่ายไทยชนะพม่าได้ทั้งที่กำลังน้อยกว่า พลโทรวมศักดิ์ ไชโยมินทร์ มีความเห็นว่าสงครามเก้าทัพนี้สำคัญต่อชาติไทยมากเพราะหากไทยแพ้จะเป็นเมืองขึ้นของพม่า และต่อมาอีกไม่กี่ปี เมื่อพม่าแพ้อังกฤษ จะทำให้ไทยเป็นเมืองขึ้นอังกฤษตามไปด้วย

บริเวณ ช้องทับศิลา กาญจนบุรี ที่น่าจะเป็นสมรภูมิใหญ่ในสงครามเก้าทัพ
(<http://www.oknation.net/blog/print.php?id=๑๖๓๕๒๑>)

สมรภูมิการรบในสงครามลาดหญ้า พ.ศ. ๒๓๒๘ นั้น คล้ายกับเมื่อ พ.ศ. ๒๒๐๓ สมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ที่พระเจ้าอังวะทรงยกทัพติดตามมอญอพยพจากเมาะตะมะเข้ามาในสยาม

เส้นทางจากเมืองทวายผ่านด่านบ้องตี้ พุตะไคว้ ช้องสะเดา ไปพนมทวนผ่านบ้านดอนตาเพชรถึงอุ้มทอง สุพรรณบุรีนี้ เป็นเส้นทางค้าขายของคนโบราณมานับพันปี เพราะมีการขุดพบเครื่องประดับหินสีและโลหะจากต่างประเทศที่บ้านดอนตาเพชร ใกล้อำเภอพนมทวน

พ.ศ. ๒๓๒๘ กรมพระราชวังบวรฯ ทรงใช้เรือออกทะเลไปรบกับพม่าที่ชุมพรและไชยา ไล่ตีพม่าจนแตกพ่ายหนีกลับไป ท้าพไทยรุกต่อไปยังนครศรีธรรมราช สงขลา พัทลุง และปัตตานี ได้ปืนใหญ่ชื่อ “ศรีปัตตานี หรือ พญาตานี” ยาว ๓ วา ๑ ศอก หล่อด้วยสำริด (ปัจจุบันปืนใหญ่พญาตานีตั้งอยู่หน้ากระทรวงกลาโหม กรุงเทพฯ) พร้อมด้วย เชลยศึกชาวปัตตานี กว่า ๔,๐๐๐ คนกลับมากรุงเทพฯ แล้วทรงตั้งให้ ตนกู ลัมมิเดน ที่เป็นเชื้อสายเจ้าเมืองปัตตานีเก่าเป็นเจ้าเมืองปัตตานีต่อมา

ชาวไทยเชื้อสายมลายูที่พูดภาษามลายูได้ในกรุงเทพฯ สมัยปัจจุบันที่อาจมากรุงเทพฯ ในครั้งนั้น อยู่บริเวณสี่แยกบ้านแขก ทุกครุ พระประแดง บางคอแหลม พระโขนง คลองตัน มีนบุรี หนองจอก จนถึง อ.บางน้ำเปรี้ยวฉะเชิงเทรา ที่ปทุมธานีอยู่ที่ คลองประสาแก่ง คลองบางโพธิ์เหนือ คลองหนึ่ง บ้านสวนพริกไทย คลองหนึ่งแก้วนิมิตร และบ้านบางโพ ที่นนทบุรีอยู่บริเวณ ตำบลท่าอิฐ อำเภอปากเกร็ด

ปืนใหญ่นางพญาตานี จากปัตตานี ปัจจุบันอยู่หน้ากระทรวงกลาโหม กรุงเทพฯ

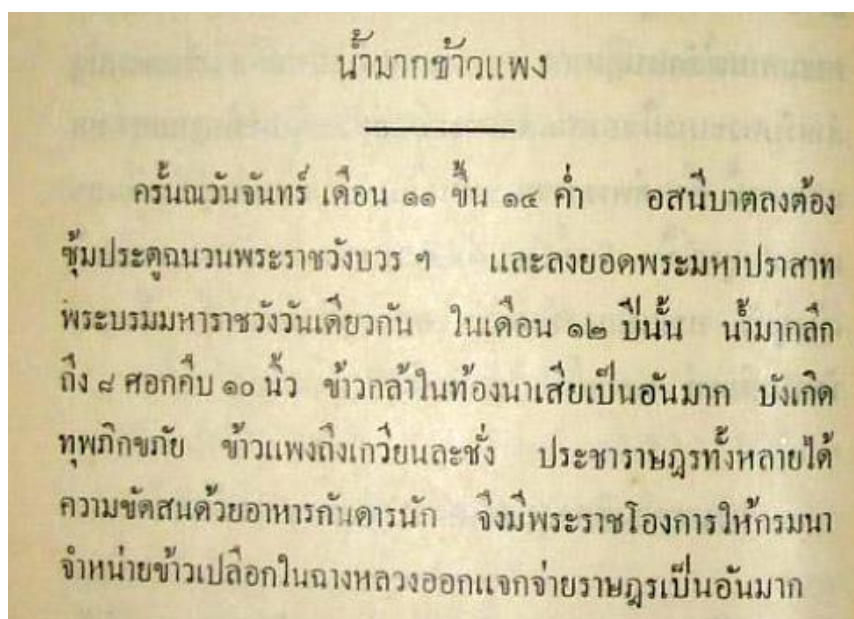
เมื่อเสร็จสงคราม ร.๑ทรงแต่งตั้งให้คุณหญิงจันที่เป็นผู้นำกำลังป้องกันเมืองกลาง เป็นท้าวเทพกระษัตรี คุณหญิงมุก เป็นท้าวศรีสุนทร และพระมหาช่วย เมืองพัทลุง เป็นพระยาทุกขราษฎร์

สมัย ร.๑ มีการหล่อปืนใหญ่ด้วยทองเหลืองทองแดงชื่อ นารายณ์สังหาญ มารประไลย ไหวอรณพ พิรุณแสนท่า พลิกพสุธาหยาบ พระอิศวรปราบจักรวาท และพระกาฬผลาญโลก

ปืนใหญ่พระพิรุณแสนท่า

๔.๑.๖ น้ำท่วมกรุงเทพฯ ๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๓๒๘ ปีมะเส็ง น้ำท่วมกรุงเทพฯ สูงกว่าพื้นดินที่สนามหลวง ๘ ศอก ๑๐ นิ้ว พื้นที่ท้องพระโรงพระที่นั่งจักรพรรดิพิมานน้ำท่วมสูง ๔ ศอก ๘ นิ้ว นาข้าวและสวนเสียหายมาก ต้องนำข้าวในฉางหลวงมาแจกราษฎร

พงศาวดารรัชกาลที่ ๑ ระบุน้ำท่วมปีมะเส็ง ลึก ๘ ศอก ๑๐ นิ้ว

(<http://www.reurnthai.com/index.php?PHPSESSID=a๒๒๗๔๓๔๐๖๗๓๐๙๗๙๔๕๖๙๖๔๖๓๐๐๑๒๖&topic=๔๗๙๐.๑๕>)

๘.๑.๗ ส่งทูตไปเมืองจีน พ.ศ. ๒๓๒๙ ร.๑ ทรงส่งพระยาสุวดีสุนทรเป็นราชทูตไปเฝ้าพระเจ้าต้าชิ่งที่กรุงจีน โดย นำเครื่องบรรณาการประกอบด้วยช้าง ๒ เชือก กฤษณา การบูร ชันปึก ผลกระเบา แก่นมะเกลือ กระวาน นอระมด ยอดงาช้าง ดีปลี จันทน์หอม หางนกยูง กานพลู รง ผำโมรีแดง

๘.๑.๘ สงครามพม่าที่ทาดินแดง เดือน ๓ พ.ศ. ๒๓๒๙ พระเจ้าปดุงยกทัพพม่าทางด้านพระเจดีย์สามองค์อีกครั้งหนึ่ง ตั้งค่ายที่ทาดินแดงและสามสบ (ที่ลำนํ้า ๓ สายพบกันอยู่ที่อำเภอสังขละบุรีในปัจจุบัน) กองทัพไทยจากกรุงเทพฯ ตีค่ายพม่าพร้อมกันที่สามสบ และทาดินแดง รบกันอยู่ ๓ วัน ค่ายพม่าแตกหมดทุกค่าย กองทัพพม่าถอยหนีพ่ายแพ้ยับเยิน ตั้งแต่นั้นมาพม่าก็สิ้นความพยายามที่จะเข้าตีกรุงสยามอีก ร.๑ ทรงบรรยายเหตุการณ์ขณะรบพม่าที่ทาดินแดงไว้ว่า

“ให้ทหารเข้าหักโหมโรมรัน	สามวันพวกพม่าก็พังพ่าย
แตกยับกระจัดพลัดพราย	ทั้งค่ายคายน้อยใหญ่ไม่ต่อตี
ให้ติดตามไปจนแม่กษัตริย์	เหล่าพม่ารีบรัดลัดหนี
บางก็ตายกายกองในป่าผี	ด้วยเดชะบารมีที่ทำมา
ตั้งใจจะอุปถัมภ์	ยอยกพระพุทธศาสนา
จะป้องกันขอบขันฑสีมา	รักษาประชาชนและมนตรี”

๘.๑.๙ เส้นทางเดินทางระหว่างไทยกับพม่า พระราชพงศาวดารบันทึกไว้ว่า ร.๑ ทรงให้ถามพระยาไทรโยค ถึงระยะทางจากไทยถึงพม่า แล้วบันทึกไว้ว่า

๑. ทางด้านพระเจดีย์สามองค์ (ปัจจุบันอยู่ในจังหวัดกาญจนบุรี)

ปากแพรกกาญจนบุรี	ถึง ไทรโยคเก่า	๑,๗๗๕ เส้น
เมืองไทรโยคเก่า	ถึง ด้านผาวน	๕๕๒ เส้น
ด้านผาวน	ถึง คลองปิ๊ลอก	๗๕๘ เส้น
คลองปิ๊ลอก	ถึง สามสบ	๘๐๐ เส้น
สามสบ	ถึง แม่น้ำสังขะลา	๖๐๐ เส้น
แม่น้ำสังขะลา	ถึง พระเจดีย์สามองค์	๕๐๐ เส้น
พระเจดีย์สามองค์	ถึง แม่น้ำกษัตริย์	๘๐๐ เส้น
แม่น้ำกษัตริย์	ถึง แม่น้ำสตลิก	๑, ๐๐๐ เส้น

แม่น้ำสกล	ถึง เมืองสมิ	๒,๗๐๐ เส้น
ทางเรือ จากเมืองสมิ	ถึง เมืองเมะตะมะ	๒, ๗๐๐ เส้น
เมืองเมะตะมะ	ถึง เมืองยางเงิน	๑,๕๐๐ เส้น
เมืองยางเงิน	ถึง เมืองสะเทิม	๑,๐๐๐ เส้น
เมืองสะเทิม	ถึง เมืองวาน	๑,๕๐๐ เส้น
เมืองวาน	ถึง เมืองคัตคล้า	๑,๒๐๐ เส้น
เมืองคัตคล้า	ถึง เมืองกะเตา	๑,๒๐๐ เส้น
เมืองกะเตา	ถึง เมืองหงสาวดี	๑,๒๐๐ เส้น
รวม		๑๙,๘๘๕ เส้น

๒. ทางบ้านระแหง (ปัจจุบันอยู่ในจ.ตาก)

บ้านระแหง	ถึง ด่านแม่ละเมา	๒,๕๐๐ เส้น
ด่านแม่ละเมา	ถึง แม่น้ำเมย	๒,๐๐๐ เส้น
แม่น้ำเมย	ถึง แม่น้ำกลีบ	๒,๐๐๐ เส้น
แม่น้ำกลีบ	ถึง บ้านตะพู	๑,๒๐๐ เส้น
ทางเรือ จากบ้านตะพู	ถึง เมะตะมะ	๒,๗๐๐ เส้น
เมะตะมะ	ถึง หงสาวดี	๗,๖๐๐ เส้น
รวม		๑๘,๐๐๐ เส้น

(หมายเหตุ ๑ กิโลเมตร = ๒๕ เส้น)

๘.๑.๑๐ เสียเกาะหมาก (ปีนัง) ให้อังกฤษ พ.ศ. ๒๓๒๙ สยามเสียเกาะหมาก (ปีนัง) เพราะ
 สุลต่านไทรบุรีแข็งเมืองไม่ยอมขึ้นกับสยาม และยกเกาะปีนังให้อังกฤษเช่า พร้อมทั้งขอให้อังกฤษช่วยคุ้มครอง
 เพื่อให้พ้นจากการปกครองของสยาม

๘.๑.๑๑ สงครามกับพม่าที่เชียงใหม่ พ.ศ. ๒๓๓๐ เมื่อพระเจ้าปดุงทรงพ่ายทัพไทยที่ทำดินแดน
 ทำให้เชียงใหม่และเชียงตุงซึ่งเป็นเมืองขึ้นของพม่ากระด้างกระเดื่อง พม่าจึงยกทัพมาปราบ และจะตามมาตี
 เมืองเชียงใหม่ด้วย พระยาแพรวุกทพไปตีเชียงใหม่ กรมพระราชวังบวรมหาสุรสิงหนาท ทรงยกทัพไปตีพม่า
 ที่ล้อมเมืองลำปางและเชียงใหม่แตกพ่ายไป

๘.๑.๑๐ ยกทัพไปตีเมืองทวาย พ.ศ. ๒๓๓๐ ร.๑ ทรงยกทัพไปตีเมืองทวายพม่า โดยใช้เส้นทางผ่านช่องเขาสูงชัน ทางด้านวังปอของทิวเขาตะนาวศรี เส้นทางนี้สะดวกสำหรับการเดินเท้า แต่ไม่สะดวกสำหรับกองทัพที่มีสัตว์พาหนะและอาวุธหนัก ช่างต้องเฝ้าระวังยึดต้นไม้เหนี่ยวตัวขึ้นไป บางที่ทั้งช้างทั้งคนก็ตกลงไปในหุบเหว ตีเมืองทวายไม่สำเร็จต้องยกทัพกลับ

พ.ศ. ๒๓๓๒ ตอนบ่าย ฝนตกฟ้าผ่า เกิดเพลิงไหม้พระที่นั่งอมรินทราภิเษกมหาปราสาทในพระบรมมหาราชวัง จึงต้องรื้อลง แล้วสร้างพระที่นั่งดุสิตมหาปราสาทขึ้นแทน

๑๔ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๓๓๒ (ค.ศ. ๑๗๘๙) เกิดปฏิวัติใหญ่ที่ฝรั่งเศส โดยทหารและราษฎรเข้าโจมตีคุกบาสตีย์ (Bastille) พระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๖ กับพระนางมารีอังตัวเนต และคนนับพัน ถูกประหารด้วยเครื่องกิโยติน คณะกรรมการบริหารประเทศตั้งรัฐบาล มอบให้ นโปเลียน โบนาปาร์ต เป็นแม่ทัพไปรบกับอิตาลี พ.ศ. ๒๓๔๒ (ค.ศ. ๑๗๙๙) นโปเลียนสถาปนาตนเป็นจักรพรรดิฝรั่งเศส กองทัพนโปเลียนยึดครองดินแดนยุโรปส่วนใหญ่ได้ บุกรัสเซียเข้าไปถึงกรุงมอสโก ท่ามกลางความหนาวเย็นถึงลบ ๓๐ องศา ทหารฝรั่งเศสตายไปมาก ต่อมาอังกฤษ รัสเซีย ปรัสเซีย และอังกฤษร่วมกันโจมตีฝรั่งเศส นโปเลียนถูกปลดจากจักรพรรดิ ถูกเนรเทศไปอยู่ที่เกาะเอลบา และเกาะเซนต์เฮเลน่า สงครามในยุโรปทำให้การติดต่อระหว่างฝรั่งเศสกับกรุงสยามลดต่ำลง

พ.ศ. ๒๓๓๔ ตนกุลัมมิเดน เจ้าเมืองปัตตานีตั้งตัวเป็นอิสระ ร.๑ ทรงส่งกองทัพไปปราบทำลายเมืองราบไป จัปตนกุลัมมิเดนมากรุงเทพฯ แล้วตั้ง นิยุซุฟ เป็นเจ้าเมืองปัตตานี

พ.ศ. ๒๓๓๔ มังจันจา เจ้าเมืองทวายมีเรื่องบาดหมางกับพระเจ้าปดุง จึงเอาเมืองทวาย มะริด ตะนาวศรีเข้ามาสวามิภักดิ์กับไทย พม่ายกทัพมาตีทวายกลับคืน พวกทวายหนีเข้ามาอยู่ที่ตำบลคอกกระบือในกรุงเทพฯ ซึ่งต่อมาเรียกบ้านทวาย

๘.๑.๑๓ เจ้าอนุวงศ์ ครองเวียงจันทน์ พ.ศ. ๒๓๔๐ สมัย ร.๑ เมืองเวียงจันทน์เป็นเมืองขึ้นของสยาม เมื่อเจ้าอินทวงศ์ผู้ครองนครถึงพิราลัย เจ้าอนุวงศ์ขึ้นครองเวียงจันทน์

๘.๑.๑๔ รื้อเมืองเชียงแสน พ.ศ. ๒๓๔๕ พม่ายกทัพมาตีเชียงใหม่ ที่พระยาภาววิละรักษาเมืองกรมพระราชวังบวรฯ ทรงยกทัพไปช่วย จนได้เมืองเชียงแสนคืนจากพม่า อพยพคนไทยยวนราว ๒๐,๐๐๐ คนออกจากเชียงแสนจนหมด ส่งไปอยู่ที่เชียงใหม่ ลำปาง เวียงจันทน์ จ.ราชบุรี(อ.คูบัว) นครราชสีมา(อ.สีคิ้ว) และ จ.สระบุรี(อ.เสาไห้) แล้วรื้อทำลายป้อมปราการและกำแพงเมืองเชียงแสน มิให้เป็นที่อาศัยของข้าศึก พระยาภาววิละได้ไปตีเมืองขึ้นของพม่า คือ เมืองลื้อ เมืองเขิน เมืองเชียงรุ่ง เมืองหลวงภูคา ในแคว้นสิบสองปันนา เมืองยองและเมืองเชียงตุง เข้ามาเป็นของสยาม

๘.๑.๑๕ กฎหมายตราสามดวง พ.ศ. ๒๓๔๗ ร.๑ ทรงให้รวบรวมกฎหมายเก่าสมัยอยุธยาแล้วปรับปรุงเป็นกฎหมายตราสามดวง ซึ่งมีตราพระราชสีห์ (สมุหนายก) ตราพระคชสีห์ (สมุหกลาโหม) และตราบัวแก้ว (กรมท่า) ประทับอยู่ จำนวน ๒๗ ฉบับ ใช้เป็นหลักในการปกครองประเทศสยามจนถึงสมัยรัชกาลที่ ๕

กฎหมายตราสามดวง

(http://rescom๒๐๐๖.trf.or.th/display/show_colum.php?id_colum=๑๘๓๙)

กฎหมายตราสามดวง มีพื้นฐานมาจาก “คัมภีร์มโนธรรมศาสตร์ หรือ มานวธรรมศาสตร์” ของอินเดีย ซึ่งถือกันว่าเป็นต้นกำเนิดของกฎหมายโลก มีมาตั้งแต่ราว พ.ศ. ๔๐๐ ยึดหลักอินทภาษ (ความเป็นกลาง) ให้มีความสำคัญคู่กับพระธรรมศาสตร์ (ยึดมั่นในตัวบทกฎหมาย)

กฎหมายตราสามดวง แบ่งออกเป็น กฎหมายเกี่ยวกับการปกครอง (เช่น พระไอยการอาญาหลวง กำหนดโทษไม่ให้บุคคลละเมิดความมั่นคงบ้านเมือง พระไอยการอาญาราชฎ์ กำหนดไม่ให้บุคคลละเมิดต่อบุคคลด้วยกัน) กฎหมายสารบัญญัติ (เช่น พระไอยการลักษณะวิวาท กำหนดโทษคนที่วิวาทกัน พระไอยการลักษณะโจร กำหนดเกณฑ์ลงโทษโจร) และกฎหมายเกี่ยวกับวิธีสารบัญญัติ (เช่น พระไอยการลักษณะตระลาการ กำหนดเกณฑ์ตัดสินคดี)

เบื้องหลังของการปรับปรุงกฎหมายตราสามดวงมีว่า นายบุญศรี ช่างเหล็กหลวง ทูลเกล้าฯ ถวายฎีกา ร้องเรียนว่าไม่ได้รับความเป็นธรรมในการตัดสินคดีตามกฎหมายเดิมซึ่งใช้มาแต่สมัยอยุธยา ที่อำแดงป้อมภรรยาของตนไปเป็นชู้กับนายราชอรธ แล้วมาฟ้องหานายบุญศรี ผู้พิพากษาศาลตัดสินให้หย่าได้ ตามกฎหมายพระอัยการเดิมที่ว่า “ชายหาผิดมิได้ หญิงของหย่า ท่านว่าเป็นหญิงหย่าชาย หย่าได้” พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าฯ ทรงพิจารณาว่า คำพิพากษาของศาลดังกล่าวขัดต่อหลักยุติธรรม จึงทรงให้ชำระสะสางกฎหมายที่ใช้อยู่ จนได้กฎหมายตราสามดวง ซึ่งใช้ต่อมาจนถึงสมัยรัชกาลที่ ๕ จึงเปลี่ยนไปใช้กฎหมายแบบยุโรป

๔.๑.๑๖ ัญญะพระศรีศากยมุนีมาวัดสุทัศน์ พ.ศ. ๒๓๕๑ ร.๑ ทรงให้อัญเชิญพระพุทธรูปสำริดหล่อขนาดใหญ่มา คือ พระโต หรือ พระศรีศากยมุนี หน้าตักกว้าง ๖.๒๕ เมตร ซึ่งเคยเป็นพระประธานในพระวิหารหลวง วัดมหาธาตุ กรุงสุโขทัย ที่ศิลาจารึกป่ามะม่วงว่า “พระมหาธรรมราชาลิไท ทรงให้หล่อขึ้น” มายังวัดสุทัศน์เทพวราราม โดยล่องแพจากสุโขทัยมาขึ้นบกที่ท่าช้างวังหลวง กรุงเทพฯ แต่องค์พระใหญ่กว่าประตูกำแพงเมือง จึงต้องรื้อประตูเมืองแล้วก่อใหม่ ต่อมาพระราชทานชื่อท่าช้างวังหลวงว่าท่าพระ แต่คนทั่วไปยังเรียกท่าช้าง ในสมัย ร.๒ ทรงสร้างวิหารพระศรีศากยมุนีให้สูงเท่าวัดพนัญเชิงที่อยู่อยุธยา โดยให้เททองหล่อแก้พอกพระเศียรให้ใหญ่ขึ้น เพราะของเดิมเศียรเล็กไปกว่าองค์พระ และต่อนี้วพระหัตถ์ให้เสมอกัน

พระวิหารหลวง วัดมหาธาตุ สุโขทัย และ พระศรีศากยมุนี วัดสุทัศน์ฯ กรุงเทพฯ

(<http://elearning.su.ac.th/elearning-uploads2/libs/html/๑๖๒๓๑/c๒/c๒-buddhawas/c๒-๔/Image/PICT๐๒๖๐.JPG>)

๘.๑.๑๗ ปฏิสังขรณ์วัดพระเชตุพนฯ ร.๑ ทรงปฏิสังขรณ์วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม อยุธยา

พระพุทธรูปชำรุดจากพิษณุโลก สวรรคโลก สุโขทัย ลพบุรี อยุธยา มาซ่อมแซม

วัดพระเชตุพนฯ หรือวัดโพธิ์

สมัย ร.๑ มีการต่อเรือสำเภาเดินทะเลบรรทุกสินค้าไปขายที่เมืองจีนทุกปี บางทีก็ขายทั้งตัวเรือด้วย เพราะเรือที่ช่างจีนต่อในสยามใช้ไม้ตะเคียนทองคุณภาพดี เปรี้ยวไม่เกาะกิน

๗ กันยายน พ.ศ. ๒๓๕๒ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ประชวรพระโรคชรา สวรรคต ขณะพระชนมายุ ๗๓ พรรษา ทรงอยู่ในราชสมบัติ ๒๗ ปี ทรงมีพระโอรสพระธิดา ๔๒ องค์ ราชโอรสองค์สำคัญ คือ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย กรมหมื่นคัคคิพลเสพ (กรมพระราชวังบวรฯ ในรัชกาลที่ ๓) และสมเด็จพระปรมานุชิตชิโนรส

๘.๒ สมัยรัชกาลที่ ๒ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย (พ.ศ. ๒๓๕๒-๒๓๖๗)

สมัยรัชกาลที่ ๒ เป็นยุคทองแห่งศิลปวัฒนธรรมและวรรณคดีไทย มีการแต่งกายฟุ้งอลง ส่งเสริม โขนละคร งานช่างศิลป์ ดนตรี กำหนดธงช้างเป็นธงชาติ ห้ามสูบซื้อขายฝิ่น เสริมสัมพันธไมตรีกับจีน เวียดนาม ลังกา โปรตุเกส อังกฤษ และส่งเสริมการค้าต่างประเทศ

พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย

(<http://www.bodin2.ac.th/web/๕๓๐๓/images/ram๒.jpg>)

๗ กันยายน พ.ศ. ๒๓๕๒ เจ้าฟ้ากรมหลวงอิศรสุนทร (ฉิม) พระราชโอรสองค์ใหญ่ ในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกและสมเด็จพระอมรินทราบรมราชินี ขึ้นครองราชย์เป็นรัชกาลที่ ๒ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ขณะพระชนมายุ ๔๒ พรรษา (ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ ๔ ได้ถวายพระนามว่า พระบาทสมเด็จพระบรมพงศเชษฐมเหศวรสุนทร ไตรเศวตรครุฑาธิศร มหาสวามินทร์ สยามรัษฎินทรวโรดม บรมจักรพรรดิราชพิลาศธาดาราชาธิราช บรมนาถบพิตร พระพุทธเลิศหล้านภาลัย) ประสูติ เมื่อวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๓๑๐ ที่บ้านบางช้าง ตำบลอัมพวา สมุทรสงคราม ขณะพระราชบิดาทรงพระยศเป็นหลวงยกกระบัตรเมืองราชบุรี

๘.๒.๑ พม่ายกทัพมาตีเมืองภาคใต้ พ.ศ. ๒๓๕๒ พม่าส่งทัพมาตีเมืองชุมพร ตะกั่วป่า ตะกั่วทุ่ง ะนอง เมืองกระ และเมืองถลาง พระยาทำนบน้ำคุมกำลังจากกรุงเทพฯ ลงเรือไปช่วยปะทะกับเรือพม่าแถบเกาะชนัก ขณะรบกัน ถังดินปืนของเรือพระยาทำนบน้ำระเบิด เรือแตกจมลง พระยาทำนบน้ำเสียชีวิต กองทัพแยกจากไพร่บุรี ยกกำลังไปช่วยที่เมืองถลาง แต่ยังไม่ทันต่อสู้พม่าก็เลิกทัพกลับไป

๘.๒.๒ การค้ากับต่างประเทศ สมัย ร. ๒ มีเรือไทยไปค้าต่างประเทศมาก โดยไปที่ประเทศจีน (เมืองกิ่นต่ง ไหหล่า ฮกเกี้ยน เสเกียง กวางหน่า) ปัตตาเวีย มะละกา กลันตัน ตรังกานุ ปะหัง หมูเกาะหริยา เชมารัง ปาเลมบัง ปอนดิอัด เกาะหมาก (ปีนัง) สิงคโปร์ ไซ่ง่อน และมาเก๊า โดยกรมหมื่นเจษฎาบดินทร์ เป็นผู้ว่าการพระคลัง ทำรายได้ปีละ ๒-๕ ล้านบาท ชาติที่มาค้าขายคือ จีน ญวน เขมร มะละกา สิงคโปร์ ปีนัง อังกฤษ อเมริกา โปรตุเกส และปัตตาเวีย

๘.๒.๓ เงินถุงแดง เงินรายได้ส่วนหนึ่งจากการขายสินค้านั้น กรมหมื่นเจษฎาบดินทร์ทรงให้เก็บเหรียญเงินเม็กซิกัน ใส่ถุงแดงไว้เพื่อใช้จ่ายในยามฉุกเฉินของบ้านเมือง ซึ่งต่อมาได้นำไปใช้จริงในสมัยรัชกาลที่ ๕ เพื่อใช้ค่าเสียหายให้ฝรั่งเศส เมื่อเกิดเหตุการณ์ยิงสู้กันที่ปากแม่น้ำเจ้าพระยา ร.ศ. ๑๑๒

๘.๒.๔ ขุดคลองลัดหลวง มีการขุดคลองลัดแม่น้ำเจ้าพระยาใกล้ปากน้ำ บริเวณหลังเมืองนครเขื่อนขันธ์เหนือคลองลัดโพธิ์ ทะลุคลองตาลาว ให้ชื่อว่า คลองลัดหลวง เพื่อย่นระยะเดินทางแม่น้ำเจ้าพระยาเพิ่มเติมจากคลองลัดโพธิ์ที่มีอยู่ก่อนแล้ว

๘.๒.๕ ยกเมืองบันทายมาศให้ญวน พ.ศ. ๒๓๕๓ ร.๒ ทรงยกเมืองบันทายมาศ หรือฮาเตียนริมทะเลอ่าวไทย ให้พระเจ้ายาละง (องเชียงสือ) ของญวนที่ขอพระราชทานมา เพื่อพระราชไมตรี เพราะญวนต้องการมีอำนาจเหนือเขมร และ สยามเตรียมรบพม่าต้องผูกมิตรทางญวนไว้

๘.๒.๖ พระบรมราชโองการห้ามสูบและซื้อขายฝิ่น พ.ศ. ๒๓๕๔ มีพระบรมราชโองการห้ามสูบกิน ซื้อขายฝิ่น ผู้ฝ่าฝืนจะถูกเพียน ๓ ยก แล้วนำไปประจานโดยพาตระเวนทางบก ๓ วัน ตระเวนทางเรือ ๓ วัน ธิบุดรภรรยาและทรัพย์สินของเข้าเป็นของหลวง แล้วส่งตัวไปเป็นตะพุนหญ้าช้าง คอยเกี่ยวหญ้าให้ช้างกินซึ่งต้องเห็นเหนื่อยเพราะช้างกินหญ้ามากทั้งวัน

๘.๒.๗ จะผันแม่น้ำเจ้าพระยาที่อ่างทอง พ.ศ. ๒๓๕๖ คลองบางแก้วใกล้เมืองอ่างทองน้ำขึ้นเรือเดินในฤดูแล้งไม่สะดวก จึงเกณฑ์คนตัดต้นตาลถม ทำทำนบที่ลำแม่น้ำเจ้าพระยาใหญ่เพื่อให้สายน้ำหักเข้าไปในคลองบางแก้วซึ่งเป็นลำแม่น้ำเดิม แต่ทำนบทานกำลังน้ำไม่ไหวพังลงมา สายน้ำเจ้าพระยาจึงไหลลงมาทางเมืองอ่างทองตราบเท่าทุกวันนี้

๘.๒.๘ ยุคทองของวรรณคดีไทย ร.๒ สนพระทัยการละคร และวรรณคดีไทย ทรงพระราชนิพนธ์วรรณคดี เรื่องรามเกียรติ์ (วรรณคดีอิงประวัติศาสตร์ของอินเดีย อายุราว ๒,๐๐๐ ปี) อิเหนา (วรรณคดีอิงประวัติศาสตร์ของชวา อายุราว ๕๐๐ ปี) สังข์ทอง ไกรทอง คาวิ ฯลฯ ทรงนิพนธ์เพลงบุหลันลอยเลื่อนจากพระสุบิน(ความฝัน) ซึ่งต่อมาได้นำไปใช้เป็นเพลงสรรเสริญเสื่อป่าสมัยรัชกาลที่ ๖ สมเด็จพระปรมานุชิตชิโนรส และสุนทรภู่ กวีเอกของไทยมีชื่อเสียงในรัชกาลที่ ๒ นี้

๘.๒.๙ สร้างเมืองนครเขื่อนขันธ์ พ.ศ. ๒๓๕๗ ร.๒ ทรงให้สร้างเมืองนครเขื่อนขันธ์ที่พระประแดงให้พวกมอญเก่าไปอยู่ สร้างป้อมทางฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยาที่เมืองนครเขื่อนขันธ์ ๓ ป้อม ชื่อป้อมปู่เจ้าสมิงพราย ป้อมปิศาจสิง ป้อมราหูจร และบูรณะป้อมเก่าชื่อป้อมวิทยาคม ส่วนฝั่งตะวันตกสร้าง ๕ ป้อม ชื่อป้อมแสงไฟฟ้า ป้อมมหาสังหาร ป้อมศัตรูพินาศ ป้อมจักรกรดและป้อมพระจันทร์พระอาทิตย์ ทำลูกทูนสายโซ่ขึงกันแม่น้ำ แต่หลักผูกทูนที่ก่อด้วยอิฐนั้นใช้ไม่ได้ จึงเอาซุงมาทำเป็นต้นโกลนเข้าไปปักหลัก ระหว่างต้นโกลนทุกช่องร้อยโซ่เหล็กสำหรับผูกทูนให้ได้มั่นคง

สายโซ่เหล็กที่ใช้ผูกกันสองฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาที่พระประแดงสมัย ร.๒ ป้องกันเรือใหญ่ผ่านโดยไม่ได้รับอนุญาต
(ถ่ายภาพโดยได้รับอนุญาตจากพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ)

ป้อมแผลงไฟฟ้า พระประแดง

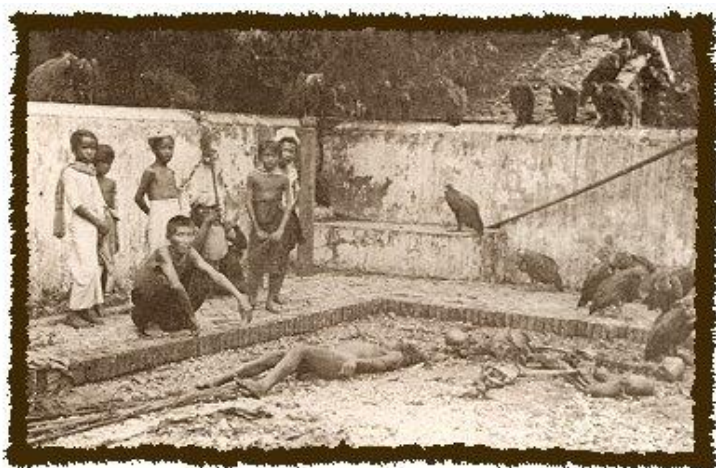
(HaraldHopfes:http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Fort_Pom_Phlaeng_Faifa_๒.jpg)

พ.ศ. ๒๓๕๗ มีการยกบ้านสิงห์ท่าเป็นเมืองยศสุนทร ซึ่งต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็นยโสธร

พ.ศ. ๒๓๖๐ มีการออกแบบตัวพิมพ์อักษรไทยที่เมืองย่างกุ้ง ประเทศพม่า โดยมิชชันนารีอเมริกัน ชื่อ นางจัดสัน (Ann Judson) เพื่อใช้ในการพิมพ์คำภีร์คริสต์ศาสนาเป็นภาษาไทย และใน พ.ศ. ๒๓๗๑ ร้อยเอก เจมส์ โลว (James Low) ได้จัดพิมพ์ตำราไวยากรณ์ไทย (A Grammar of the Thai or Simamese Language) ที่อินเดีย

๘.๒.๑๖ พระเจ้าเวียดนามยาลองสิ้นพระชนม์ พ.ศ. ๒๓๖๓ พระเจ้ายาลองว่างเต้ (องเชียงสือ) ของญวนสิ้นพระชนม์ พระเจ้ายาลองได้ทำหนังสือสั่งว่า “บุตรและหลานเราต่อไปข้างหน้าแล้ว อย่าได้คิดทรยศต่อพระเจ้ากรุงสยามเลยเป็นอันขาด”

๘.๒.๑๗ อหิวาตกโรคระบาด พฤษภาคม พ.ศ. ๒๓๖๓ (ค.ศ. ๑๘๒๐) สมัย ร.๒ เกิดอหิวาตกโรค หรือโรคปวງใหญ่ หรือโรคห่า (Cholera) ทั่วโลก โรคนี้ถ่ายทอดโดยกินอาหารหรือน้ำที่มีเชื้อโรคปนอยู่ โดยมีแมลงวันเป็นพาหะนำโรค เริ่มระบาดจากอินเดียตั้งแต่ พ.ศ. ๒๓๖๐ ผ่านเกาะหมาก (ปีนัง) แล้วติดมากับคนที่มาทางเรือผ่านสมุทรปราการ มีคนไทยตายราว ๓๐,๐๐๐ คน ศพลอยเกลื่อนแม่น้ำลำคลอง ศพสุ่มกันเหมือนกองฟืนเพราะเผาไม่ทัน มีแรงมากินซากศพที่วัดสระเกศ ชาวบ้านกินน้ำในแม่น้ำไม่ได้ ต้องกินปลาแห้ง พริก กับเกลือ แต่คนที่รักษาความสะอาด หย้าเรือนไม่เปื้อนนั้นตายน้อย มีการจัดพระราชพิธีอาพาธพินาศ อัญเชิญพระแก้วมรกตแห่รอบเมือง ยิ่งปืนใหญ่รอบพระนคร โรคอหิวาต์ระบาดในประเทศไทยต่อเนื่องมา จนถึงรัชกาลที่ ๕ โดยระบาดต่อไปถึง อินโดนีเซีย จีน ญี่ปุ่น เข้าไปถึงยุโรปเช่นรัสเซีย อังกฤษ ฝรั่งเศส รวมคนตายทั่วโลกราว ๒๓ ล้านคน

แรงมากินซากศพที่วัดสระเกศ(<http://www.oknation.net/blog/luv/๒๐๐๘/๐๘/๒๖/entry-๑/comment>)

๘.๒.๑๘ การะผิดทูตอังกฤษ พ.ศ. ๒๓๖๕ (ค.ศ. ๑๘๒๒) นายจอห์น ครอว์เฟิร์ด (John Crawford) ที่คนไทยเรียกการะผิด เป็นทูตอังกฤษมาเฝ้าฯ ร.๒ โดยส่งสารเป็นภาษาอังกฤษมีคำแปลภาษามลายูกำกับมา ฝ่ายสยามต้องแปลจากภาษามลายูเป็นภาษาไทยอีกทอดหนึ่ง โดยทางอังกฤษขอเปลี่ยนวิธีเก็บภาษีของสยาม และขอให้เมืองไทรบุรีพ้นจากอำนาจของพระยานครฯ แต่การเจรจาครั้งนั้นไม่สำเร็จ เพราะทั้งสองฝ่ายพูดไม่เข้าใจภาษา กัน ต้องใช้ล่ามชาวมลายูแปล ครอว์เฟิร์ดมองว่าคนสยามป่าเถื่อน ขุนนางไทยไม่ใส่ใจเสียไม่สวมรองเท้า นุ่งแต่โจงกระเบนผืนเดียว สยามมองว่าอังกฤษเอาเปรียบในการเจรจา ดิเตียน บ้านเมืองสยาม มาหยั่งระดับน้ำทำแผนที่แม่น้ำไม่น่าวางใจ ทั้งยังดูถูกทหารไทยว่ามีแต่ปืนขึ้นสนิม และบอกว่าเพียงอังกฤษส่งเรือรบมาสองสามลำก็สามารถยึดกรุงเทพฯ ได้แล้ว

ครอว์เฟิร์ด ได้เขียนเรื่องเกี่ยวกับการเป็นทูตในสยาม อินโดจีน และพม่า ในหนังสือชื่อ *Journal of an Embassy from the Governor-General of India to the Courts of Siam and Cochin-China in the year ๑๘๒๑* โดยบรรยายเกี่ยวกับรูปร่าง นิสัย ชีวิตความเป็นอยู่ของชาวสยาม ศาสนา ศิลปะ

การศึกษา การเมืองการปกครอง การเก็บภาษี ทรัพยากร ประวัติศาสตร์ และสถานที่สำคัญ หนังสือดังกล่าวได้ใช้เป็นเอกสารค้นคว้าของคณะทูตรุ่นต่อมา เช่น เฮนรี เบอร์นี และเซอร์จอห์น เบาว์ริง

๘.๒.๑๙ อังกฤษยึดย่างกุ้ง พ.ศ. ๒๓๖๒ สมัย ร.๒ เจ้าเมืองมณีปุระ (Manipur) ไม่ส่งบรรณาการไปให้พม่า พม่าจึงส่งกองทัพไปปราบ เจ้าเมืองมณีปุระหนีไปพึ่งอังกฤษซึ่งครองอินเดียอยู่ พ.ศ. ๒๓๖๖ พม่าโจมตีอังกฤษที่เกาะชาร์ปุระ อังกฤษจึงประกาศสงครามกับพม่า แล้วส่งกองเรือเข้าทางแม่น้ำอิรวดี ยึดเมืองย่างกุ้งของพม่าได้เมื่อ ๑๐ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๓๖๗ (ค.ศ. ๑๘๒๔) ต่อจากนั้นอังกฤษก็เข้าครอบครองดินแดนพม่าทั้งหมดเป็นอาณานิคมได้ในพ.ศ. ๒๔๒๘ สมัยร.๕

ทหารอังกฤษเข้ายึดเมืองย่างกุ้งได้เมื่อ ๑๐ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๓๖๗

(<http://www.allmyanmar.com/new%20allmyanmar.com/colonial%20times%20myanmar%20burma.htm>)

๘.๒.๒๐ เจ้าฟ้ามงกุฎทรงผนวช พ.ศ. ๒๓๖๗ เจ้าฟ้ามงกุฎ ราชโอรส ร.๒ ซึ่งต่อมาคือพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงผนวช ก่อนที่ ร.๒ สวรรคตเพียง ๑๕ วัน ขณะที่ทรงผนวชได้เสด็จฯ รุดงค์ไปสุโขทัย ทรงพบศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหงมหาราช ที่ริมเนินปราสาทเก่า จ.สุโขทัย จึงทรงให้นำมากรุงเทพฯ เสด็จฯ รุดงค์ไปทรงพบซากเจดีย์ใหญ่เก่าแก่สมัยทวารวดีที่นครปฐม ซึ่งต่อมาบูรณะเป็นพระปฐมเจดีย์ ทรงตั้งสงฆ์คณะธรรมยุติกนิกายแยกจากมหานิกายเดิม

๒๑ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๓๖๗ ร.๒ ประชวรไข้พิษสวรรคต พระชนมายุ ๕๘ พรรษา

๘.๓ สมัยรัชกาลที่ ๓ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. ๒๓๖๗-๒๓๙๔)

ในสมัย ร.๓ ได้มีเหตุการณ์สำคัญเกิดขึ้นหลายอย่าง เช่น ส่งเสริมการค้าต่างประเทศ แต่งตำราเรียนภาษาไทย “จินตามณี” จารึกความรู้ลงในแผ่นหินรอบวัดพระเชตุพนฯ พัฒนาการแพทย์ พิมพ์หนังสือไทย ทำสัญญาพระราชไมตรีกับอังกฤษ อเมริกา ส่งทัพไทยไปช่วยอังกฤษรบพม่า ปราบกบฏเจ้าอนุวงศ์ ขุดคลองบางขุนเทียน คลองบางขนาก และบูรณะคลองสุนัขหอน ฯลฯ

พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว

(<http://www.bloggang.com/viewblog.php?id=rattanakosin๒๕&date=๐๘-๐๔-๒๐๐๘&group=๑๓&gblog=๕>)

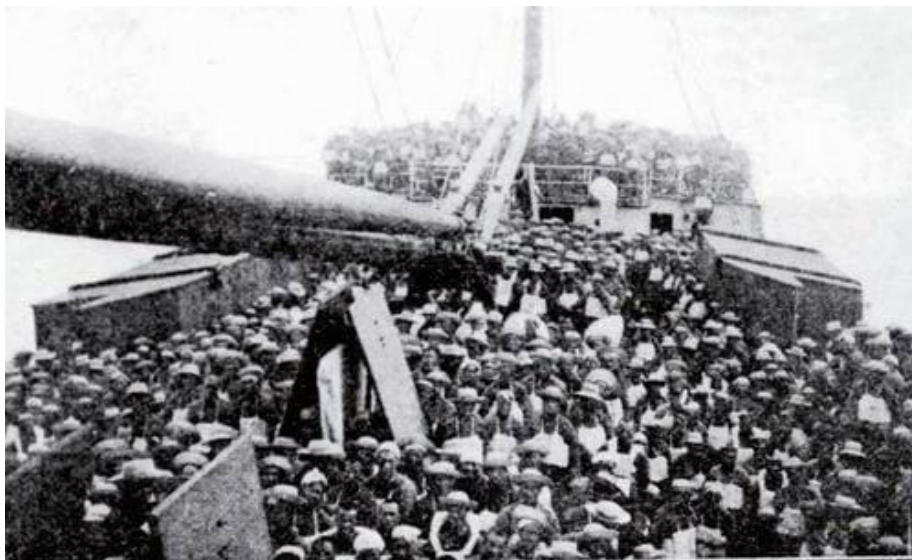
๒๑ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๓๖๗ กรมหมื่นเจษฎาบดินทร์ (พระองค์เจ้าชายทับ) โอรสองค์ใหญ่ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย และสมเด็จพระศรีสุลาลัย (เจ้าจอมมารดาเรียบ) ขึ้นครองราชย์เป็นรัชกาลที่ ๓ ทรงพระนามว่า พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

๘.๓.๑ คนจีนอพยพมาเมืองไทยมาก ในช่วงรัชกาลที่ ๑ ถึงรัชกาลที่ ๕ นั้น มีคนจีนอพยพลงเรือเข้ามาเมืองไทยมาก โดยมาทำงานเป็นกรรมกรและค้าขาย เพราะเมืองจีนแห้งแล้งอดอยาก เกิดความไม่สงบ จลาจล ซึ่งอำนาจกันและเกิดสงครามฝิ่นกับอังกฤษ

มีการทำกระเบื้องร้อยเชือกผูกข้อมือชาวจีนอพยพ ประทับตราครั้ง เรียกว่า “ปี่” คล้ายบัตรประชาชนหรือใบต่างด้าวในสมัยต่อมา แล้วเก็บเงินค่าผูกปี่คนละ ๒ บาททุก ๓ ปี แทนการเกณฑ์แรงงานแบบไพร่ของชาวสยาม คนจีนอพยพที่ไม่ได้ผูกปี่จะถูกจับรวบทางเปี้ยผูกเป็นพวงๆ ละ ๔-๕ คน แล้วจับไปทำงานโยธา

คนจีนอพยพมาเมืองไทย ส่วนใหญ่เป็นพวกแต้จิ๋วมาจากมณฑลกว่างตุง (潮州 ; Teochew ,Chaozhou) ลงเรือที่ท่าฉางหลิน ชั่วเถา เริ่มเข้ามามากในสมัยกรุงธนบุรี ทาง ตราด จันทบุรี ชลบุรี ฉะเชิงเทรา ปราจีนบุรี กรุงเทพฯ นครราชสีมา ส่วนหนึ่งมารับจ้าง แบกข้าวสาร ขุดคลองและสร้างทางรถไฟ ปลุกพริกไทย ผัก อ้อย ทำน้ำตาล ทำผักตบง ข้าว ข้าว เติบเรือ ต่อเรือ ก่อสร้าง เช่น พวกตระกูล เจียรนวนนท์ โสภณพนิช ศิลปอาชา เตชะไพบูลย์ หวังหลี ศรีเมือง พวกฮกเกี้ยนมาจากมณฑลฝูเจี้ยน (福建 ; Hokkien ; Fújiàn) เชี่ยวชาญการค้าขาย และทำเหมืองแร่ดีบุก เข้ามาแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยา อยู่แถบฝั่งทะเลอันดามัน เช่น ภูเก็ต ตรัง ปัตตานี สงขลา ระนอง กรุงเทพฯ อยุธยา เช่น ตระกูล หลีกภัย ชอโสติฎกุล กอแสงเรือง ณ ระนอง ณ สงขลา พวกไหหลำมาจากเกาะไหหลำ (海南 ; Hainán) เชี่ยวชาญด้านร้านอาหาร โรงงาน และ ต่อเรือ นิยมอยู่ที่ราชบุรี นครสวรรค์ สุราษฎร์ธานี (เกาะสมุย เกาะพะงัน) เช่น ตระกูลจิราธิวัฒน์ อยู่วิทยา ลักษณะวิเศษ หาดูสวัสดิ์ บรรทัดฐาน ลิ้มทองกุล พวกคะ

หรือฮากกา เป็นชาวจีนฮั่น จากมณฑล กวางตุ้ง กวางสี(客家 ; Hakka) อยู่ที่สงขลา ภูเก็ต ราชบุรี กาญจนบุรี พะเยา เชียงราย เชียงใหม่ ลำปาง แพร่ น่าน เชี่ยวชาญด้านหนังสือ ทำเหมือง เกษตรกรรม อาหาร ธนาคาร ตัดเสื้อ ฟอกหนัง ขยายผ้า เช่น ตระกูล เวชชาชีวะ ลำซำ ชินวัตร พวกกวางตุ้งมาจาก มณฑลกวางตุ้ง เชี่ยวชาญการต่อเรือ ช่างไม้ เครื่องยนต์ โรงสี โรงน้ำแข็ง โรงกลึง ทำอาหาร ทำเหมืองแร่ ดิบุก นิยมอยู่ที่ปัตตานี สงขลา เช่นตระกูล เลชะกุล คมนานุรักษ์ พวกกวางสี มาจากมณฑลกวางสี พูดภาษา กวางตุ้ง ชอบทำสวนยางพารา และเลี้ยงไก่เบตง อยู่กันมากที่อำเภอเบตง จ.ยะลา และ ปาดังเบซาร์ จ. สงขลา จีนฮ่อ เข้ามาทางประเทศพม่าและลาว ส่วนหนึ่งนับถือศาสนาอิสลาม อยู่ทางภาคเหนือ

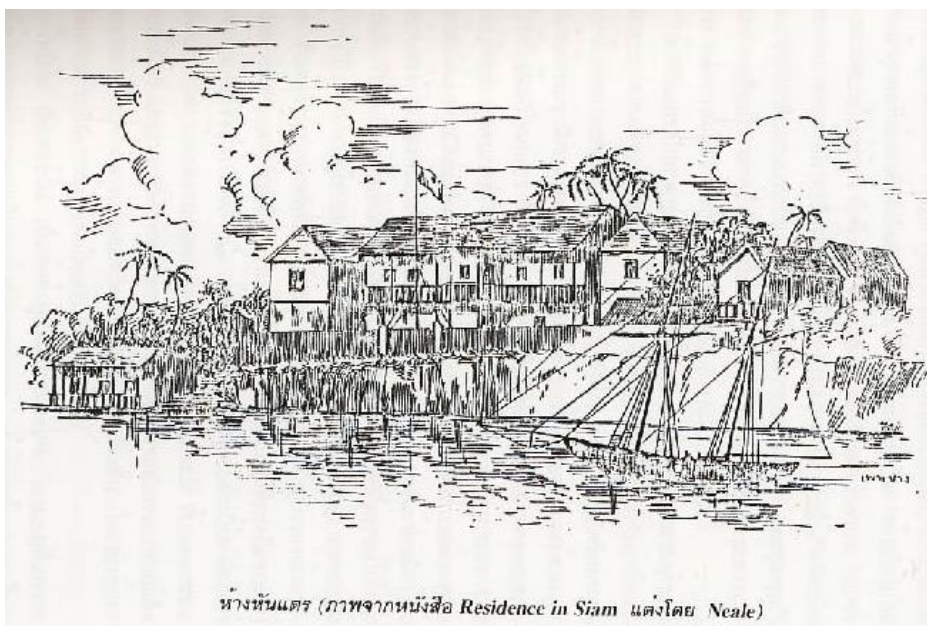

คนจีนลงเรืออพยพออกนอกประเทศ เพื่อหนีความอดอยากในเมืองจีน

<https://board.postjung.com/๙๔๙๕๓๘>

พ.ศ. ๒๓๗๖ วชิรญาณภิกขุ (พระภิกษุเจ้าฟ้ามงกุฎ ต่อมาคือพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงตั้งคณะสงฆ์ ธรรมยุติกนิกาย โดยเคร่งครัดพระธรรมวินัย ที่ทรงได้แบบมาจากพระมอญ

๘.๓.๒ ห้างหันแตร์ พ.ศ. ๒๓๖๗ พ่อค้าชาวอังกฤษชื่อนายโรเบิร์ต ฮันเตอร์ (Robert Hunter) ที่คนไทยเรียกว่าหันแตร์ พุดไทยได้ ได้นำปืนคาบศิลาจากอินเดีย มาถวาย ร.๓ ได้รับพระราชทานยศเป็น หลวงอาวุธวิเศษประเทศพานิช หันแตร์ตั้งห้างสรรพสินค้ามอร์แกนและฮันเตอร์ ที่หน้าวัดประยุรวงศาวาส นับเป็นห้างสรรพสินค้าแบบฝรั่งแห่งแรกในเมืองไทย นายหันแตร์นี้เป็นผู้นำฝาดฝดสยาม อิน-จันไปแสดงตัว ที่สหรัฐอเมริกา

ห้างหันแตร์ (ภาพจากหนังสือ *Residence in Siam* แต่งโดย Neale)

ห้างหันแตร์

(http://www.literatureandhistory.go.th/FineArts/DataService/data_service_detail.aspx?topicCode=T&topicId=๑๑๓๘&start=๕)

ครั้งนั้นมี กัปตันเรือชาวอังกฤษคนหนึ่งชื่อเวลเลอร์ ทำงานกับนายฮันเตอร์ ถือปืนเข้าไปยิงนกพิราบในวัดเกาะ (วัดสัมพันธวงศ์) ใกล้ร้านขายยาหมอบรัดเล พระภิกษุในวัดจึงแย่งปืนแล้วตีหัวฝรั่งจนบอบช้ำ นายหันแตร์อยู่แถวนั้นจึงวิ่งไปช่วยเหลือ หันแตร์โกรธมาก ขอให้เจ้าพระยาพระคลัง (ดิศ) นำเรื่องกราบทูลพระเจ้าแผ่นดิน ให้ประหารชีวิตเจ้าอาวาส มิฉะนั้นจะนำเรือของตนแล่นขึ้นมายังวัดและจะเลยไปยังวังด้วย ร.๓ ทรงให้พระภิกษุเจ้าฟ้ามงกุฎทรงสอบสวน ตัดสินทำโทษเจ้าอาวาสและพระลูกวัด ให้นั่งสมาธิกลางแดดครึ่งวัน ต่อมาหันแตร์จะนำเรือกำปั่นไฟเหล็กลำหนึ่งมาขายราคา ๑,๒๐๐ ชั่ง เจ้าพนักงานไม่ซื้อ เพราะเป็นเรือเก่าขึ้นสนิมผุร่วน แล่นช้าสู้เรือ ๑๐ ฝีพายไม่ได้ หันแตร์พูดว่าในหลวงรับสั่ง ถ้าเจ้าพนักงานไม่ซื้อจะเอาเรือไปผูกไว้หน้าตำหนักน้ำ ครั้นทรงทราบก็ขัดเคืองให้ไล่หันแตร์ไปเสีย ห้ามกลับเข้ามาอีก หันแตร์แล่นเรือไปเมืองกัลกัตตา ขอให้อุปราชอังกฤษส่งเรือรบเข้ามาตีเมืองบางกอกแต่ไม่สำเร็จ หันแตร์จึงนำเรือไปขายให้ญวนซึ่งขณะนั้นมีเรื่องบาดหมางกับสยาม

๔.๓.๓ สนธิสัญญาเบอร์นี พ.ศ. ๒๓๖๗ อังกฤษเจรจาขอให้สยามช่วยรบกับพม่า ร.๓ ทรงให้พระยามหาโยธา (ทอเรีย) เป็นแม่ทัพไปช่วย ฝ่ายสยามขอให้อังกฤษแบ่งดินแดนบางส่วนให้ แต่อังกฤษบ่ายเบี่ยง ร.๓ จึงทรงให้เรียกกองทัพกลับ พ.ศ. ๒๓๖๙ มีการทำสัญญาสงบศึกยันทาโบ พม่าต้องเสีย อะระกัน(ยะไข่) เมาะตะมะ ทวาย และตะนาวศรีให้แก่อังกฤษ ๒๐ มิถุนายน พ.ศ. ๒๓๖๙ อังกฤษส่งร้อยเอกเฮนรี เบอร์นี (Capt. Henry Burney ไทยเรียก กัปตันหันแตร์ บาร์นี) มาทำสัญญาพระราชไมตรีกับสยามที่เรียกว่าสัญญาเบอร์นี ซึ่งเป็นสัญญาฉบับแรกที่ทำกับประเทศตะวันตกในสมัยรัตนโกสินทร์ โดยอังกฤษยอมให้เก็บภาษีปากเรือสินค้า ตามความกว้างปากเรือ ราคาวละ ๑,๗๐๐ บาท ทำให้เก็บภาษีมากกว่าสมัยรัชกาลที่ ๒ ถึงสิบเท่าตัว (พ.ศ. ๒๓๙๓ อังกฤษส่ง เซอร์เจมส์ บรูค มาขอแก้ไขสัญญาเบอร์นีให้ลดอัตราภาษีลง แต่ไม่สำเร็จ แต่มาแก้ไขได้ตอนทำสัญญาเบาริง พ.ศ. ๒๓๙๘)

พ.ศ. ๒๓๖๘ สยามเสียเมืองแสนหวี(ลำเลี้ยว) เชียงตุง และเมืองพง(เมืองสาต) ในรัฐฉานหรือไทยใหญ่ทางภาคเหนือ ที่เจ้ากาวิละได้มาจากพม่าสมัยกรุงธนบุรี ให้อังกฤษ เพราะอังกฤษถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรพม่าที่ตกเป็นเมืองขึ้นอังกฤษแล้ว พ.ศ. ๒๓๖๙ สยามเสียรัฐเปอร์ค์ให้อังกฤษเพราะเกิดจลาจลในรัฐเปอร์ค์ อังกฤษเข้าช่วยปราบแล้วไม่ถอยกำลัง กลับยึดเป็นรัฐในอารักขาของอังกฤษ

พ.ศ. ๒๓๙๓ สมเด็จพระราชินีวิกตอเรียแห่งอังกฤษส่ง เซอร์ เจมส์ บรูค (Sir James Brooke) มาขอแก้สัญญาเบอร์นีเกี่ยวกับภาษีปากเรือ ทูตอังกฤษไม่ได้เฝ้าฯ ร.๓ เพราะกำลังประชวร ทูตอังกฤษไม่พอใจและเชื่อว่าจะกลับมาพร้อมกับเรือปืน เพื่อจะยึดกรุงเทพ พร้อมทั้งเขียนรายงานว่า “..พระเจ้าแผ่นดินกำลังจะสวรรคต ผู้ที่จะครองราชย์ใหม่ก็หวังจะพุดกันได้ จึงรอการใช้กำลังบังคับไว้ก่อน...”

๘.๓.๔ ท้าวสุรนารี พ.ศ. ๒๓๖๙ ขณะนั้นประเทศลาวเป็นประเทศราชของสยาม เจ้าอนุวงศ์เจ้าเมืองเวียงจันทน์ มาถวายพระเพลิงพระบรมศพ ร.๒ เจ้าอนุเห็นว่าการทลายสยามอ่อนแอและกำลังขัดแย้งกับอังกฤษเรื่องสนธิสัญญาเบอร์นี จึงพยายามกอบกู้เอกราชจากการเป็นเมืองขึ้นของสยาม โดยเข้ายึดเมืองนครราชสีมาและนำครอบครัวคนลาวแถบโคราชและสระบุรี ที่ถูกกวาดต้อนมาสมัยกรุงธนบุรีกลับ คืนไปเวียงจันทน์ ขณะนั้นเจ้าเมืองนครราชสีมาไปราชการที่ขุนันท์ คุณหญิงโม ภรรยาปลัดเมือง ได้รวมกำลังต่อสู้ได้สำเร็จ ต่อมา ร.๓ ทรงแต่งตั้งให้คุณหญิงโมเป็นท้าวสุรนารี และมีการสร้างอนุสาวรีย์คุณหญิงโมไว้ที่นครราชสีมาเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๗

๘.๓.๕ เฝ้ากรุงเวียงจันทน์ พ.ศ. ๒๓๗๐ ร.๓ ทรงไม่พอพระทัยที่เจ้าอนุวงศ์มาบุกโคราช จึงทรงส่งพระราชสุภาวดี (ต่อมาเป็นเจ้าพระยาบดินทรเดชา) ยกทัพขึ้นไปตีกรุงเวียงจันทน์ได้ อัญเชิญพระพุทธรูปลาวสำคัญหลายองค์ เช่น พระบาง (ปัจจุบันส่งกลับไปเมืองหลวงพระบาง) พระแซกคำ (ปัจจุบันอยู่ที่วัดคฤบดี) พระเสริม (ปัจจุบันอยู่ที่วัดปทุมวนาราม) พระฉันทสมอ (ปัจจุบันอยู่ที่วัดอัปสรสวรรค์) พระใส (ปัจจุบันอยู่ที่วัดโพธิ์ชัย หนองคาย) แล้วกวาดต้อนชาวลาวมาหลายหมื่นคน ให้พวกลาวครึ่งอยู่ที่ อุทัยธานี ลาวเวียงอยู่ที่ ชัยนาท ลาวลาว จากจำปาสัก อยู่ที่ อุทัยธานี ลาวพวนจากเมืองเชียงขวางทุ่งไหหิน อยู่ที่สระบุรี นครนายก ปราจีนบุรี ชลบุรี ฉะเชิงเทรา กองทัพสยามได้ทำลายรื้อเมืองเวียงจันทน์ เอาไฟเผาเมืองจนเป็นเถ้าถ่าน เหลือเพียงวัดสี่สะเกต แห่งเดียวเท่านั้น เวียงจันทน์กลายเป็นเมืองร้าง เหมือนกับที่พม่าเอาไฟเผากรุงศรีอยุธยาตอนเสียกรุงครั้งที่ ๒ ดั่งมีนิราศของหม่อมเจ้าทับ เขียนไว้ว่า “ไปลุยล้างเวียงจันทน์เสียบรรลัษระยาไปย่อยยับอัปรา” จักรพรรดิเจ้าอนุวงศ์ที่หนีไปเมืองเชียงขวางได้ ส่งมากรุงเทพฯ ใส่กรงเหล็กประจานไว้ที่สนามไชยได้ ๗-๘ วัน เจ้าอนุวงศ์ก็ถึงแก่พิราลัย เจ้าอนุวงศ์นี้ชาวเวียงจันทน์นับถือว่าเป็นผู้กล้าหาญ เป็นวีรบุรุษผู้ต่อสู้เพื่ออิสรภาพของลาว ดังนั้นชาวลาวในสมัยนั้น จึงโกรธแค้นชาวสยามมาก เหมือนกับคนไทยแค้นพม่าที่มาเผากรุงศรีอยุธยา

พระบาง

พระแซกคำ

พระเสริม

พระฉันทมอ

พระใส

(<http://th.wikipedia.org/wiki/พระบาง>, <http://www.kumpunpra.com/gp๘-๑-๙๐.htm>,
<http://talk.mthai.com/topic/๒๐๓๙>, <http://www.lanchangimage.org/index.php?lay=show&ac=article&Id=๕๓๘๘๙๒๔๑๑>)

สมัย ร.๓ นี้ มีการยกบ้านขึ้นเป็นเมืองหลายแห่ง เช่น บ้านกบแจะเป็นเมืองประจันตคาม บ้านหินแร่เป็นเมืองอรัญประเทศ บ้านทุ่งแขกเป็นเมืองวัฒนานคร บ้านซ้อเป็นเมืองอำนาจเจริญ บ้านโพนแพงเป็นเมืองโพธิ์สัย บ้านบางตะพานเป็นเมืองกำเนิดนพคุณ เมืองพระรถ เป็นพนัสนิคม

ภูเขาทอง หรือ บรมบรรพต วัดสระเกศ

(http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/๘/๘๗/Golden_mount.jpg)

๘.๓.๖ สร้างภูเขาทองวัดสระเกศ ร.๓ มีพระประสงค์จะสร้างพระเจดีย์ใหญ่ในกรุงเทพฯ เหมือนกับเจดีย์ภูเขาทองที่อยุธยาแต่สร้างไม่เสร็จ สมัย ร. ๔ ทรงให้ซ่อม แปลงแบบเป็นภูเขา แล้วก่อพระเจดีย์ไว้บนยอด เมื่อพ.ศ. ๒๔๙๒ ภูเขาทองเอียงทรุดร้าว จึงมีการแก้ไขซ่อมโดยใช้คอนกรีตเสริมเหล็ก และต่อมาได้ประดับกระเบื้องโมเสกสีทองจากอิตาลี

ร.๓ ทรงให้หล่อปืนใหญ่เหล็ก ๒ แบบ ชื่อ เจ้าพญารักษาศาสนาและเจ้าพญาสัมมาทิฐิ นับเป็นปืนใหญ่เหล็กที่หล่อในสยามเป็นครั้งแรก เพราะสมัย ร.๑ และ ร.๒ นั้นหล่อได้แต่ปืนใหญ่ทองเหลืองเท่านั้น ปืนทั้งสองแบบหล่อไว้กว่าร้อยกระบอก และนำไปใช้ในสงครามหลายครั้ง

ปืนใหญ่เหล็กพญารักษาศาสนา หล่อในประเทศไทย ปัจจุบันอยู่ที่พิพิธภัณฑ์สรรพาวุธทหารบก
<http://www.oknation.net/blog/spyone/๒๐๐๘/๐๖/๑๓/entry-๑/comment>

พ.ศ. ๒๓๗๑ ร.๓ ทรงให้สร้างป้อมรักษาปากน้ำท่าจีนและปากคลองมหาชัยที่สมุทรสาคร กับสร้างป้อมคกงระพันที่ปากคลองบางปลาเกศ พระประแดง ผู้เรียบเรียงเคยไปเดินสำรวจพื้นที่จริง เมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๒ บริเวณฝั่งเหนือของปากคลองบางปลาเกศ ติดโรงงานกระจกไทยอาซาฮี ถนนสุขสวัสดิ์ ริมแม่น้ำเจ้าพระยา พบป้อมอิฐที่ชาวบ้านเรียกป้อมคกงระพันชาติรี สร้างด้วยอิฐแผ่นใหญ่ฉาบปูนเป็นกำแพงและซุ้มป้อมอยู่ในสภาพทรุดโทรมมาก ชาวบ้านบอกว่าเคยมีฝรั่งเดินทางมาดูหลายครั้ง ป้อมนี้อาจสร้างทับที่ตั้งสถานีการค้านิวอัมสเตอร์ดัม (New Amsterdam) ของพวกฮอลันดาในสมัยอยุธยาก็ได้ แต่เมื่อตามไปดูอีกเมื่อ พ.ศ. ๒๕๕๒ พบว่าพื้นที่ป้อมกลายเป็นหมู่บ้านคกงระพันชาติรี มีคนอยู่หนาแน่น

ร.๓ ทรงให้ขุดลอกคลองสุนัขหอนระหว่างสมุทรสาครกับสมุทรสงคราม ซึ่งต้นเขินตรงที่น้ำจากแม่น้ำท่าจีนและแม่กลองไหลเข้ามาชนกัน ท้องเรือติดตื้นต้องใช้ควายลากเรือ โดยจ้างจีนขุดคลองแยกเข้าไปที่น้ำชนกัน ให้สายน้ำไหลไปในตรงที่น้ำชนกันเพื่อให้คลองไม่ตื้น ขอแรงกระบือชาวบ้านลงลุยในคลองนั้นจนทำให้น้ำขึ้นลงไหลเชี่ยวลึก ไม่ตื้นเขิน เมื่อ พ.ศ. ๒๕๕๒ ผู้เรียบเรียงเคยใช้เรือหางยาว เดินทางตลอดคลองสุนัขหอนจากแม่น้ำท่าจีนถึงแม่น้ำแม่กลองใช้เวลาราว ๒ ชั่วโมง และสามารถเดินทางต่อไปถึงเพชรบุรีโดยไม่ต้องออกทะเลปากอ่าวไทย ใช้เวลาอีกราว ๓ ชั่วโมงได้ด้วย เส้นทางดังกล่าวเคยเป็นทางสัญจรสำคัญระหว่างกรุงศรีอยุธยา ผ่านกรุงเทพฯ เข้าคลองบางขุนเทียน คลองสนามชัย คลองสุนัขหอน คลองบางตะบูนไปถึงเพชรบุรี แล้วเดินบก นั่งเสลี่ยงหรือขี่ช้างม้า ข้ามภูเขาไปออกมหาสมุทรอินเดียที่เมืองมะริด ซึ่งสามารถลงเรือต่อไปยังอินเดียหรือยุโรปได้

๘.๓.๗ ฝ่าฝืนไทย อิน-จัน พ.ศ. ๒๓๗๒ ฝ่าฝืนไทย “อิน-จัน” ที่หน้าอกและตบติดกัน ลูกชาวประมงสมุทรสงครามได้รับการชักชวนจากนายโรเบิร์ต ฮันเตอร์หรือ หันแตร์ พ่อค้าอังกฤษ ไปแสดงตัวที่อังกฤษและสหรัฐอเมริกา ฝรั่งเรียกว่า เอ็ง กับ เซง (Eng & Cheng) ต่อมาใช้นามสกุลว่าบังเกอร์ (Bunker) ทั้งสองคนแต่งงานกับหญิงอเมริกันได้รับสัญชาติอเมริกัน มีลูกหลานหลายคนในเมืองวิลเคสโบโร (Wilkesboro) รัฐนอร์ท คาโรไลนา สหรัฐอเมริกา

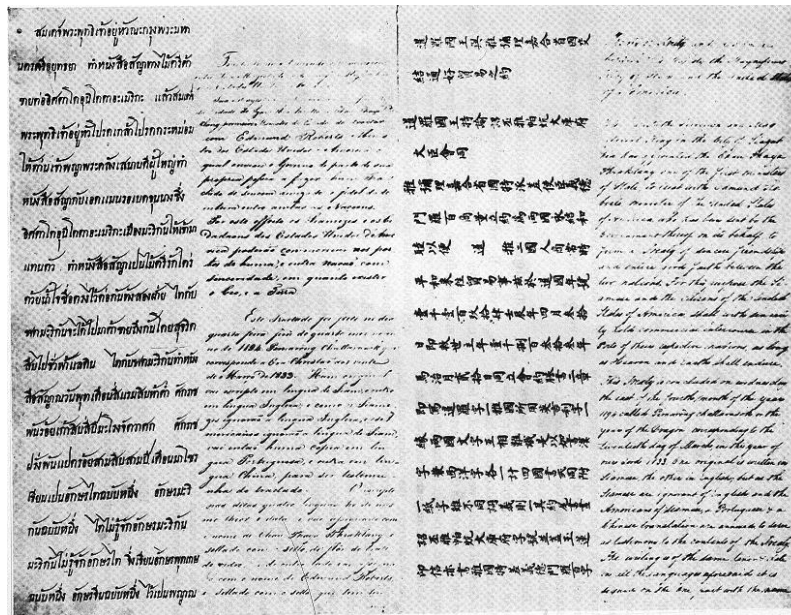
ฝาแฝดไทย อิน-จัน (ภาพจาก National Geographic....<http://www.ngthai.com>)

พ.ศ. ๒๓๗๓ (ค.ศ. ๑๘๓๐) มีชันนารืออเมริกันคณะแรกเข้ามายังกรุงสยาม นำโดยหมอโยนส์ (Rev. Jones) หมอหัทธกัน (Dr.Caswell) หมอจันทเล (Dr.Chandler) หมอเทา (Dr.House)

๔ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๓๗๔ เกิดน้ำท่วมใหญ่ในกรุงเทพฯ ระดับน้ำสูงกว่าที่ท่วมปีมะเล็งสมัย ร.๑ ที่พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย วัดระดับน้ำได้สองเมตรเศษ เรือแล่นได้ในกำแพงพระนคร

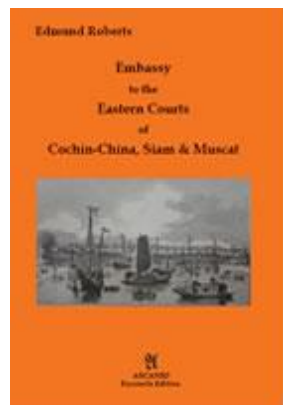
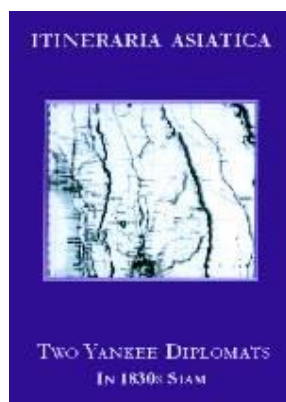
พ.ศ. ๒๓๗๕ ส่งทัพไปปราบหัวเมืองแขกทางใต้ พาชาวเมืองนคร พัทลุง และสงขลามายู่ที่ สนามควาย (ถนนหลานหลวง) ดังนั้นบริเวณดังกล่าวจึงเป็นแหล่งละครชาตรี และหนังตะลุงจากปักษ์ใต้

๘.๓.๘ ทำสนธิสัญญาโรเบิร์ตกับสหรัฐอเมริกา ๑๔ เมษายน พ.ศ. ๒๓๗๖ (ค.ศ. ๑๘๓๓) สยาม เป็นประเทศแรกในเอเชียที่ทำสนธิสัญญากับสหรัฐอเมริกา โดยประธานาธิบดีแอนดรู แจ็คสัน ส่งนายเอ็ดมันด์ โรเบิร์ต (Edmund Roberts ซึ่งคนไทยเรียกว่า แอสมัน รอเบิด) เป็นราชทูต ถวายพระแสงฝักทองกระบังรูป นกอินทรี ทำสนธิสัญญาพระราชไมตรี คล้ายสัญญาเบอร์นี ๒๐ ข้อเป็นภาษาไทย อังกฤษ และโปรตุเกส (Treaty of Amity and Commerce) เนื่องจากสมัยนั้นคนไทยยังไม่เชี่ยวชาญภาษาอังกฤษ แต่พอจะมีคนที่รู้ภาษาโปรตุเกสอยู่บ้าง พ.ศ. ๒๓๙๓ สหรัฐอเมริกาส่งนายบิลลัสเตียร์มาขอแก้ไขสัญญาแต่ไม่สำเร็จ

หนังสือสัญญาทางพระราชไมตรี ระหว่างสยามกับสหรัฐอเมริกา สมัย ร.๓

(<http://bangkok.usembassy.gov/relation/๑๗๕๙usth/timeline-of-u/spotlight-on-treaty-of-amity.html>)

หนังสือเกี่ยวกับการเดินทางมาสยามใน ค.ศ. ๑๘๓๖ เขียนโดย เอ็ดมัน โรเบิร์ต ทูตอเมริกันสมัย ร.๓

(<http://www.dcothai.com/images/products/twoyankeediplomats๑.jpg>)

๘.๓.๙ สงครามกับเขมรและญวน (อานามสยามยุทธ) พ.ศ. ๒๓๗๖ คือสงครามที่เกิดขึ้นระหว่างไทยกับเวียดนามเพื่อแย่งชิงกัมพูชา โดยนักกองจักรัษัตริย์เขมรแข็งข้อต่อสยามและขอกำลังญวนมาช่วย ร.๓ จึงทรงให้ พระยาบดินทร์เดชา(สิงห์ สิงหเสนี) เป็นแม่ทัพยกไปเมืองเขมร เพื่อขับไล่กองทัพญวนออกจากเขมรแล้วสถาปนาปกครองด้วยซึ่งเคยมาบวชเรียนที่กรุงเทพฯ ขึ้นเป็นกษัตริย์เขมร สงครามได้ดำเนินมาตั้งแต่พ.ศ. ๒๓๗๖ เป็นเวลาถึง ๑๔ ปี จนต่างฝ่ายต่างอ่อนแรงด้วยกันทั้งคู่ แล้วเจรจาสงบศึกต่อกัน

พ.ศ. ๒๓๗๗ เพื่อเตรียมรับศึกญวนและเขมร จึงมีการย้ายเมืองจันทบุรี มาอยู่ที่ค่ายเนินวง ตำบลบางกะจะ โดยมีป้อมค่ายหอรบแข็งแรง มีบ้านเรือนและวัดอยู่ในกำแพงเมือง ต่อมาในสมัยร.๔ ได้ย้ายเมืองจันทบุรีกลับมาอยู่ที่บ้านลุ่มตามเดิมเพราะประชาชนไม่นิยมที่ใหม่เนื่องจากขาดน้ำ

ค่ายเนินวง จันทบุรี(http://thummada.com/php_upload๒/nenwong๐๓.jpg)

พ.ศ. ๒๓๗๙ ร.๓ ทรงให้ซ่อมพระอุโบสถวัดพระเชตุพนฯ เกิดเหตุผนังอุโบสถทลายทับคนตายไป ๕๐ คน ทรงให้อัญเชิญพระศรีสรรเพชญ์ จากกรุงศรีอยุธยา ที่ถูกเผาชำรุดปรุไปทั้งองค์ บรรจุไว้ในพระมหาเจดีย์ศรีสรรเพชญ์ดาญาณ ซึ่งประดับกระเบื้องสีเขียวในวัดพระเชตุพนฯ

พระเจดีย์ศรีสรรเพชญ์ดาญาณ วัดพระเชตุพน

(<http://www.oknation.net/blog/lovecondo๓/๒๐๐๗/๑๒/๒๘/entry-๑>)

๘.๓.๑๐ หมอบรัดเล พ.ศ. ๒๓๗๘ (ค.ศ. ๑๘๓๕) มีชื่อนาริคริสต์นิกายโปรเตสแตนต์ชาวอเมริกัน ชื่อ แบริดลีย์ (Dr. Dan Beach Bradley) คนไทยเรียก หมอปลัดเลหรือบรัดเล นำวิชาการแพทย์ตะวันตก เช่น การผ่าตัด ปลุกฝีป้องกันไข้ทรพิษ ถอนฟัน รักษาต่อกระຈก และฉีดวัคซีนป้องกันอหิวาตกโรคมาเผยแพร่ หมอบรัดเลตั้งโรงพิมพ์ออกหนังสือพิมพ์ภาษาไทย ฉบับแรก ชื่อบางกอกกรีกอเดอร์ เพื่อเสนอข่าวและบทความ มีโฆษณาชิ้นแรกของอุตู่เรือบางกอกติดอยู่ในหนังสือพิมพ์ดังกล่าว

ไข้ทรพิษหรือฝีดาษ (Smallpox, Variola Major) เป็นโรคติดต่อร้ายแรงสมัยโบราณ ที่ทำให้คนตายมาก ผู้ป่วยจะมีผื่นขึ้นตามตัว คนที่หายป่วยจะมีแผลเป็นตามตัวและใบหน้า พงศาวดารสยามบันทึกว่า พ.ศ. ๑๙๙๗ สมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ เกิดไข้ทรพิษระบาดในอยุธยามีคนตายกันมาก พ.ศ. ๒๐๗๖ สมเด็จพระบรมราชาที่ ๔ หน่อพุทธางกูร ประชวรไข้ทรพิษสวรรคต พ.ศ. ๒๑๐๖ สมัยสมเด็จพระมหาจักรพรรดิ เกิดไข้ทรพิษระบาดที่พิษณุโลก พ.ศ. ๒๑๑๗ สมเด็จพระนเรศวรฯ ประชวรด้วยไข้ทรพิษ พ.ศ. ๒๑๖๔-๒๑๖๕ สมัยสมเด็จพระเจ้าทรงธรรม พ.ศ. ๒๒๓๙ สมัยสมเด็จพระเพทราชา พ.ศ. ๒๒๙๒ สมัยพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ และ พ.ศ. ๒๓๘๐ สมัยร.๓ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์

หนังสือพิมพ์ภาษาไทย ของหมอบรัดเล

(http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Bangkok_Recorder.png)

๑๓ มกราคม พ.ศ. ๒๓๗๙ มีการฉลองพระอารามวัดประยุรวงศ์ พระสงฆ์องค์หนึ่งเอาปืนใหญ่โบราณมาอัดดินปืนทำไฟพะเนียง แล้วเกิดระเบิดถูกคนตาย ๘ คน หมอบรัดเลทำการตัดแขนพระสงฆ์องค์หนึ่งที่ถูกระเบิด นับเป็นการผ่าตัดแบบฝรั่งครั้งที่สองของสยาม (การผ่าตัดครั้งแรกของสยาม ทำสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช โดยทหารฝรั่งเศสชื่อ ฟอรั้ง ใช้เข็มเย็บผ้า เย็บช่องท้องทหารฝรั่งเศสชื่อโบเรอการ์ดที่ถูกพวกกบฏมักกะสันใช้กริชแทง จนไล่ไหลทะลักออกมา)

๔.๓.๑๑ ขุดคลองแสนแสบ พ.ศ.๒๓๗๙ ระหว่างที่สยามทำสงครามกับเขมรและญวนนานถึง ๑๔ ปี นั้น ปรากฏว่าการส่งเสบียงอาหารและไปมาเนิ่นช้า จึงมีการขุดคลองตั้งแต่หัวหมากไปถึงบางนา ตอนต้นเรียกคลองแสนแสบ (ว่ากันว่าที่เรียกชื่อคลองแสนแสบเพราะยุ้งชุม) ตอนปลายเรียกคลองบางนา เป็นทางเชื่อมแม่น้ำเจ้าพระยาที่กรุงเทพฯ กับแม่น้ำบางปะกง และแม่น้ำปราจีนบุรีเข้าด้วยกัน เมื่อสิ้นสงคราม กองทัพไทยกวาดต้อนพวกแขกจามเขมรที่นับถืออิสลาม มาตั้งบ้านเรือนอยู่ที่คลองบางกะปิ ถึงหล่อแหล บางโพ และสามเสน ชาวอังกฤษคนหนึ่ง บันทึกไว้ว่า “ลำคลองยาว๕๕ไมล์ อุดมไปด้วยยุ้งสร้างควมร่ำคาญให้กับผู้สัญจรไปมา และชนเชื้อสายมาเลย์ ที่อยู่สองฝั่งคลองมาก ไม่ว่าพวกเขาจะทำอะไร อยู่ก็ตาม มือข้างหนึ่งจะต้องใช้ปิดยุ้งเสมอ...”

๔.๓.๑๒ จดหมายเหตุหลวงอุดมสมบัติ พ.ศ. ๒๓๘๑ เกิดเหตุวันวายทางภาคใต้ เนื่องจากหัวหน้าโจรสลัดชื่อ หวันมาลี และหลานชายของพระยาไทรบุรี (ปะแงร์) เข้าตีเมืองไทรบุรี แล้วบุกประชิดเมืองสงขลา ร.๓ ทรงให้พระยาศรีพิพัฒน์รัตนราชโกษา (ทัต บุนนาค) คุณทัพไปตีเมืองไทรบุรีกลับมาได้ หลวงอุดมสมบัติ (จัน) ซึ่งเป็นเลขานุการของพระยาศรีพิพัฒน์ ได้บันทึกเหตุการณ์ในกรุงเทพฯ ส่งไปให้พระยาศรีพิพัฒน์ทราบ เอกสารดังกล่าวกลายเป็นเอกสารประวัติศาสตร์สำคัญชิ้นหนึ่ง ที่สมเด็จพระนารายณ์มหาราชราชานุภาพ ทรงนำมาวิเคราะห์เพิ่มในเวลาต่อมา

พ.ศ. ๒๓๘๒-๒๓๙๕ เกิดสงครามฝิ่นในจีน (Opium War) เพราะชาวอังกฤษพยายามนำฝิ่นเข้าไปขายในเมืองจีน ทางจีนไม่พอใจจึงเกิดการสู้รบ ลงท้ายจีนแพ้ ต้องยอมให้อังกฤษขายฝิ่นได้ พ.ศ. ๒๓๘๒

มีการรับลักฝิ่น นำมาเผา แล้วนำตะกั่วลักฝิ่นมาหล่อพระพุทธรูปพระพุทธรูปเสฏฐมุนี ปัจจุบันอยู่ที่ศาลาการเปรียญ วัดสุทัศน์เทพวราราม

พ.ศ. ๒๓๙๒ มีอหิวาตกโรคระบาดทั่วโลก แพร่มาเมืองไทยทางเรือผ่านสมุทรปราการ คนตายวันละ ๑๐๐-๒๐๐ คน มีการค้นพบว่า “เกลือละลายในน้ำร้อนน้ำเย็น” ใช้กินแก้โรคนี้ได้ดีกว่าสิ่งอื่นๆ ไม่ควรกินขุ่นและผลไม้ ให้ต้มกลั่นและใช้การบูรโรยเสื้อผ้า และอบห้องด้วยกำยาน พระองค์เจ้าสายสนิทวงศ์เจ้ากรมหมอ ใช้ยาไทยชื่อวิสมัทยาใหญ่ (แก้ท้อง) กับด้วยกอสอลทำเป็นยาหยดในน้ำ

๘.๓.๑๓ ทองแดงจันทิก ในสมัย ร.๓ นี้ มีการพบแร่ทองแดง ที่บ้านจันทิก จ.นครราชสีมา จึงทรงให้นำทองแดงจันทิกหล่อเป็นพระพุทธรูป ๒ องค์ องค์หนึ่ง คือ “พระพุทธรูปเสฏฐมุนี” ประดิษฐานที่วัดราชนัคดาราม ที่ทรงสร้างเป็นเกียรติแก่พระราชันต์ดา(หลาน) พระองค์เจ้าโสมนัสวัฒนาวดี พระพุทธรูปอีกองค์หนึ่งคือ “พระพุทธรูปมหาโลกาภินันทปฏิมา” พระประธานวัดเฉลิมพระเกียรติ นนทบุรี ระหว่างที่ซีกกลางพระพุทธรูปที่วัดราชนัคดาด้วยตะเฆ่ ซึ่งเป็นอุปกรณ์เคลื่อนย้ายของหนักมีลูกล้อ ดึงด้วยแรงคน เมื่อพ.ศ. ๒๓๘๙ นั้น เจ้าพระยายมราช (บุนนาค) อายุ ๗๐ ปีเศษ ผู้ควบคุมการสร้างวัด ตกลงมาจากตะเฆ่ ถูกตะเฆ่ทับขาขาดตายคาที่

พระพุทธรูปเสฏฐมุนี วัดราชนัคดา หล่อจากทองแดงจันทิก

๘.๓.๑๔ ถลุงเหล็กที่บ้านท่าซุง สมัย ร.๒ มีชาวจีนมาตั้งโรงถลุงเหล็กที่บ้านท่าซุง และเมืองสรรคบุรี ใกล้บ้านสะแกกรัง จ.อุทัยธานี ช่วงปลายรัชกาลที่ ๓ เหล็กเป็นสินค้าส่งออกที่มีมูลค่าอยู่ในลำดับที่ ๙ ส่วนใหญ่ส่งไปจำหน่ายบริเวณหมู่เกาะมลายู กัมพูชา และญวน แต่ต่อมาได้เลิกกิจการ บาทหลวงปาลเลอแก้วซ์ ได้กล่าวถึงกิจการถลุงเหล็กของชาวจีนในหนังสือ “เล่าเรื่องกรุงสยาม” ตอนหนึ่งว่า “..คนไทยเอาเรือไปบรรทุกแร่เหล็ก แล้วนำเอาไปขายด้วยราคาถูก ๆ ให้แก่โรงถลุงเหล็กของคนจีน ซึ่งทำงานกันทั้งกลางวัน กลางคืนมีคนงานตั้ง ๕๐๐ ถึง ๖๐๐ คน หล่อเป็นแท่งหนา ๆ ส่งเข้ามาบางกอกทุกวัน... ขึ้นไปเหนือชัยนาท ๑๕ ลิเออ จะถึงท่าซุงอันเป็นเมืองคนจีนล้วน ๆ พวกจีนมีเตาหลอมราว ๑๒ เตา สำหรับหล่อเหล็กซึ่งมีอยู่เป็นอันมากในแถบนั้น เหล็กหลอมที่ได้จากเตาเหล่านี้ ไม่เพียงแต่จะพอใช้ในราชอาณาจักรเท่านั้น ยังเหลือส่งเป็นสินค้าออกอันสำคัญได้อีกด้วย.... นอกจากตั้งโรงงานถลุงเหล็กแท่งเพื่อส่งออกแล้ว ชาวจีนในกรุงเทพฯ ยังได้ตั้งโรงงานตีและหล่อเหล็ก เป็นเครื่องใช้เช่น กระตะ ถัง มีด จอบ เสียม เหล็กแบน เหล็กคานกระตะ ตะปู และโซ่เหล็ก เป็นต้น”

๘.๓.๑๕ ระบบเจ้าภาษีอากร ในสมัย ร.๓ มีการเปลี่ยนแปลงวิธีเก็บภาษีอากรโดยรัฐบาลจะเก็บภาษีเฉพาะที่สำคัญ ส่วนที่เหลือเอามาประมูลให้เอกชนเป็นนายอากร ผูกขาดเรียกเก็บภาษีแทนรัฐ เช่น อากร รังนก สุรา บ่อนเบี้ย การพนัน ฝิ่น ซึ่งคล้ายกับระบบสัมปทานในเวลาต่อมา วิธีการดังกล่าวได้ยกเลิกในสมัยรัชกาลที่ ๕

๒ กันยายน พ.ศ. ๒๓๘๕ ร.๓ เสด็จไปก่อพระฤกษ์พระปรางค์ วัดอรุณราชวราราม หรือวัดแจ้ง ซึ่งเป็นวัดโบราณแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยา พัฒนาแบบมาจากปรางค์ขอมโบราณ สูง ๖๗ เมตร ใช้เวลาสร้าง ๙ ปี องค์พระปรางค์ประดับด้วยกระเบื้องเคลือบ และถ้วยจานชาม สลับกับเปลือกหอย

พระปรางค์วัดอรุณราชวราราม (<http://www.oknation.net/blog/print.php?id=๑๖๖๕๒>)

พ.ศ. ๒๓๘๘ บาทหลวงฝรั่งเศสชื่อหลุยส์ ลาร์โนดี (Abbe Larnaudie) นำกล้องถ่ายรูปที่บาทหลวงปาเลอกัวซ์ส่งซื้อมาจากยุโรป ทำการถ่ายรูปบุคคลสำคัญ และสอนวิธีการถ่ายภาพให้แก่ ฟรานซิสจิตร (จิตร จิตราคนี หรือ ขุนสุนทรสาทิศลักษณ์ หรือ หลวงอัคนีนฤมิตร)

พ.ศ. ๒๓๙๐ พระธาตุหนองคาย ซึ่งสร้างสมัยอาณาจักรศรีโคตรบูรณ ริมฝั่งแม่น้ำโขงได้พังทลายลงมา เหลือแต่ซากอิฐตอนน้ำลด โดยมีรูปที่ชาวฝรั่งเศสวาดไว้ ผู้เรียบเรียงได้เดินทางไปสำรวจสถานที่ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๓ เห็นฐานพระเจดีย์ทำด้วยอิฐตะแคงอยู่กลางลำน้ำโขง ในเขตประเทศลาว

พระธาตุหนองคาย (<http://www.bkkbooks.com/image/In-the-far-east-Indo-china.jpg>)

พ.ศ. ๒๓๙๑ จัดงานฉลองวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม (วัดโพธิ์ท่าเตียน) มีการทำจารึกหินอ่อนตำรายาติดตามกำแพง ตามแบบที่เคยสร้างไว้ที่วัดราชโอรสาราม

พ.ศ. ๒๓๙๑ พวกจีนฮั่นที่เมืองฉะเชิงเทรา ก่อกำเริบเก็บค่าคุ้มครอง และปล้นโรงหีบน้ำตาล ตัดหัวเจ้าเมืองคือพระยาวิเศษสิทธิ์และยึดเมืองฉะเชิงเทราไว้ จนต้องส่งทหารจากสมุทรสาครไปปราบ พวกจีนฮั่นหนีไปอยู่ที่วัดเมือง และถูกประหารกว่า ๓,๐๐๐ คน

๘.๓.๑๖ อหิวาตกโรคระบาด เดือนมิถุนายน พ.ศ. ๒๓๙๒ ถึง ๒๔๙๓ เกิดอหิวาตกโรคระบาด ในสยาม เรียกกันว่า “ห้าปีระกา” คนตายราวสี่หมื่นคน บางวันตายถึง ๗๐๐ คน ศพลอยเป็นแพตามแม่น้ำ ลำคลอง ร.๓ ทรงให้ราษฎรทำบุญปล่อยสัตว์ที่ขังไว้ แต่พวกบาทหลวงคาทอลิกฝรั่งเศสไม่ยอมปล่อย จึงทรงให้เจ้าพนักงานไปไล่รื้อวัด เนรเทศบาทหลวง ๘ รูป ออกไปนอกประเทศ บาทหลวงกลับไปสิงคโปร์ ให้สัมภาษณ์หนังสือพิมพ์โจมตีพระเจ้าแผ่นดินสยาม

พ.ศ. ๒๓๙๓-๒๓๙๗ สยามให้ทหารล้านนา เชียงใหม่ ยกทัพไปตีเมืองเชียงตุง ซึ่งเป็นรัฐของชาวไทเขิน ภายใต้การปกครองของพม่า เพื่อช่วยเจ้านายไทลื้อเชียงรุ่งสืบสองปันนาที่มาพึ่งพระบรมโพธิสมภาร แต่ไม่สำเร็จเพราะความขัดแย้งในวงศ์เจ้าเจ็ดตนเชียงใหม่ และความเข้มแข็งของเจ้าเมืองเชียงตุง

๘.๓.๑๗ ระวังฝรั่ง อย่าให้เสียทีเขา ร.๓ เคยตรัสก่อนสวรรคตว่า “การศึกสงครามข้างญวน ข้างพม่าเห็นจะไม่มีแล้ว จะมีอยู่ก็แต่ข้างพวกฝรั่ง ให้ระวังให้ดี อย่าให้เสียทีแก่เขาได้ การงานสิ่งใดของเขาที่ดี ควรจะเรียนรู้เอาไว้ ก็เอาอย่างเขา แต่อย่าให้นับถือเลื่อมใสไปเลยทีเดียว”

๒ เมษายน พ.ศ. ๒๓๙๔ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว สวรรคต หลังจากประชวรหลายเดือน โดยทรงมีพระราชโอรสพระราชธิดา ๗๓ พระองค์

๘.๔ สมัยรัชกาลที่ ๔ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. ๒๓๙๔-๒๔๑๑)

ในช่วง ๑๗ ปี ในรัชกาลที่ ๔ ได้มีสิ่งสำคัญเกิดขึ้นหลายอย่างเช่น ส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ การติดต่อกับต่างประเทศ พัฒนาด้านวิทยาศาสตร์ และดาราศาสตร์ สร้างถนน สะพาน คลอง บุรณะพระปฐมเจดีย์ จัดตั้งธรรมยุติกนิกาย ตั้งตำรวจนครบาล เปลี่ยนชื่อประเทศจากกรุงศรีอยุธยาเป็นสยาม สร้างผลิตเหรียญกษาปณ์แทนเงินพดด้วง ฯลฯ

พระบรมฉายาลักษณ์ ร.๔ ถ่ายโดยนาย ทอมสัน (John Thompson) ชาวสก๊อต เมื่อพ.ศ. ๒๔๐๙
(http://en.wikipedia.org/wiki/File:Thomson,_King_Mongkut_of_Siam.jpg)

๘.๔.๑ เจ้าฟ้ามงกุฎขึ้นครองราชย์ ๒ เมษายน พ.ศ. ๒๓๙๔ (ค.ศ. ๑๘๕๑) เจ้าฟ้ามงกุฎ อนุชาของ ร.๓ ขึ้นครองราชย์ ทรงพระนามว่า พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ขณะพระชนมายุ ๔๖ พรรษา ทรงเป็นโอรสของ ร. ๒ กับสมเด็จพระศรีสุริเยนทราบรมราชินี ประสูติเมื่อ ๑๘ ตุลาคม พ.ศ. ๒๓๔๗ ทรงแต่งตั้งกรมขุนอิศเรศรังสรรค์ (เจ้าฟ้าจุฑามณีหรือเจ้าฟ้าน้อย) ขึ้นเป็นสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยทรงให้มีฐานะเสมอพระเจ้าแผ่นดินอีกองค์หนึ่ง ร.๔ ทรงเริ่มและร่วมเสวยน้ำพิพัฒน์สัตยา (น้ำสาบาน) กับขุนนาง ข้าราชการ เพื่อให้สัญญาว่าจะซื่อตรงต่อกัน

พระปรมาภิไธย (ชื่อเต็ม) ของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่คัดมาจากแผ่นพระสุพรรณบัฏ คือ พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหามงกุฎ สุธิสมมุตติเทพยพงศ วงศาติศรภักษัตริย์ วรชัตติยราชนิกรโธม จาตุรันตบรมมหาจักรพรรดิราชสังกาศ อุโกโตสุชาติสังสุทธเคราะห์จักรีบรมนาถ อติศวรรราชรามวรางกูร สัจจธมมสุสาธิตอุกฤษฐวิบูลย์ บุรพาคุณยกฤษฏาภินิหาร สุภาธิการรังสฤษฎี ัณญลักษณ์วิจิตร โสภาคสรรพางค์ มหาชนโนตมางคประณตบาทบงกชยุคล ประสิทธิสรรพสุภผลอุดม บรมสุขุมาลยมหาบุรุษยรัตนศึกษาพิพัฒนสรรพโกศล สุวิสุทธิวิมลศุภศีลสมาจารย์ เพ็ชรญาณประภาไพโรจน์ เอนกโกฏิสานุคุณวิบูลย์ สันดาน ทิพยเทพาวตารไพศาลเกียรติคุณดุษฎีพิเศษ สรรพเทเวศรานุรักษ์ เอกอัครมहाบุรุษ สุตพุทธมหากระวี ตรีปิฎกาภิโกศลวิมลปรีชา มหาอุดมบัณฑิต สุนทรวจิตรปฏิภาณ บริบูรณ์คุณสารสยามาภิลोकยติลก มหาปรีวารนายกองนันทมหันตวรฤทธิเดช สรรพวิเศษสิรินธร มหาชนนิกรสโมสรสมมติ ประสิทธิวรยศมโหดมบรมราชสมบัติ นพปดลเศวตฉัตรราดิฉัตร ศิริรัตนปลัษณมหาบรมราชาภิเศกาภิชิต สรรพทศทิศวิชิต ไชยสกลมหิสวริยมหาสวามินทร์ มเหศวรมหินทรมหाराชาธิราช วโรดมบรมนารถชาติอาชาวศรัย พุทธาภิตไธรัตน์สรณารักษ์ อุกฤษฐศักดิ์อัครนเรศราธิบดี เมตตากฤษฎาสีตลหฤทัย อโนปมัยบุญการ สกลไพศาลมหารัษฎาธิเบนทร ปรเมนทรรหมิกมหาราชาธิราช บรมนารถบรมพิตร พระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ลายพระหัตถ์และพระราชลัญจกร (ตราประจำพระองค์)ของ ร.๔

(<http://www.reurnthai.com/index.php?action=printpage%๓Btopic=๑๔๙๓.๐>)

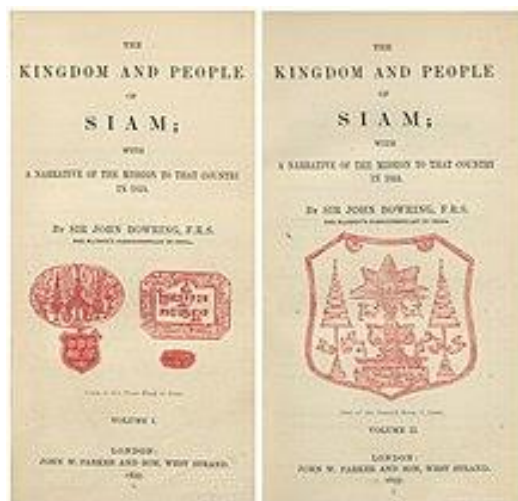
๘.๔.๒ ขุดคลองผดุงกรุงเกษม พ.ศ. ๒๓๙๔- ๒๓๙๕ มีการขุดคลองผดุงกรุงเกษม ยาว ๕.๕ กิโลเมตร เพื่อเป็นคลองคูเมืองชั้นนอกของกรุงเทพฯ มีป้อมเป็นระยะ ๆ จากปากคลองริมแม่น้ำเจ้าพระยา บริเวณวัดเทวราชกุญชร ขนานไปกับคลองคูเมืองเดิม ผ่านหัวลำโพง ตัดผ่านสี่แยกมหานาค วัดมหาพฤฒาราม หัวลำโพง ไปทะเลแม่น้ำเจ้าพระยาอีกด้านหนึ่งใกล้วัดแก้วแจ่มฟ้า สี่พระยา

พ.ศ. ๒๓๙๕ มีการตั้งโรงเรียนแบบสมัยใหม่ ซึ่งต่อมาคือ โรงเรียนกรุงเทพคริสเตียน และโรงเรียนกุลสตรีวังหลัง ซึ่งต่อมาคือโรงเรียนวัฒนาวิทยาลัย โดยมีขันทวนารือเมรกัน

พ.ศ. ๒๓๙๕-๒๓๙๖ เกิดสงครามระหว่างอังกฤษ กับพม่าครั้งที่ ๒ ทำให้พม่าต้องเสียดินแดนทางใต้ของกลุ่มน้ำอิรวดีให้แก่อังกฤษ เช่น หงสาวดี พะสิม อย่างกึ่ง เมาะตะมะ

๘.๔.๓ สร้างปราสาทพระเทพบิดร พ.ศ. ๒๓๙๘ การสร้างปราสาทพระเทพบิดร ในวัดพระศรีรัตนศาสดาราม ตอนแรกเตรียมไว้สำหรับพระแก้วมรกต แต่ต่อมาพิจารณาว่าคับแคบไม่เหมาะสมสำหรับพระราชพิธี สมัยร.๖ เชิญพระบรมรูปพระบูรพกษัตริย์มาประดิษฐานไว้

๘.๔.๔ สนธิสัญญา เบาว์ริง เมษายน พ.ศ. ๒๓๙๘ (ค.ศ. ๑๘๕๕) สมัย ร. ๔ เซอร์ จอห์น เบาว์ริง (Sir John Bowring) เป็นราชทูตอังกฤษมาทำสัญญาพระราชไมตรี (สัญญาเบาว์ริง) แก่ไขสัญญาเบาว์ริงที่ทำไว้สมัยรัชกาลที่ ๓ ทำให้คนในบังคับอังกฤษไม่ต้องขึ้นศาลไทย ยกเลิกการผูกขาดทางการค้าทำให้อังกฤษสามารถซื้อสินค้าได้อย่างเสรี ยกเว้นสินค้าสงวนบางอย่าง ลดภาษีสินค้าขาเข้าเหลือร้อยละ ๓ ของราคาสินค้า ทำให้รายได้ของแผ่นดินสยามลดลงอย่างมาก และสินค้าต่างชาติเข้ามาตีตลาดในเมืองไทย ทำให้มีความพยายามแก้ไขสัญญาเบาว์ริงซึ่งทำสำเร็จในสมัยรัชกาลที่ ๖ เบาว์ริงเขียนหนังสือเกี่ยวกับเมืองไทยชื่อ ราชอาณาจักรและราษฎรสยาม (The Kingdom and People of Siam) โดยอ้างอิงบทกวีของลาโลแบร์ และบาทหลวงปัลเลอกัวซ์ เขาบันทึกว่าเห็นกระบวนแห่นางสงกรานต์ในแม่น้ำ ในสยามมีคนจีนกว่าล้านห้าแสนคน

บันทึกเรื่องสยามของเซอร์จอห์น เบาว์ริง <https://www.wiki.th-th.nina.az/>

ต่อมาเบาว์ริงได้รับบรรดาศักดิ์เป็นพระยาสยามนุกุลกิจสยามมิตรมหายศ และเป็นอัครราชทูตไทยประจำกรุงลอนดอน หลังจากนั้นก็มีชาติตะวันตกเข้ามาทำสัญญากับสยามอีกหลายชาติ ทำให้เศรษฐกิจไทยเข้าสู่ระบบทุนนิยมของโลก

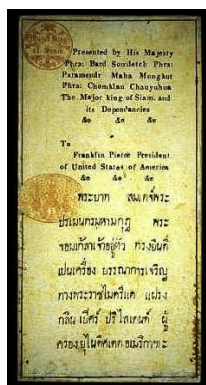
๘.๔.๕ ธงช้างเป็นธงชาติสยาม พ.ศ. ๒๓๙๘ เริ่มใช้ธงชาติสยามเป็นธงสีแดงมีรูปช้างเผือกสีขาวอยู่ตรงกลาง

๘.๔.๖ พระสยามเทวาธิราช ร.๔ มีพระราชดำริว่า เมืองไทยนี้มีเหตุการณ์หวิดจะเสียอิสรภาพ มาหลายครั้ง แต่มีเหตุรอดพ้นเสมอมา คงจะมีเทพยดาคอยพิทักษ์รักษาอยู่ จึงควรทำรูปเทพยดานั้นไว้ สักการบูชา จึงทรงให้ปั้นและหล่อรูป "พระสยามเทวาธิราช" ยืนถือพระขรรค์ ขนาดสูง ๘ นิ้ว ฟุต ด้วยทองคำ ทรงถวายเครื่องสังเวทในวันอังคาร และวันเสาร์ ประกอบด้วย ข้าวสุก หมูหนึ่ง น้ำพริกเผา ปลาหนึ่ง พร้อมน้ำจิ้ม ขนมต้มแดง ขนมต้มขาว กลัวย่น้ำว่า มะพร้าวอ่อน ผลไม้ และน้ำสะอาด ทรงให้จัดพระราชพิธี สังเวทเทวดา ในวันขึ้น ๑ ค่ำ เดือน ๕ อันเป็นวันปีใหม่มุขไทย แบบโบราณ

พระสยามเทวาธิราช (www.soonpra.com)

พ.ศ. ๒๓๙๙ สมัย ร.๔ ถึง พ.ศ. ๒๔๓๒ สมัย ร.๕ จมื่นกังคิลปี (หรุ่น) ได้จดบันทึกเหตุการณ์ ต่างๆที่เกิดขึ้นในระยะนั้นรวมเวลา ๓๓ ปีอย่างละเอียด ทำให้เป็นหลักฐานประวัติศาสตร์ที่สำคัญของไทย

พระบรมฉายาลักษณ์พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และ สมเด็จพระเทพศิรินทราบรมราชินี พร้อมด้วยพระราชสาสน์ ที่พระราชทานให้ประธานาธิบดีแฟรงกลิน เพียร์ส เมื่อ พ.ศ. ๒๓๙๙ (ค.ศ. ๑๘๕๖) ปัจจุบันเก็บรักษาอยู่ที่สถาบันสมิธโซเนียน (<http://www.mnh.si.edu/treasures/thaiversion/๐๑๒.htm>)

๒๙ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๓๙๙ (ค.ศ. ๑๘๕๖) ประธานาธิบดีเพียร์ส (Franklin Pierce) ส่งทูตอเมริกันชื่อ นายทาวน์เซนต์ แฮร์ริส (Townsend Harris) มาแก้ไขสัญญาพระราชไมตรี ที่เคยทำไว้

๘.๔.๗ พระบรมฉายาลักษณ์จักรพรรดิฝรั่งเศส

พระบรมฉายาลักษณ์ พระเจ้าโนโปเลียนที่ ๓ และ พระนางอูเจนีแห่งฝรั่งเศส ที่ส่งมาถวาย ร.๔

(<http://commons.wikimedia.org/wiki/>)

๒๔ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๓๙๙ พระเจ้าโนโปเลียนที่ ๓ แห่งฝรั่งเศส ทรงให้นายมงติญยี่ (Montigny) นำพระบรมฉายาลักษณ์ของพระองค์ และ พระราชินีอูเจนี (Empress Eugenie) มาถวายร.๔ มงติญยี่บันทึกการเข้าเฝ้าว่า “สมเด็จพระจอมเกล้าฯทรงสวมมงกุฎทรงประมิต เหนือพระมาลามีเพชรเม็ดโตเท่าลูกนัตประดับอยู่ ทรงรอบรู้ประวัติศาสตร์โลกตรัสภาษาอังกฤษได้อย่างง่ายดาย”

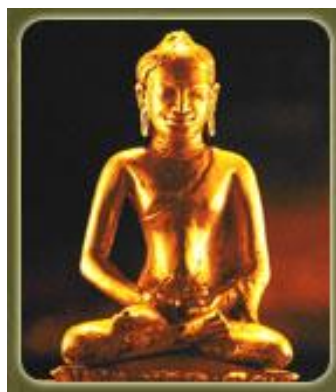

ปืนยาวนกสับที่พระเจ้าโนโปเลียนที่ ๓ แห่งฝรั่งเศสส่งมาถวายสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว
(ถ่ายภาพโดยได้รับอนุญาตจากพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ)

๘.๔.๘ พระนิรันตราย พ.ศ. ๒๓๙๙ กำนันอิน ชุตพบพระพุทธรูปทองคิลปะทวารวดี หน้า ๕ ตำลึง ที่ขายป่าดงศรีมหาโพธิ์ แขวงเมืองปราจีนบุรี นำมาถวาย ร.๔ ซึ่งทรงให้สร้างพระพุทธรูปทองคำอีกองค์หนึ่ง มีเรือนแก้วพุ่มพระศรีมหาโพธิ์ ครอบพระพุทธรูปทองคำองค์เดิม พระราชทานนามว่าพระนิรันตราย ในสมัยรัชกาลที่ ๕ มีการจำลองพระนิรันตรายกะไหล่ทองคำอีก ๑๘ องค์ พระราชทานไปตามวัดต่าง ๆ เช่น วัดราชบพิธฯ วัดบวรนิเวศฯ วัดราชประดิษฐ์ฯ ฯลฯ

พระนรินทร์รายองค์นอก

พระพุทธรูปทองคำองค์ใน

(<http://www.goldtraders.or.th/webboard/index.php?PHPSESSID=๑๔๒๖๕๐fb๑๕๖๑๑๐bd๔๓ac๕๔๙๘๗fb๙๐๒&topic=๑๙๙๖.msg๑๓๔๑๗๓>, http://www.prin-amulet.com/shop/p/prin๒๐u/img-lib/con_๒๐๐๗/๑๑๒๐๑๙๒๖๒๔_i.jpg)

๘.๔.๙ การทูตสยามกับยุโรปสมัย ร.๔ ๒๘ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๐๐ ร.๔ ทรงส่งพระยามนตรีสุริยวงศ์ (ชุ่ม บุนนาค) และหม่อมราโชทัย นำราชบรรณาการไปถวายสมเด็จพระราชินีวิกตอเรียแห่งอังกฤษ เช่น พระมหาพิชัยมงกุฎประดับเพชรและทับทิม ราชบรรณาการดังกล่าวเก็บไว้ที่พระราชวังวินเซอร์ ในกรุงลอนดอน ซึ่งไม่เปิดให้ประชาชนทั่วไปเข้าชม ร.๔ ทรงทำสัญญาพระราชไมตรีกับ เดนมาร์ก เยอรมนี รัสเซีย โปรตุเกส ฮอลันดา สวีเดน นอร์เวย์ เบลเยียม อิตาลี ทั้งยังได้ส่งสิ่งของไปแสดงในงานแสดงสินค้านานาชาติ (International Exposition) ที่กรุงปารีสอีกด้วย สินค้าออกของไทยในสมัย ร.๔ คือ ข้าว เกลือ พริกไทย น้ำตาล ไม้สัก งามช้าง รังนก หมาก ปลาแห้ง น้ำมันมะพร้าว ดีบุกและตะกั่ว

พ.ศ. ๒๔๐๑ (ค.ศ. ๑๘๕๘) สมัยสมเด็จพระราชินีวิกตอเรีย อังกฤษเข้าครอบครองอินเดียเป็นอาณานิคมเป็นเวลา ๘๘ ปี แล้วให้เอกราชใน พ.ศ. ๒๔๙๐ (ค.ศ. ๑๙๔๗)

ราชบรรณาการที่สมเด็จพระนางเจ้าวิกตอเรียแห่งกรุงอังกฤษส่งมาถวาย ร.๔
(ถ่ายภาพโดยได้รับอนุญาตจากพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ)

พ.ศ. ๒๔๐๑ ร.๔ เสด็จฯ เมืองสงขลา โดยเรือพระที่นั่งกำปั่นกลไฟมณีเมขลา

พ.ศ. ๒๔๐๒ ฝรั่งเศสเข้ายึดไซ่ง่อน และพ.ศ. ๒๔๑๐ ก็ยึดเวียดนามใต้ได้

๒๕ พฤศจิกายน ๒๔๐๒ น้ำท่วมกรุงเทพฯ ที่ประตูพิฆานไชยศรี วัดระดับน้ำได้ ๘ นิ้ว

พ.ศ. ๒๔๐๒-๒๔๑๒ (ค.ศ. ๑๘๕๙-๑๘๖๙) มีการขุดคลองสุเอซที่อียิปต์ ทำให้ย่นระยะทาง เดินทางจากยุโรปมาเอเชียได้มาก เพราะไม่ต้องแล่นเรืออ้อมแหลมกู๊ดโฮปในแอฟริกาเหมือนแต่ก่อน

พ.ศ. ๒๔๐๓ เริ่มผลิตเหรียญกษาปณ์สยามด้วยเครื่องจักรของอังกฤษแทนเงินพดด้วง

พ.ศ. ๒๔๐๓ เอดิสัน ชาวอเมริกัน ประดิษฐ์หลอดไฟฟ้าขึ้นใช้ได้สำเร็จ

สมัย ร.๔ มีการสร้างภูเขาทองต่อจากที่ค้างไว้สมัย ร.๓ โดยพระยาราชสงครามเป็นนายช่าง รื้ออิฐและศิลาแลงจากเมืองเก่าอยุธยา พ.ศ. ๒๔๐๑-๒๔๑๕ ขุดคลองภาษีเจริญเชื่อมแม่น้ำเจ้าพระยากับแม่น้ำท่าจีน ใช้เงินภาษีฝิ่นเป็นค่าจ้าง พ.ศ. ๒๓๙๖ ขุด คลองเจดีย์บูชาจากแม่น้ำท่าจีนสู่องค์พระปฐมเจดีย์ พ.ศ. ๒๔๐๐ ขุดคลองหัวลำโพง พ.ศ. ๒๔๐๒ ขุดคลองมหาสวัสดิ์ เชื่อมแม่น้ำเจ้าพระยากับแม่น้ำท่าจีน โดยจ้างชาวจีนขุด ใช้เงิน ๑,๐๐๐ ชั่งที่รับมาจากกองมรดกของท้าวเทพอากร(เงิน)ในสมัย ร.๓ และ พ.ศ. ๒๔๐๙-๒๔๑๑ ขุดคลองดำเนินสะดวกเชื่อมแม่น้ำท่าจีน กับแม่น้ำแม่กลอง สร้าง วัดราชประดิษฐ์ วัดมกุฏกษัตริย์ วัดโสมนัสวิหาร วัดบรมนิวาส และวัดปทุมวนาราม

พ.ศ. ๒๔๐๔ ร.๔ ทรงสถาปนาพระนโรดมฯ ไปครองเมืองเขมร และทรงเตรียมส่งคนไปรื้อปราสาทเขมรขนาดเล็กหลังหนึ่งคือปราสาทตาพรหม เข้ามาไว้ที่กรุงเทพฯ แต่มีพวกเขมร ๓๐๐ คน ลี้ภัยออกมาจากป่าช้า พระสุพรรณพิศาลขุนนางไทยผู้ควบคุมการรื้อถอน จึงต้องระงับแผนทั้งหมด แล้วถ่ายรูปมาสร้างปราสาทนครวัดจำลองที่วัดพระศรีรัตนศาสดาราม

๒๗ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๐๔ (ค.ศ. ๑๘๖๑) ร.๔ ทรงส่งพระยาศรีพิพัฒน์ (แพ บุนนาค) เป็นราชทูตไปเฝ้าพระเจ้าปโปเลียนที่ ๓ แห่งฝรั่งเศส และพระจักรพรรดินีอูเจนี (Eugenie) ที่พระราชวังฟงแตนโบล (Fontainebleau) นำเครื่องราชบรรณาการไปถวาย ประกอบด้วยพระมหาพิชัยมงกุฏ พานกาน้ำ หวี และทองพระกร ทำด้วยทองคำประดับพลอย พระธำมรงค์นพเก้า และเสลี่ยงราชยานทำด้วยไม้แกะสลักปิดทอง ผู้เรียบเรียงเคยเดินทางไปชมเครื่องราชบรรณาการดังกล่าวเมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๒ ที่ห้องพิพิธภัณฑจีน (Musée de Chinois) พระราชวังฟงแตนโบล ได้เห็นพระมหาพิชัยมงกุฏ เสลี่ยง พร้อมกับเครื่องบรรณาการอื่น ๆ ต่อมาพระมหาพิชัยมงกุฏถูกขโมยไปจากพิพิธภัณฑ

ภาพเขียนสีน้ำมันแสดงเหตุการณ์ขณะที่คณะทูตสยามเข้าเฝ้าพระเจ้าปโปเลียนที่ ๓ โดยจิตรกรฝรั่งเศสชื่อ เลอง เจโรม (Jean-Léon Gérôme) ปัจจุบันแสดงภาพอยู่ที่พระราชวังแวร์ซาย เห็นพระมหากษัตริย์มงกุฎด้านขวาล่าง
<https://www.facebook.com/artforhistory/photos/ราชทูตไทย-ไปฝรั่งเศส>

พ.ศ. ๒๔๐๕ ร.๔ ทรงจ้างนางแอนนา เลียวโนเวนส์ ชาวอังกฤษ มาสอนภาษาอังกฤษในวัง เธอเขียนหนังสือเรื่อง “Anna and the King of Siam” ซึ่งต่อมานำไปสร้างภาพยนตร์เรื่อง The King and I

๘.๔.๑๑ เสียดินแดนเขมร ๑๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๐๖ สมัย ร. ๔ หลังจากฝรั่งเศสเข้ายึดครองเวียดนาม พระเจ้าบรมโกศทรงนำทัพเข้าเข้าไปอยู่เป็น “รัฐในอารักขา” (Protectorate) ของฝรั่งเศสในสมัยพระเจ้าปโปเลียนที่ ๓ เพื่อหนีจากอำนาจของสยาม โดยอ้างว่าอยู่กับสยามไม่มีความสุข ทำให้สยามจำต้องยอมรับว่าจะไม่เรียกร้องบรรณาการจากเขมรอีกต่อไป การที่สยามต้องเสียดินแดนเขมรและเกาะอีก ๖ เกาะให้ฝรั่งเศสครั้งนั้น เนื่องด้วยร.๔ ทรงเห็นว่านโยบายประนีประนอมกับฝรั่งเศส เป็นทางเดียวที่จะรักษาเอกราชของชาติไว้ได้ ดินแดนเขมรนั้นเคยเป็นเมืองขึ้นของสยามตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาเมื่อพ.ศ.๑๙๗๔ เพราะเจ้าสามพระยายกทัพไปตีกรุงยโสธรปุระได้ พ.ศ. ๒๑๓๖ สมัยสมเด็จพระนเรศวรมหาราช กองทัพสยามได้บุกเข้าตีเมืองละแวกราชธานีเขมรแตก และ พ.ศ.๒๓๑๔ สมัยพระเจ้ากรุงธนบุรีก็ได้ยกทัพไปตีเขมรอีก

พ.ศ. ๒๔๐๗ ร.๔ ทรงอัญเชิญพระพุทธรูปพระศรีศาสดา จากวัดสุทัศน์ฯ มาที่วิหารวัดบวรฯ พระศรีศาสดา สร้างราว พ.ศ. ๑,๕๐๐ เคยอยู่ที่วัดพระศรีรัตนมหาธาตุพิษณุโลก สมเด็จพระยาบรมมหาพิชัยญาติเชิญมาไว้ที่วัดบางอ้อยช้าง วัดประดู่ แล้วเมื่อ พ.ศ. ๒๓๙๖ ได้ย้ายไปที่วัดสุทัศน์เทพวราราม ทรงสร้างวัดราชประดิษฐ์เป็นวัดประจำรัชกาล

พ.ศ. ๒๔๐๘ ร.๔ พระราชทานคืนพระพุทธรูปพระบางที่สมเด็จพระเจ้าพรมหามหาจักรีศรีอภัยมาที่กรุงเทพฯ พร้อมกับพระแก้วมรกตกลับไปยังเมืองหลวงพระบาง เพราะชาวลาวนับถือมาก ทั้งยังเชื่อว่าหากพระบางกับพระแก้วมรกตอยู่ในเมืองเดียวกันจะทำให้ฝนแล้ง

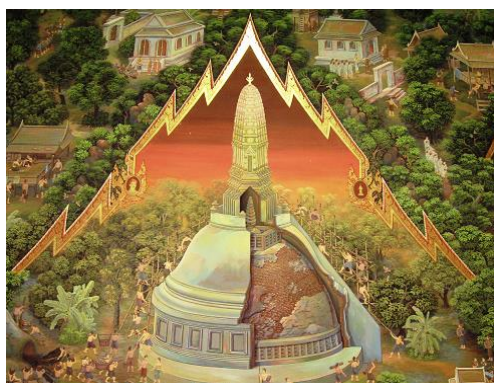

พระปาง ปัจจุบันอยู่ที่เมืองหลวงพระบาง

(<http://th.wikipedia.org/wiki/%E0%B8%9E%E0%B8%A3%E0%B8%B0%E0%B8%9A%E0%B8%B2%E0%B8%87>)

๑ พุทธจิกายน พ.ศ. ๒๔๑๐ เกิดน้ำท่วมใหญ่ในกรุงเทพฯ

๘.๔.๑๑ บูรณะพระปฐมเจดีย์ ร.๔ ทรงให้บูรณะพระเจดีย์ใหญ่ ศิลปะทวารวดี เดิมเรียกว่าพระประธม อยู่ในป่าเมืองนครไชยศรี ซึ่งเคยเสด็จจารุรงค์ไปพบเมื่อทรงผนวช พระราชทานนามว่า “พระปฐมเจดีย์” เนื่องจากทรงพิจารณาว่าเป็นเจดีย์เก่าแก่ที่สร้างมานานกว่าพระเจดีย์ทั้งปวง ทรงให้จำลองพระเจดีย์ทรงเก่าไว้ทางทิศใต้ของพระปฐมเจดีย์ แต่บูรณะพระเจดีย์ยังไม่ทันเสร็จก็สิ้นรัชกาล ต่อมา ร.๕ ทรงให้สร้างต่อและทรงให้ย้ายเมืองนครไชยศรี จากตำบลท่านา มาที่พระปฐมเจดีย์ด้วย สมัย ร.๖ ทรงบูรณะพระพุทธรูปพระร่วงโรจนฤทธิ์จากชิ้นส่วนพระพุทธรูปโบราณเมืองสวรรคโลก นำมาซ่อมแล้วอัญเชิญทางรถไฟไปที่หน้าองค์พระปฐมเจดีย์ และทรงสั่งให้บรรจพระสรังการ (เจ้ากระตูก) ของพระองค์ไว้ที่วิหารพระร่วงโรจนฤทธิ์ด้วย

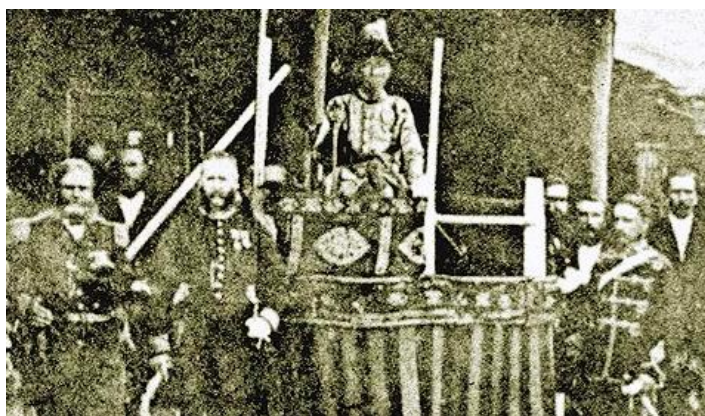

การบูรณะพระปฐมเจดีย์ในสมัยต่างๆ

การขนย้ายพระพุทธรูป พระร่วงโรจนฤทธิ์ทางรถไฟ ไปนครปฐม เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๗

๘.๔.๑๒ สิริยุปราคาที่ห้วยกอ ๑๘ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๑๑ ร.๔ ทรงนำเจ้าเมืองสิงคโปร์และทูตต่างประเทศไปดูสุริยุปราคาเต็มดวง ที่ตำบลห้วยกอ อ.คลองวาฬ จ.ประจวบคีรีขันธ์

ร.๔ และคณะทูตต่างประเทศที่มาดูสุริยุปราคาที่ห้วยกอ
(<http://www.reurnthai.com/index.php?topic=๑๙๔๖.๐>)

๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๑๑ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าฯ ประชวรสวรรคตด้วยโรคมาลาเรีย ที่อาจติดมาจากประจวบคีรีขันธ์ ทรงมีพระราชโอรส และพระราชธิดารวม ๘๒ พระองค์

โอรสองค์สำคัญของ ร.๔ ได้แก่ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว กรมหลวงประจักษ์ศิลปาคม (เสนาบดีกระทรวงกลาโหม) กรมหลวงสรรพสิทธิประสงค์ (ข้าหลวงมณฑลอีสาน) สมเด็จฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ (เสนาบดีกระทรวงมหาดไทย) ฯลฯ

๘.๕ สมัยรัชกาลที่ ๕ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. ๒๔๑๑-๒๔๕๓)

๔๒ ปีในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ เป็นยุคที่กรุงสยามพัฒนาอย่างก้าวกระโดด มีการเลิกทาส นำเทคโนโลยีจากต่างประเทศมาใช้ จ้างชาวต่างประเทศมาทำงานในสิ่งที่คนไทยยังทำไม่ได้ เช่น รถไฟ ไฟฟ้า ประปา ไปรษณีย์โทรเลข จัดระบบกฎหมายและศาลยุติธรรม จัดการศึกษา

ระบบโรงเรียนแผนใหม่ พัฒนาการทหาร มีการผ่อนปรนการรุกรานจากตะวันตกโดยยอมเสียเงินและดินแดน บางส่วนเพื่อรักษาเอกราชไว้ สร้างถนนราชดำเนินและพระที่นั่งอนันตสมาคม ฯลฯ

๘.๕.๑ เจ้าฟ้าจุฬาลงกรณ์ขึ้นครองราชย์ ๑ ตุลาคม พ.ศ.๒๔๑๑ สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้าจุฬาลงกรณ์ กรมขุนพิริยดิศประชาภักดิ์ พระราชโอรสของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระเทพศิรินทราบรมราชินี ประสูติเมื่อวันที่ ๒๐ กันยายน พ.ศ. ๒๓๙๖ ขึ้นครองราชย์เป็นพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ขณะพระชนมายุ ๑๕ พรรษา โดยมีเจ้าพระยาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) สมุหพระกลาโหม เป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์อยู่ ๕ ปี

พระปรมาภิไธย ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวซึ่งคัดมาจากพระราชพงศาวดารราชกาลที่ ๕ คือ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ บดินทรเทพยมหามงกุฎ บุรุษยรัตนราชวิวงศ วรุตมพงศบริพัตร วรชัฎยราชนิกรโธม จาตุรันตบรมมหารัชมังคลาภิเษก อุกโตสุชาติสังสุทธเคราหณี จักริบรมนาถ อติศวรรราชรามวรังกูร สุจริตมูลสุสาธิต อรรคอุกฤษฐไพบุลย์ บุรพาดุลย์กฤษดาภิหารสุภาธิการ รังสฤษดิ์ ัญญญลักษณ์วิจิตรโสภาคยสรรพางค์ มหาชโนตมางค์ประนต บาทบงกชยุคล ประสิทธิสรรพศุภผล อุดม บรมสุขุมาลัย ทิพยเทพาวตารไพศาลเกียรติคุณอดุลยพิเศษ สรรพเทเวศรานุรักษ์ วิสิษฐศักดิ์สมญาพินิต ประชาภักดิ์ เปรมกระมลชัฎยราชประยูร มูลมุขมาตยาภิรมย์ อุดมเดชาธิการ บริบูรณ์คุณสาร สยามาทินคร วรุตเมกราชดิลก มหาปรีวารนายกองอนันต มหันตวรฤทธิเดช สรรพวิเศษสิรินธร อเนกชน นิกรสโมสรสมมติ ประสิทธิวรยศมโหดมบรมราชสมบัติ นพปฎลเศวตฉัตรดาดิฉัตร สิริรัตโนปลักษณ มหาบรมราชาภิเษกาภิสิต สรรพทศทิศวิชิตชัย สกลมโหฬาริยมหาสามินทร์ มเหศวรมหินทรมหารามาธิราชวโรดม บรมนาถชาติอาชาวศัย พุทธาภิไธยรัตนสรณารักษ์ อดุลยศักดิ์อรรคนเรศราธิปัตติ เมตตากฤษณาสีตลหฤทัย อโนปไมยบุญการ สกลไพศาลมหารัษฎาธิบดินทร์ ปรมินทรธรรมิกมหาราชาธิราช บรมนาถบพิตร พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ช่วงแรกของการครองราชย์ ของร.๕ เป็นไปด้วยความลำบาก ดังที่ปรากฏในพระราชหัตถเลขาถึงพระราชโอรสพระองค์ใหญ่ คือเจ้าฟ้ามหาวชิรุณหิศ เมื่อ ร.ศ. ๑๑๒ ความว่า "เมื่อพ่อได้ราชสมบัติในเวลาเพียง ๑๕ ปีเท่านั้น เหมือนตะเกียงริบหรี่จวนจะดับ ไม่มีมารดา มีญาติฝ่ายมารดาก็ล้วนแต่โลเลเหลวไหลหรือก็มีได้ตั้งอยู่ในตำแหน่งราชการอันใดเป็นหลักฐาน ญาติฝ่ายข้างพ่อคือเจ้านายทั้งปวง ก็ตกอยู่ในอำนาจสมเด็จพระเจ้าพระยาฯ และต้องรักษาชีวิตอยู่ด้วยกันทุกพระองค์...ฝ่ายข้าราชการถึงว่ามีผู้ที่รักใคร่สนิทสนมอยู่บ้างก็เป็นแต่ผู้น้อยโดยมาก และ ฝ่ายพี่น้องซึ่งร่วมบิดาก็เป็นเด็ก"

พ.ศ. ๒๔๑๒ ร.๕ ทรงสร้างวัดราชบพิตร เป็นวัดประจำรัชกาล

๘.๕.๒ เสด็จลี้ภัยไปรี ชวา อินเดียและพม่า ๖ มีนาคม พ.ศ.๒๔๑๓ ถึง ๑๕ เมษายน พ.ศ. ๒๔๑๔ (ค.ศ.๑๘๗๑ เพราะขณะนั้นใช้ ๑ เมษายนเป็นวันขึ้นปีใหม่ จนถึงพ.ศ. ๒๔๓๒จึงเปลี่ยนวันขึ้นปีใหม่เป็นวันที่ ๑ มกราคม) ร. ๕ เสด็จฯ เยือนเมืองสิงคโปร์ของอังกฤษ เมืองปัตตาเวีย (กะลาปัว) และ เมืองสมารัง (ลำปางหลวง) ที่เกาะชวาของฮอลันดา โดยเรือกลไฟพระที่นั่งพิทยมณเฑียร และ เมื่อพ.ศ. ๒๔๑๔ เสด็จฯ เยือนอินเดียนและพม่า โดยเรือบางกอก ผ่านสิงคโปร์ อย่างกุ่ม กัลกัตตา อัครา บอมเบย์

ร.๕ เสด็จลี้ภัยครั้งแรก พ.ศ. ๒๔๑๓ (ค.ศ. ๑๘๗๑)

(http://www.abo.com.sg/abo/public/html/online_exhibit/odetoFriendship/html/King_V/index.htm)

๘.๕.๓ ตั้งโรงเรียน พ.ศ. ๒๔๑๔ มีการตั้งโรงเรียนหลวง (พระตำหนักสวนกุหลาบ)

๖ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๑๘ เปิดโรงเรียนทั่วราชอาณาจักรตามวัดทั่วประเทศ มีพระและคฤหัสถ์เป็นครูอย่างน้อย ๕ คน เงินเดือน ๆ ละ ๖ บาท สมัยนั้นไม่ทราบจำนวนวัด (พ.ศ. ๒๔๕๓ มี ๑๓,๐๖๕ วัด พ.ศ. ๒๔๘๐ มี ๑๗,๖๕๐ วัด พ.ศ. ๒๕๒๔ มี ๓๑,๑๘๗ วัด)

๘.๕.๔ ส่งนักเรียนไปเรียนต่างประเทศ ร.๕ ทรงตระหนักว่ามีความจำเป็นที่จะต้องส่งคนไทย

ไปศึกษาวิทยาการสมัยใหม่ เพื่อมาช่วยกันพัฒนาประเทศ ดังนั้นจึงทรงส่งพระโอรสและนักเรียนไทยไปศึกษาในยุโรปจำนวนมาก ทั้งในประเทศอังกฤษ รัสเซีย เยอรมัน และเดนมาร์ก

พ.ศ. ๒๔๑๖ เกิดอหิวาตกโรคระบาดในพระนคร คนตายมากมาย โดยแพร่มาจากชาวมุสลิมที่ไปแสวงบุญที่เมืองเมกกะ

พ.ศ. ๒๔๑๖ มีพระราชบัญญัติหอรัษฎากรพิพัฒน์ เพื่อเป็นสำนักงานกลางเก็บภาษีอากรของแผ่นดิน อันเป็นต้นกำเนิดของกระทรวงการคลัง

พ.ศ. ๒๔๑๖ มีพระราชบัญญัติ เลิกประเพณีหมอบคลานเข้าเฝ้า โดยให้เปลี่ยนเป็นการยืนถวายคำนับ เพื่อมิให้เป็นการกดขี่ให้ได้รับความลำบาก

๑๕ พฤศจิกายน ๒๔๑๖ ร.๕ ทรงจัดให้มีพระราชพิธีบรมราชาภิเษกอีกครั้ง เมื่อพระองค์ทรงบรรลุนิติภาวะแล้ว และทรงผนวชเป็นพระภิกษุ เป็นเวลา ๒ สัปดาห์

พระบรมฉายาลักษณ์ ร.๕ ในพระราชพิธีบรมราชาภิเษกครั้งที่ ๒ วันที่ ๑๖ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๑๖

ภาพถ่าย พระราชทานให้สถาบันสมิธโซเนียน สหรัฐอเมริกา เมื่อ พ.ศ. ๒๔๑๙ ส่วนภาพขาวอยู่ที่ National Gallery กรุงแคนเบอร์รา ออสเตรเลีย (<http://www.mnh.si.edu/treasures/index.htm>, <http://artsearch.nga.gov.au/Detail.cfm?IRN=๑๕๙๐๔๖>)

พ.ศ. ๒๔๑๗ มีการยกฐานะหมู่บ้านแม่ฮ่องสอนขึ้นเป็นเมือง มีพระยาสิงหเสนีเป็นเจ้าเมืองคนแรก

๘.๕.๕ เครื่องพิมพ์ดีดภาษาไทย ในสมัยรัชกาลที่ ๕ นายเอ็ดวิน แมคฟาร์แลนด์ (Edwin Hunter McFarland) เลขาธิการของสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ เสนาบดีกระทรวงธรรมการ มีความสนใจเครื่องพิมพ์ดีด ซึ่งมีผลิตเป็นอักษรภาษาอังกฤษขึ้นแล้วในสหรัฐอเมริกา และยุโรป ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๑๖ เอ็ดวินจึงหาทางผลิตพิมพ์ดีดอักษรไทยขึ้น โดยพิจารณาว่าเครื่องพิมพ์ดีดยี่ห้อสมิท ฟรีเมียร์ มีแป้นพิมพ์มากพอที่จะใส่อักษรไทยที่มีมากกว่าภาษาอังกฤษ จึงสมัครไปเป็นพนักงานของบริษัทสมิท ฟรีเมียร์ที่กรุงนิวยอร์ก แล้วพัฒนาจนสร้างเครื่องพิมพ์ดีดอักษรไทยขึ้นสำเร็จ เมื่อประมาณ พ.ศ. ๒๔๓๕ เอ็ดวินได้นำเครื่องพิมพ์ดีดภาษาไทยมาถวาย ร.๕ ซึ่งทรงสั่งซื้อพิมพ์ดีด สมิทฟรีเมียร์ ภาษาไทย รุ่น ๓ จำนวน ๑๗ เครื่องแล้วก็มีคำสั่งเพิ่มในโอกาสต่อมา พ.ศ. ๒๔๓๘ เอ็ดวินเสียชีวิต พี่ชายของเขาที่ชื่อจอร์จ (George B. McFarland) ได้เปิดร้านจำหน่ายพิมพ์ดีดขึ้นในพ.ศ. ๒๔๔๑ ชื่อร้านสมิท ฟรีเมียร์ อยู่ที่ถนนเจริญกรุง พ.ศ. ๒๔๕๘ บริษัทสมิท ฟรีเมียร์ขายกิจการให้บริษัทเรมิงตัน แล้วเลิกผลิตพิมพ์ดีดยี่ห้อสมิท ฟรีเมียร์ ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๘๒ (ค.ศ. ๑๙๓๙) ผู้เรียบเรียงมีความสนใจในเครื่องพิมพ์ดีดภาษาไทยสมิท ฟรีเมียร์นี้มาก จึงพยายามหาซื้อของเก่ามาซ่อมแซมหลายเครื่อง โดยได้มอบให้หอสมุดแห่งชาติ และหอจดหมายเหตุแห่งชาติไว้แต่ละเครื่อง

เครื่องพิมพ์ดีดภาษาไทยรุ่นแรก ยี่ห้อสมิท พรีเมียร์

(<http://www.talkingmachine.org/smithpremierorigin.html>)

๘.๕.๖ การปฏิรูปการปกครองสมัยรัชกาลที่ ๕

ในช่วงต้นรัชกาลที่ ๕ อำนาจส่วนใหญ่ตกอยู่กับขุนนางบางตระกูล ผลประโยชน์ของแผ่นดินกลายเป็นรายได้ของเจ้าเมือง และเจ้าภาษีนายอากร กรมมหาดไทยบังคับบัญชาหัวเมืองฝ่ายเหนือและเมืองลาว กรมพระกลาโหมบังคับบัญชาหัวเมืองฝ่ายใต้ ตะวันออก ตะวันตก และมลายู กรมท่าดูแลการต่างประเทศ กรมนาดูแลการเพาะปลูกและค้าขาย

พ.ศ. ๒๔๑๗ มีการตั้งมณฑลลาวเฉียง ลาวพวน ลาวกาว ลาวกลาง และเขมร แล้วส่งข้าหลวงใหญ่จากกรุงเทพไปบริหารงาน พ.ศ. ๒๔๓๕ มีการตั้งมณฑลเทศาภิบาลขึ้นทั่วราชอาณาจักร โดยตั้งข้าหลวงเทศาภิบาลแทนเจ้าเมืองเดิม ซึ่งเท่ากับเป็นการยกเลิกเจ้าเมืองประเทศราช รวมดินแดนล้านนาไทยและปัตตานีเข้าเป็นส่วนหนึ่งของราชอาณาจักรสยาม เจ้าเมืองเดิมถูกลดอำนาจ ทำให้เกิดการต่อต้าน เช่น กบฏพระยาแขก ๗ หัวเมืองมลายู (พ.ศ. ๒๔๔๕) และ กบฏเงี้ยวที่เมืองแพร่ (พ.ศ. ๒๔๔๕)

พ.ศ. ๒๔๓๕ ร.๕ ทรงยกเลิกการปกครองแบบจตุสดมภ์ เวียง วัง คลัง นา แล้วตั้งเป็นกระทรวงต่างๆ ออกกฎหมายเกณฑ์ทหาร เลิกทาสและไพร่ ตั้งโรงเรียน ปฏิรูปกฎหมายและระบบศาล เริ่มกิจการรถไฟ

พ.ศ. ๒๔๑๗ มีการสร้างสายโทรเลขสายแรกของไทยระหว่างสมุทรปราการกับกรุงเทพฯ ยาว ๔๕ กิโลเมตร เพื่อบอกเรือเข้าออก พ.ศ. ๒๔๒๔ สร้างสายโทรเลขทางเคเบิลใต้น้ำถึงไซ่ง่อน พ.ศ. ๒๔๒๕ ตั้งกรมไปรษณีย์และกรมโทรเลข

๘.๕.๗ วิ่งหลวงกับวังหน้าบาดหมางกัน ๒ มกราคม พ.ศ. ๒๔๑๗ วังหน้ากับวังหลวงบาดหมางถึงกับเตรียมปืนใหญ่จะต่อสู้กัน เพราะเกิดปัญหาการแบ่งภาษีรายได้แผ่นดิน และการแบ่งอำนาจการปกครองหัวเมือง กรมพระราชวังบวรวิไชยชาญหรือวังหน้า (พระองค์เจ้ายอดยิ่งยศ) พระโอรสองค์ใหญ่ของพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าฯ และทรงเป็นกรมพระราชวังบวรองค์สุดท้าย ได้เสด็จลี้ภัยในสถานกงสุลอังกฤษถึง ๒ เดือน แต่ตกลงกันได้โดยสมเด็จพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) เดินทางจากราชบุรีมาไกลเกลี่ย ต่อมาเมื่อกรมพระราชวังบวรวิไชยชาญทิวงคต ร.๕ ทรงยกเลิกตำแหน่งกรมพระราชวังบวรสถาน

มณฑลเปลี่ยนเป็นตำแหน่งสยามมกุฎราชกุมาร แล้วให้รื้อกำแพงป้อมปราการของวังหน้าขยายเป็นท้องสนามหลวง หลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕ มีการใช้พื้นที่วังหน้านี้เป็นมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ

พ.ศ. ๒๔๑๙ (ค.ศ. ๑๘๗๖) เกรแฮม เบลล์ ชาวอเมริกัน ประดิษฐ์โทรศัพท์ที่ใช้สายได้เป็นครั้งแรก โทรศัพท์ในประเทศไทยเริ่ม สมัย ร.๕ พ.ศ. ๒๔๒๔ ระหว่างกรุงเทพฯ กับสมุทรปราการ

พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท

(<http://picasaweb.google.com/phawit/BangkokTour#๕๙๔๗๔๐๑๓๓๐๙๒๑๔๓๒๕๐>)

พ.ศ. ๒๔๑๙ เริ่มสร้างพระที่นั่งจักรีมหาปราสาท ในพระบรมมหาราชวัง ออกแบบโดยสถาปนิกอังกฤษ สถาปัตยกรรมยุโรป แต่หลังคาเป็นยอดปราสาททรงไทย ชั้นบนสุดเป็นที่ประดิษฐานพระบรมอัฐิของพระมหากษัตริย์และพระมเหสีตั้งแต่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นต้นมา พ.ศ. ๒๔๒๐ สมัย ร.๕ เจ้าเมืองเพชรบุรี มีหน้าที่ต้องตักน้ำแม่น้ำเพชรบุรีที่ท่าชัย ส่งเข้ามากรุงเทพฯ เพื่อใช้เป็นน้ำเสวย ของ ร.๕ เดือนละ ๒ ครั้ง ครั้งละ ๒๐ ตุ่ม โดยใช้ผ้าขาวผูกปากตุ่มติดราประทับครั้ง นำขึ้นเกวียนลากด้วยวัวขนมาที่สถานีรถไฟ แล้วส่งขึ้นรถไฟมากรุงเทพฯ ในเรื่องนี้พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชหัตถเลขาว่า “เรื่องแม่น้ำเพชรบุรีนี้ ทราบมาแต่ว่าถึกกันว่าเป็นน้ำดี เคยได้ยินพระบาทสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๕ รับสั่งว่า มีรสแปลกกว่าลำน้ำเจ้าพระยา และรับสั่งว่า พระองค์เองเคยเสวยน้ำเพชรบุรีจนเคยแล้ว เสวยน้ำอื่น ๆ ไม่อร่อย จึงต้องส่งน้ำเสวยมาจากเมืองเพชรบุรี” สำหรับ “ท่าชัย” ซึ่งเป็นที่ตักน้ำเสวยนั้นคือ วัดท่าไชยศิริ อยู่ทิว.บ้านลาด จ.เพชรบุรี

พ.ศ. ๒๔๒๑ มีการขุดคลองทวีวัฒนา เพื่อชักน้ำจากแม่น้ำเจ้าพระยามาเติมกลางคลองมหาสวัสดิ์ และคลองภาษีเจริญที่ดินขึ้น เนื่องจากเป็นที่ซึ่งน้ำจากแม่น้ำเจ้าพระยาและแม่น้ำท่าจีนมาชนกัน

พ.ศ. ๒๔๒๑ เกิดเรื่องพระปริชาลการ เจ้าเมืองปราจีนบุรี ซึ่งเป็นลูกเขยนายโทมัส ยอร์ช นอกซ์ (Thomas George Knox) กงสุลใหญ่อังกฤษ ถูกชาวปราจีนบุรียื่นฎีกากล่าวหาว่าฆ่าคนไทยตายและฉ้อโกงแร่ทองคำของหลวงที่กบินทร์บุรีจึงถูกจับ นายน็อกซ์พอตามมาขู่สมเด็จพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์

ให้ปล่อยตัวพระปรีชามิฉะนั้นจะใช้ปืนเรืออังกฤษที่เรียกมาจากสิงคโปร์ ระดมยิงพระนคร ร.๕ ทรงส่งพระยาภาสกรวงศ์เดินทางไปชี้แจงกับรัฐบาลอังกฤษ นายนิวกษ์ถูกทางการอังกฤษเรียกตัวกลับ พระปรีชาถูการถูกประหารชีวิตที่ปราจีนบุรี

ในเรื่องนี้ มีพระราชหัตถเลขาของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ความตอนหนึ่งว่า “.....ฝ่ายกงสุลอังกฤษขอเข้ามาหาไปเวทวันหนึ่ง พูดคุยที่จะทำด้วยอำนาจต่างๆให้ไล่สมเด็จพระเจ้าพระยาและเจ้าพระยาภาณุวงศ์ออกเสีย เขาจึงกำหนดการ ๓ ข้อ ให้ขอโทษในข้อที่เอาชื่อเขาออกนั้นโดยขัดข้องข้อหนึ่ง ให้ถอดตราพระปรีชาพ้นโทษไปข้อหนึ่ง ขำระความขอให้ตั้งตระลาการที่เป็นยุติธรรมข้อหนึ่ง.. มิสเตอร์น็อกซ์แจ้งว่า ได้เรียกเรือรบ....การเรื่องนี้เห็นเป็นการสำคัญใหญ่โตในบ้านเมือง ถึงไม่เป็นอันกินอันนอนกัน” และพระยาภาณุวงศ์ เสนาบดีต่างประเทศ ได้ส่งจดหมายถึงรัฐบาลอังกฤษความว่า “ผู้พิพากษาของพระเจ้าแผ่นดินสยามได้ตรวจสอบพิจารณา และค้นพบว่า ข้อกล่าวหาเรื่องพระปรีชาฯ ฆ่าชาวบ้าน ๓ คนนั้นเป็นความจริง เมื่อได้ตรวจสอบกฎหมายของบ้านเมือง จึงตัดสินว่า เมื่อพระปรีชาถูการผู้เป็นข้าหลวงประจำจังหวัดได้ทำลายชีวิตของประชาชนโดยไม่เป็นธรรม เขาผู้นั้นจึงสมควรที่จะถูกประหารด้วยวิธีเดียวกัน”

๑๓ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๒๒ ฝนตก ๒๐ วัน ๒๐ คืน เกิดน้ำท่วมใหญ่ ที่ประตูปิมาณไชยศรี วัดระดับน้ำสูงสุดได้ ๘ นิ้ว

พ.ศ. ๒๔๒๔ (ค.ศ. ๑๘๘๑) นายเจมส์ แมคคาร์ธี (James McCarty) ชาวอังกฤษ ซึ่งต่อมาได้เป็น พระวิภาคภูวดล เจ้ากรมเชอร์เวย์ทางและทำแผนที่ ทำการสำรวจทำแผนที่ พระราชอาณาเขตและกรุงเทพฯ เพื่อใช้ในการออกโฉนดที่ดิน โดยใช้ภูเขาทอง และพระปฐมเจดีย์เป็นที่หมายตรวจสอบหมุด

พ.ศ. ๒๔๒๔-๒๔๔๓ เกิดอหิวาตกโรคระบาดใหญ่ทั่วโลก รวมทั้งในประเทศไทย แต่คราวนี้โรเบิร์ต ค็อกได้พบเชื้อโรคที่ทำให้เกิดอหิวาตกโรค ทำให้มีความรู้ในการป้องกันดีขึ้น มีการตั้งโรงรักษาคนเจ็บอหิวาตกโรคขึ้นในกรุงเทพฯ มีคนตายหลายพันคน ชากศพลอยเกลื่อนแม่น้ำเจ้าพระยา

พระบรมฉายาลักษณ์ ร.๕ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๒๔ พระราชทานให้สถาบันสมิธโซเนียน สหรัฐอเมริกา

(<http://www.mnh.si.edu/treasures/thaiversion/omo.htm>)

พ.ศ. ๒๔๒๕ มีงานฉลองกรุงเทพฯ ครบ ๑๐๐ ปี และซ่อมแซมวัดพระศรีรัตนศาสดาราม

พ.ศ. ๒๔๒๕ มีการจับกุมนายเทียนวรรณ ที่เขียนบทความทำนองอยากให้เมืองไทยเป็นประชาธิปไตยแบบต่างประเทศ

๘.๕.๘ คอคอดกระ ๑๐ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๒๕ (ค.ศ. ๑๘๘๒) มีชาวฝรั่งเศส มาขอขุดคลองคอคอดกระแบบคลองสุเอซ ร.๕ ทรงให้กัปตันลอฟตัส ชาวอังกฤษ (พระนิเทศชลธิ์) ผู้บังคับการเรือรานรุกไฟรี เดินทางร่วมไปสำรวจแม่น้ำหลังสวนและแม่น้ำสวี ขึ้นช้างไประนอง ลงเรือสำรวจแม่น้ำปากจั่นถึงเมืองกระ ได้ความจากการสำรวจว่า เส้นทางแนวคลองต้องลัดเลาะไประหว่างหุบเขา ที่พื้นเป็นหินแข็ง การขุดคลองจะเป็นงานลำบากยิ่ง และถ้าจะตกแต่งให้คลองเป็นเส้นตรงก็จะยากขึ้นไปอีก เส้นทางบางจุดสูงกว่าระดับน้ำทะเลถึง ๒๕๐ ฟุต เส้นทางกระบุรีไปชุมพรดีกว่าเส้นทางอื่น ลำแม่น้ำปากจั่นตอนเหนือ คดเคี้ยวและแคบมาก เต็มไปด้วยสันดอนทราย ตอนใต้แม่น้ำปากจั่นร่องน้ำแคบคดเคี้ยว มีหินใต้น้ำอยู่ทั่วไป ในฤดูมรสุมตะวันตกเฉียงใต้คลื่นลมแรง ไม่ปลอดภัยสำหรับเรือขนาดใหญ่

แนวเส้นทางที่อาจใช้ขุดคลองระหว่างทะเลอันดามันกับอ่าวไทย
(<http://www.sudipan.net/phpBB2/viewtopic.php?p=๑๐๕๑๓>)

พ.ศ ๒๔๒๕ ร.๕ ทรงแต่งตั้ง ม.จ. ปฤษฎางค์ ชุมสาย เป็นอัครราชทูตสยามประจำอังกฤษ เยอรมนี ฮอลแลนด์ เบลเยียม ออสเตรีย-ฮังการี เดนมาร์ก สวีเดน นอร์เวย์ สเปน และโปรตุเกส

ภูเขาไฟกรากะต้าวระเบิดที่อินโดนีเซีย (<http://www.answers.com/topic/krakatoa-large-image>)

สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๒๖ (ค.ศ. ๑๘๘๓) ภูเขาไฟกรากะตัว (Krakatoa) ในอินโดนีเซียระเบิด มีคลื่นใหญ่หลังภูเขาไฟระเบิดที่เรียกว่า สึนามิ (Tsunami) คลื่นสูง ๓๗ เมตร คนตายราว ๓๖,๐๐๐ คน สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพทรงเล่าว่าขณะนั้นทรงผนวชอยู่ที่วัดนิเวศธรรมประวัติราชวรวิหาร ได้ยินเสียงระเบิดของภูเขาไฟกรากะตัวอย่างชัดเจนแต่ คนในกรุงเทพฯ เข้าใจว่าเป็นเสียงปืนใหญ่ฝรั่งเศสเพราะขณะนั้นเกิดสงครามระหว่างไทยกับฝรั่งเศส และยังทำให้ท้องฟ้าเป็นสีเขียวลดตลอดทั้งวันสร้างความประหลาดให้กับประชาชนเป็นอย่างมาก

พ.ศ. ๒๔๒๗ มีการตั้งพิพิธภัณฑสถานขึ้นที่หอคอนคอร์เดีย หรือศาลาสหทัยสมาคมในพระบรมมหาราชวัง ซึ่งต่อมาได้ย้ายไปพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติถึงปัจจุบัน

พ.ศ. ๒๔๒๗ ร.๕ เสด็จฯ ข่ายฝั่งทะเลตะวันออก เมืองแกลง จันทบุรี ตราด และเกาะกง

พ.ศ. ๒๔๒๗ (ร.ศ. ๑๐๓) มีเจ้านายและข้าราชการกลุ่มก้าวหน้าโดยพระองค์เจ้าปฤษฎางค์ ร่วมกันทำหนังสือกราบบังคมทูล ร.๕ ให้จัดการเปลี่ยนแปลงการปกครองราชการแผ่นดินให้เป็นประชาธิปไตย ตามแบบยุโรป

๘.๕.๙ ฝรั่งเศสยึดเวียดนาม อังกฤษยึดพม่า

พ.ศ. ๒๔๒๘ พระเจ้าติอติ๊ก แห่งเวียดนามทรงปราบพวกคริสเตียน ฆ่าบาทหลวงฝรั่งเศส ฝรั่งเศสจึงส่งทหารมายึดเวียดนาม แล้วใช้เวียดนามเป็นทางค้าขายกับจีนผ่านแม่น้ำโขงและแม่น้ำแดง

๒๖ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๒๘ มีดาวตกจำนวนมาก เห็นได้ในพระบรมมหาราชวัง

พ.ศ. ๒๔๒๘ อังกฤษยึดพม่าได้ทั้งประเทศ โดยตั้งแต่พ.ศ. ๒๓๖๖ อังกฤษบาดหมางกับพม่า เพราะพม่าหันไปเข้าข้างฝรั่งเศสที่ขัดขวางอังกฤษ และศาลพม่าสั่งปรับบริษัทบอมเบย์เบอร์มาของอังกฤษ กรณีตัดไม้สักใกล้เมืองตองอู ๘๐,๐๐๐ ต้นแต่จ่ายภาษีเพียง ๓๐,๐๐๐ ต้น อังกฤษขอให้พม่ายกเลิกปรับเพราะการตัดสินไม่ยุติธรรม แต่ไม่ได้ผล พ.ศ. ๒๓๙๕ อังกฤษเข้ายึดเมืองย่างกุ้ง ๑๔ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๒๘ (ค.ศ. ๑๘๘๕) พลตรีเพรนเดอร์กาสท์ (Prendergast) ใช้ทหารอังกฤษ อินเดียและกะเหรี่ยง ราวหมื่นคน ขึ้นเรือกลไฟ ๕๕ ลำแล่นทวนน้ำอิรวดี บุกยึดพระราชวังหลวงที่เมืองมัณฑะเลย์ ยึดพม่าเป็นเมืองขึ้นได้ทั้งประเทศภายในสองสัปดาห์ ลัทธิราชบัลลังก์พม่า รวมพม่าเข้าเป็นแคว้นหนึ่งของอินเดีย พระเจ้าธิบอ (Thibaw สีปอ) และพระนางศุภลัตถุกษัตริย์อังกฤษจับในพระราชวัง นำลงเรือไปอย่างกึ่งแล้วส่งไปเมืองรัตนคีรีในอินเดีย สิ่งของมีค่าของพม่าในพระราชวังถูกส่งไปอังกฤษ ส่วนหนึ่งเก็บอยู่ที่พิพิธภัณฑสถาน Victoria and Albert Museum, London และเก็บเอกสารต่างๆ ไว้ที่ British Commonwealth Library มีปืนใหญ่ของสยามกระบอกหนึ่งที่พม่ายึดไปเมื่อคราวกรุงศรีอยุธยาแตก ได้ถูกอังกฤษยึดได้ที่มัณฑะเลย์ แล้วส่งไปกรุงลอนดอน

พ.ศ. ๒๓๖๗ ทหารอังกฤษโจมตีพม่าที่เมืองลิเรียม
(http://www.irrawaddy.org/article.php?art_id=๙๘๐๑)

พ.ศ. ๒๔๒๘อังกฤษยึดกรุงมณฑลเจ้บพระเจ้าธิบอส่งลงเรือไปอย่างกุ่ม
(www.irrawaddy.org/article.php?art_id=๙๘๐๑)

พ.ศ. ๒๔๒๙ สถาปนาสมเด็จพระเจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ เป็นสยามมกุฎราชกุมาร

พ.ศ. ๒๔๓๐ มีการตั้งเมืองอุดรดิตถ์ ซึ่งแปลว่าท่าเรือด้านเหนือ เพราะเป็นชุมทางขนส่งสำคัญทางแม่น้ำน่าน จากภาคเหนือถึงกรุงเทพฯ

๒๖ กันยายน พ.ศ. ๒๔๓๐ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ามหามาลา เสด็จประพาสต่างประเทศ ลงพระนามใน "หนังสือปฏิญาณว่าด้วยทางพระราชไมตรีแลการค้าขายในระหว่างประเทศสยามกับประเทศญี่ปุ่น"

แสตมป์ที่ระลึก ๑๒๐ ปีความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างไทยกับญี่ปุ่น พ.ศ. ๒๔๓๐-๒๕๕๐

(<http://www.siamstamp.com/forum/index.php?topic=๓๗๕.๐>)

พ.ศ. ๒๔๓๑ ร.๕ เสด็จฯหัวเมืองมลายู ครั้งที่ ๓ ถึงเมืองกลันตันและตรังกานู มีการจำหน่ายไฟฟ้าในกรุงเทพฯ โดยบริษัทไฟฟ้าสยาม จำกัด บิโยตร์หรือเปียโตร ชูโรฟสกี (Pyotr Schurovsky) คีตกวีชาวรัสเซียแต่งทำนองเพลงสรรเสริญพระบารมี ที่ใช้มาถึงปัจจุบัน

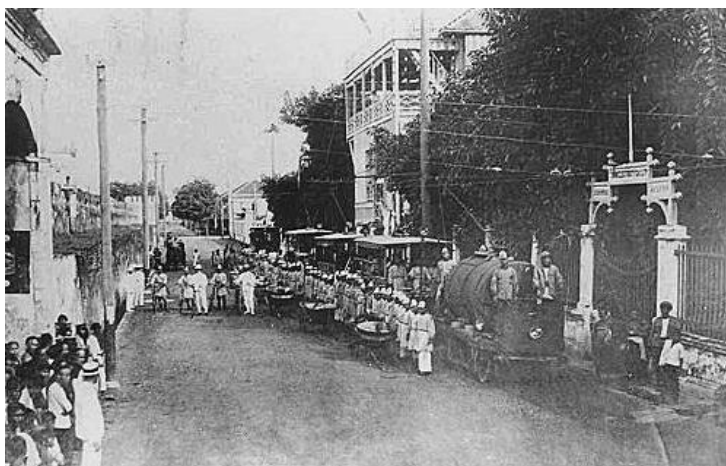
๘.๕.๑๐ รถราง ๒๒ กันยายน ๒๔๓๑ (ค.ศ. ๑๘๘๗) มีการเริ่มใช้รถรางโครงไม้สักลากจูงด้วยม้าคู่ จากหน้าวัดพระแก้วไปตามถนนเจริญกรุง ถึงบางคอแหลม ๒๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๓๗ มีการเปลี่ยนจากม้าลากเป็นรถรางไฟฟ้าโดยให้สัมปทานแก่บริษัทเบลเยียม นับเป็นการเดินรถรางไฟฟ้าครั้งแรกของทวีปเอเชีย และหยุดเดินรถรางเมื่อ ๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๑ รวมใช้งาน ๗๕ ปี

รถรางรุ่นแรกๆ ของสยาม พ.ศ.๒๔๓๑ ที่ใช้ม้าลาก

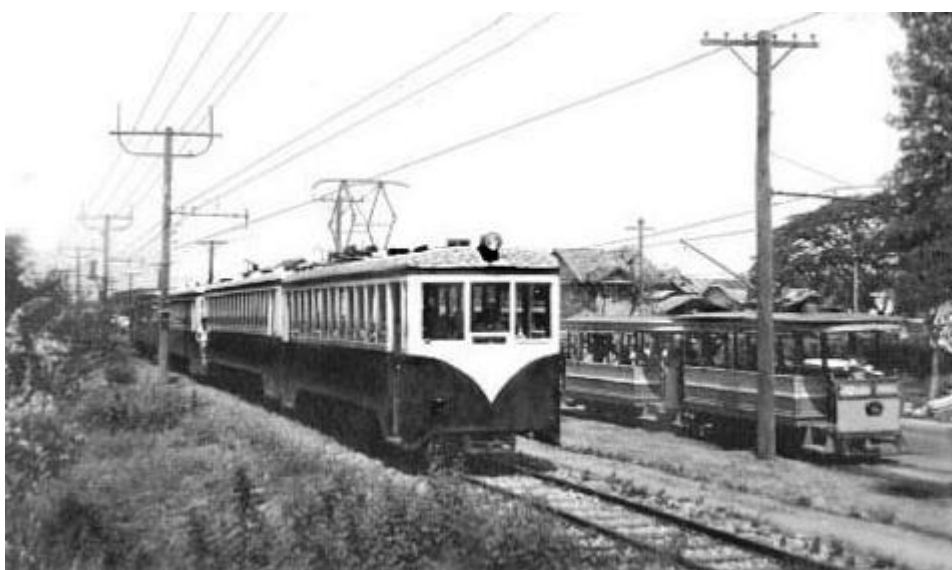
(<http://www.weekendhobby.com/offroad>,

<http://janghuman.files.wordpress.com/๒๐๐๘/๐๗/tramway๒.jpg>)

รถรางฟ่วงอุปกรณ์ดับเพลิง ถ่ายประมาณ พ.ศ. ๒๔๓๓ ภาพสะสมของ Ric Francis
(<http://www.๒bangkok.com/๒bangkok/Tram/photosbw.shtml>)

รถรางไฟฟ้าสายปากน้ำ ระหว่างหัวลำโพงกับสมุทรปราการ ให้สัมปทานแก่บริษัทรวมทุนเบลเยียมกับเดนมาร์ก เปิดบริการเมื่อ ๑๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๓๖ โดยใช้รถจักรไอน้ำลากจูง ภายหลังเปลี่ยนใช้รถไฟฟ้า เลิกกิจการเมื่อ ๓๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๐๓ เพราะประชาชนนิยมใช้รถยนต์มากกว่า

รถรางไฟฟ้าสายปากน้ำ และรถรางปกติ

(<http://www.tramz.com/tva/th๒.jpg>, <http://gotoknow.org/blog/poldejw/๑๖๔๑๕๗>)

พ.ศ. ๒๔๓๑ มีการตั้งธนาคารแรกในประเทศไทยคือ ธนาคารฮ่องกงและเซี่ยงไฮ้ แล้วต่อมา พ.ศ. ๒๔๔๗ จึงตั้ง “บุคคลิย์” ซึ่งต่อมาคือ ธนาคารสยามกัมมาจล(ไทยพาณิชย์)

๘.๕.๑๑ ใช้รัตนโกสินทร์ศกแทนจุลศักราช และเปลี่ยนวันขึ้นปีใหม่ ๒๘ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๓๑
ประกาศใช้รัตนโกสินทร์ศก (ร.ศ.) นับแต่ปีเริ่มตั้งกรุงรัตนโกสินทร์ พ.ศ. ๒๓๒๕ เป็นปีที่ ๑ (ร.ศ.๑) แทนจุลศักราช (จ.ศ.แบบพม่า) ที่เคยใช้มาแต่เดิม ตามประเพณีเดิมของไทยถือเอาวันขึ้น ๑ ค่ำ เดือนห้าเป็นวันขึ้นปีใหม่ (ตรุษไทย) ซึ่งถือตามปฏิทินทางจันทรคติและยึดถือมาจนกระทั่งในสมัยพระบาทสมเด็จพระ

จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเห็นว่าไทยได้ติดต่อกับประเทศต่างๆ มากขึ้น การใช้ปฏิทินทางจันทรคติไม่เหมาะสม เพราะไม่ลงรอยกับปฏิทินสากล จึงประกาศให้ใช้วันทางสุริยคติตามแบบสากลแทน ตั้งแต่วันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๓๒ เป็นต้นมา และถือเอาวันที่ ๑ เมษายน เป็นวันขึ้นปีใหม่ด้วย (เปลี่ยนวันปีใหม่เป็น ๑ มกราคม เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๔)

พ.ศ. ๒๔๓๒ ขณะนั้นธุรกิจค้าข้าวเฟื่องฟู เกิดปัญหาขาดแคลนแรงงานขนกระสอบข้าวสาร จึงมีการนำชาวจีนจากเมืองจินมาเป็นกรรมกร พวกแต่จีวจากเมืองซัวเถา รวมกลุ่มเรียก “ตัวกงสี” พวกฮกเกี้ยนจากเมืองเอ๋เหมิง รวมกลุ่มเรียก “ชีวลี้ก๊อ” ทั้งสองกลุ่มไม่ถูกกัน เพราะแย่งงานกัน ในวันนั้นเกิดการปะทะกันระหว่างอั้งยี่ทั้งสองกลุ่มกว่าพันคน ที่หลังโรงสีปล่องเหลี่ยม หลังห้างวินเซอร์ ถนนเจริญกรุง มีการต่อสู้เอาปืนยิงกัน ๓ วัน ตายไป ๒๐ คน ต้องใช้ทหารบกขึ้นรถราง ทหารเรือลงเรือไป จับ ๘ หัวใจกอและอั้งยี่ ๘๐๐ คน ผูกหางเป็ยรวมกันไว้เป็นพวงๆ แล้วจำคุกหัวหน้าตัวการ

พ.ศ. ๒๔๓๒ ร.๕ เสด็จประพาสหัวเมืองมลายูครั้งที่ ๔ ถึงเมืองสายและหนองจิก

พ.ศ. ๒๔๓๓ ร.๕ เสด็จฯ ส่วนพระองค์ ไปเกาะปีนัง และสิงคโปร์

๘.๕.๑๒ มกุฎราชกุมารรัสเซียเยือนสยาม ๒๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๓๔ (ค.ศ. ๑๘๙๑) แกรนด์ดั๊ก ซาเรวิช (Tsarevich Nicholas Aleksandrovich) ซึ่งต่อมาได้เป็นพระเจ้าซาร์ นิโคลัส ที่ ๒ แห่งรัสเซีย เสด็จฯ เยือนสยาม มีการต้อนรับอย่างมโหฬาร ที่พระราชวังบางปะอิน

พ.ศ. ๒๔๓๔ มีการจ้างบริษัท ราเมจ แอนด์ เฟอ์กูสัน เมืองลีธ สกอตแลนด์ (Ramesh & Ferguson, Leith) สร้างเรือรบแบบลาดตระเวน ระบายขับน้ำ ๒,๖๐๐ ตัน ใช้เครื่องจักรไอน้ำ ๓,๐๐๐ แรงม้า ลูกเรือ ๒๙๑ คน พระราชทานชื่อเรือว่า “มหาจักรี” เรือลำนี้ได้เป็นพระราชพาหนะ ร.๕ เสด็จฯ ขวาท เมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๙ และเสด็จฯ ยุโรป (ครั้งที่ ๑) ระหว่างวันที่ ๗ เมษายน ถึง ๑๖ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๔๐

เรือพระที่นั่งมหาจักรี ถ่ายภาพโดยนายเจ อันโตนิโอ ห้างเจริญกรุงโฟโต้

(<http://www.tibetanpost.com/tpost.php?op=subsection&id=๕๓>)

๘.๕.๑๓ ตั้งกระทรวงธรรมการ พ.ศ. ๒๔๓๐ มีการตั้งกรมศึกษาธิการ มีหน้าที่จัดการศึกษา โดย กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงเป็นอธิบดีคนแรก ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๓๕ ตั้งกระทรวงธรรมการ ซึ่งได้เปลี่ยนชื่อเป็นกระทรวงศึกษาธิการ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๒ เปลี่ยนชื่อกลับเป็นกระทรวงธรรมการ ใน พ.ศ. ๒๔๖๙ แล้วเปลี่ยนชื่อกลับเป็นกระทรวงศึกษาธิการอีก เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๔

๘.๕.๑๔ สร้างรถไฟไปทั่วประเทศ พ.ศ. ๒๔๓๓ มีการตั้งกรมรถไฟอยู่ในสังกัดกระทรวงโยธาธิการ โดยสร้างทางรถไฟสายตะวันออกเฉียงเหนือเป็นสายแรกจากกรุงเทพฯ ผ่านดงพญาเย็นถึงนครราชสีมา โดยเปิดเส้นทางรถไฟระหว่างสถานีกรุงเทพฯ ถึงอยุธยา ระยะทาง ๗๑ กม. เมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๙ และทรงเปิดเส้นทางรถไฟถึงนครราชสีมาเมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๓

การสร้างทางรถไฟสายเหนือกับสายใต้ นั้นมีการแยกออกเป็น ๒ กรม นายแอล ไวเลอร์ (L.Weiler) ชาวเยอรมันเป็นเจ้ากรมรถไฟหลวงสายเหนือ นายเอช กิตตินส์ (H.Gittins) ชาวอังกฤษ เป็นเจ้ากรมรถไฟสายใต้ ทางรถไฟสายใต้ถึงสุโขทัยเชื่อมกับรถไฟมาลายา เสร็จเมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๒ ส่วนรถไฟสายเหนือถึงเชียงใหม่ เสร็จเมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๙ การสร้างทางรถไฟสมัย ร. ๕ นั้น ได้จ้างชาวจีนรับเหมาบุกเบิกเส้นทาง ทำให้มีการนำคนจีนเข้ามาเมืองไทยจำนวนมาก เพราะขณะนั้นทางเมืองจีนอดอยากแร้นแค้น เมื่อเสร็จงานแล้วส่วนมากไม่กลับเมืองจีน แต่ไปค้าขายในแบบที่คนไทยไม่ถนัดทำ บางคนแต่งงานกับคนไทยตามเมืองที่มีรถไฟผ่าน ดังนั้น เชื้อสายชาวจีนจึงกระจายไปทั่วเมืองไทย

๘.๕.๑๕ การปราบฮ่อที่สิบสองจุไทและหัวพัน พ.ศ. ๒๔๒๘ กองทัพไทยนำโดยกรมหมื่นประจักษ์ศิลปาคม และเจ้าพระยาสุรศักดิ์มนตรี ยกกำลังไปปราบฮ่อ ซึ่งเป็นพวกจีนยูนนานที่ร่วมกับพวกกบฏไต้เผง (Taiping Rebellion) หวังจะต่อสู้ให้จีนพ้นอำนาจของพวกแมนจูที่ครองอำนาจอยู่ แต่สู้ไม่ได้ต้องหนีมาปล้นสะดมในดินแดนลาว แคว้นสิบสองจุไท หัวพันทั้งห้าทั้งหก แล้วข้ามมาหนองคาย เมื่อพวกฮ่อถูกทหารสยามปราบ ก็ไปเข้ากับฝรั่งเศสที่ยึดเมืองญวนอยู่ ฝรั่งเศสอ้างว่าดินแดนฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงเป็นของญวน ซึ่งตกอยู่ในครอบครองฝรั่งเศส จึงจะขับไล่สยามออกไป

แคว้นสิบสองจุไท เป็นชุมชนดั้งเดิมของคนเชื้อสายไทแต่สมัยโบราณ อยู่บริเวณตะวันตกเฉียงเหนือของเวียดนามต่อกับทางเหนือของลาว ที่เรียกว่า สิบสองจุไท หรือ สิบสองเจ้าไท เพราะแบ่งเป็น ๑๒ เมืองหลัก ชาวเมืองเป็นชาวผู้ไทดำ (เพราะนิยมใช้เสื้อผ้าสีดำหรือสีคราม) ๘ เมือง ได้แก่ (๑) เมืองแตง (๒) เมืองควาย (๓) เมืองตุง (๔) เมืองม่วย (๕) เมืองลา (๖) เมืองโมะ (๗) เมืองวาด (๘) เมืองสาบ และชาวผู้ไทขาว (เพราะนิยมใส่เสื้อผ้าสีขาว) ได้แก่ (๙) เมืองโล (๑๐) เมืองมุน (๑๑) เมืองเจียน (๑๒) เมืองบาง รวมเป็น ๑๒ เมือง เรียกว่า เมืองสิบสองผู้ไท ไทยสยามเรียกดินแดนนี้ว่า สิบสองจุไท

หัวพันทั้งห้าทั้งหก คือ แขวงหัวพันของลาว ติดกับชายแดนเวียดนาม เป็นที่อยู่ของชาวไทแดง ไทขาว ไทดำ ไทพวน ฯลฯ “หัวพัน” หมายถึง หัวเมืองที่แต่ละเมืองมีอำนาจครอบคลุมพื้นที่หนึ่งพันนา ที่เรียกว่า “ทั้งห้าทั้งหก” นั้น เพราะแบ่งเป็น ๕ เมือง คือ (๑) เมืองจำเหนือ (๒) เมืองเชียงค้อ (๓) เมืองจำใต้ (๔) เมืองโสม (๕) เมืองซอน ต่อมามีการตั้งอีก ๑ เมือง คือ (๖) เมืองหัวเมือง

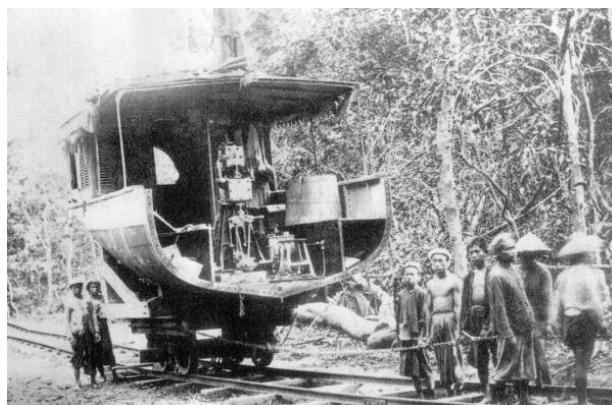
แคว้นสิบสองจุไทและแคว้นหัวพัน ได้เข้าอยู่ในปกครองของสยาม ตั้งแต่สมัยสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช เมื่อครั้งสมเด็จพระยามหากษัตริย์ศึกยกทัพไปตีเวียงจันทน์ พ.ศ. ๒๓๒๑ ดังนั้นดินแดนดังกล่าวจึงอยู่ในสยามถึง ๑๑๐ ปี จนกระทั่งเสียดินแดนให้ฝรั่งเศสเมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๑

กำลังทหารปราบฮ่อ มีกรมหมื่นประจักษ์ศิลปาคม ทรงเป็นแม่ทัพฝ่ายใต้ ยกกำลังจากกรุงเทพฯ ไปปราบฮ่อที่เมืองพวน พุ่งเชียงคำ และเจ้าหมื่นไวยวรนาถ (ต่อมาเป็นเจ้าพระยาสุรศักดิ์มนตรี) เป็นแม่ทัพฝ่ายเหนือ ปราบฮ่อที่แคว้นหัวพันห้าทั้งหก และแคว้นสิบสองจุไท ฝรั่งเศสได้กล่าวหาสยามว่ารุกล้ำเข้าไปในสิบสองจุไท เมืองแฉ่งและหัวพันห้าทั้งหก ซึ่งอยู่ในอำนาจของญวนภายใต้ปกครองของฝรั่งเศส ให้กองทัพไทยถอยออกไป แต่พระยาสุรศักดิ์มนตรี ไม่ยอมถอยทัพตามคำขู่ของฝรั่งเศส

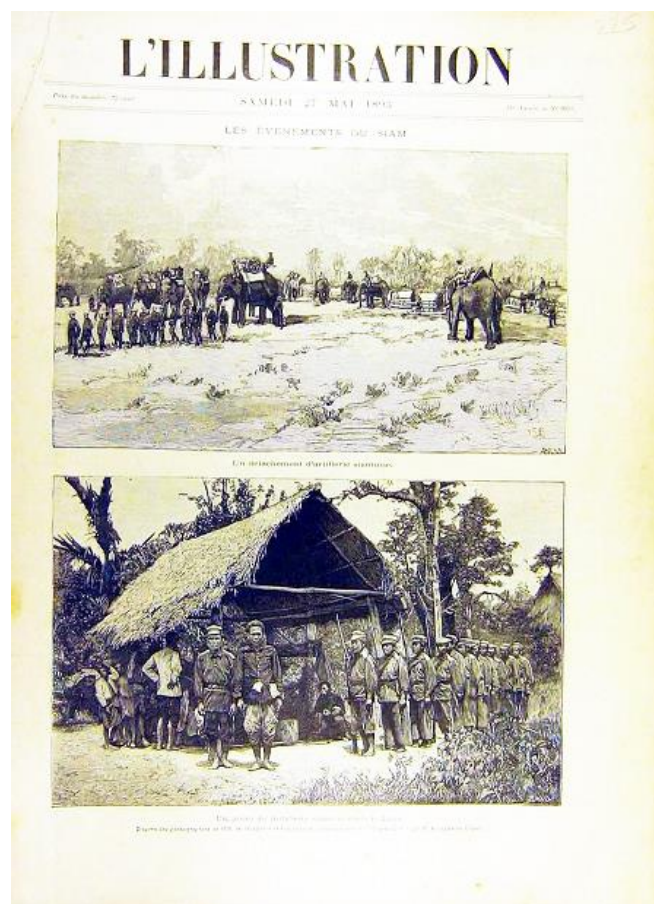
ทหารสยามมีปืนใหญ่หลังช้างไปปราบฮ่อพ.ศ.๒๔๒๘

<http://๒๐๓.๑๔๔.๑๓๖.๑๐/service/mod/heritage/nation/military/military๑/index๐๙.htm>

ฝรั่งเศสตัดเรือออกเป็นท่อนๆแล้วต่อรางใช้คนลากข้ามแก่งหลี่ผีในแม่น้ำโขง เมื่อ พ.ศ.๒๔๓๖

<http://www.mekongexpress.com/laos/photoalbum/images/me๐๒๙r.jpg>

ภาพทหารสยามสมัยรัชกาลที่ ๕ ในลาว จากหนังสือพิมพ์ฝรั่งเศส พ.ศ. ๒๔๓๖ ค.ศ. ๑๘๙๓

(<http://old-print.net/LILo๘๙๓/LILo๘๙๓๒๒๕.jpg>)

๘.๕.๑๖ เสียดินแดนกะเหรี่ยงและเงี้ยวทั้งห้า พ.ศ. ๒๔๓๕ (ร.ศ. ๑๑๑) สยามเสียดินแดนทางเหนือให้อังกฤษ เพราะอังกฤษอ้างว่าเป็นส่วนหนึ่งของพม่าที่เป็นเมืองขึ้นของอังกฤษแล้ว คือ ๑๓ หัวเมือง กะเหรี่ยงและหัวเมืองเงี้ยวทั้งห้า (ไทยใหญ่) ทางฝั่งตะวันออกแม่น้ำสาละวิน ได้แก่เมืองหาง (Hang) เมืองสาด (Sat) เมืองต่วน (Tuen) เมืองทา (Tha) และเมืองจวด (Chuat) ที่ปัจจุบันเป็นส่วนหนึ่งของรัฐฉาน และรัฐกะยา ในประเทศเมียนมา ขณะนั้นสยามถูกฝรั่งเศสคุกคามทางตะวันออก รัฐบาลสยามไม่ต้องการทำศึกสองด้านจึงยินยอมฝ่ายอังกฤษเพื่อยุติปัญหา

๘.๕.๑๗ ความขัดแย้งกับฝรั่งเศส และเหตุการณ์ ร.ศ. ๑๑๒ ในสมัย ร. ๕ เมื่อฝรั่งเศสเข้ายึดครองประเทศในอินโดจีน เช่น เวียดนาม ลาว เขมร ทางฝ่ายไทยก็เตรียมการป้องกันหลายทาง เช่น ซื้อเรือรบและปืนใหญ่จากยุโรป จ้างชาวเดนมาร์กและเยอรมันมาเป็นผู้บังคับการเรือรบ และสร้างไมตรีกับประเทศมหาอำนาจเช่น รัสเซีย และอังกฤษ

พ.ศ. ๒๔๒๗ มีการสร้างป้อมพระจุลจอมเกล้า ที่แหลมฟ้าผ่า ปากแม่น้ำเจ้าพระยา เพื่อป้องกันการบุกรุกของเรือรบต่างประเทศ โดยติดตั้งปืนใหญ่วิกเกอร์อาร์มสตรองบรรจุท้าย แบบเสือหมอบ ที่ซื้อจากอังกฤษ ๙ กระบอก และมีปืนชนิดเดียวกันที่ป้อมผีเสื้อสมุทรอีก ๓ กระบอก มีระยะยิงไกล ๘.๐๔๖ กิโลเมตร ร.๕ ได้เสด็จฯ โดยเรือพระที่นั่งมหาจักรีมาทรงเปิดป้อมพระจุลจอมเกล้าฯ ทรงทอดลองยิงปืนใหญ่ประจำป้อมด้วยพระองค์เองเมื่อ ๑๐ เมษายน พ.ศ. ๒๔๓๖

ป้อมพระจุลจอมเกล้า ที่ปากน้ำเจ้าพระยา สมุทรปราการ

(<http://www.tripandtrek.com/map/show.php?Category=&No=๒๗๑>,

<http://www.moohin.com/๐๐๔/b/pomjuno๑๓.jpg>)

๒๒ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๓๑ (ค.ศ. ๑๘๘๘) ฝรั่งเศสเข้ายึดแคว้นสิบสองจุไทยและหัวพันห้าทั้งหก ทางตะวันตกของเวียดนามต่อกับทางเหนือของลาวจากสยาม โดยอ้างว่าเป็นเมืองในปกครองของเวียดนาม พ.ศ. ๒๔๓๕ ฝรั่งเศสแต่งตั้งม.ปาวี เป็นราชทูตฝรั่งเศสประจำกรุงเทพฯ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๓๕ รัฐสภาฝรั่งเศสให้รัฐบาลฝรั่งเศสใช้กำลังกับสยามในเรื่องดินแดนซึ่งเคยเป็นของญวนและเขมร และต่อมาได้ส่งเรือปืนลูแตง(Lutin) เข้ามาประจำอยู่ในกรุงเทพฯ

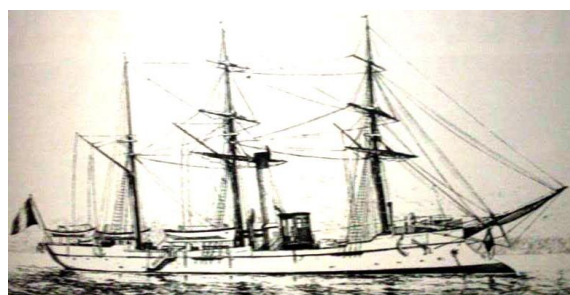
๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๓๖ (ค.ศ. ๑๘๙๓) ทหารฝรั่งเศส นำโดยเรลิตองปัสตา นำเรือ ๓๓ ลำพร้อมทหารเขมรญวน แล่นตามแม่น้ำโขงเข้ายึดเมืองเชียงแตง (สตึงตรง) เมืองสีทันดร(เมืองโขง) และด่านเสียมโบก ขยายแม่น้ำโขงฝั่งตะวันออกของสยาม ขับไล่หลวงพิพิธสินทรเจ้าเมืองเชียงแตงให้ข้ามไปอยู่ฝั่งแม่น้ำโขงด้านตะวันตก เพราะฝรั่งเศสอ้างว่าดินแดนฝั่งตะวันออกและเกาะดอนต่าง ๆ ของแม่น้ำโขงนั้นเป็นของญวน ซึ่งตกอยู่ในอารักขาของฝรั่งเศสแล้ว เกิดการสู้รบกันขึ้นที่เมืองสีทันดร บนฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง ซึ่งมีแก่งหลี่ผีเป็นน้ำตกขนาดใหญ่ในลำน้ำโขงที่เรือผ่านไม่ได้ (ลาวเรียกเมืองสีทันดร เพราะมีดอนเกาะในแม่น้ำโขงมาก) ๒๓ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๓๖ มองซิเออร์ลูซ(Luce) นำกำลังทหารญวนเข้ายึดเมืองคำม่วนของสยาม ซึ่งมีพระยอดเมืองขวาง(ข้า ยอดเพชร) เป็นเจ้าเมืองอยู่ มีการต่อสู้กันนายโกรสกูแรง(Groscurin) เจ้าหน้าที่ฝรั่งเศสเสียชีวิต ฝรั่งเศสเรียกร้องให้สยามลงโทษพระยอดเมืองขวาง ที่ไปทำร้ายนายโกรสกูแรง ศาลพิเศษไทย-ฝรั่งเศสตัดสินจำคุกพระยอดเมืองขวาง เหตุการณ์ดังกล่าว ทำให้สยามระมัดระวัง เกรงฝรั่งเศสจะใช้เรือรบปิดอ่าวหรือบุกเข้ามาทางแม่น้ำเจ้าพระยา

๔ และ ๗ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๓๖ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จฯเป็นการลับไปทรงตรวจป้อมเสือซ่อนเล็บ ป้อมพระจุลจอมเกล้า และป้อมแฉ่งไฟฟ้า และเสด็จฯตรวจ เรือโอปิ๊ะจ้ายที่จมขวางร่องน้ำไว้ล่วงหน้าด้วย ๑๑ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๓๖ อัครราชทูตไทยประจำกรุงปารีสได้ไปพบรัฐมนตรีต่างประเทศฝรั่งเศส ตกลงกันว่าฝรั่งเศสจะโทรเลขมาถอนคำสั่งเดิมเรื่องให้เรือแองคองสตังบุกเข้าไปกรุงเทพฯ ๑๓ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๓๖ ฝ่ายสยามเตรียมต้อนรับอาร์ชดยุกแห่งออสเตรียที่จะเสด็จมา จึงส่งเรือมกุฎราชกุมาร ออกไปรับที่ปากน้ำ แต่เจ้าชายออสเตรียยังไม่ถึง

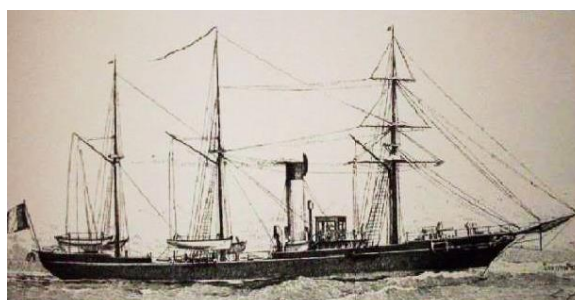
การป้องกันไม่ให้เรือฝรั่งเศสรุกล้ำข้ามสันดอนมาได้นั้น ควบคุมโดย พลเรือจัตวาพระยาชลยุทธโยธินทร์ (ริเชอลิเออ André du Plésis de Richelieu) รองผู้บัญชาการทหารเรือ ชาวเดนมาร์ก มีการนำเรือหลายลำไปจมขวางร่องน้ำตึงด้วยสายโซ่ (แต่ขวางไม่หมดเพราะไม่มีเรือที่จะจมเพียงพอ ยังเหลือ ๔ ช่อง การเดินเรือที่เรือยังผ่านได้) เตรียมใช้แพไฟฟ้ทำลายเรือข้าศึก (แต่ไม่ได้ทำ) แล้วส่งเรือรบหลายลำไปป้องกันที่ปากน้ำ คือเรือปืนมกุฎราชกุมาร (น.ท. กุลด์แบร์ก Commander V. P.P.Guldberg เป็นผู้บังคับการเรือ) เรือมูรธาวิสต์ (นายเรือเอกคริสต์มาส Lt.W.Christmasเป็นผู้บังคับการเรือ) เรือหาญหักศัตรู (นายเรือเอกสมิเกลโล Lt.S.O.C.Smiegelow เป็นผู้บังคับการเรือ) เรือธนเบนท์บุรี (ทหารเรือไทยเป็นผู้บังคับการเรือ) เรือใบฝึกนักเรียนชื่อทุลกระหม่อม (ทหารเรือไทยเป็นผู้บังคับการเรือ) มีการยิงปืนใหญ่แบบเสือหมอบผลุบโผล่ ยี่ห้าวิกเกอร์ อาร์มสตรอง ๙ กระบอก จากป้อมพระจุลจอมเกล้า (ควบคุมโดย ร้อยเอก ซี ฟอน โฮลค์ Captain C.von Holck) และปืนใหญ่อาร์มสตรองอีก ๗ กระบอกที่ป้อมผีเสื้อสมุทร (ควบคุมโดยร้อยเอก เกิตส์เช Captain T.A.Goltsche) ส่วนร้อยเอก เวสเดนโฮลซ์ (Captain Westenholz) ซึ่งเป็นผู้จัดการรถรางในกรุงเทพนั้น เป็นผู้อำนวยความสะดวกรถไฟโด ทู่นระเบิดบรรจุดินระเบิดไดนาไมท์ มีสถานียังอยู่บนเรือกลไฟชื่อเกาะสีชัง ฟิลลาเกลดิส

เรือปืนมกุฎราชกุมาร(<http://www.exnavalcadet.com/sara/view.php?No=๕๐๑๐๔>)

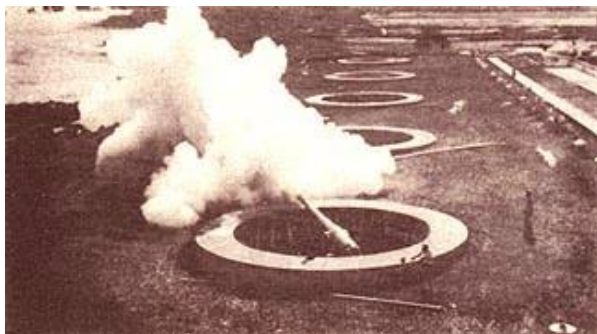

เรือแองคองสตังค์(<http://teenoi.freeforums.org/post๑๓๒๔๓.html>)

เรือโคเม็ต(<http://teenoi.freeforums.org/post๑๓๒๔๓.html>)

๑๓ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๓๖ (ค.ศ. ๑๘๙๓) เวลา ๑๘.๐๕ น. เรือรบฝรั่งเศสสองลำคือเรือแองคองสตังค์ (L' Inconstant) และเรือโคเมต (La Comète) มาถึงปากแม่น้ำเจ้าพระยา ขณะนั้นมีเรือรบอังกฤษชื่อ พาลาสจอตอยู่นอกสันดอน เรือศัตรูซึ่งเป็นเรือกลไฟไทยได้เข้าเทียบเรือแองคองสตังค์ มีทหารจากเรือลูตงเอาธงไปประณียมาให้แล้วก็แล่นกลับเข้าไปสมุทปราการ พนักงานเจ้าท่าสยามชาวเยอรมันชื่อกัปตัน วิล (Captain J.R.Vil) ลงเรือเล็กจากเรืออรรคราชวรเดชขึ้นไปบนเรือรบแองคองสตังค์ แจ้งไม่ให้นำเรือรบเข้าไปในแม่น้ำเจ้าพระยา แต่ผู้บังคับการเรือฝรั่งเศสไม่เชื่อฟัง

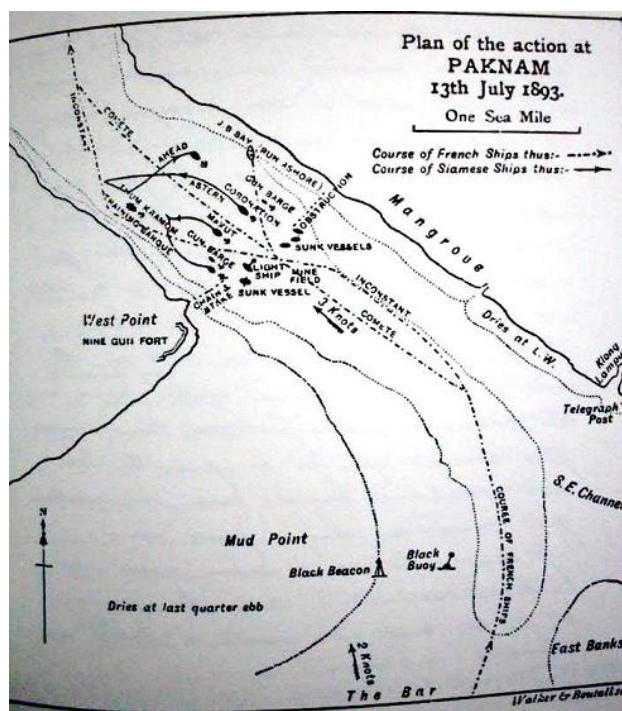

ปืนใหญ่เสือหมอบ ยี่ห้อวิกเกอร์อาร์มสตรองของอังกฤษ ที่ป้อมพระจุล

(<http://www.moohin.com/about-thailand/event๑๑๒/event๑๑๓.shtml>,

http://www.rtna.ac.th/old_webboard/showimage.php?table=ans&No=๙๓๒๑)

เวลาพลบค่ำ ฝนตกหนักบริเวณปากแม่น้ำเจ้าพระยา เรืออรรคราชวรเดช ที่ลอยลำอยู่นอกสันดอน เห็นเรือกลไฟทาสีดำแล่นนำเรือรบฝรั่งเศส ๒ ลำ ผ่านกระโจมไฟเข้ามา จึงชักธงสัญญาณแจ้งไปที่ป้อมพระจุลจอมเกล้าซึ่งอยู่ห่างออกไป ๔ กิโลเมตรให้เตรียมตัวรับพายุใหญ่ ผู้บังคับการป้อมพระจุลฯสั่งเป่าแตรเดี่ยวสัญญาณเข้าประจำสถานีรบ ๑๘.๔๕ น. ปืนใหญ่จากป้อมพระจุลฯ ยิงกระสุนดินเปลา่ เตือนไป ๒ นัด แต่เรือฝรั่งเศสไม่หยุด กลับชักธงฝรั่งเศสขึ้นทั้งสามเสา ปืนใหญ่ป้อมพระจุลจอมเกล้าจึงยิงด้วยกระสุนจริงอีกรวม ๑๙ นัด กระสุนนัดหนึ่งถูกเรือแองคองสตังค์ทำให้พื้นจ่าช่างไม้ทหารฝรั่งเศสตายไป ๑ คน เรือฝรั่งเศสใช้กระสุนลูกปรายยิงโต้ตอบ มีทุ่นระเบิดใต้น้ำทุ่นหนึ่งระเบิดขึ้นแต่ไม่ถูกเรือฝรั่งเศส การรบที่ปากน้ำดำเนินไปราวครึ่งชั่วโมงก็ยุติลง

แผนผังการรบทางเรือที่ปากน้ำ ร.ศ. ๑๑๒ (<http://teenoi.freeforums.org/post๑๓๒๔๓.html>)

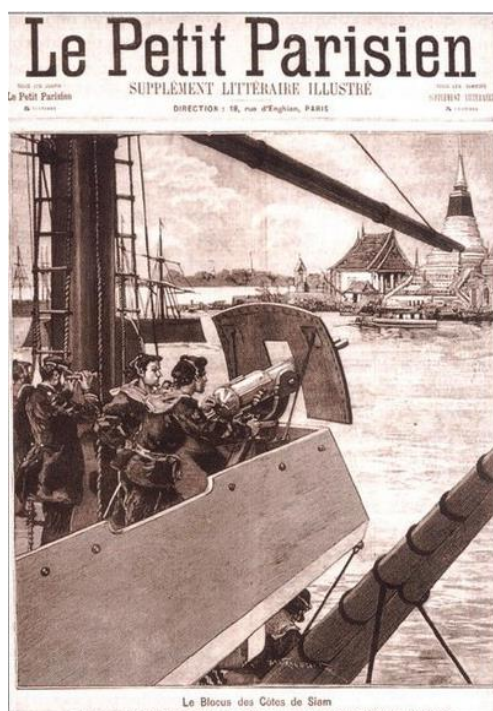
ประมาณ ๑๙.๐๐ น. เรือฝรั่งเศสเข้ามาถึงป้อมผีเสื้อสมุทร แต่ด้วยความมืดทำให้ ไม่ทราบว่าเป็นเรือฝรั่งเศสหรือเรือสยามที่แล่นย้อนกลับมา เรือโคเมตยิงปืนใส่ป้อมจนหลังคาเหล็กยุบลงทับตัวปืนทำให้ปืนเคลื่อนไหวยิงไม่ได้ ตอร์ปิโดที่เตรียมไว้เพิ่งได้รับดินระเบิดโดนาไมท์จากสิงคโปร์เพียงหนึ่งวันก่อนการสู้รบ จึงวางระเบิดได้เพียง ๑๖ ลูก เมื่อสองชั่วโมงก่อนการรบ และใช้ไม่ได้ผล ตอร์ปิโดระเบิดขึ้นหนึ่งลูกแต่ห่างจากเรือแองคองสตังค์จนไม่ได้รับความเสียหาย ทหารไทยซึ่งส่วนใหญ่เป็นทหารฝึกใหม่ที่เกณฑ์มาจากชาวนาหรือชาวประมง ส่วนมากไม่รู้จักดินปืนหรือเคยเห็นการยิงปืนใหญ่มาก่อน ทหารเรือใบทุลกระหม่อมใช้ปืนกลยิงพลประจำปืนเรือโคเมตตายไป ๒ คน ขณะที่อยู่ห่างกันเพียง ๑๐๐ เมตร รวมฝ่ายฝรั่งเศสตายทั้งหมด ๓ คน บาดเจ็บ ๓ คน ทหารสยามตาย ๘ คน บาดเจ็บ ๔๐ คน ส่วนใหญ่ถูกกระสุนปืนเล็กเมื่อเรือใกล้กัน รายชื่อทหารสยามที่เสียชีวิต ในเรือมกุฎราชกุมาร คือ นายมะถิเยาะ (อาสาจาม) นายมะนิ (อาสาจาม) นายหวน (ปากน้ำ) ทหารในเรือหาญหักศัตรู คือ โต๊ะหวัง (โต๊ะ) เรือธนเบนท์บุรีคือ นายมาน (อาสาจาม) และนายผิวเรือทุลกระหม่อม คือ นายทอง (ปากน้ำ) และนายหรั่ง (โต๊ะ)

พระยาชลยุทธโยธินเตรียมจะใช้เรือพระที่นั่งมหาจักรีมาพุ่งชนเรือฝรั่งเศสให้จมลง แต่ไม่ได้รับความเห็นชอบจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เรือแองคองสตังค์ และเรือโคเมตแล่นเข้าแม่น้ำเจ้าพระยาโดยไม่เสียหายมากนัก ฝ่ายยุ่นไปจอดหน้าสถานทูตฝรั่งเศสร่วมกับเรือปืนลูแดงที่เข้ามาก่อนแล้ว คนสยามจำนวนมากแต่งกายหลากสี เดินทางมาดูและถ่ายรูปเรือฝรั่งเศส

ทหารฝรั่งเศสเตรียมใช้ปืนเรือ ยิงทำลายเรือพระที่นั่งมหาจักรีที่จอดอยู่ในแม่น้ำเจ้าพระยา และจะระดมยิงพระบรมมหาราชวังในวันรุ่งขึ้น ประกาศปิดปากอ่าวสยาม ยึดเกาะสีชัง และยึดเมืองจันทบุรีกับตราดไว้เป็นประกัน จนกว่าฝ่ายสยามจะถอนกำลังจากฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง รวมทั้งหากฝ่ายไทยไม่ยินยอมจ่ายค่าเสียหายจำนวนมหาศาล คือเงินเหรียญ ๒ ล้านฟรังก์ และเงินมัดจำการชดใช้ค่าเสียหาย อีก ๓ ล้านฟรังก์

ฝ่ายสยามจำต้องยอมเสียค่าปรับ โดยใช้เงินถุงแดงที่ รัชกาลที่ ๓ ทรงสะสมไว้สำหรับเหตุฉุกเฉิน และตัดดินแดนฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงที่เคยเป็นอาณาจักรล้านช้าง ซึ่งเป็นประเทศลาวในปัจจุบันและส่วนหนึ่งของเขมร คือ เมืองหลวงพระบาง เวียงจันทน์ จำปาสัก เสียมราฐ พระตะบอง และเกาะดอนต่าง ๆ ในแม่น้ำโขง เพื่อแลกเอาจันทบุรี และตราดที่ฝรั่งเศสไปยึดไว้คืนมา

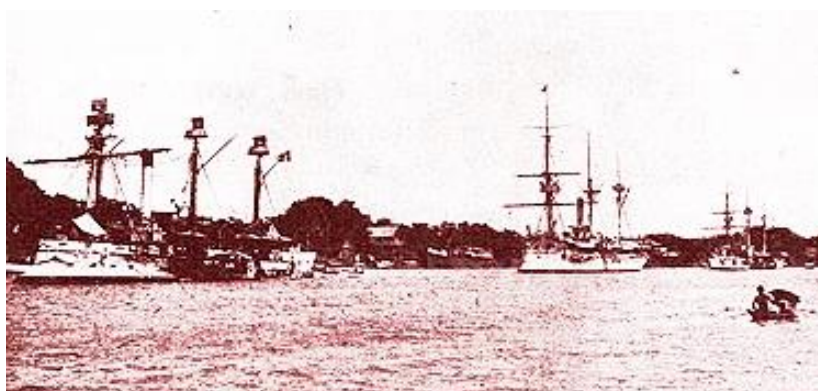
(ข้อมูลจาก www.navy.mi.th/nauseum/๐๐๒_history/html/his_b๒๓_war-chaophya_thai.htm - ๑๘๕k -)

วิกฤตการณ์ปากน้ำ ร.ศ. ๑๑๒ ความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างสยามกับฝรั่งเศส
Paknam-Krise 1893 – Politischer Konflikt mit Frankreich

หนังสือพิมพ์ฝรั่งเศสเสนอข่าวการสู้รบที่ปากแม่น้ำเจ้าพระยา

(<http://www.osknetwork.com/modules.php?name=News&file=article&sid=๕๘๔>)

เรือรบฝรั่งเศสทั้ง ๓ ลำมาจอดหน้าสถานทูตฝรั่งเศสในกรุงเทพฯ หลังเหตุการณ์ที่ปากน้ำ

(<http://www.navy.mi.th/newwww/document/history/royalnavy/chap๕๐๒.htm>)

นายโรแลนด์ ยัคแม็ง หรือพระยาอภัยราชาสยามานุกลกิจ ชาวเบลเยียม ที่ปรึกษารัฐบาลสยามบันทึกเหตุการณ์ในวันเกิดเหตุไว้ แปลความได้ว่า

“เวลาหนึ่งทุ่มครึ่ง กัปตันโจนส์ (Captain Jones ราชทูตอังกฤษ) มาที่บ้าน ด้วยอาการกระวนกระวาย บอกข้าพเจ้าว่า ระหว่างที่เดินมาตามถนนสี่ลม ช่วงเวลาหกโมงครึ่งถึงหนึ่งทุ่ม เขาได้ยินเสียงปืนใหญ่ประมาณ ๔๐-๕๐ ครั้งและมีเสียงปืนเล็กอีกมากมาย ซึ่งแน่ชัดว่าเสียงมาจากทางด้านปากน้ำ แต่ข้าพเจ้ากลับไม่ได้ยินอะไรเลย

เราสรุปได้ว่าการต่อสู้คงไม่เป็นผลสำเร็จนัก จึงตกลงใจที่จะไปยังพระบรมมหาราชวัง เราขึ้นรถม้าไปด้วยกัน เมื่อเราเข้าไปในวัง ปรากฏว่าที่นั่นเต็มไปด้วยทหาร มีปืนใหญ่กระบอกหนึ่งตั้งอยู่ตรงประตูทางเข้า สนามภายในวังมีพวกข้าหลวง ทหาร และบรรดาข้าราชการอยู่เต็มไปหมด ในหลวงประทับอยู่ในท้องพระโรง กัปตันโจนส์ลงเลที่จะเข้าไปข้างใน แต่บริณซ์ดำรงซึ่งเดินออกมาพบเราได้เชิญให้กัปตันโจนส์เข้าไปด้วย

ในท้องพระโรง เราได้พบว่าบรรดาเสนาบดี ได้เข้าเฝ้าอยู่ก่อนแล้ว ในหลวงประทับอยู่บนโซฟาเช่นเคย องค์มกุฎราชกุมารทรงประทับอยู่เบื้องซ้าย ในหลวงกำลังเสวยพระทัย พระองค์ตรัสกับเราว่า เรือปืนฝรั่งเศสสองลำ แอ่งกองสตังค์และโคเมต ได้ผ่านแนวป้องกันของเราทั้งหมด รวมทั้งการยิงจากป้อม และบรรดาเรือของเราที่เข้าขัดขวาง ความเสียหายของฝรั่งเศสประกอบด้วยลูกเรือตาย ๓ คน (ภายหลังได้ทราบว่าเป็นสี่) และบาดเจ็บสองคน ส่วนความเสียหายต่อตัวเรื่อนั้น นับว่าน้อยมาก(Insignificant) ฝ่ายสยามตาย ๓๑ คน บาดเจ็บ ๓๐ คนส่วนใหญ่เป็นลูกเรือ มีที่ป้อมบ้างเป็นส่วนน้อย ทุกคนในท้องพระโรงนั้นดูสับสนและท้อใจ

ในหลวงตรัสถามข้าพเจ้าและริชลิว (พระยาชลยุทธฯ) ว่าข้าพเจ้าคิดว่าจะเกิดอะไรต่อไป ริชลิวเสนอแผนว่าเราต้องการให้เรือของเราสองลำแล่นเข้าชนเรือปืนฝรั่งเศส ข้าพเจ้าถามว่า แล้วหากปฏิบัติการสำเร็จ แต่สถานการณ์เลวลงล่ะ ข้าพเจ้าย้ำว่า ข้าพเจ้าลงเลที่จะแนะนำให้กระทำตามแผนดังกล่าว แม้จะเห็นว่ามีความสำเร็จก็ตาม แต่ไม่ต้องสงสัยเลยว่าสงครามจะต้องเกิดขึ้นแน่ ไม่ว่าปฏิบัติการนี้ จะสำเร็จหรือล้มเหลว มันหมายถึงเรือฝรั่งเศสจะยิงถล่มบางกอก และพระบรมมหาราชวัง คำตอบของข้าพเจ้าคือ เราต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ของชาติหลีกเลี่ยงสถานะศัตรูกับฝรั่งเศส ฝรั่งเศสมีกำลังพอที่จะยิงถล่มบางกอก แต่ข้าพเจ้าเชื่อว่าฝรั่งเศสจะไม่ใช้กำลังส่วนนี้ เนื่องจากจะทำให้สภาวะทางการเมือง และการรักษาภาพคุณธรรมของเขาเลวร้ายลงไป ดังนั้นเราต้องเริ่มต้นจากการประท้วงการฝ่าฝืนเข้ามา และการมาประจำสถานีของเรือฝรั่งเศสสองลำนี้ อีกทั้งต้องประกาศให้ชาวสยามคลายความตระหนก และอยู่ในความสงบ ปาวิร้องขอให้มีการประชุมเจรจาในวันพรุ่งนี้(๑๔) และเขาได้ยื่นหนังสือประท้วงของทางฝ่ายเขา การเจรจามีขึ้นในเวลา ๕ โมงเย็น วันพรุ่งนี้”

(ข้อมูลจาก Siam's Struggle for Survival, White Lotus,

<http://teenoi.freeforums.org/post๑๓๗๐๙.html> , <http://tatui.prohosts.org/c/c๒.php> ,

<http://www.reurnthai.com/index.php?topic=๔๑๙๗.๒๘๕;wap๒>)

ยุทธนาวีที่ปากน้ำ ร.ศ. ๑๑๒

(<http://www.pantip.com/cafe/wahkor/topic/X๑๒๐๓๙๒๐๙/X๑๒๐๓๙๒๐๙.html>)

นาย วาริงตัน สไมร์ (Herbert Warrington Smyth) ชาวอังกฤษที่พูดภาษาสยามได้ ผู้เขียนหนังสือเรื่อง Five years in Siam ๑๘๙๑-๑๘๙๘ บันทึกไว้ว่า “ตอนบ่าย ๑๓ กรกฎาคม ๑๘๙๓ ได้ลงเรือไปปากน้ำ เพื่อดูสถานการณ์ ขึ้นไปบนเรือมูรธาวิไลสวัสดิ์ ซึ่งมีได้เตรียมพร้อมอย่างใด คิดว่าไม่มีอะไรเกิดขึ้น ทหารประจำเรือไม่เคยเห็นการยิงปืนใหญ่เลย เว้นแต่ผู้บังคับการเรือคนเดียว ทหารประจำเรือเป็นคนเกณฑ์ใหม่มาจากท้องถิ่น กระสุนดินปืนก็ไม่เคยรู้จัก ทหารประจำเรือลำอื่น ๆ และประจำป้อมก็คงมีสภาพอย่างเดียวกัน อาวุธประจำเรือมูรธา ๗ มีปืนใหญ่บรรจุปากกระบอก ขนาด ๗๐ ปอนด์หนึ่งกระบอกติดอยู่ทางหัวเรือ มีปืนทองเหลืองสำหรับยิงสลุตสี่กระบอก และปืนกลซอททกิสห้าลำกล้องหนึ่งกระบอกติดอยู่ที่ดาดฟ้าชั้นบนตอนหัวเรือ มีคำสั่งมาให้ทางเรือเตรียมกำลังไอน้ำให้พร้อม เพราะได้ข่าวมาว่าเรือรบฝรั่งเศสจะเข้ามา ทุกคนต่างนึกว่าเป็นเรื่องตลกไม่จริง จากนั้นได้ไปที่ป้อมผีเสื้อสมุทร พบกับผู้บังคับการป้อมซึ่งไม่ทราบว่ามีอะไรเกิดขึ้นที่สันดอน และทหารไม่เคยยิงปืนใหญ่ตอนบ่ายได้ขึ้นรถไฟกลับกรุงเทพฯ ๗ คิดว่าการป้องกันที่ปากน้ำจะไม่แข็งแรงพออย่างที่พระเจ้าแผ่นดินมันพระทัย เรือมูรธาและเรือมกุฎราชกุมารเข้าประจำที่ภายในแนวกิตขวาง จอดอยู่ลำละช่องทางผ่าน มีเรือปืนแบบเก่าสองลำ และเรือฝึกอีกหนึ่งลำจอดบริเวณนั้น

ประมาณเวลา ๑๗.๐๐ น. เรือกลไฟไทยนำหนังสือของ ม.ปาวีทูตฝรั่งเศส มาส่งถึงเรือแองคองสตังค์ กัปตันเรือเซย์ขึ้นไปทำหน้าที่นำร่องบนเรือแองคองสตังค์ น้ำไหลเชี่ยวมาก และฝนทำท่าจะตก ทำให้มืดค่ำเร็วกว่าธรรมดา เรือเซย์แล่นนำหน้า มีเรือแองคองสตังค์ และเรือโคเมตตามมา เวลา ๑๘.๓๐ น. พลเรือจัตวาริชลิเออ สั่งให้ป้อมพระจุลฯ ยิงโดยไม่บรรจุกระสุนสองนัดเป็นการเตือน แล้วต่อมายิงอีกหกหรือแปดนัด กระสุนตกข้ามหัวเรือฝรั่งเศส เรือฝรั่งเศสจึงยิงตอบ เมื่อเวลา ๑๘.๔๕ น. กระสุนปืนเรือฝรั่งเศสนัดแรก ๆ ตกต่ำลงบนเลน นัดต่อไปตกสูงข้ามป้อมลงไปในป่า กระสุนของไทยนัดที่ ๖ และนัดที่ ๑๑ ถูกที่หมาย นัดที่ ๑๙ ตกที่ดาดฟ้าทะลุหัวเรือกราบขวาของเรือแองคองสตังค์

เมื่อเรือฝรั่งเศสแล่นเข้ามาใกล้แนวกิตขวาง เรือแองคองสตังค์ ออกนำหน้า แล่นเป็นวงกว้าง ๆ ไปทางทิศเหนือ ต่อมาได้แล่นเฉียดเข้าไปใกล้เรือทუნไฟ ซึ่ง ณ จุดนี้เป็นมุมอับ ป้อมพระจุลฯยิงไม่ได้ เรือมูรธา ๗ ได้ยิงด้วยปืนใหญ่บรรจุปากลำกล้อง ขนาด ๗๐ ปอนด์ ๑ นัด แล้วถอนสมอ โดยที่ไม่มีเวลากลับลำ

จึงต้องเดินถอยหลังเต็มตัว เมื่อได้ยี่งัดที่สองออกไปรางปืนก็แตกทำให้หันปืนไม่ได้ เรือมกุฏ และเรือมูรธา ๗ มีผู้บังคับการเรือ และต้นกลเป็นชาวยุโรป โดยทหารประจำเรือไม่มีความชำนาญพอ นายทหารยุโรปดังกล่าว จึงต้องทำการเล็งปืนเอง แล้วก็วิ่งขึ้นไปบนสะพานเดินเรือ เพื่อทำการนำเรืออีก ในขณะที่เรือมูรธา ๗ และเรือแองคองสตังค์ แล่นเข้าหากัน เรือแองคองสตังค์ ได้สั่งทางเลี้ยวขวาหมด เพื่อมิให้เรือชนฝั่งแม่น้ำ เรือมูรธา ๗ ก็ได้เดินหน้าเต็มตัวและสั่งทางเลี้ยวขวาหมดเพื่อหลบการถูกชน เรือทั้งสองเบียดกันจนกระทั่งเสาธงท้ายของเรือมูรธา ๗ หักเรือมูรธา ๗ ถูกยิงด้วยกระสุนปืนเล็กที่ตัวเรือ ๒๑๖ นัด ถูกยิงด้วยกระสุนปืนใหญ่ดินเมลินท์ ระเบิดเข้าไปภายในเรือเมื่อตอนที่ผ่านท้ายเรือแองคองสตังค์ ทำให้เกิดรูข้างเรือทางกราบซ้ายโทะหลายฟุต และต่ำกว่าแนวน้ำประมาณสามนิ้ว เรือมูรธา ๗ ได้เดินหน้าแล้วทอดสมอ เลื่อนปืนใหญ่ไปไว้ทางกราบขวา รวมทั้งเอาปืนหนักอื่น ๆ มารวมอยู่ด้วย เพื่อถ่วงให้รูทางกราบซ้ายพื้นน้ำจะได้ซ่อมแซมได้สะดวก

เรือมกุฏ ๗ ถูกยิงมากพอสมควร แต่ยังสามารรถแล่นตามเรือฝรั่งเศส เข้ามาจนถึงบางคอแหลม ต่อมาเรือมูรธา ๗ ได้แล่นขึ้นมาสวมทบ ป้อมผีเสื้อสมุทรมองอะไรไม่ใคร่เห็น เพราะเมื่อเรือฝรั่งเศสแล่นมาถึงสมุทรปราการเป็นเวลาค่ำมืด ยิ่งกันเพียง ๕ นาที จากนั้นเรือฝรั่งเศสก็แล่นเข้ากรุงเทพ ๗ ในระหว่างที่ยังต่อสู้กันเรือเซย์ ถูกกระสุนปืนของเรือมูรธา ๗ หนึ่งนัดที่ใต้แนวน้ำ จึงได้แล่นไปเกยฝั่งตะวันออกของแม่น้ำ.... พลประจำปืนกล เรือมูรธา ๗ สามคน ได้ใช้อาวุธของเขาอย่างเต็มความสามารถ ฝ่ายฝรั่งเศสมีทหารตาย ๓ คน บาดเจ็บ ๓ คน ฝ่ายไทยมีทหารตาย ๑๕ คน บาดเจ็บ ๒๐ คน ทั้งหมดถูกยิงจากปืนกลบนหอรบของเสา และจากปืนเล็กยาวในขณะที่เรือเข้ามาใกล้กัน

พลเรือจัตวา ริชลิเออ ผู้มีหน้าที่อำนวยการป้องกันไม่มีโอกาสได้ทำอะไรมาก เขาเคยเสนอให้จมเรือขวางช่องทางเดินเรือเพิ่มขึ้นอีก แต่ไม่ได้รับความเห็นชอบจากคณะเสนาบดี ถึงแม้จะเข้าอำนวยการรบด้วยตนเอง แต่ทหารในบังคับบัญชาเป็นคนใหม่ และไม่ได้รับการฝึกเพียงพอ การร้องขอให้จัดเตรียมทุ่นระเบิดและสิ่งอื่น ๆ ก็ประสบแต่ความโง่โง่ล่าช้า ป้อมที่ปากน้ำเพิ่งสร้างเสร็จ นายทหารชาวยุโรปที่ป้อมอีกสามคนพูดภาษาไทยได้คนเดียว อีกสองคนที่ยึดตัวมาจากกรมแผนที่ เพิ่งเดินทางเข้ามาเมืองไทย และสมัครใจจะมาปฏิบัติหน้าที่ในระหว่างทำการรบครั้งนี้ นายทหารดังกล่าวนี้ได้สั่งการในแบบที่คนไทยยากจะเข้าใจ นอกจากนี้ก็มีปืนใหญ่สนามหมู่หนึ่งร่วมทำการยิงด้วย แต่กระสุนตกน้ำหมดไม่ถูกเป้าหมายเลย ทหารที่มีส่วนเข้ารบนั้นมิได้รับการฝึกเพียงพอ ผู้บังคับการป้อมผีเสื้อสมุทรถูกไล่ให้ออกไปจากป้อมในเย็นวันที่มีการสู้รบกันนั้นเอง ทหารประจำป้อมพระจุลจอมเกล้าก็แสดงความขัดแย้งไม่พอใจ นอกจากนี้ทางกรุงเทพ ๗ ก็ไม่ได้แจ้งเหตุการณ์ให้ทราบว่าจะทำอย่างไรกัน การบังคับบัญชาจึงหย่อนรวนเร ไม่มีคำสั่งเพิ่มเติม ต่างเกรงจะถูกโจมตีด้านหลังโดยปล่อยให้ต่อสู้โดดเดี่ยว ความวุ่นวายดังกล่าวเกือบถึงขั้นจลาจล พระเจ้าแผ่นดินทรงมีพระสติสุขุม คัมภีร์ภาพ ไม่ยอมฟังเสียงหมู่อำมาตย์ จึงได้สั่งให้งดการสู้รบ และในวันรุ่งขึ้นก็ได้มีการตกลงให้ทั้งสองฝ่ายยุติการสู้รบ

(<http://๒๐๓.๑๔๔.๑๓๖.๑๐/service/mod/heritage/nation/event๑๑๒/event๑๑๔.htm>)

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงระทมทุกข์ เสียพระหฤทัยในกรณีร.ศ. ๑๑๒ นี้มาก ถึงกับทรงบันทึกไว้ว่า “ฉันรู้ตัวชัดอยู่ว่า ถ้าความเป็นเอกราชของกรุงสยามได้สูญสิ้นไปเมื่อใด ชีวิตฉันก็คงจะสิ้นสุดไปเมื่อนั้น”

พ.ศ. ๒๔๓๖ มีการตั้ง มหามกุฏราชวิทยาลัย เพื่อจัดการศึกษาของสงฆ์ในภิกษุธรรมยุติ และต่อมา ก็ตั้ง มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อจัดการศึกษาของสงฆ์มหานิกายแล้วพัฒนาต่อมาจนเป็นมหาวิทยาลัย

พ.ศ. ๒๔๓๗ สมเด็จพระเจ้าฟ้ามหาวชิรุณหิศ ทิวงคตด้วยไข้รากสาดน้อย ร.๕ ทรงแต่งตั้งให้เจ้าฟ้ามหาวชิราวุธเป็นสยามมกุฎราชกุมารแทน ขณะที่กำลังทรงศึกษาอยู่ในประเทศอังกฤษ

๙ พฤษภาคม ถึง สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๓๙ ร.๕ เสด็จลี้ภัยไปและชาว ครั้งที่ ๒

พ.ศ. ๒๔๓๙ มีพระราชบัญญัติยกเลิกวิธีพิจารณาโจรผู้ร้ายตามจารีตนครบาล เช่น ตบปาก เขียนมัดแขนน้ำ ตอกเล็บ ปีบขมับ จำชื้อคา

พ.ศ. ๒๔๔๐ มีการเริ่มกระจายอำนาจให้ประชาชนปกครองตนเองแบบประชาธิปไตย โดยจัดตั้ง”สุขาภิบาล” เพื่อซ่อมถนน เก็บขยะ ป้องกันรักษาโรค เริ่มที่กรุงเทพฯ และ ทำฉลอม สมุทรสาคร โดยมีรายได้จากภาษีท้องถิ่น และจัดให้มีการเลือกตั้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้านโดยเสียงข้างมากของราษฎร

๘.๕.๑๘ ร.๕ เสด็จฯ ยุโรปครั้งที่ ๑ ระหว่างวันที่ ๗ เมษายน-๑๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๔๐ (ค.ศ. ๑๙๙๗) พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จฯ เยือนยุโรปครั้งที่ ๑ จำนวน ๑๕ ประเทศ โดยเรือพระที่นั่งมหาจักรี เพื่อให้ประเทศในยุโรปรู้จักสยามว่ามีใช่เป็นประเทศป่าเถื่อน คือ อิตาลี สวิตเซอร์แลนด์ ออสเตรีย (เวียนนา) ฮังการี รัสเซีย(เซนต์ปีเตอส์เบิร์ก มอสโก สวีเดน (สตอกโฮล์ม บิสการ์เดน รากุนดา) เดนมาร์ก (โคเปนเฮเกน) อังกฤษ (ลอนดอน เอติงเบอร์เร) เยอรมนี (โคโลญจ์ แฟรงก์เฟิร์ต เบอร์ลิน) ฮอลแลนด์ (เฮก) เบลเยียม ฝรั่งเศส (ปารีส) สเปน (มาดริด) โปรตุเกส (ลิสบอน) อียิปต์ (อเล็กซานเดรีย สุเอซ)

หนังสือพิมพ์ฝรั่งเศสพิมพ์พระบรมฉายาลักษณ์ ร.๕ กับพระเจ้าซาร์แห่งรัสเซียเมื่อ ๒๔ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๔๐

(<http://www.osknetwork.com/modules.php?name=News&file=article&sid=๕๘๔>)

ระหว่างที่ ร.๕ เสด็จฯ ยุโรป สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถทรงเป็นผู้สำเร็จราชการแผ่นดิน ระหว่างนั้นมีกาฬโรคระบาดที่เมืองจีน จนต้องห้ามเรือจากซัวเถาเข้ากรุงเทพฯ

๘.๕.๑๙ พายุใหญ่ที่ชายทะเลภาคใต้ ๘ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๔๐ เกิดพายุฝนตกหนักตามชายทะเลฝั่งตะวันตก ที่จ.ตรัง น้ำท่วม ๕ อำเภอ ดูกล้ายทะเล บางตอนน้ำลึก ๓ วา คนและสัตว์ตายมาก

๘.๕.๒๐ ขุดคลองรังสิต พ.ศ. ๒๔๔๓-๒๔๔๘ มีการขุดคลองรังสิตเพื่อทำนาปลูกข้าว โดยวางผังแนวคลองราว ๕๐ สายเป็นตาข่ายรูปสี่เหลี่ยม ดำเนินการโดยบริษัทขุดคลองและคูนาสยาม (Siam Canals, Lands and Irrigation Company) นำโดยพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าสายสนิทวงศ์ ออกแบบโดยวิศวกรชาวอิตาลี ทุ่งรังสิตนั้น ครอบคลุมพื้นที่จังหวัดปทุมธานีถึงนครนายก เป็นพื้นที่ต้ำน้ำท่วมบ่อย สำหรับพักน้ำที่ไหลมาจากทางเหนือก่อนที่จะไหลลงทะเลที่คลองด่าน จังหวัดสมุทรปราการ

เรือใบที่ใช้ในคลองรังสิตสมัย ร.๕ พ.ศ. ๒๔๓๑ (http://www.bygonepics.com/thailand/index_pid)

พ.ศ. ๒๔๔๔(ค.ศ.๑๙๐๑) มาร์โคนี ชาวอิตาลีประดิษฐ์วิทยุที่ส่งกระจายเสียงโดยไม่ต้องใช้สาย

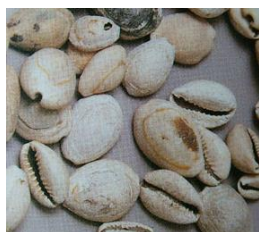
เรือหางแมงป่องหรือเรือแม่ปะที่ใช้คนถ่อในแม่น้ำปิงถึงเชียงใหม่ พ.ศ. ๒๔๕๙

(http://www.bygonepics.com/thailand/index_pid)

เรือนแพที่อยุธยา พ.ศ. ๒๔๖๑ (http://www.bygonepics.com/thailand/index_pid)

๘.๕.๒๑ เริ่มใช้ธนบัตรในสยาม ระบบการเงินของไทยตั้งแต่ก่อนสมัยกรุงสุโขทัย ได้ใช้หอยเบี้ย ประกับ (ดินเผาที่มีตราประทับ) เงินพดด้วง ปีกกระเบื้อง ต่อมาก็ใช้เหรียญกษาปณ์

หอยเบี้ย

ประกับดินเผา

พดด้วง

(http://www.bot.or.th/Thai/Banknotes/HistoryANdSeriesOfBanknotes/Pages/Evolution_of_Thai_Banknotes.aspx)

พ.ศ. ๒๔๔๕ มีพระราชบัญญัติธนบัตรสยาม ร.ศ. ๑๒๑ กำหนดให้ธนบัตรเป็นเอกสารสำคัญที่ใช้แทนเงิน ธนบัตรชุดแรกของรัฐบาลสยาม พิมพ์หน้าเดียว มีตราแผ่นดินอยู่ด้านบน ไม่มีพระบรมฉายาลักษณ์ พิมพ์ที่บริษัทโทมัสเดอลารู ประเทศอังกฤษ มีอักษรภาษาไทย อังกฤษ จีน และอาหรับ

ธนบัตรสยามรุ่นแรก หน้าเดียว พิมพ์จากบริษัทโทมัส เดอลารู ประเทศอังกฤษ

(http://www.bot.or.th/Thai/Banknotes/HistoryANdSeriesOfBanknotes/Pages/Banknote_Series๐๑.aspx)

๒๕ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๔๕ เกิดกบฏเงี้ยวที่เมืองแพร่ เนื่องจากพวกเงี้ยว (ไทยใหญ่กลุ่มหนึ่งอยู่บริเวณแม่น้ำเงี้ยว) ที่บ้านบ่อแก้ว เมืองลอง ถูกตำรวจสยามจากลำปางไปกวาดล้างโจรเงี้ยวที่ชอบมาปล้นสะดม พวกเงี้ยวและตองซู่ ราว ๔๐๐ คนมีพระกาหม่องเป็นหัวหน้าบอกว่าถูกพวกสยามรังแกและเก็บภาษีสูง เข้าปล้นเมืองแพร่ ข้าราชการไชยบูรณ์ (พระยาราชขุทธราชนนท์) ข้าหลวงเมืองแพร่ ขับไล่ชาวสยามแล้วไปปล้นเมืองงาว เชียงคำ พะเยาและลำปาง ร้อยเอก แชนด์ เจนเซน ชาวเดนมาร์กที่เป็นครูฝึกตำรวจของสยามถูกเงี้ยวซุ่มยิงเสียชีวิตขณะขี่ม้าตามข้าศึก ร.๕ ทรงให้ เจ้าพระยาสุรศักดิ์มนตรี (เจิม แสงชูโต) ได้ยกทัพไปปราบพวกเงี้ยวได้สำเร็จ

พ.ศ. ๒๔๔๔ เกิดกบฏพระยาแขกเจ็ดหัวเมืองมลายู เนื่องจากรัฐบาลสยามทำการปฏิรูปการปกครอง รวมอำนาจสู่ศูนย์กลาง ส่งข้าหลวงใหญ่ไปประจำตามระบบเทศาภิบาล เปลี่ยนแปลงวิธีเก็บภาษีเงิน เหล้า ที่ดิน และสินค้าส่งออก โดยแบ่งรายได้ครึ่งหนึ่งให้กรุงเทพฯ แทนการให้เจ้าเมืองทั้งหมดเหมือนก่อน ทำให้เจ้าเมือง ปัตตานี ยะหริ่ง รามัน ยะลา สายบุรี และ ระแงะ ไม่พอใจเพราะถูกลิดรอนอำนาจ พระยาวิชิตภักดี (อัปดุลกอเดร์ กามารุดดิน) เจ้าผู้ครองนครปัตตานี ถูกจับกุม ส่งตัวไปจำคุกที่พิษณุโลก ต่อมาเมื่อพันโทชกได้อพยพไปอยู่ในรัฐกลันตัน ชุกรี นักประวัติศาสตร์ปัตตานีบันทึกว่า “ปี พ.ศ.

๒๕๕๕ (ค.ศ. ๑๙๐๒) เป็นปีที่เมืองปัตตานีสถูญเสียอำนาจ นั่นคือการสูญเสียอธิปไตยของบรรดารายาและชาวเมืองปัตตานี สิทธิเสรีภาพและความเป็นเอกราชอยู่ใต้อำนาจของพระเจ้ากรุงสยามโดยสิ้นเชิง นับเป็นปีแห่งอัปยศที่สุดในประวัติศาสตร์เมืองปัตตานี”

พ.ศ. ๒๔๔๕ ค.ศ. ๑๙๐๒ มีการสั่งผลิตปืนไรเฟิลเล็กยาวแบบ ร.ศ. ๑๒๑ หรือ Siamese Mauser Type ๔๖ ออกแบบโดยเยอรมัน แต่ผลิตจากโรงงานสรรพาวุธทหารญี่ปุ่น (Koishikawa Arsenal) ๕๐,๐๐๐ กระบอก ต่อมาเมื่อพ.ศ. ๒๕๑๑ ปืนเหล่านี้ล้าสมัยจึงประมูลขายให้นักธุรกิจอเมริกัน ซึ่งได้นำไปดัดแปลงแล้วขายต่อเป็นปืนล่าสัตว์

ปืนเล็กยาว มาเซอร์ ร.ศ.๑๒๑ ผลิตในญี่ปุ่น ศูนย์หลังมีเลขไทย

(http://www.thailandoutdoor.com/GunStory/SiameseMauser/Siamese_Mauser.jpg)

๘.๕.๒๒ แลกหลวงพระบางและจำปาสักกับจันทบุรี ๘ มกราคม พ.ศ. ๒๔๔๗ สยามจำต้องยกหลวงพระบางและจำปาสักให้ฝรั่งเศส เพื่อแลกกับจันทบุรีที่ฝรั่งเศสยึดไว้ ตั้งแต่ คราวเหตุการณ์ ร.ศ. ๑๑๒ (พ.ศ. ๒๔๓๖) แต่ฝรั่งเศสยังยึดเมืองตราดต่อไป จนถึง ๒๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๔๙ สยามต้องยกเมืองเสียมราฐ ศรีโสภณและพระตะบองให้ฝรั่งเศสอีก เพื่อแลกเอาเมืองตราดคืนมาสู่สยาม ฝรั่งเศสถอนกำลังออกไปจากจันทบุรี เมื่อ ๒ มกราคม พ.ศ. ๒๔๔๗ และออกจากตราด เมื่อเดือนกรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๕๐ ๑๓ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๕๐ ร.๕ เสด็จฯ เมืองตราด และ ๑๕ พฤศจิกายน ปีเดียวกันเสด็จฯ จันทบุรี เพื่อปลอบขวัญชาวเมืองที่ถูกยึดครองโดยฝรั่งเศสมาหลายปี

ทหารฝรั่งเศสลดธงสยามแล้วชักธงฝรั่งเศสขึ้นแทน ในการยึดครองจังหวัดตราดและเกาะกง

ภาพจากหนังสือพิมพ์ ฝรั่งเศส Le Petit Journal ฉบับ ๒๖ กุมภาพันธ์ ค.ศ. ๑๙๐๕

(<http://www.bangkok.com/๐๖/Siam๑๙๐๕.jpg>)

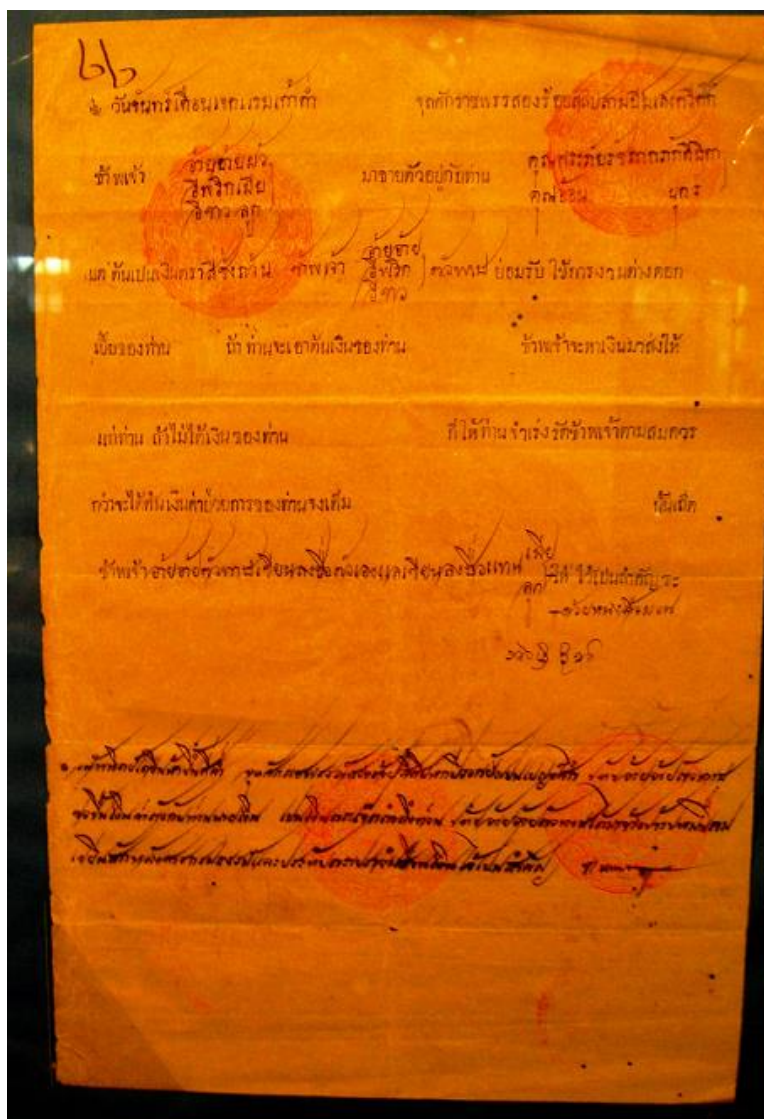
๙ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๔๖ เกิดเพลิงไหม้พระพุทธรูปรางค์ปราสาท (ปราสาทพระเทพบิดร) ในพระบรมมหาราชวัง เนื่องจากสายไฟฟ้าลัดวงจร มีการถอดประติมากรรมต่างประดับมุกออกมาได้ แล้วนำไปติดตั้งที่อุโบสถวัดราชบพิธ

๘.๕.๒๓ การเลิกทาสและไพร่ พ.ศ. ๒๔๔๘ ร.๕ ทรงให้ตรา “พระราชบัญญัติทาส ร.ศ. ๑๒๔” ห้ามซื้อขายคนเป็นทาส และให้เด็กที่เกิดจากพ่อแม่ที่ทาส ไม่ต้องเป็นทาสอีกต่อไป ส่วนผู้ที่เป็็นทาสอยู่แล้ว ให้นายเงินลดค่าตัวให้เดือนละ ๔ บาท จนอายุครบ ๒๑ ปีก็จะเป็นอิสระ ลูกทาสที่เป็นไพร่แรกคือผู้ที่เกิดในปี พ.ศ. ๒๔๑๑ อันเป็นปีที่ ร.๕ ขึ้นครองราชย์

ระบบนำคนมาเป็นทาสนั้นมีมาแล้วหลายพันปีในดินแดนแถบเมโสโปเตเมีย กรีก โรมัน อียิปต์ เปอร์เซีย อาหรับ อินเดีย และจีน ในระยะแรกเป็นพวกเชลยแพ้สงคราม โดยชาวโรมันได้ทาสมาจาก ซีเรีย กรีซ และอียิปต์ พวกโปรตุเกสและฮอลันดำนำทาสแอฟริกันมาขายในยุโรป โดยให้ชาวแอฟริกันบางพวกออกไปล่าหรือซื้อคนจากถิ่นอื่นมาขาย สหรัฐอเมริกานำทาสจากแอฟริกามาใช้ปลูกฝ้ายทางภาคใต้จนมีการเลิกทาสโดยประธานาธิบดีลินคอล์น เกิดสงครามกลางเมืองทำให้คนตายไปมาก

ส่วนในสยามนั้น มีทาสมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา แบ่งเป็น ๗ ประเภทคือ ๑.ทาสสินไถ่ (ขายตัวหรือขายลูกเมีย ๒.ทาสในเรือนเบี้ย (เกิดจากแม่ที่เป็นทาส) ๓.ทาสมรดก (ได้จากมรดกของนายทาส) ๔.ทาสท่านให้ (นายทาสยกให้) ๕.ทาสช่วยจากทนต์โทษ (ช่วยจ่ายค่าปรับ) ๖.ทาสอดหยาก และ ๗.ทาสเชลยศึก (ทาสเชลย ไถ่ถอนตัวเองไม่ได้)

ทาสในสยามสมัยโบราณจะเป็นอิสระได้โดย ๑.หาเงินมาไถ่ถอน ๒.นายทาสอนุญาตให้บวชเป็นพระสงฆ์ ๓.นายทาสให้ไปสงครามถูกจับเป็นเชลยแล้วหนีออกมาได้ ๔.แต่งงานกับนายทาสหรือลูกหลานของนายทาส ๕.นายทาสก่อภพบุญ

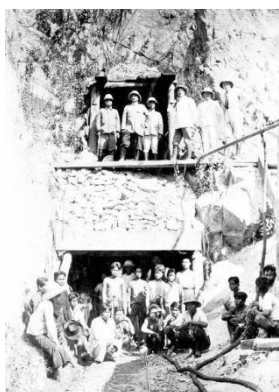

หนังสือสัญญาขายตัวเป็นทาส พ.ศ. ๒๔๒๔ (ถ่ายภาพจากบ้านพิพิธภัณฑ)

คำว่าไพร่ในอยุธยาและต้นรัตนโกสินทร์นั้น หมายถึงพลเมืองสามัญชนหรือประชาชนคนธรรมดาทั่วไปที่มีใช้ทาสหรือมูลนาย ที่มีอิสระในการประกอบอาชีพ โดยพลเมืองทุกคนเป็นคนของแผ่นดิน ต้องขึ้นทะเบียนกับกรมพระสุรัสวดี (สัสดี) ไว้ ชายฉกรรจ์ทุกคนต้องเป็นทหารเพื่อป้องกันประเทศ และจะต้องสักเครื่องหมายเรียกว่า “สักเลก” เพื่อแจ้งสังกัดที่ท้องแขนหรือข้อมือ แบ่งเป็น ๓ ประเภทคือ ๑.ไพร่หลวง คือคนสังกัดวังหลวง ที่ต้องมาทำงานให้ทางราชการ ตามระยะเวลาที่กำหนดโดยไม่ได้รับค่าตอบแทน ปีละ ๖ เดือน หรือเดือนเว้นเดือน เช่น ออกรบ ขุดคลอง สร้างถนน ซ่อมวัดหรือกำแพงเมือง อยู่เวรยาม จับโจร ๒.ไพร่สม คือคนที่กษัตริย์มอบให้แก่มูลนายและขุนนาง เพื่อรับใช้ทำงานต่างๆตามคำสั่ง ๓.ไพร่ส่วย คือคนที่ไม่อยากมาทำงานเป็นไพร่หลวงหรือไพร่สม โดยส่งเงิน เดือนละ ๔ ถึง ๖ บาท หรือส่งสิ่งของ เช่น ข้าว ผาง ครั่ง ดีบุก หรือหย้าเลี้ยงช้าง ที่เรียกว่าส่วยมาแทน

พ.ศ. ๒๔๔๘ มีการยกเลิกระบบไพร่อย่างเป็นทางการ ในสมัย ร.๕ โดยออกพระราชบัญญัติเกณฑ์ทหาร ร.ศ. ๑๒๔ และระบบภาษีอากรมาใช้ตามแบบต่างประเทศ โดยทหารเกณฑ์นั้นได้รับเงินเดือน ซึ่งต่างกับไพร่ที่ต้องทำงานหรือส่งส่วยโดยไม่ได้รับค่าตอบแทน

๘.๕.๒๔ อุโมงค์ขุนตาน พ.ศ. ๒๔๕๐ มีการเริ่มเจาะอุโมงค์รถไฟสายเหนือ ที่เขาขุนตาน จ.ลำปาง ยาว ๑.๓๕๒ กิโลเมตร ควบคุมโดยวิศวกรเยอรมันและทหารช่างของไทย ใช้เวลาสร้าง ๑๑ ปี วิธีก่อสร้างเริ่มด้วยการเจาะรูเล็กๆ โดยสว่าน หรือใช้แรงคนตอกสกัด เมื่อมีรูลึกจึงเอาดินระเบิดฝังในรู แล้วระเบิดให้เป็นอุโมงค์ใหญ่ ถ้าหินใหญ่มากไม่สะดวกในการระเบิด ก็ใช้วิธีสูบลมไฟให้หินร้อนจัดแล้วราดน้ำ หินนั้นจะแตกเป็นเสี่ยงๆ รถไฟไปถึงลำปางเมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๙ และถึงเชียงใหม่ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๔

อุโมงค์รถไฟขุนตาน (http://olparticle.blogspot.com/๒๐๐๖_๑๒_๐๑_archive.html
<http://portal.rotfaithai.com/modules.php?name=Forums&file=viewtopic&t=๒๐๒๕&start=๑๙๐>)

๘.๕.๒๕ ร.๕ เสด็จฯ ยุโรปครั้งที่ ๒ (๒๗ มีนาคม - ๑๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๕๐) เพื่อกระชับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และรักษาพระโรคโลหิตจาง ที่ประเทศเยอรมนี กับแพทย์ชาวยุโรป เสด็จฯ จากกรุงเทพฯ เมื่อ ๒๗ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๕๐ โดยเรือพระที่นั่งมหาจักรีถึงสิงคโปร์ แล้วเสด็จฯ โดยเรือเยอรมัน ชื่อ “ซัคเซน” ถึงเมืองเจนัว ประเทศอิตาลี แล้วเสด็จฯ ไปยังหลายประเทศในยุโรป เสด็จฯ กลับจากเมืองเนเปิลส์ อิตาลี โดยเรือ “พม่า” จากอิตาลีถึงคลองสุเอซ ต่อด้วยเรือ “ซัคเซน” ถึงปารีส แล้วประทับเรือพระที่นั่งมหาจักรี กลับถึงกรุงเทพฯ เมื่อ ๑๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๕๐ ระหว่างเสด็จฯ ๗ เดือน ๒๑ วัน ร.๕ ได้ทรงบันทึกเหตุการณ์ ไว้ในพระราชหัตถเลขา ๔๓ ฉบับที่ส่งมาถึงสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้านิภานภดล กรมขุนอุทองขัตติยานารี พระราชธิดาองค์ที่ ๓ ซึ่งทรงเป็นราชเลขานุการนิพนธ์ ต่อมาพิมพ์เป็นหนังสือพระราชนิพนธ์ “ไกลบ้าน”

พระราชนิพนธ์ ไกลบ้าน (http://tumtoilet๓.tarad.com/product.detail_o_th_๑๓๕๑๖๐๔)

๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๕๐ ร.๕ เสด็จฯไปบำเพ็ญพระราชกุศลถวายพระมหากษัตริราชสมัญ
อยุธยา ที่บริเวณพระที่นั่งสรรเพชญ์ปราสาท พระนครศรีอยุธยา มีมหรสพแบบโบราณสมโภช

คลองโอ่งอ่างในกรุงเทพฯเมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๑ (<http://๒bangkok.com/news๐๕l.shtml>)

พ.ศ. ๒๔๔๑ มีการปฏิรูปกฎหมายอาญา ให้สอดคล้องกับนานาประเทศ โดยยึดหลักสากลว่า
ความผิดทางอาญาจะไม่เกิดขึ้นหากปราศจากข้อกฎหมายที่บังคับใช้ในขณะนั้น

๘.๕.๒๖ เสียไทรบุรี ให้อังกฤษ พ.ศ. ๒๔๕๑ สยามเสียดินแดน กลันตัน ตรังกานู ไทรบุรี(เคดาห์)
และปะลิส (เปอร์ลิส) รวมทั้งเกาะลังกาวิ และราห์มันตอนใต้ (ที่สยามได้มาเป็นเมืองขึ้นตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๑
พ.ศ. ๒๓๒๘) ให้อังกฤษ เพราะสยามมีปัญหาเกี่ยวกับสุลต่านรัฐต่างๆที่ต้องการเป็นอิสระ โดยแลกกับการยกเลิก
สิทธินอกอาณาเขตของคนในบังคับอังกฤษและอังกฤษให้เงินกู้สร้างทางรถไฟสายใต้ แต่สยามไม่ยอมให้ สตุล
ปัตตานี ยะลา และเกาะตะรุเตา เพราะมีคนไทยอยู่มาก ในครั้งนั้น อังกฤษเตรียมจะรวมอำเภอดากไบเข้าไป
ในเขตกลันตันด้วย แต่ฝ่ายสยามอ้างว่า วัดชลธาราลิงเห ที่ เป็นวัดพุทธ สร้างในสมัย ร ๔ เป็นที่รวมจิตใจชาว
พุทธ ดังนั้นอังกฤษจึงยอมให้ดากไบอยู่ในสยาม

๘.๕.๒๗ สร้างพระที่นั่งอนันตสมาคมและพระบรมรูปทรงม้า พ.ศ. ๒๔๕๑ มีการสร้างพระที่นั่ง
อนันตสมาคม โดยเจ้าพระยาযะมราช(ปั้น สุขุม) เป็นแม่กองก่อสร้าง ออกแบบโดยสถาปนิกวิศวกรชาวอิตา
เลียนชื่อ ริกอตติ (Annibale Rigotti) ตามาโน (Mario Tamagno) อัลเลกรี (Carlo Allegri) และ กอลโล
(Emilio Giovanni Gallo) เขียนภาพประวัติดราชาวศ์จักรี โดย คินี (Galileo Chini) และ ริโกลี (Carlo Rigoli)
ใช้เวลาสร้าง ๘ ปี เสร็จในสมัยรัชกาลที่ ๖ พ.ศ. ๒๔๕๙ การก่อสร้างพระที่นั่งอนันตสมาคมนั้นเป็นงานที่
ยากยิ่ง เพราะต้องสร้างอาคารที่มีน้ำหนักมากบนดินโคลนอ่อนของกรุงเทพฯ วิศวกรออกแบบให้อาคารลอยอยู่
บนฐานแผ่คอนกรีต (floating Caissons) คล้ายวิธีก่อสร้างของไทยโบราณที่ใช้ท่อนซุงวางเรียงได้อาคารใหญ่
พระที่นั่งนี้เป็นแบบสถาปัตยกรรมเรอเนซอง ของยุโรป ทำนองแบบวิหารซานปีเอโตร San Pietro ที่กรุง

วาติกัน และ วิหารซูเปอร์การ์ (Basilica di Superga)ทางเหนือของเมืองตูริน หินอ่อนสีขาวที่ใช้สั่งมาจากเมือง คาราร่า (Carrara) ในแคว้นทัสคานี (Tuscany) ประเทศอิตาลี ค่าก่อสร้างราว ๑๕ ล้านบาท

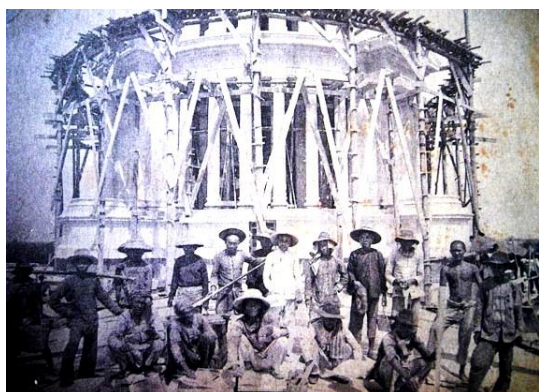
พระที่นั่งอนันตสมาคมนี้เป็นอาคารเสริมเหล็ก ฐานรากเดิมเป็นเข็มเจาะโดยใช้ลูกตุ้มขนาด ๒ ตัน กระทุ้งลงในดิน ทำให้เกิดรูนำลงในดิน ใช้ปลอกเหล็กใส่ลงในดินตอกๆ กัน โดยต่อกันด้วยเกลียว ต่อมาได้เกิดการทรุดตัวลงทั้งอาคาร และ เกิดรอยร้าวที่ผนังขณะก่อสร้างยังไม่เสร็จ แต่ได้มีการแก้ไขโดยการขุดดินออกเพื่อทำฐานแผ่(Floating Foundation) ลักษณะคล้ายเรือลอยอยู่ในน้ำ ดินที่ขุดออกนำไปไว้ที่เขาดินวนา เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๘ เกิดน้ำรั่วเข้าไปเต็มห้องใต้ดิน และทรุดตัวลง ราว ๑ เมตรจากระดับที่สร้างเดิม และทรุดต่อเนื่องเดือนละประมาณ ๑ มิลลิเมตร ทำให้เกิดการแตกร้าวและหินอ่อนหลุดร่วงหลายแห่ง

มหาวิหารซานปีเออร์ที่กรุงวาติกัน

วิหารซูเปอร์การ์ ใกล้เมืองตูริน อิตาลี

(www.museumrome.com, http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Basilica_di_Superga.jpg)

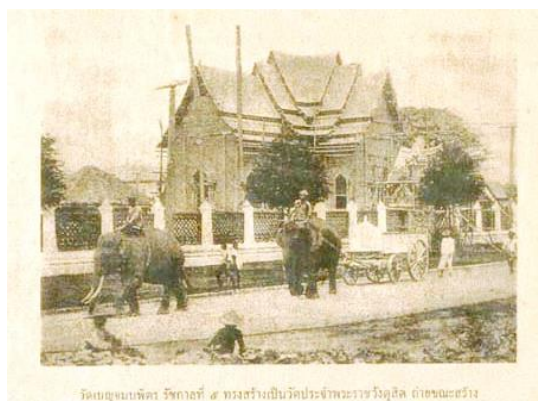

พระที่นั่งอนันตสมาคม (<http://www.reurnthai.com/index.php?topic=๓๕๖๖.๑๕>,

<http://portal.rotfaithai.com/modules.php?name=Forums&file=viewtopic&t=๓๗๘๒&postdays=๐&postorder=asc&start=๗๐>)

พระบรมรูปทรงม้า เป็นพระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่ประชาชนสร้างถวายในโอกาสพระราชพิธีรัชมังคลาภิเษก ครองราชย์ครบ ๔๐ ปี พ.ศ. ๒๔๕๑ หล่อด้วยทองบรอนซ์ที่โรงหล่อบริษัท ซูซเซอร์ เฟรต ฟองเดอร์ (SUSSF Fres FONDEURS) ในกรุงปารีส โดยได้แบบอย่างมาจากอนุสาวรีย์พระเจ้าหลุยส์ ๑๔ ที่หน้าพระราชวังแวร์ซาย ประเทศฝรั่งเศส

๘.๕.๒๘ สร้างวัดเบญจมบพิตร ร.๕ ทรงซื้อที่ดิน ระหว่างคลองสามเสนกับคลองผดุงกรุงเกษม ตามราคาจากราษฎร ด้วยพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ ทรงสถาปนาวัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม โดยสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ทรงออกแบบก่อสร้างพระอุโบสถ มีวิศวกรและสถาปนิกชาวอิตาลีเียน ดำเนินการด้วย หินอ่อนทั้งหมดจากเมืองคาร์รารา (Carrara) ประเทศอิตาลี ซื้อมาจากห้างโนวี ยัวเซเปเป้ (Novi Guiseppe) เมืองเจนัว(Genoa)

วัดเบญจมบพิตร ขณะกำลังก่อสร้าง สมัย ร.๕ มีการใช้ช้างลากวัสดุก่อสร้าง

(<http://www.junghoo.com/index.php?lay=show&ac=article&id=๔๘๓๗๒&Ntype=๕>)

มีสิ่งก่อสร้างหลายแห่งในกรุงเทพฯ ที่ออกแบบโดยสถาปนิกชาวอิตาลีสมัยรัชกาลที่ ๕ เช่น ตึกไทยคู่ฟ้า ทำเนียบรัฐบาล ซึ่งมีรูปร่างคล้ายกับอาคาร Ca'd'Oro ที่เมืองเวนิส ประเทศอิตาลี

ตึกไทยคู่ฟ้า ทำเนียบรัฐบาล

ตึก Ca'd'Oro เมืองเวนิส ประเทศอิตาลี

(http://v๑๙.nonxt๘.c.bigcache.googleapis.com/static.panoramio.com/photos/original/๔๒๖๕๓๔๕๘.jpg?re_direct_counter=๑,

http://es.wikipedia.org/wiki/Archivo:Venezia_Palazzo_Giusti_e_Ca'_d'Oro_๐๐๑.JPG)

หลังจากพี่น้องตระกูลไรท์ทำการบิน โดยเครื่องบินที่ใช้เครื่องยนต์เป็นครั้งแรกของโลก ที่สหรัฐอเมริกาแล้ว เมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๖ (ค.ศ. ๑๙๐๓) ต่อมาเมื่อ ๓๑ มกราคม พ.ศ. ๒๔๕๓ ชาวเบลเยียมชื่อ วัน เดน บอร์น (Charles van den Born) ได้นำเครื่องบินปีกสองชั้น แบบ ฟาร์มัง ๔ (Farman IV) ซึ่งถอดออกเป็น ๗ ชิ้นแล้วส่งมาทางเรือ เครื่องบินดังกล่าวใช้เครื่องยนต์ลูกสูบหมุนแบบโนม (Gnome Rotary Engine) ขนาด ๕๐ แรงม้า ๒ เครื่อง ใบพัด ๓ ชุด มาแสดงการบินที่ราชมณฑลสโมสร กรุงเทพฯ

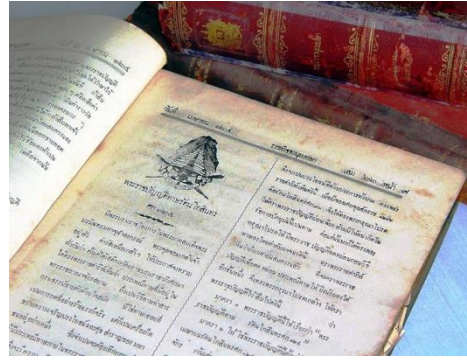
การแสดงการบินครั้งแรกในสยาม เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๓

(<http://www.bloggang.com/viewdiary.php?id=aquarius&month=๐๕-๒๐๐๘&date=๐๘&group=๑๔&blog=๓>)

๑๘ เมษายน-๑๖ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๕๓ ดาวหางฮัลเลย์ (Halley) ปรากฏบนท้องฟ้า ประชาชนเกรงจะมีเหตุร้ายเกิดขึ้น

วันที่ ๒๓ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๕๓ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวสวรรคต ด้วยโรคพระวัณโรค (ไต) พิการ ขณะพระชนมายุ ๕๘ พรรษา รวมเวลาครองราชย์ ๔๒ ปี ทรงมีพระมเหสีและเจ้าจอมรวม ๙๒ พระองค์ ทรงมีราชโอรส ราชธิดา ๗๗ พระองค์

เมื่อ เดือนกรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๕๒ องค์การยูเนสโกได้ยกย่องให้เอกสารสำคัญสมัยรัชกาลที่ ๕ ซึ่งบันทึกการปฏิรูปการบริหารปกครองในประเทศสยาม ระหว่างพ.ศ. ๒๔๑๑-๒๔๕๓ เป็นมรดกความทรงจำของโลก (Memory of the World) ประกอบด้วยเอกสาร จำนวน ๘๐๐,๐๐๐ แผ่น เก็บรักษาอยู่ที่หอจดหมายเหตุแห่งชาติ จำแนกได้ ๘ กลุ่มคือ ๑.ระบบการจัดการศึกษา ๒.ระบบการสาธารณสุข ๓.การปรับปรุงสาธารณูปโภค ๔.ระบบคมนาคม ๕.ระบบการบริหารราชการ ๖.ปฏิรูประบบเศรษฐกิจ ๗.ระบบประปา ไฟฟ้า และ ๘.พระอัจฉริยภาพด้านวรรณกรรม เรื่องที่สำคัญในเอกสารดังกล่าวเกี่ยวกับการเลิกทาสด้วยกฎหมายอย่างสันติวิธี ต่อต้านการพนัน ตั้งโรงเรียนสำหรับประชาชน พัฒนาคณะสงฆ์ เพิ่มผลผลิต การเกษตร เศรษฐศาสตร์การค้า และการก่อตั้งสถาบันการเงิน ซึ่งทำให้สยามสามารถดำรงความเป็นเอกราชอยู่ได้ ท่ามกลางการล่าอาณานิคมของประเทศตะวันตก

เอกสารสำคัญสมัย ร.๕ ที่ได้รับยกย่องเป็นมรดกความทรงจำโลก

(<http://www.komchadluek.net/๒๐๐๗/๐๒/๐๗/images/๖๖๑๑๕๔๖low.jpg>, www.hilight.kapook.com/view.php?id=๗๐๕๐)

บทที่ ๙

สมัยรัตนโกสินทร์ตั้งแต่รัชกาลที่ ๖ ถึงรัชกาลที่ ๘

(พ.ศ. ๒๔๕๓- ๒๔๘๘)

ในช่วงรัชสมัยรัชกาลที่ ๖ ถึงรัชกาลที่ ๘ มีความสับสนวุ่นวายและปัญหาทางการเมืองเกิดขึ้นมาก มีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง การยึดอำนาจหลายครั้ง เข้าร่วมสงครามโลกครั้งที่ ๑ เกิดยุทธนาวีกับฝรั่งเศส ที่เกาะช้าง และเข้าร่วมในสงครามโลกครั้งที่ ๒ จนสยามเกือบเป็นผู้แพ้สงคราม

๙.๑ สมัยรัชกาลที่ ๖ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. ๒๔๕๓-๒๔๖๘)

สมัยรัชกาลที่ ๖ มีการตั้งกองเสือป่าและลูกเสือ ขยายโรงเรียนไปตามจังหวัดต่างๆ เปิดเดินรถไฟ ถึงเชียงใหม่และสิงคโปร์ ซื้อเรือรบพระร่วง ประกาศสงครามกับเยอรมันในสงครามโลกครั้งที่ ๑ ส่งเสริมการละครและวรรณคดี ตั้งโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ ก่อตั้งบริษัทปูนซิเมนต์ไทย

๙.๑.๑ เจ้าฟ้ามหาวชิราวุธขึ้นครองราชย์ เมื่อวันเสาร์ที่ ๒๓ ตุลาคม พ.ศ.๒๔๕๓ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช สยามมกุฎราชกุมาร เจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ พระราชโอรสในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ ขึ้นครองราชย์เป็นพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

พระบรมฉายาลักษณ์ร.๖ ในพระราชพิธีบรมราชาภิเษก ๒๘ พฤศจิกายนพ.ศ. ๒๔๕๓

(<http://www.soravij.com/ramab.html>)

สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ ประสูติเมื่อ ๑ มกราคม พ.ศ.๒๔๒๓ ต่อมา พ.ศ. ๒๔๓๖ หลังจากเกิดเหตุการณ์ ร.ศ.๑๑๒ กับฝรั่งเศสเพียง ๑ เดือน ก็เสด็จไปทรงศึกษาในประเทศอังกฤษเป็นเวลา ๙ ปี โดยทรงศึกษาวิชาทหารบกที่โรงเรียนแซนด์เฮิสต์ และวิชาพลเรือนที่มหาวิทยาลัย อ็อกซฟอร์ด เมื่อเสด็จกลับมาในพ.ศ. ๒๔๔๕ ได้ทรงทำงานที่สำคัญ เช่นผู้บังคับการกรมทหารมหาดเล็ก และผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ระหว่างที่ ร.๕ เสด็จยุโรปครั้งที่ ๒ พ.ศ. ๒๔๕๐

พระปรมาภิไธยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ ตามที่ปรากฏในราชกิจจานุเบกษา คือ พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล พระอัฐมรามาธิบดินทร เสด็จออกทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้ พลเรือเอก พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าประจักษ์ศิลปาคม เป็นข้าหลวงใหญ่พิเศษประจำกระทรวงมหาดไทย มีอำนาจหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช ๒๔๗๕ และพระราชบัญญัติว่าด้วยระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พุทธศักราช ๒๔๗๕ โดยมีอำนาจหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช ๒๔๗๕ และพระราชบัญญัติว่าด้วยระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พุทธศักราช ๒๔๗๕ โดยมีอำนาจหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช ๒๔๗๕ และพระราชบัญญัติว่าด้วยระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พุทธศักราช ๒๔๗๕

๙.๑.๒ การวิวาทระหว่างทหารเนื่องจากแม่ค้า เมื่อพ.ศ. ๒๔๕๒ ตอนปลายรัชสมัย ร.๕ ได้เกิดการทะเลาะวิวาทกันระหว่างทหารจากกรมทหารราบที่ ๑ ซึ่งอยู่เชิงสะพานมอญวาน กับพวกมหาตมเล็กบางคนของสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ สาเหตุของการวิวาท เพราะเรื่องการจีบผู้หญิงแม่ค้าขายหมากในงานวัด ทหารราบสู้ไม่ได้จึงไปตามเพื่อนนำโดย ร.อ.โสม มารุมตีทหารมหาตมเล็กที่หน้าประตูวังปารุสวันซึ่งเป็นที่พักของสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ต่อมามีการลงโทษตามจารีตนครบาล เขียนหลัง ร.อ.โสมและเพื่อนอีก ๕ คน จนสลบกลางสนามในศาลาว่าการกระทรวงกลาโหม สร้างความไม่พอใจแก่พวกนักเรียนนายร้อยทหารบกเพราะถูกหลอกลวงเกียรติ แต่ผู้บัญชาการโรงเรียนนายร้อยคือสมเด็จพระเจ้าฟ้าจักรพงษ์ฯ ทรงปล่อยปละละเลยเรื่องสงบ แต่ก็ยังมีความแค้นฝังใจ เรื่องนี้เป็นสาเหตุหนึ่งที่นำมาสู่การกบฏของทหารหนุ่ม ร.ศ. ๑๓๐ พ.ศ. ๒๔๕๔ อีก ๒ ปีต่อมา

พ.ศ. ๒๔๕๓ มีการสร้างโรงเรียนวชิราวุธวิทยาลัยแทนการสร้างวัดประจำรัชกาลที่ ๖ เพราะมีวัดอยู่มากแล้ว

๙.๑.๓ การก่อตั้งกิจการเสือป่าและลูกเสือในประเทศไทย ๖ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๕๔ ร.๖ ทรงตั้งกองเสือป่าขึ้นเพื่อฝึกข้าราชการและประชาชนให้เป็นกำลังของชาติยามคับขัน และทรงตั้งกองลูกเสือขึ้นเมื่อ ๑ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๕๔ เพื่อฝึกเยาวชนให้รักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ช่วยเหลือผู้อื่นทุกเมื่อ และปฏิบัติตามกฎของลูกเสือ นับเป็นประเทศที่ ๓ ของโลกที่ตั้งกองลูกเสือ หลังจากที่ยังอังกฤษ และสหรัฐอเมริกาได้ตั้งมาก่อน ตามแนวของ ลอร์ด เบเดน โพเอล แห่งอังกฤษ และประเทศไทยเป็นหนึ่งในสมาชิกผู้ก่อตั้งขององค์กรลูกเสือโลก

ร.๖ ระหว่างการซ้อมรบเสือป่า ที่ค่ายหลวงบ้านไร่ อ.โพธาราม เมื่อ ๑๔ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๔๖๒
บุคคลที่อยู่ด้านหลังสวมหมวกทาบขวาสุดในภาพคือ นักเรียนเสือป่า หม่อมหลวงปิ่น มาลากุล
(<http://www.reurnthai.com/index.php?topic=๑๔๗>)

กิจการเสือป่านั้นคืออาสาสมัครประชาชนที่มีได้เป็นทหาร ทำหน้าที่ช่วยทหาร ในการสอดแนม และลาดตระเวน กองกำลังรักษาดินแดนแบบเสือป่า หรือ Home Guard นี้ เป็นกำลังสำคัญในการปกป้องประเทศอังกฤษ ระหว่างสงครามโลกครั้งที่สอง

ปืนพระรามหก เป็นปืนไรเฟิล ลิ เอ็นฟิลด์ SMLE No.๑ Mk.๓ ยิงได้ครั้งละ ๑๐ นัด ผลิตโดยโรงงาน B.S.A. (Birmingham Small Arm Co.) ของอังกฤษ ซื้อมาใช้ในกิจการเสือป่าสยาม ๑๐,๐๐๐ กระบอก เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๒ มีตราเสือป่าและอักษรไทยเขียนว่า “แบบพระราม ๖” ปัจจุบันปืนหมายเลข ๑ ในรูปเก็บรักษาอยู่ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระที่นั่งจักรีมหาปราสาท ในพระบรมมหาราชวัง ปืนรุ่นนี้ทางการได้ขายทอดตลาดไปต่างประเทศเมื่อ ๓๐ ปีก่อนนี้ เพราะล้าสมัย
(<http://www.thailandoutdoor.com/GunStory/Ramab/ramab.html>)

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงศึกษาวิชาทหารจากอังกฤษ ทรงผ่านเหตุการณ์สู้รบกับฝรั่งเศสที่ปากน้ำ คราวร.ศ. ๑๑๒ ก่อนที่จะเสด็จไปศึกษาต่างประเทศ ทรงทราบเรื่องที่ฝรั่งเศสยึดเวียดนาม อังกฤษยึดอินเดียกับพม่า และ ฮอลันดายึดอินโดนีเซีย หากชาติมหาอำนาจจะส่งทหารบุกเข้ายึดกรุงเทพฯบ้าง กองทัพไทยที่มีทหารและอาวุธไม่ติดนักก็คงจะสู้ได้ไม่กี่วันเท่านั้น ดังนั้นจึงทรงระงับการสร้างพระราชวังจันทร์เกษม ในกรุงเทพฯ(ที่ตั้งกระทรวงศึกษาธิการปัจจุบัน) ซึ่งได้รับพระราชทานที่ดินจาก ร.๕ แล้วทรงนำเงินพระราชทานไปสร้างพระราชวังสนามจันทร์ที่นครปฐม ทั้งยังทรงสร้างหน่วยเสือป่า

จากประชาชนในพื้นที่ไว้เป็นพรรคพวก ทรงสร้างละครปลุกใจให้รักชาติ ทรงสร้างค่ายหลวงเรียงรายเป็นระยะๆ ตั้งแต่ คลองตากุด โพธาราม บ้านโป่ง จนถึง หาดเจ้าสำราญ เพชรบุรี มีการตัดถนนทรงพลเชื่อมระหว่างพระราชวังสนามจันทร์กับจ.ราชบุรี แต่เส้นทางระหว่างกรุงเทพกับนครปฐมกลับไม่พัฒนาถนนสำหรับรถยนต์ ให้ใช้แต่ทางรถไฟเท่านั้น มหาเล็กใกล้ชิดพระองค์ท่านคนหนึ่งเล่าว่า หากเกิดเหตุคับขัน เช่นใน ร.ศ. ๑๑๒ ก็จะใช้พระราชวังสนามจันทร์เป็นที่มั่น เพราะชัยภูมิบริเวณมณฑลนครไชยศรีและราชบุรีนั้นเต็มไปด้วยแม่น้ำลำคลอง หากถอยร่นรถไฟออกเสีย ข้าศึกก็ต้องไปทางลำน้ำ ซึ่งจะสะดวกในการชุมนุมโจมตี และหากข้าศึกจะยกพลขึ้นบกจากเรือรบในพื้นที่จ.สมุทรสาคร สมุทรสงคราม หรือ เพชรบุรี ก็ทำไม่ได้เพราะชายหาดแถบนั้นส่วนใหญ่เป็นดินเลนโคลน หากจะยกทัพข้ามมาทางด้านเจดีย์สามองค์ก็ต้องผจญกับความยากลำบากของพื้นที่

๙.๑.๔ ใช้พุทธศักราชแทนจุลศักราช ๒๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๕๕ (ค.ศ. ๑๙๑๒) มีการเริ่มใช้ พุทธศักราชแทนจุลศักราชและรัตนโกสินทรศก แต่เปลี่ยนศักราชในวันที่ ๑ เมษายน เพราะรัตนโกสินทรศก นั้นไม่สะดวกในการเทียบประวัติศาสตร์ ส่วนจุลศักราชนั้นก็เป็นการนับปีแบบพม่า ซึ่งใช้มาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา (สมัยสุโขทัยใช้มหาศักราช ตามแบบเขมร)

๙.๑.๕ กบฏ ร.ศ. ๑๓๐ เมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๔๕๔ มีการปฏิวัติล้มล้างราชวงศ์ชิงในประเทศจีน จักรพรรดิผู่อี๋รัชทายาทของพระนางซูสีไทเฮา ถูกบังคับให้สละราชสมบัติ และก่อตั้งสาธารณรัฐจีนในพ.ศ. ๒๔๕๕ โดยดร.ซุนยัตเซ็นเป็นประธานาธิบดี

พ.ศ. ๒๔๕๕ มีการจับกุมกลุ่มกบฏ ร.ศ. ๑๓๐ ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นทหาร และนักกฎหมายหนุ่มราว ๑๐๐ คน วางแผนปฏิวัติเปลี่ยนแปลงการปกครอง ในวันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๕๕ แล้วจะยกให้สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมหลวงพิษณุโลกประชานาถเป็นพระมหากษัตริย์แทน แต่ความลับรั่วไหลเพราะผู้ร่วมงานคนหนึ่ง ซึ่งถูกจับสลากรให้เป็นคนลอบปลงพระชนม์ ร.๖ ที่สถานีรถไฟบางกอกน้อยเมื่อเสด็จจากนครปฐม ได้นำความไปปรึกษาผู้บังคับบัญชา เมื่อสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมหลวงพิษณุโลกประชานาถทรงทราบ ทรงรีบไปเฝ้า ร.๖ แล้วจับกุมกลุ่มกบฏได้ ศาลทหารพิพากษาประหารชีวิต รอ.เหล็ง ศรีจันทร์ รท.จรรยา ณ บางช้าง รต.เจือ คีลาอาสน์ แต่มีการลดหย่อนโทษ และปล่อยตัวในพิธีฉัตรมงคล พ.ศ. ๒๔๖๗ ต่อมาผู้ที่ถูกลงโทษในกรณีกบฏ ร.ศ. ๑๓๐ นี้ บางคนยังเข้าร่วมในการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕ อีก เช่น ร.ท.จรรยา ณ บางช้าง และ ร.ต. เนตร พูนวิวัฒน์ สาเหตุส่วนตัวของผู้ก่อการ คือความไม่พอใจต่อข้าราชการฝ่ายในและพระบรมวงศานุวงศ์ที่ใกล้ชิดพระเจ้าอยู่หัว และบางคนรู้สึกว่าเป็นพลเรือนนั้นเป็นคู่แข่งของทหาร นอกจากนั้นยังมีความคับแค้นที่สะสมมาจากการที่นายทหารเคยถูกเขียนในศาลาว่าการกลาโหมเนื่องจากวิวาทกับพวกมหาเล็กรักษาพระองค์ เมื่อพ.ศ. ๒๔๕๒ และการล้มล้างระบอบกษัตริย์ในประเทศจีนด้วย เมื่อได้จับกุมพวกกบฏได้หมดแล้ว เจ้าฟ้าจักรพงษ์ภูวนาถ กรมหลวงพิษณุโลกประชานาถ ทรงขอลาออกจากตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงกลาโหม เนื่องจากพวกกบฏหลายคนเป็นศิษย์ของพระองค์ แต่ ร.๖ ทรงไม่อนุญาต

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชปรารภในเรื่องนี้ว่า "...ตัวเราเวลานี้ตกอยู่ในที่ลำบาก ยากที่จะรู้ว่าภัยอันตรายจะมาถึงตัวเวลาใด เพราะเรารู้สึกประหนึ่งว่าเป็นตัวคนเดียว หากพวกพ้องมิได้ ถ้าที่เป็นพวกพ้องก็พะเอินเป็นผู้ที่อยู่ในตำแหน่งอันหาอำนาจมิได้"

๙.๑.๖ จัดพิมพ์พระราชพงศาวดารฉบับพระราชหัตถเลขา พ.ศ. ๒๔๕๕ ได้มีการพิมพ์พระราชพงศาวดารฉบับพระราชหัตถเลขาของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นครั้งแรก กล่าวความตั้งแต่สร้างกรุงศรีอยุธยาจนถึงรัชกาลที่ ๑ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์

๙.๑.๗ บูรณะพระร่วงโรจน์ฤทธิ์ พ.ศ. ๒๔๕๖ ร.๖ ทรงให้อัญเชิญขึ้นส่วนพระเศียร พระหัตถ์ และพระบาทของพระพุทธรูปชำรุดจากเมืองศรีสัชนาลัย นำมาหล่อซ่อมแซม พระราชทานนามว่า พระร่วงโรจน์ฤทธิ์ แล้วอัญเชิญโดยรถไฟไปไว้ที่หน้าพระปฐมเจดีย์ นครปฐม

พระร่วงโรจน์ฤทธิ์

๙.๑.๘ นามสกุล แต่ก่อนนี้คนไทยไม่มีนามสกุล เวลาที่จะอ้างอิงบุคคลต้องอ้างว่าเป็นลูกหลานใคร เช่น นายดำ ลูกนายแดง หลานนายเขียว หรือบอกอาชีพ เช่น นายช่างช่างตีเหล็ก นายพรานบัว ฯลฯ พ.ศ. ๒๔๕๖ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ ทรงให้ตราพระราชบัญญัตินามสกุล ตามแบบสากล และได้ทรงตั้งนามสกุลพระราชทานจำนวน ๖,๔๓๒ นามสกุล

๙.๑.๙ สยามกับสงครามโลกครั้งที่ ๑ พ.ศ. ๒๔๕๗-๒๔๖๑ (ค.ศ. ๑๙๑๔-๑๙๑๘) เกิดสงครามโลกครั้งที่ ๑ สาเหตุเนื่องจากความขัดแย้งระหว่างเยอรมนี และอิตาลี กับฝรั่งเศส อังกฤษและรัสเซีย จุดแตกหักเกิดเมื่อ ๒๘ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๕๗ เมื่อมีนักศึกษาหนุ่มชาวบอสเนีย ชื่อ บรินชิป (Gavrilo Princip) ใช้ปืนพกปลงพระชนม์รัชทายาทออสเตรีย (Archduke Franz Ferdinand) ขณะเสด็จเยือนเมืองซาราเยโว (Sarajevo) เพราะไม่พอใจที่ออสเตรีย อังกฤษเข้ายึดครองบอสเนีย ข้อ ออสเตรีย-ฮังการีเชื่อว่าเซอร์เบียอยู่เบื้องหลัง รัฐบาลออสเตรีย-ฮังการียื่นคำขาด ๖ ข้อต่อเซอร์เบีย แต่รัฐบาลเซอร์เบียปฏิเสธคำขาดบางอย่าง จึงแก้แค้นโดยจะทำลายล้างราชอาณาจักรเซอร์เบียให้ราบคาบ แต่รัสเซียและฝรั่งเศสเข้าช่วยเซอร์เบีย จึงเกิดสงครามต่อเนื่องระหว่างฝ่ายมหาอำนาจกลาง (Central Powers) ประกอบด้วย เยอรมนี ออสเตรีย-ฮังการี อิตาลี รวมทั้งตุรกี และบัลแกเรีย กับ ฝ่ายไตรภาคี (Triple Entente) นำโดย อังกฤษ ฝรั่งเศส รัสเซีย และ สหรัฐอเมริกา กองทัพฝ่ายมหาอำนาจกลางบุกโจมตีเบลเยียม เซอร์เบีย เปอร์เซีย โรมาเนีย แอลเบเนีย กรีซ ฝรั่งเศส และอังกฤษ ต่อมาฝ่ายไตรภาคีเป็นฝ่ายชนะ มีคนตายเพราะสงครามกว่า ๔ ปีครั้งนี้ประมาณ ๘ ล้านคน

เมื่อเกิดสงครามโลกครั้งที่ ๑ ระยะแรกนั้น สยามวางตัวเป็นกลางไม่เข้ากับฝ่ายใด ๒๒ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๖๐ (ค.ศ. ๑๙๑๗) ร.๖ ทรงประกาศสงครามกับฝ่ายมหาอำนาจกลางที่นำโดยเยอรมันด้วยพระองค์เอง ส่งทหารสยาม ๑,๒๐๐ คนไปร่วมรบกับฝ่ายไตรภาคีที่ฝรั่งเศส ชาวเยอรมันและออสเตรียในสยามถูกยึดทรัพย์สินและกักขังในฐานะชนชาติศัตรู สงครามสงบ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๑ (ค.ศ. ๑๙๑๘) ทหารสยามร่วมสวนสนามที่กรุงปารีส มีการสร้างวงเวียน ๒๒ กรกฎาคม เป็นอนุสรณ์วันประกาศสงคราม สร้างอนุสาวรีย์ทหารอาสาไว้ที่บริเวณใกล้ท้องสนามหลวง บรรจุอัฐิทหารสยามที่เสียชีวิตในสมรภูมิยุโรป ๑๙ คน คือ น.ต.เย็น สักขุยุทธ์ ร.ต.สงวน ทันทวน จ.ส.อ.ม.ล.อ่อน อิศรเสนา ณ กรุงเทพ จ.ส.อ.เจริญ พิรอด ส.อ.ปุ๋ย ขวัญยืน ส.ต.นิ่ม ชาครรัตน์ ส.ต.ชื่น นภากาศ พลฯ ตู - พลฯ ชั่ว อ่อนเอื้อวงศ์ พลฯ พรหม แต่งแต่งวรรณ พลฯ สุข พ่วงเพิ่มพันธุ์ พลฯ เนือง พินวนิช พลฯ นาค พุยมิผล พลฯ บุญ ไพรวรรณ พลฯ โป๊ะ ชุกช่อนภัย พลฯ เชื้อม เปรมประใจ พลฯ ศิลา นอมภูเขียว พลฯ ผ่อง อมาตยกุล พลฯ เปลี่ยน นุ่มปรีชา

๑๐ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๕๘ ยกบ้านบางนาขึ้นเป็นจังหวัดนครราชสีมา

๒๙ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๕๘ ร.๖ พระราชทานชื่อเมืองสุราษฎร์ธานี แปลว่า เมืองของคนดี และพระราชทานชื่อแม่น้ำหลวงว่า “แม่น้ำตาปี” ซึ่งคล้ายกับชื่อแม่น้ำ ตาปติ (Tapti) ที่เมืองสุรัต ประเทศอินเดีย

๙.๑.๑๐ ใช้ธงไตรรงค์เป็น ธงชาติไทย มีแถบสีน้ำเงินกว้างเป็นสองเท่าของสีแดง พ.ศ. ๒๔๖๐ มีการเปลี่ยนธงชาติสยาม จากธงพื้นสีแดงมีรูปช้างเผือก เป็นธงไตรรงค์ มีสามสี แถบสีน้ำเงินใหญ่เป็นสองเท่าของแถบสีขาวหรือสีแดง ซึ่งมีความกว้างแถบละส่วน ความยาวของธง ๖ ส่วน ความยาว ๙ ส่วน สัดส่วนของแถบสีน้ำเงินที่ใหญ่เป็นสองเท่าของสีขาว มีพระราชบัญญัติธง พ.ศ. ๒๔๗๙ กำหนดสัดส่วน สี วิธีการชัก และการเคารพธงชาติ มีบทกำหนดโทษจำคุกไว้สำหรับผู้ที่แสดงธงหรือรูปจำลองของธงโดยไม่สมควรไว้ด้วย มักจะมีคนวาดรูปธงชาติไทยสัดส่วนผิดอยู่บ่อย ๆ โดยใช้แถบสีน้ำเงินและสีขาวที่มีขนาดเท่ากัน และบางครั้งก็วาดรูปธงไม่เป็นอัตราส่วน ๖ ต่อ ๙

๙.๑.๑๑ การนับเวลา แบบ ๒๔ ชั่วโมง พ.ศ.๒๔๖๐ มีเปลี่ยนวิธีนับเวลาทางราชการแบบโมฆยาม มา นับแบบนานาชาติ โดยให้แบ่งวันหนึ่งเป็น ๒๔ ภาค แต่ละภาคเรียกว่า นาฬิกา และให้ถือเที่ยงคืนเป็นเวลาเปลี่ยนวันใหม่ แต่ประชาชนยังนิยมเรียกเวลาแบบโมฆยามตามเดิม

พ.ศ. ๒๔๖๐ มีการพบถ่านหินลิกไนท์ ที่อ.แม่เมาะ จ.ลำปาง และที่ ต.บางปูดำ จ.กระบี่

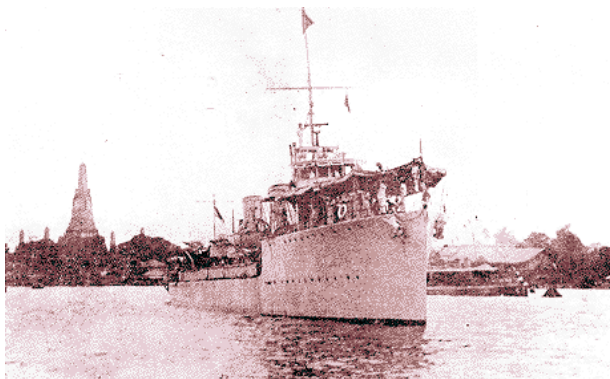
พ.ศ. ๒๔๖๐ น้ำท่วมลานพระบรมรูปทรงม้าถึงกับมีการแข่งเรือกันได้

พ.ศ. ๒๔๖๑-๒๔๖๒ สมัย ร. ๖ ตอนปลายสงครามโลกครั้งที่ ๑ เกิดไข้หวัดใหญ่สเปน (Spanish Flu) จากเชื้อไวรัส สายพันธุ์ H๑N๑ ระบาดจากยุโรปไปทั่วโลกเป็นเวลาประมาณ ๒ ปี โรคระบาดไปสู่ดินแดนทางไกลถึงพวกเอสกิโม และฟิลิปปินส์ มีคนติดเชื้อราว ๕๐๐ ล้านคนหรือหนึ่งในสามของมนุษย์ทั่วโลก เสียชีวิตไป ๕๐-๑๐๐ ล้านคน ส่วนใหญ่เป็นหนุ่มสาวและเด็กที่ไม่มีภูมิคุ้มกันต่อไข้หวัดใหญ่มาก่อน

(ประมาณ ๑๗ ล้านคนในอินเดีย ๖๗๕,๐๐๐ คนในสหรัฐอเมริกา ๓๙๐,๐๐๐ คนในญี่ปุ่น ๒๕๐,๐๐๐ คนในอังกฤษ ๔๐๐,๐๐๐ คนในฝรั่งเศสและ ๘๐,๐๐๐ คนในประเทศไทย)

พ.ศ. ๒๔๖๑ มีการสร้างเรือพระที่นั่งมหาจักรีลำที่ ๒ โดยอู่คาวซากิ ประเทศญี่ปุ่น โดยใช้เครื่องจักรไอน้ำเก่าของเรือพระที่นั่งมหาจักรีลำที่ ๑ หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง มีการเปลี่ยนชื่อเรือลำนี้เป็นเรือหลวงอ่างทอง และถูกระเบิดจมที่อ่าวสัตหีบสมัยสงครามโลกครั้งที่ ๒ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๘

พ.ศ. ๒๔๖๓ มีการเรียไรเงินจากประชาชนทั่วประเทศได้เงิน ๓,๕๑๔,๖๐๔.๐๑ บาท เพื่อซื้อเรือรบหลวงพระร่วงซึ่งเป็นเรือพิฆาตตอร์ปิโด เครื่องจักรกังหันไอน้ำ จากอังกฤษ (เดิมชื่อ Radiant สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๘ สมัยสงครามโลกครั้งที่ ๑) กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ทรงควบคุมเรือนี้เดินทางจากอังกฤษมาถึงกรุงเทพฯ เมื่อพ.ศ. ๒๔๖๓ เรือลำนี้ได้ปลดระวางใน พ.ศ. ๒๕๐๒ โดยเก็บชิ้นส่วนสำคัญไว้ที่โรงเรียนนายเรือ และเก็บปล่องเรือไว้ที่ป้อมพระจุลจอมเกล้า สมุทรปราการ

เรือหลวงพระร่วง (<http://www.navy.mi.th/newwww/document/history/royalnavy/chap๓๐๒.htm>)

๑๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๖๓ เจ้าฟ้าจักรพงษ์ภูวนาถ กรมหลวงพิษณุโลกประชานาถ สิ้นพระชนม์ด้วยโรคนิวมอเนีย ขณะเสด็จเยือนสิงคโปร์เมื่อทรงมีพระชนมายุ ๓๗ พรรษา

๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๖๔ มีการตราพระราชบัญญัติประถมศึกษา กำหนดให้เด็กสยามทุกคนที่มีอายุ ๗ ถึง ๑๔ ปี ต้องเข้าเรียนในโรงเรียน นับเป็นการพัฒนาสังคมครั้งสำคัญของประเทศ

๑๙ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๖๖ กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ สิ้นพระชนม์ที่ชุมพรด้วยโรคไข้หวัดใหญ่ เมื่อทรงมีพระชนมายุ ๔๔ พรรษา

พ.ศ. ๒๔๖๖ มีการประกาศใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ฉบับแรกของสยาม

๒๑ กันยายน ถึง ๑๓ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๖๗ ร.๖ เสด็จประพาสมลายูและสิงคโปร์

พ.ศ. ๒๔๖๘ พระยาภิรมย์ภักดี (ดร.ฟรานซิส บี.แชร์) ชาวอเมริกันซึ่งเป็นผู้แทนรัฐบาลสยาม ได้ดำเนินการแก้ไขสนธิสัญญาเบาริง และสนธิสัญญาอื่นที่เป็นข้อจำกัดในการพัฒนาประเทศสยาม

๒๕ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๖๘ (ค.ศ. ๑๙๒๕) เวลา ๐๑.๔๕ น. พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวสวรรคต ด้วยพระโรคโลหิตเป็นพิษในพระอุทร (ท้อง) ขณะทรงมีพระชนมายุ ๔๖ พรรษา ทรงครองราชย์อยู่ ๑๕ ปี โดยไม่ทรงมีพระราชโอรส ทรงมีพระราชธิดาองค์เดียวคือ สมเด็จพระเจ้าฟ้าเพชรรัตนราชสุดา สิริโสภาพรรณวดี ชาวไทยร่วมใจถวายพระราชมัญญานามว่า “พระมหาธีรราชเจ้า” คือพระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นนักปราชญ์ และ องค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ได้ยกย่องให้ทรงเป็นบุคคลผู้มีผลงานดีเด่นด้านวัฒนธรรมระดับโลก

๙.๒ สมัยรัชกาลที่ ๗ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. ๒๔๖๘-๒๔๗๗)

สมัยรัชกาลที่ ๗ เกิดการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตย มีการตั้งกิจการวิทยุกระจายเสียง ขยายรถไฟทางตะวันออกไปต่อแดนเขมร สร้างสะพานปฐมบรมราชานุสรณ์ เกิดเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลกและในสยาม จนต้องปลดข้าราชการออกจำนวนหนึ่ง

๙.๒.๑ กรมขุนสุโขทัยธรรมราชาขึ้นครองราชย์ ๒๖ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๖๘ พระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้ากรมหลวงสุโขทัยธรรมราชา เจ้าฟ้าประชาธิปกศักดิเดชน์ พระราชโอรสองค์ที่ ๙ ของร.๕ และสมเด็จพระบรมราชินีนาถเสาวภาผ่องศรี ซึ่งประสูติเมื่อวันที่ ๘ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๓๖ พระชนมายุ ๓๒ พรรษา ขึ้นครองราชย์เป็นพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณีทรงเป็นพระบรมราชินี โดยไม่ทรงมีพระราชโอรสสืบราชสมบัติ

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

(<http://irrigation.rid.go.th/rid4/onfram4/images/pwkromchon4.files/Untitled-๑.jpg>)

พระปรมาภิไธยเต็มของร.๗ ในราชกิจจานุเบกษา คือ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาประชาธิปก มหันตเดชนดิลงกรามาธิบดี เทพยปรียมหาราชาริธาขรวังศ อลัมภินพงศพิระกษัตริ บุษรัตนราชนิกรโธม จาตุรันตบรมมหาจักรพรรดิราชสังกาศ อุภโตสุชาติสำคัญครหาณิ จักรีบรมนาถ จุฬาลงกรณราชวรานุกรม มหามกุฏวงศวีรสูริชชัฐ ราชธรรมทศพิธ อดุ์กฤษฏนิบุญ อดุลยกฤษฏาภินิ์รหาร บุรพาธิการสุสาธิต ฉันทลักษณ์วิจิตรเสาวภาคยสรพวงค์ มหาขโนตมางคมานท สนธิมตสมันตสมาคม บรมราชสมภาร

ทิพยเทพาวตารไพศาลเกียรติคุณ อุดุลยศักดิ์เดช สรรพเทเวศปรียานุรักษ์ มงคลลัคนเฒ่าห้วย สุโขทัยธรรม
ราชา อภินาวศิลปศึกษาเดชนาวุธ วิชัยยุทธศาสตร์โกศล วิมลนรรยพินิต สุจริตสมาจาร ภัทรภิษญาณประ
ดิภาณสุนทร ประวรศาสนโปสตรมก มุลมุขมาตยวรนายกมหาเสนานี สราชนาวีพยุหโยธโพนมจร บรมเชษฐ
โสทรสมมต เอกราชยยศสถิตบรมราชสมบัติ นพปฎเสวตฉัตรดิฉัตร ศรีรัตนปลัภษณมหาบรมราชาภิเษ
กาภิศิทธิ์ สรรพทศทิวชิตเดโชไชย สกลมโหศวรมหาสวามินทร์ มหะศวรมหินทรมหารามาราชวโรดม บรม
นาถชาติอาชัณยาศรัย พุทธาทิไตรรัตนศรณารักษ์ วิศิษฎ์กตอัคนเรศวราธิบดี เมตตากรุณาศีลหฤทัย
อโนปไมยบุญยการ สกลไพศาลมหารัษฎราธิบดีนทร ปรมินทร์ธรรมิกมหาราชาราช บรมนาถบพิตร
พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

พ.ศ. ๒๔๖๙ ร.๗ และสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี เสด็จฯ เชียงใหม่ พะเยา และแพร่

ร.๗ ทรงช้างพระที่นั่งครวเสด็จฯ เชียงใหม่ ๒๒ มกราคม พ.ศ. ๒๔๖๙

(<http://portal.rotfaithai.com/modules.php?name=Forums&file=viewtopic&t=๙๒&postdays=๐&postorder=asc&start=๓๐>)

๒๔๖๘-๒๔๗๒ เกิดอหิวาตกโรคระบาดในประเทศไทย โดยติดต่อมาจากเมืองจีน

๒๕ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๖๙ มีการลงนามในสัญญาไทยกับฝรั่งเศส กำหนดเส้นเขตแดนตั้งแต่
เชียงราย ถึงอุบลราชธานี สัญญานี้มีร่องน้ำลึกเป็นเส้นเขตแดน ยกเว้นตรงที่มีเกาะให้ใช้ร่องน้ำที่ซิด
พรหมแดนไทยที่สุดเป็นเขตแดน ดังนั้นเกาะในแม่น้ำโขงทั้งหมดจึงเป็นของอินโดจีนฝรั่งเศส ทำให้การเดินเรือ
ของไทยในแม่น้ำโขงมีปัญหาในฤดูแล้ง เพราะร่องน้ำในเขตไทยตื้น เดินเรือไม่ได้ ต้องไปใช้ร่องน้ำที่ลึกกว่าใน
เขตลาว

ช่วง พ.ศ. ๒๔๗๐-๒๔๗๔ มีคนจีนอพยพเข้ามาเมืองไทยมาก อาจถึงปีละ ๘๐,๐๐๐ คน
เพราะความอดอยากในเมืองจีน ความต้องการแรงงานในการขนข้าวสาร โรงเลื่อยไม้ ทำเหมืองแร่ดีบุก

ยางพารา และชุดคลอง ประกอบกับการเดินเรือกลไฟประจำทางระหว่างกรุงเทพ กับชวเถา กวางตุ้ง ฮ่องกง และไห่หมิง

พ.ศ. ๒๔๗๑ พวกเวียดนามภายใต้การนำของโฮจิมินห์ ซึ่งเคลื่อนไหวกู้อิสรภาพเวียดนาม ถูกฝรั่งเศสปราบปรามอย่างหนัก โฮจิมินห์หนีมาอาศัยในประเทศไทยที่บ้านนาจอก อ.เมืองจ.นครพนม

๑๕ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๑ เกิดอุบัติเหตุ พระพักตร์ ของหลวงพ่อดำวัดพนัญเชิงที่สร้างมาก่อนตั้งกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี พังทลายลงมา (หน้าพระพุทธรูปพังทลายลงมาเกือบทั้งหน้า) นายเพ็โรจ (ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี) ช่างปั้นอิตาลี กับนายกาเรตตีขึ้นไปตรวจ แล้วทำการซ่อม

๒๕ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๗๒ ร.๗ เสด็จฯ ลังคโปร์ ชวา และบาห์ลี

๖ เมษายน ถึง ๘ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๗๓ ร.๗ เสด็จฯ เยือนอินโดจีนของฝรั่งเศส

๒๕ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๗๓ เปิดสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งแรกของสยาม ที่ตำบลพญาไท

พ.ศ. ๒๔๗๔ ญี่ปุ่นบุกยึดดินแดนแมนจูเรียของจีน นายพลเจียงไคเช็คมีอำนาจในประเทศจีน ทำให้ชาวจีนจีนส่วนหนึ่งหนีไปต่างประเทศ และส่วนหนึ่งมาอยู่ในประเทศไทย

พ.ศ. ๒๔๗๔ ร.๗ เสด็จฯ เยือนประเทศญี่ปุ่น (๖-๙ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๔) ประเทศแคนาดา และสหรัฐอเมริกา (๒๘ เมษายน- ๑๒ กันยายน พ.ศ. ๒๔๗๔)

๓ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๔ พลเอกพระองค์เจ้าบวรเดช กฤดากร เสนาบดีกระทรวงกลาโหม ซึ่งทรงเคยขัดแย้งกับกรมพระกำแพงเพชรอัครโยธินและกรมพระพระนครสวรรค์วรพินิตมาก่อนแล้ว ทรงแพ้มติที่ประชุมเสนาบดีสภา เรื่องการตัดงบประมาณการทหาร จึงทรงลาออกจากตำแหน่งเสนาบดี ขณะนั้น ร.๗ ทรงเข้ารับการศึกษาพระเนตรอยู่ที่ สหรัฐอเมริกา ทรงรับการลาออกของพระองค์เจ้าบวรเดช และทรงแต่งตั้งพระองค์เจ้าอลองกู่เป็นเสนาบดีกลาโหมแทน

๙.๒.๒ ฉลองกรุง ๑๕๐ ปี ๒ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๕ มีการฉลองกรุงรัตนโกสินทร์ ๑๕๐ ปี และเปิดสะพานปฐมบรมราชานุสรณ์ (สะพานพุทธ) ท่ามกลางข่าวลือว่าอาจจะมีการปฏิวัติ ร.๗ เสด็จฯ โดยรถยนต์ข้ามสะพานจากฝั่งกรุงเทพฯ ไปฝั่งธนบุรีแล้วประทับเรือพระที่นั่งสุพรรณหงส์กลับพระนคร มีการถ่ายภาพยนตร์พระราชพิธี โดยมีสำเนาอยู่ที่กรมประชาสัมพันธ์

พ.ศ. ๒๔๗๕ เกิดปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำในประเทศสยาม ราคาข้าวที่ชาวนาขายได้ตกต่ำลงหนึ่งในสามของเมื่อสองปีก่อน รัฐบาลพยายามแก้ปัญหาโดยเพิ่มภาษีสินค้าขาเข้าหลายชนิด เก็บภาษีเงินเดือน ตัดงบประมาณรายจ่าย ลดค่าเงินบาท และปลดข้าราชการออกจำนวนมาก

๙.๒.๓ เปลี่ยนแปลงการปกครอง ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕ เวลาเช้าตรู่เกิดการปฏิวัติเปลี่ยนแปลงการปกครองในประเทศไทย จากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เป็นระบอบประชาธิปไตย โดยคณะราษฎร จำนวน ๑๑๕ คน ที่ส่วนหนึ่งเคยเป็นนักเรียนไทยจากฝรั่งเศสและเยอรมนี เช่น นายปรีดี พนมยงค์

(หลวงประดิษฐมนูธรรม ต่อมาเป็นนายกรัฐมนตรีน) พ.ต.แปลก ชิตตะสังคะ (ทหารประจำกรมจเรทหารบก ต่อมาคือ จอมพล ป.พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี) พ.อ.พระยาพหลพลพยุหเสนา(พจน์ พหลโยธิน จเรทหารปืนใหญ่ ต่อมาเป็นนายกรัฐมนตรีน) พ.อ.พระยาทรงสุรเดช (เทพ พันธุมเสน อาจารย์ใหญ่ฝ่ายทหารโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า) พ.อ.พระยาฤทธิอัคเนย์ (สละ เอมะศิริ ผู้บังคับการกรมทหารปืนใหญ่ที่๑) พ.ท. พระประศาสน์พิทยายุทธ(วัน ชูถิ่น ผู้อำนวยการโรงเรียนนายทหารเสนาธิการ) น.ท.หลวงศุภชลาศัย ร.น. (บุ่ง ศุภชลาศัย นายทหารประจำเรือรบหลวงสุครีพครองเมือง) เรือเอกหลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ ร.น.(ถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์ ต่อมาเป็นนายกรัฐมนตรีน) และนายควง อภัยวงศ์ (ต่อมาเป็นนายกรัฐมนตรีน)

นายปรีดี พนมยงค์ หัวหน้าฝ่ายพลเรือนในคณะราษฎร ได้บันทึกเหตุการณ์ก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครองไว้ว่า “...เดือนกุมภาพันธ์ ๒๔๖๙ ณ หอพัก Rue du Summerard กรุงปารีส ได้มีการประชุมกลุ่มผู้ต้องการเห็นบ้านเมืองที่การเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นครั้งแรก ผู้เข้าร่วมประชุมได้แก่ ร.ท.ประยูร ภมรมนตรี ร.ท.แปลก ชิตตะสังคะ(ขณะนั้นกำลังศึกษาวิชาทหารปืนใหญ่ในโรงเรียนทหารฝรั่งเศส) ร.ต.ทัศนัย มิตรภักดี(ศึกษาวิชาการทหารม้าในโรงเรียนทหารฝรั่งเศส) นายตัว ลพานุกรม(นักศึกษาปริญญาเอกสาขาวิทยาศาสตร์ ในสวิตเซอร์แลนด์) หลวงศิริราชไมตรี(จรรยา สิงหเสนี ผู้ช่วยเลขานุการทูตสยามประจำกรุงปารีส) นายแนบ พหลโยธิน(เนติบัณฑิตอังกฤษ) และนายปรีดี พนมยงค์ ที่ประชุมตกลงที่จะทำการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากรูปแบบกษัตริย์เหนือกฎหมายมาเป็นการปกครองที่มีกษัตริย์ใต้กฎหมาย โดยใช้วิธีการ “ยึดอำนาจโดยฉับพลัน” เพื่อป้องกันมิให้มหาอำนาจคืออังกฤษและฝรั่งเศส ถือโอกาส ยกกำลังทหารมายึดครองดินแดนสยามไปเป็นเมืองขึ้น ต่อมาผู้เข้าร่วมเป็นผู้ก่อการเพิ่มขึ้น คือ ร.อ.หลวงสินธุ์สงครามชัย ร.น.(สินธุ์ กมลนาวิน) นายควง อภัยวงศ์ นายทวี บุณยเกตุ ดร.ประจวบ บุนนาค ม.ล.อุดม สนิทวงศ์ นายบรรจง ศรีจรรยา และได้ชักชวน พ.อ.พระยาทรงสุรเดช(เทพ พันธุมเสน) ให้เข้าร่วมด้วย.....” พ.อ.พระยาพหลพลพยุหเสนา มีความเห็นว่า “ทำอย่างไรหนอการบริหารแผ่นดินจึงจะไม่ถูกผูกขาดไว้ในกำมือของพวกเจ้านายและพวกเสนาผู้ใหญ่เพียงไม่กี่คน ทำกันตามอำเภอใจไม่มีใครเอาใจใส่ความเห็นของผู้น้อย เพราะถ้าปล่อยให้เป็นอย่างนี้เรื่อย ๆ ไปแล้ว ก็อาจเป็นเหตุให้บ้านเมืองประสบความล้มเหลว หรืออย่างน้อยก็ไม่มีวันเจริญก้าวหน้าเทียมทันประเทศเพื่อนบ้านเขาได้เป็นแน่ ”

พระยาทรงสุรเดชวางแผนเข้ายึดอำนาจในวันพระราชพิธีถือน้ำพิพัฒน์สัตยา ๑๖ มิถุนายน หรือใช้ทหารยึดพระที่นั่งอัมพรสถานซึ่งเป็นประทับของ ร. ๗ ในเวลากลางคืน แผนนี้มีผู้ไม่เห็นด้วย เพราะระหว่างที่บุกเข้าไปอาจปะทะกันกับทหารมหาดเล็ก ผู้ก่อการได้ตกลงหลักการการปฏิวัติครั้งนี้คือ พยายามมิให้เกิดการนองเลือด และ จะต้องไม่กระเทือนต่อพระเกียรติยศของพระมหากษัตริย์เกินควร ดังนั้นจึงกำหนดจะปฏิวัติในช่วงที่ ร.๗ ประทับที่พระราชวังไกลกังวล

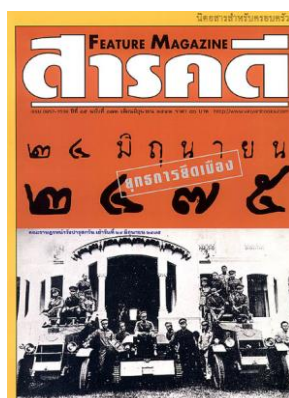
พระยาทรงสุรเดช

พระยาพลพลพยุหเสนา

พระยาฤทธิ์อัคเนย์

พระประศาสน์พิทยายุทธ์

(<http://thunder.prohosting.com/~jub/๒๔๗๕-๙๐.html>)

ยุทธการยึดเมือง ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕

(<http://www.sarakadee.com/feature/๑๙๙๙/๐๖/images/cov๙๙๐๖fm๒๐๐.jpg>)

การยึดอำนาจกระทำตอนเช้าตรู่ โดยผู้ก่อการนำรถหุ้มเกราะวิกเกอร์อาร์มสตรองและรถถังเดนลอยส์ ๑๕ คันจากกรมทหารม้าที่ ๑ เกียกกาย พร้อมกับทหารเรือราว ๔๐๐ คนที่ลลกว่าจะเอามาปราบกบฏชาวจีน และนักเรียนนายร้อยทหารบก ที่ลลกว่าจะมาฝึกต่อสู้ถึง รวมทั้งหมดประมาณ ๒,๐๐๐ คน ชุมนุมที่ลานพระบรมรูปทรงม้า

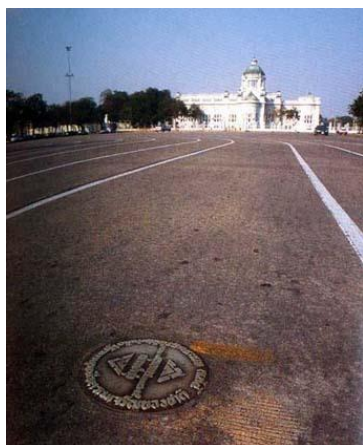
พระประศาสน์พิทยายุทธ์บันทึกเหตุการณ์ตอนนีไว้ว่า “..... เวลาตีกลับไล่รู้ราวตี ๔ ครึ่งเศษ ๆ รถยนต์ส่วนตัวของข้าพเจ้าแล่นอย่างเร็วออกจากบ้านไปบางซื่อ พบเจ้าคุณพหลฯ แต่งตัวเรียบร้อยแล้ว จึงแล่นรถไปบ้านพระยาทรงฯ เมื่อถึงสี่แยกถนนตรงรางรถไฟตามนัด พบหลวงพิบูลฯ หลวงทศนิยา หลวงพรหมโยธี ขุนพลดปรปักษ์ ขุนเรืองวิริยฤทธิ์ คุณไชย ประทีปเสน และคนอื่น พอใกล้เวลา ๐๕.๐๐ น.เจ้าคุณทรงฯ ก็ปรากฏตัวออกมาถึงที่นัดหมาย เวลานั้นเองที่เจ้าคุณทรงฯ ยอมเปิดเผยแผนทั้งหมด โดยมีการแบ่งงานกันว่าให้นายทหารเหล่านี้เป็นผู้นำรถยนต์หุ้มเกราะ รถเกราะ รถยนต์บรรทุก และรถนั่ง ออกจากกรมทหารม้ามารับกระสุนที่เจ้าคุณพหลฯ กับหลวงสฤษดิ์ยุทธศิลป์ หลวงรณสิทธิพิชัย หลวงสวัสดิ์รัตนรงค์ หลวงชำนาญยุทธศิลป์ มีหน้าที่ไปปลุกทหาร เร่งทหารมารวมเข้าแถวหน้ากรมทหารม้าให้รวดเร็วที่สุด โดยไม่ต้องแม้แต่ล้างหน้า แล้วเคลื่อนขบวนไปขึ้นรถยนต์ของกรมทหารปืนใหญ่ที่พระยาฤทธิ์อัคเนย์สั่งเตรียมพร้อมอยู่แล้ว หลวงพิบูลฯ และพวกสหายหนุ่มนายทหารมีหน้าที่ไปคุมบ้านผู้อำนวยการกรมทหารม้า อย่าให้ติดต่อกับทหารได้ นอกจากนี้พระยาทรงฯ ยังได้สั่งให้จะต้องนำรถทหารออกมาให้หมด อย่าเหลือให้น้ำมาต่อต้านการปฏิวัติได้”

เมื่อมาถึงกรมทหารม้ารักษาพระองค์แล้ว พระประศาสน์ฯ ก็กระโดดลงจากรถตรงไปนายทหารเวร ซึ่งเป็นลูกศิษย์ที่เรียนกับพระประศาสน์ฯ มาก่อน แล้วบอกว่า

“เฮ้ย รู้ไหม เวลานี้เกิดกบฏกลางเมืองขึ้นแล้วนะ เอารถรบ ทหารม้า ออกช่วยเดี๋ยวนี้”

นายทหารเวรสั่งเป่าแตรสัญญาณเหตุสำคัญ พร้อมทั้งสั่งให้ปลูกทหารในกรมทั้งหมด ในขณะที่กำลังเกิดโศกนาฏในการปลูกทหารนั้น เจ้าคุณพหลฯและพรรคพวกก็เอากรรไกรใหญ่เข้าตัดกุญแจคลังกระสุน ส่วนพระประศาสน์ฯก็ให้คนไปคุมพ.ท.พระประยูทธอรียัน ผู้บังคับการกรม และพระองค์เจ้าภาณุพันธุ์ยุคล หลวงทัศนัยนิยมนั่งรถออกจากโรง และแล่นไปจอดอยู่หน้าคลังกระสุนที่เจ้าคุณพหลฯตัดกุญแจรอไว้ เมื่อรถเข้ามาจอดก็ได้ขึ้นกระสุนจากคลังขึ้นรถ ส่วนพลทหารก็ให้เดินไปขึ้นรถที่กรมทหารปืนใหญ่ที่อยู่ใกล้กัน ภายในครึ่งชั่วโมงทั้งทหารและรถยนต์พร้อมอาวุธ ก็ออกจากกรมทหารมารักษาพระองค์ ถึงลานพระรูปเมื่อเวลา ๐๖.๐๕ น.พบทหารเรือประมาณ ๑๐๐ คนรออยู่แล้ว

เวลา ๐๕.๔๕ น. เมื่อมีคนประมาณ ๒,๐๐๐ คนมาชุมนุมกันที่ลานพระบรมรูปทรงม้า นาที่แห่งประวัติศาสตร์มาถึงเมื่อพระยาพหลพลพยุหเสนา ในเครื่องแบบพันเอกทหารปืนใหญ่ สวมทอปู๊ต เหน็บปืนโคลท์รีวอลเวอร์ที่เอว ก็ก้าวออกมายืนด้านข้างของพระบรมรูปทรงม้าต่อหน้าเหล่าทหาร แล้วอ่านประกาศการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ความตอนหนึ่งว่า “.....การที่ได้มาประชุมร่วมกันในวันนี้ ต้องถือว่าเป็นวัน ศุภนิมิต และเป็นวันสำคัญทางประวัติศาสตร์ ที่เราจะต้องร่วมเป็นร่วมตาย ร่วมกันกู้ชาติ กู้ประเทศ เพื่อทำการปฏิวัติ พลิกแผ่นดิน โดยเข้ายึดพระนคร และจับตัวเจ้านายและบุคคลสำคัญไว้ เป็นประกันเพื่อประเทศชาติ

หมุดทองเหลืองอนุสรณ์ จุดที่พระยาพหลฯ อ่านประกาศเปลี่ยนแปลงการปกครอง
(http://www.thaiclinic.com/boarding/Red_Sun-๑๒๔๐๔๗๖๔๓๔.jpg)

จากนั้นก็มีการใช้คีมตัดกุญแจประตูพระที่นั่งอนันตสมาคมเข้าไป เพื่อยึดเป็นฐานปฏิบัติการ แล้วยกกำลังไปควบคุม จอมพลกรมพระนครสวรรค์วรพินิต เสนาบดีกระทรวงมหาดไทย ที่วังบางขุนพรหม นำโดยพ.ท.พระประศาสน์พิทยายุทธ (วัน ชูถิ่น) พ.ต.หลวงพิบูลสงครามและเรือเอกหลวงนิเทศกลกิจ(กลาง โรจนเสนา) โดยได้นำร้อยตำรวจโทที่เป็นหัวหน้าตำรวจวังไปด้วย เมื่อถึงประตูหน้าตำรวจวังที่รักษาการณ์ เห็นหัวหน้าตำรวจมาก็ก่เปิดประตูให้โดยดี เมื่อขบวนนักปฏิวัติเข้าประตูวังได้ ก็ไปยังตำหนักใหญ่ พระประศาสน์ฯ เดินเข้าไปที่ตำหนักหน้า พบกรมพระนครสวรรค์ฯ เตรียมเสด็จฯหนีทางเรือที่จอดรออยู่ แต่ถูกขัดขวางโดยเรือตอร์ปิโดหาญทะเลที่มาลอยลำนอยู่หน้าตำหนัก พระประศาสน์ฯทูลให้ทราบฯว่า จะเชิญเสด็จฯไปประทับที่พระที่นั่งอนันตสมาคม เป็นประกันมิให้เกิดอันตรายแก่คณะราษฎร ในที่สุดพระองค์ก็ทรงยินยอม ต่อจากนั้น กรมพระนครสวรรค์ฯผู้ทรงอำนาจที่สุดในสยาม ด้วยชุดฉลองพระองค์กางเกงจีนกับเสื้อกุยเฮง ก็ถูกพระประศาสน์ฯทูลเชิญขึ้นประทับบนรถกระบะทหาร ไปยังพระที่นั่งอนันตสมาคม

พระที่นั่งอนันตสมาคมในวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕

(<http://๒๐๓.๑๔๔.๑๓๖.๑๐/service/mod/heritage/nation/event๒๔๗๕/index๑.htm>)

ด้านนายปรีดี พนมยงค์ ซึ่งรับหน้าที่เขียนแถลงการณ์ ได้ล่องเรือในคลองบางลำพูข้างวัดบวรนิเวศน์ แจกจ่ายแถลงการณ์ “ประกาศคณะราษฎร” ซึ่งพิมพ์ที่โรงพิมพ์ของตัวเองชื่อ นิติสาสน์ โดยเตรียมว่าหากฝ่ายผู้ก่อการทำการไม่สำเร็จ ก็จะทิ้งระเบิดลงแม่น้ำเจ้าพระยาเพื่อทำลายหลักฐาน

การก่อการปฏิวัติในครั้งนี้แม้จะไม่มีผู้เสียชีวิต แต่ก็มีผู้ได้รับบาดเจ็บ เมื่อฝ่ายผู้ก่อการนำโดยนายสงวน ตุลารักษ์ และร.ท.ขุนศรีศรากร บุกรุกเข้าไปจับตัวพลตรีพระยาเสนาสงคราม (ม.ร.ว.อึ้ง นพวงศ์) ที่บ้านถนนนครชัยศรี พระยาเสนาสงครามถูกยิงบาดเจ็บ ต้องไปรักษาที่โรงพยาบาลกลาง

กรมพระกำแพงเพชรอัครโยธิน เสนาบดีกระทรวงคมนาคม ทรงหลบหลีกการจับกุมที่วังบ้านดอกไม้ไปได้ตอนเช้าตรู่ แล้วทรงขับหัวรถจักรดีเซล ซึ่งนายช่างกรมรถไฟหลวงคือ พระยาประทีปกาศาสตร์ (รณชิต กาญจนวณิช) และ ม.จ. วรวิรากร วรวรรณ นำมาจากโรงรถจักรดีเซลกรุงเทพฯ ไปเฝ้าพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวที่หัวหิน โดยทรงรับพระองค์เจ้าอาทิตย์ทิพอาภา ข้าหลวงจังหวัดนครปฐม ขึ้นรถไฟไปด้วย

เวลา ๑๑.๐๐ น. พลโทพระองค์เจ้าอลองกฎ รองเสนาบดีกระทรวงกลาโหม และ พลตรีพระยาพิชัยสงคราม (แก้ว สรโยธิน) แม่ทัพที่ ๑ ซึ่งอยู่ที่ชุมพร ได้รับโทรเลขว่า เกิดการจลาจลที่กรุงเทพฯ จึงเสด็จฯ โดยรถไฟพิเศษ ไปถึงหัวหินเวลา ๒๓.๐๐ น. ขณะนั้นผู้แทนบริษัท วิกเกอร์อาร์สตรอง ของอังกฤษมาที่หัวหินเพื่อสาธิตปืนกลเบา ๔ กระบอก พอได้ข่าวว่าเกิดจลาจลที่กรุงเทพฯ พ.ต. หลวงสรสิทธิยานุการเลยขอยืมปืนกลไว้พร้อมกระสุน ๒ หมื่นนัด เพื่อป้องกันเหตุไม่คาดฝัน

จาก “พระราชบันทึกทรงเล่า” ในสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณีฯ ความตอนหนึ่งว่า “เช้าวันนั้นรู้เรื่องกันที่สนามกอล์ฟนั่นแหละ พระยาอิศราฯเป็นคนไปกราบบังคมทูล ในหลวงรับสั่งว่า มีเรื่องยุ่งยากทางกรุงเทพฯ ยึดอำนาจและจับเจ้านาย ระหว่างนั้นก็ทราบข่าวกระทอนกระแทนจากวิทยุ...”

สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณีฯ ทรงเล่าต่อว่า “ต่อมาในหลวงก็ทรงได้รับโทรเลขมีความว่า ทางกรุงเทพฯ ได้ส่งเรือรบมาทูลเชิญเสด็จกลับ ในหลวงก็รับสั่งว่า มากี่มาซิ หลังจากนั้นเป็นเวลาประมาณเที่ยง

เศษ หลวงศุขชลาศัยก็มาถึง พระยารัษฎานุประดิษฐ์มหิศรภักดี (สนมหาราชของครุฑ) สั่งให้ปลดอาวุธเสียก่อนถึงจะให้เข้าเฝ้าฯ ทางวังไกลกังวลนั้นก็เตรียมพร้อมอยู่เหมือนกัน ทหารรักษาวังกองร้อยพิเศษไปตั้งปืนที่หน้าเขื่อนเสร็จแล้วหลวงศุขชลาศัยก็ขึ้นมาข้างบน ...ทูลเชิญเสด็จกลับโดยเรือหลวงสุโขทัย ในหลวงท่านรับสั่งว่า ไม่กลับหรือเรือสุโขทัย พวกนั้นจึงกลับไป ระหว่างนั้นเราก็ปรึกษากันว่าจะทำอย่างไร บางคนก็กราบบังคมทูลว่า ให้เสด็จออกไปข้างนอกเสียก่อนแล้วค่อยต่อรองกันทางนี้ ท่านรับสั่งว่า 'ไม่ได้' ไม่อยากให้มีการรบพุ่งกัน เพราะจะเสียเลือดเนื้อประชาชนเปล่าๆ เจ้านายหลายองค์ก็ถูกจับเป็นประกันอยู่ เพราะฉะนั้นจะยังไม่ทำอะไร แต่ที่รับสั่งว่าจะต้องมาปรึกษากันก่อนว่าจะไปหรือจะอยู่เพราะฉันต้องไปกับท่าน...เวลาเย็น กรมพระกำแพงฯ ซึ่งจะหนีจากกรุงเทพฯ ไปได้อย่างไรไม่รู้ ได้ขอเข้าเฝ้าฯ”

วันที่ ๒๕ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕ คณะราษฎรได้ให้ น.ต.หลวงศุขชลาศัย (ซึ่งเป็นผู้ก่อการฝ่ายทหารเรือ ที่สมรสกับ ม.จ.จารุพัทธรา อาภากร พระธิดากรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์) นำเรือรบหลวงสุโขทัยออกจากบางนา มาทอดสมอหน้าสวนไกลกังวล ห่างฝั่งราว ๒ กิโลเมตรเมื่อเวลา ๑๐.๐๐ น. เพื่อไปถวายหนังสือกราบทูลพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ความว่า

“ด้วยคณะราษฎร ข้าราชการทหาร พลเรือน ได้ยึดอำนาจการปกครองแผ่นดินไว้ได้แล้ว และได้เชิญเสด็จพระบรมวงศานุวงศ์ มีสมเด็จพระเจ้าพี่ยาเธอ เจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิตเป็นต้น ไว้เป็นตัวประกัน ถ้าหากคณะราษฎรนี้ถูกทำร้ายประการใดๆ ก็จะต้องทำร้ายเจ้านายที่จับกุมไว้เป็นการตอบแทน คณะราษฎรไม่ประสงค์ที่จะแย่งชิงราชสมบัติแต่อย่างใดความประสงค์อันยิ่งใหญ่ก็เพื่อจะมีพระธรรมนูญการปกครองแผ่นดิน จึงขอเชิญใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาทเสด็จกลับคืนสู่พระนคร และทรงเป็นกษัตริย์ต่อไปโดยอยู่ใต้ธรรมนูญการปกครองแผ่นดิน ซึ่งคณะราษฎรได้สร้างขึ้น ถ้าใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาทตอบปฏิเสธก็ดี หรือไม่ตอบภายใน ๑ ชั่วโมงนับแต่ได้รับหนังสือนี้ก็ดี คณะราษฎรก็จะได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญการปกครองแผ่นดิน โดยเลือกเจ้านายพระองค์อื่นที่เห็นสมควรขึ้นเป็นกษัตริย์” ลงนาม พระยาพหลพลพยุหเสนา พระยาทรงสุรเดช พระยาฤทธิอัคเนย์

เรือหลวงสุโขทัย ลำที่ ๑ เป็นเรือปืนเบา มีปืน ๑๕๒/๕๐ มิลลิเมตร ๒ กระบอก

(<http://www.navy.mi.th/nrdo/Chakri/king๗.htm#๒>)

หลวงศุขชลาศัยได้บันทึกไว้ในหนังสือ "ประชาธิปไตย ๔๒ ปี" เล่าถึงเหตุการณ์วันนั้นว่า “หลังจาก ร.ล. สุโขทัย จอดทอดสมอที่หัวหิน ทหารเรือประจำเรือโบตได้เข้าประจำที่พร้อมแล้ว เพื่อกระเชียนำทีมของเราไปถึงชายหาดเบื้องหน้านั้น ก่อนที่ข้าพเจ้าและคณะจะก้าวลงไป ข้าพเจ้าได้เรียกประชุมนายทหารประกาศสั่งการไว้ว่า

ณ เบื้องหน้าที่ชายหาดหน้าพระราชวังนั้น ข้าพเจ้าไม่ทราบว่าจะมีเหตุการณ์อันใดเกิดขึ้นแก่ข้าพเจ้าและทีมที่ไป ดังนั้น ในทันทีที่ข้าพเจ้าหากเป็นอันตรายด้วยการถูกยิง ถูกจับ หรือถูกอะไรก็ตามอันมิใช่เป็นการปรากฏการณ์ของผู้ที่จะนำสาส์นของผู้รักษาพระนครฝ่ายทหารและการอัญเชิญเสด็จนิวัติแล้ว ข้าพเจ้าจะโยนหมวกขึ้นสู่เบื้องบนเป็นสัญญาณ ดังนั้นต้นปืนจะต้องส่องกล้องจับตาดูข้าพเจ้าตลอดเวลา หากได้เห็นหมวกของข้าพเจ้าถูกโยนขึ้นเบื้องสูงเหนือศีรษะแล้ว ให้ต้นปืนสั่งการแก่ปืนใหญ่ทุกกระบอกในเรือให้หันเข้าซัดโศภนพระราชวังไกลกังวลทันที นี่เป็นก้าวแรกเมื่อข้าพเจ้าและคณะได้เหยียบขึ้นถึงทรายเม็ดแรกของชายหาดเบื้องหน้าพระราชวังนั้นแล้ว

ในระยะที่สองคือ เมื่อข้าพเจ้าผ่านเขตอันตรายเข้าไปเฝ้าถึงองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้โดยสวัสดิภาพแล้ว หากเวลาได้ผ่านเลย ๑๒ น. ไปแล้วแม้เพียงวินาทีเดียว ข้าพเจ้ายังไม่นั่งเรือโบตกลับมาถึงเรือ ให้ปืนใหญ่หัวเรือระดมยิงสถานีหนองแก ทิศใต้พระราชวัง และให้ปืนท้ายหลายชะอำด้านเหนือและปืนกราบอีกสองกระบอกให้ซัดโศภนพระราชวังไกลกังวลอย่างเต็มเหวี่ยง มิพักต้องคำนึงถึงข้าพเจ้าและคณะแต่ประการใด

คำสั่งอันนี้ของข้าพเจ้าเป็นคำสั่งเด็ดขาด อาณัติสัญญาณก็ดี เวลาที่ดี ต้นปืนจะต้องปฏิบัติตามนี้โดยเคร่งครัด !" (ข้อมูลจาก <http://www.asa.or.th/๒๐๐๘/index.php?q=node/๔๘๒๐๕>, <http://www.asa.or.th/?q=node/๔๘๔๐๕>)

เมื่อได้เข้าเฝ้าแล้ว หลวงศุภชลาศัย ได้รับโทรเลขจากเรือสุโขทัย ถึงนายพลเรือตรี พระยาปริชาชลยุทธ (ผู้รั้งตำแหน่งแม่ทัพเรือ) ณ พระที่นั่งอนันตสมาคม กรุงเทพฯ เมื่อเวลา ๑๐.๕๐ น. วันที่ ๒๕ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕ ว่า "พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชประสงค์จะเสด็จโดยรถไฟพระที่นั่ง ซึ่งเป็นการสมพระเกียรติยศ และอีกประการหนึ่งในเรือมีสถานที่ ไม่เป็นที่ทรงพระสำราญพอ ได้มีลายพระหัตถ์ตอบรับความประสงค์ของผู้รักษาพระนครฝ่ายทหารทุกประการแล้ว ขอให้จัดการถวายตามพระราชประสงค์....หลวงศุภชลาศัย ผู้บังคับการ ร.ล.สุโขทัย ข้าราชการ"

ต่อจากนั้น พระบรมวงศานุวงศ์ที่สำคัญก็เสด็จออกนอกประเทศ โดยเมื่อ ๔ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๗๕ จอมพล เจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต เสด็จโดยรถไฟขบวนพิเศษไปปักกิ่ง แล้วไปประทับที่เมืองบันดุงประเทศอินโดนีเซีย จนสิ้นพระชนม์ใน พ.ศ. ๒๔๗๖ สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอวชิราวุธ และกรมหลวงลพบุรีราเมศวร์ เสด็จไปอยู่ที่ปักกิ่ง และเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๗ กรมพระกำแพงเพชรอัครโยธิน เสด็จไปอยู่ที่สิงคโปร์

๑๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๕ ร.๗ พระราชทานรัฐธรรมนูญ ฉบับแรก

(http://www.kpi๒.org/kpith/index.php?option=com_content&task=view&id=๑๘๘&Itemid=๑๐๐,)

๑๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๕ ร.๗ พระราชทานรัฐธรรมนูญฉบับแรก แล้วทรงประกาศแต่งตั้งคณะรัฐมนตรี ๒๐ คน มีพระยามโนปกรณนิติธาดาเป็นนายกรัฐมนตรี ๑๓ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๖ นายปรีดี พนมยงค์ ถูกรัฐบาลของพระยามโนปกรณนิติธาดา บังคับให้เดินทางออกนอกประเทศ เพราะถูกกล่าวหาว่าร่างเค้าโครงเศรษฐกิจแบบคอมมิวนิสต์ โดยให้รัฐซื้อที่ดินจากเจ้าของด้วยพันธบัตรมีดอกเบี้ย พ.ศ. ๒๔๗๖ มีการออกพระราชบัญญัติคอมมิวนิสต์ จับกุมจำคุกคณะกรรมการพรรคคอมมิวนิสต์สยาม

๒๐ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๖ พระยาพหลพลพยุหเสนา หลวงพิบูลสงคราม หลวงศุภชลาศัย และคณะ ได้ยึดอำนาจเพื่อขับไล่พระยามโนปกรณนิติธาดาออกจากตำแหน่ง ต่อจากนั้นพระยาพหลฯ ก็ได้เป็นนายกรัฐมนตรีแทน รัฐบาลได้สอบสวนเรื่องของนายปรีดี พนมยงค์ ได้ความว่าไม่มีความผิดตามข้อหาเป็นคอมมิวนิสต์ จึงเชิญนายปรีดีกลับมา แล้วแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

๑๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๗๖ เวลาพลบค่ำ คณะกู้บ้านเมือง นิยมเจ้า นำทหารจากนครราชสีมา อุบลราชธานี อุตรธานี สระบุรี เพชรบุรี นครสวรรค์ และอยุธยา เข้ามายึดอำนาจในกรุงเทพฯ จากคณะราษฎร นำโดย พลเอกพระองค์เจ้าบวรเดช (ม.จ.บวรเดช กฤดากร อดีตเสนาบดีกระทรวงกลาโหม) มีการส่งทหารช่าง ลงเรือโยงจากอยุธยาตอนกลางขึ้นอย่างเงียบกริบ มาขึ้นที่คลองรังสิตเวลา ๒๔.๐๐ น แล้วเข้ายึดกรมอากาศยานดอนเมืองตอน ๐๕.๐๐ น. ของวันที่ ๑๒ ตุลาคม และยึดสถานีรถไฟบางเขนได้ เมื่อเวลาประมาณ ๑๔.๐๐ น. ทั้งยังได้ส่งทหารโคราชขึ้นรถไฟ จากสถานีรถไฟจิระมาถึงสระบุรี และดอนเมือง โดยยึดวัดแครายเป็นฐานที่มั่น

คณะกู้บ้านเมืองได้ให้พัน.อ.พระยาแสงสิทธิการ ถือหนังสือของพระองค์เจ้าบวรเดช มายังฝ่ายรัฐบาลความว่า "คณะรัฐมนตรีปล่อยให้คนดูหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ และเอาหลวงประดิษฐมนูธรรมกลับมาเพื่อดำเนินการปกครองแบบคอมมิวนิสต์ จึงขอให้คณะรัฐบาลถวายบังคมลาออกจากตำแหน่งภายใน ๑ ชั่วโมงมิฉะนั้นจะใช้กำลังยึดการปกครอง จนกว่าจะโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งคณะรัฐมนตรีขึ้นใหม่ ซึ่งไม่มีทหารมาเกี่ยวข้องด้วย" พระยาแสงสิทธิการถูกฝ่ายรัฐบาลจับตัวไว้

คณะราษฎรให้พ.ท.หลวงพิบูลสงคราม เป็นผู้บัญชาการกองกำลังปราบปราม ร่วมกับ พ.ต.หลวงชำนาญยุทธศาสตร์(ผิน ชุณหะวัณ) ร.ท.ตุ๊(ประภาส) จารุเสถียร ตั้งกองบัญชาการที่สถานีรถไฟบางซื่อ นำรถแท็กซี่บรรทุกทหารฝ่ายรัฐบาลไปที่บางซื่อ นำปืนใหญ่ภูเขา และรถถัง ปตอ.ขึ้นรถไฟที่หัวลำโพง ๑๗ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๗๖ พ.อ.หลวงอำนวยการสงคราม(ถม เกษะโกมล) ผบ.ร.พัน ๘ ถูกปืนกลยิงเสียชีวิต มีการรบด้วยปืนใหญ่บริเวณดอนเมือง และ บางเขน ใช้ปืนรถถังปตอ.๗๖ วิคเกอร์อาร์มสตรอง ๔๐ มม.ที่บรรทุกบนรถไฟ ยิงถล่มโบสถ์และศาลาการเปรียญวัดเทวสุนทรซึ่งเป็นรังปืนกลของทหารฝ่ายพระองค์เจ้าบวรเดช คณะกู้บ้านเมืองส่งเครื่องบินมาชมขวัญ และส่งหัวจักรรถไฟฮาโนแมกซ์ เข้ามาพุ่งชนขบวนรถไฟขบวนทหารของรัฐบาล มีการรบกันหนักที่สถานีรถไฟหินลับ อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา กองทหารฝ่ายพระองค์เจ้าบวรเดชจากเพชรบุรีถูกทหารรัฐบาลสกัดที่สถานีรถไฟเขาย้อย ส่วนทหารปืนใหญ่จากนครสวรรค์ถูกทหารรัฐบาลสกัดไว้ได้ที่สถานีโคกกระเทียม

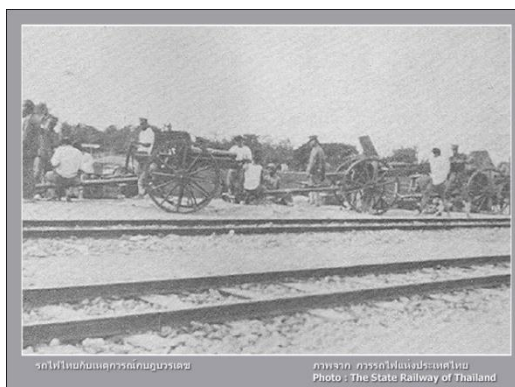
พระองค์เจ้าบวรเดช อดีตเสนาบดีกลาโหม

(http://www.oknation.net/blog/home/blog_data/๑๙๒/๗๑๙๒/images/Revo/B๘.jpg)

รถไฟไทยขณะการกบฏบวรเดช

ภาพจาก การรถไฟแห่งประเทศไทย
Photo : The State Railway of Thailand

รถไฟไทยขณะการกบฏบวรเดช

ภาพจาก การรถไฟแห่งประเทศไทย
Photo : The State Railway of Thailand

มีการขนทหารและปืนใหญ่ขึ้นรถไฟไปยังสุพรรณบุรี (<http://portal.rotfaithai.com>)

รถถังต่อสู้อากาศยานของอังกฤษ ยี่ห้อ วิกเกอร์อาร์มสตรอง ๗๖ ที่ใช้ในการปราบคณะกบฏบ้านกุ่มเมือง
ภาพถ่ายโดยช่างภาพนิตยสาร Life เมื่อสวนสนามวันชาติ ๒๔ มิ.ย. ๒๔๘๒

(<http://portal.rotfaithai.com/modules.php?name=Forums&file=viewtopic&t=๙๒&postdays=๐&postorder=asc&start=๔๕>)

ผลการต่อสู้ปรากฏว่าคณะกู้บ้านเมืองฝ่ายแพ้ว พ.อ.พระยาศรีสิทธิสงคราม(ตื่น ท้าราบ) ถูกยิงเสียชีวิตในการรบที่ตำบลหินลับ อ.ปากช่อง พระองค์เจ้าบวรเดชทรงขึ้นเครื่องบินจากโคราชไปลี้ภัยการเมืองที่ไช้ฉ่อง (เสด็จจากกลับเมืองไทยเมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๑ เพราะได้รับพระราชทานอภัยโทษสมัยนายควง อภัยวงศ์เป็นนายกรัฐมนตรี) พ.ต.หลวงพลหาญสงคราม(จิตร อัครนิพัทธ์)และ พ.ต.หลวงโหมชิงชัย(เวก สู้ไชย) ยิ่งตัวตาย พ.อ.พระยา ฤทธิอัคนย์ถูกเนรเทศออกไปอยู่ที่ป็นัง น.อ.พระยาวิชิตชลธี ผู้บัญชาการทหารเรือถูกจับขังคุกข้อหากบฏ เพราะไม่ยอมใช้ปืนเรือยิงทหารฝ่ายพระองค์เจ้าบวรเดช พ.ท.พระประศาสน์พิทยายุทธ(วัน ชูถิ่น)ถูกส่งไปเป็นอัครราชทูตประจำเยอรมนี พลเรือโทพระยาราชวังสัน(ศรี กมลนาวัน) ถูกส่งไปเป็นเอกอัครราชทูตประจำประเทศอังกฤษ นายประยูร ภมรมนตรีไปเป็นทูตทหารที่แคว้นอินโดจีนของฝรั่งเศส ทหารที่ติดตามพระองค์เจ้าบวรเดชไปไช้ฉ่อง เช่น ร.ท.ขุนโรจนวิชัย ต้องอยู่กันอย่างยากลำบากเพราะขาดเงิน บางคนต้องไปเป็นยามเฝ้าโกดัง รับจ้างเจียนยพลอย หรือหาบขนมร้องขายตามถนน มีการสร้างอนุสาวรีย์พิทักษ์รัฐธรรมนูญ ที่หลักสี่ เพื่อเป็นอนุสรณ์แก่ทหารฝ่ายรัฐบาล ๑๗ คนที่เสียชีวิต

ข้าราชการและประชาชนราว ๕๐๐ คนถูกจับกุมข้อหากบฏ มีผู้ถูกส่งไปขังที่ เกาะตะรุเตา ๗๐ คน เช่น ม.จ.สิทธิพร กฤดากร (อนุชาพระองค์เจ้าบวรเดช) หลวงมหาสิทธิโวหาร(นายสอ เศรษฐบุตร เลขาธิการกรมราชเลขาธิการ) นายอรุณ บุนนาค(สารวัตรรถไฟคนขับหัวรถจักรฮาโนแมกซ์พุ่งชนรถไฟบรรทุกทหารของฝ่ายรัฐบาลที่บางเขน) ๑๖ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๘๒ เวลาประมาณ ๒๓.๐๐ น. มีนักโทษการเมืองส่วนหนึ่งหนีทางเรือประมงจากอ่าวตะโลละอูดัง เกาะตะรุเตาไปเกาะลังกาวิแล้วขอลี้ภัยในมาเลเซียได้ คือ น.อ. พระยาศรภักดิ์ (เลื่อน ศรภักย์วานิช อดีตปลัดทูลฉลองกระทรวงกลาโหม) พ.อ.พระยาสุรพันธ์เสนี (อิน บุนนาค อดีตสมุหเทศาภิบาลมณฑลราชบุรี)

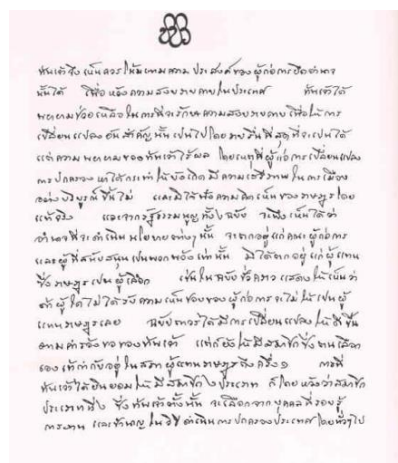
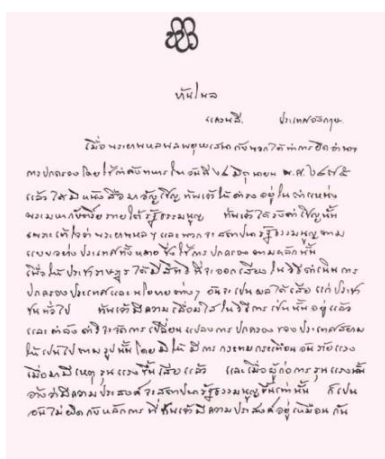
ระหว่างที่เกิดเหตุ ร.๗ ประทับอยู่ที่สวนไกลกังวล หัวหิน ทรงฟังข่าวทางวิทยุกระจายเสียงว่า มีการสู้รบกันที่เพชรบุรี และทหารของฝ่ายปฏิวัติแตกถอยไปทางใต้ ร.๗ มีพระราชดำริว่าสถานการณ์อาจจะทำให้เกิดความเข้าใจผิดเนื่องจากผู้ก่อการปฏิวัติเป็นเชื้อพระวงศ์ ดังนั้นในคืน ๑๗ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๗๖ จึงเสด็จออกจากสวนไกลกังวล ไปสงขลาทางทะเล โดยรถยนต์เร็วขนาดเล็กชื่อ “ศรรุณ” ใช้เครื่องยนต์น้ำมันก๊าด แล้วน้ำมันหมดกลางทาง หาน้ำมันก๊าดที่ชุมพรได้ไม่พอ จึงต้องเสด็จ ขึ้นเรือสินค้าชื่อ “วลัย” ของบริษัทอีสต์เอเชียติกที่มีกัปตันชาวเดนมาร์กแล่นผ่านมา เดินทางไปสงขลา ส่วนข้าราชการที่เหลือเดินทางตามไปสงขลาผ่านหาดใหญ่ทางรถไฟ ใช้เวลา ๓๐ ชั่วโมงเพราะต้องซ่อมทางรถไฟที่ถูกถล่มรางออกไปตลอดทาง

ร.๗ ประทับที่สงขลาจนถึงวันที่ ๗ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๖ จึงเสด็จกลับกรุงเทพฯ ต่อมาเมื่อ ๑๑ มกราคม พ.ศ. ๒๔๗๖ ร.๗ เสด็จจากกรุงเทพฯทางเรือยังประเทศอังกฤษ

ธนบัตรไทย สมัย ร.๗ (<http://www.atsnotes.com/gallery/thailand-๒๕.JPG>)

๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๗ เวลา ๑๓.๔๕ น (เวลาอังกฤษ นับอย่างสากลคือ พ.ศ. ๒๔๗๘ เพราะขณะนั้นสยามเปลี่ยนศักราชในวันที่ ๑ เมษายน) พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๗ ทรงสละราชสมบัติ ขณะประทับอยู่ที่อังกฤษ พระราชหัตถเลขาที่ทรงสละราชสมบัติ มีความตอนหนึ่งว่า “ข้าพเจ้ามีความเต็มใจที่จะสละอำนาจอันเป็นของข้าพเจ้าอยู่เดิมให้แก่ราษฎรโดยทั่วไป แต่ข้าพเจ้าไม่ยินยอมยกอำนาจทั้งหลายของข้าพเจ้าให้แก่ผู้ใด คณะใดโดยเฉพาะ เพื่อใช้อำนาจโดยสิทธิขาดและโดยไม่ฟังเสียงอันแท้จริงของประชาราษฎร”

๙๙

ว่าไม่ทักแต่เป็นพระโอรสเถลิง ให้อำมาตย์ไปสืบหา
ไม่เจอจึงคิดชิงราชสมบัติ จึงให้คนไปสืบหา
เจ้าพระยาเจ้าเมืองพิษณุโลกให้ไปสืบหา
ในมาเลียมแล้วแต่คนไปสืบหาแล้วแต่คนไปสืบหา
พวกของเจ้าเมืองพิษณุโลกได้รู้ข่าวจึงมาช่วย
พี่คนผู้ครองเมืองมาช่วยสู้รบกับเจ้าเมืองพิษณุโลก
การนี้เจ้าเมืองพิษณุโลกจึงหนีไปหลบอยู่ในเมือง
พิษณุโลกในคนผู้ครองเมืองมาช่วยสู้รบกับเจ้าเมืองพิษณุโลก
จนได้ราชสมบัติขึ้นครองเมืองโดยคนผู้ครองเมืองพิษณุโลก
แต่คนผู้ครองเมืองพิษณุโลกไม่พอใจในคนผู้ครองเมืองพิษณุโลก
จึงหนีไปหลบอยู่ในเมืองพิษณุโลก

๙๙

เมื่อเห็นเจ้าเมืองพิษณุโลกไม่พอใจในคนผู้ครองเมืองพิษณุโลก
จึงหนีไปหลบอยู่ในเมืองพิษณุโลก
การนี้เจ้าเมืองพิษณุโลกจึงหนีไปหลบอยู่ในเมืองพิษณุโลก
จนได้ราชสมบัติขึ้นครองเมืองโดยคนผู้ครองเมืองพิษณุโลก
แต่คนผู้ครองเมืองพิษณุโลกไม่พอใจในคนผู้ครองเมืองพิษณุโลก
จึงหนีไปหลบอยู่ในเมืองพิษณุโลก

๙๙

เห็นเจ้าเมืองพิษณุโลกไม่พอใจในคนผู้ครองเมืองพิษณุโลก
จึงหนีไปหลบอยู่ในเมืองพิษณุโลก
การนี้เจ้าเมืองพิษณุโลกจึงหนีไปหลบอยู่ในเมืองพิษณุโลก
จนได้ราชสมบัติขึ้นครองเมืองโดยคนผู้ครองเมืองพิษณุโลก
แต่คนผู้ครองเมืองพิษณุโลกไม่พอใจในคนผู้ครองเมืองพิษณุโลก
จึงหนีไปหลบอยู่ในเมืองพิษณุโลก

๙๙

เห็นเจ้าเมืองพิษณุโลกไม่พอใจในคนผู้ครองเมืองพิษณุโลก
จึงหนีไปหลบอยู่ในเมืองพิษณุโลก
การนี้เจ้าเมืองพิษณุโลกจึงหนีไปหลบอยู่ในเมืองพิษณุโลก
จนได้ราชสมบัติขึ้นครองเมืองโดยคนผู้ครองเมืองพิษณุโลก
แต่คนผู้ครองเมืองพิษณุโลกไม่พอใจในคนผู้ครองเมืองพิษณุโลก
จึงหนีไปหลบอยู่ในเมืองพิษณุโลก

ลายพระหัตถ์ ร.๗ ทรงสละราชสมบัติ

(<http://www.moomkafae.com/images/๑๑๒๕๓๔๒๓๒๖/๐๐๖.jpg>)

๙.๓ สมัยรัชกาลที่ ๘ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล (พ.ศ. ๒๔๗๗-๒๔๘๙)

ช่วง ๑๒ ปีในรัชสมัยของ ร.๘ นั้น ส่วนใหญ่ทรงอยู่ระหว่างศึกษาที่สวิตเซอร์แลนด์ กิจการบริหารบ้านเมืองตกอยู่กับผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์และรัฐบาลที่มีการปฏิวัติรัฐประหารบ่อยครั้ง บุคคลสำคัญของคณะราษฎรที่ทำการเปลี่ยนแปลงการปกครองพ.ศ. ๒๔๗๕ เกิดแตกแยกเป็นหลายฝ่าย ผู้นำหลายคนต้องออกไปต่างประเทศ เช่นพระยาทรงสุรเดชและนายปรีดี พนมยงค์

๙.๓.๑ พระองค์เจ้าอานันทมหิดลขึ้นครองราชย์ พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล ประสูติเมื่อวันที่ ๒๐ กันยายน พ.ศ.๒๔๖๘ ที่เมืองไฮเดลเบิร์ก ประเทศเยอรมนี ทรงเป็นพระโอรสองค์โตในสมเด็จพระเจ้าพ้ามหิดลอดุลยเดช กรมหลวงสงขลานครินทร์ (สมเด็จพระมหิตลาธิเบศรอดุลยเดชวิกรมพระบรมราชชนก) และหม่อมสังวาลย์ (สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี) ทรงเป็นพระราชนัดดา (หลาน)ในสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระศรีสวรินทราบรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า

ทรงมีพระเชษฐภคินี (พี่สาว) คือ สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา (กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์) และ ทรงมีพระอนุชา(น้องชาย) คือพระองค์เจ้าภูมิพลอดุลยเดช (พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชฯ) เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๙ มีการเฉลิมพระนามพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลใหม่ ว่าพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาอานันทมหิดล อดุลยเดชวิกรมมหาราช จุฬาลงกรณ์ราชปริยวรรต มหิตลานเรศวรางกูร อดุลยเดชวิกรมมหาราช อดุลยเดชวิกรมมหาราช จักรีบรมราชวงศินวิฐ ทศพิธราชธรรมมอกฤษณินบุญ อดุลยเดชวิกรมมหาราช สุธาธิติบุรพาธิการ ไพศาลเกียรติคุณอดุลย พิเศษ สรรพเทเวศรานุรักษ์ ธีรธรรมลักษณวิจิตรโสภาคยสรรพางค์ มหาชโนตมางคประณต บาทบงกชยุคล อเนกนิกรชนสโมสรสมมต ประสิทธิวรยศมโหดมบรมราชสมบัติ นพปฎลเศวตฉัตรดิฉัตร สรรพรัฐทศทิศวิชาติ ไชย สกลมหิศวริยมหาสวามินทร์ มเหศวรมหินทรมหารามาริราชวโรดม บรมนาถชาติอาชาวไศรย พุทธาภิ ไตรรัตนสรณารักษ์ วิศิษฎ์กตอัคนเรศราธิบดี เมตตากฤษณาสีตลหฤทัย อนันตมัยบุญการ สกลไพศาลมหา รัชฎาธิบดี พระอัฐมรามาธิบดินทร สยามินทราธิราช บรมนาถบพิตร

เมื่อครั้งประสูติทรงดำรงพระยศเป็นหม่อมเจ้า โดยได้รับพระราชทานนามจากพระบาทสมเด็จพระ มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวว่า “อานันทมหิดล (Ananda Mahidol)” ขณะนั้นสมเด็จพระบรมราชชนก ทรงศึกษา อยู่ในประเทศเยอรมนี พ.ศ.๒๔๗๐ ทรงได้รับพระยศเป็นพระ วรวงศ์เธอพระองค์เจ้า เสด็จงานิวัติประเทศ สยาม และเมื่อพ.ศ.๒๔๗๖ ได้เสด็จพร้อมสมเด็จพระราชชนนี ไปสวิตเซอร์แลนด์

๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๗ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงสละพระราชสมบัติ ๗ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๗ สถาปนาผู้แทนราษฎรได้มีมติเห็นชอบให้รัฐบาล อัญเชิญพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้า อานันทมหิดล ขึ้นครองราชย์เป็นกษัตริย์ ตั้งแต่วันที่เวลาที่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงสละราช สมบัติ โดยขณะนั้นทรงมีพระชนมายุเพียง ๙ พรรษา เนื่องจากยังไม่ทรงบรรลุนิติภาวะ และไม่ทรงอยู่ใน ประเทศไทย จึงต้องมีผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ คือ กรมหมื่นอนุวัตนจาตุรนต์(พระองค์เจ้าอัสสการ์นุทิศ) พระองค์เจ้าอาทิตย์ทิพอาภา และเจ้าพระยาอมรราช (ปั้น สุขุม) ต่อมา กรมหมื่นอนุวัตนจาตุรนต์ สิ้นพระชนม์ มีการแต่งตั้ง พลเอกเจ้าพระยาพิชเยนทรโยธินขึ้นแทน และเมื่อเจ้าพระยาอมรราช อัสถุกรรม มี การแต่งตั้งหลวงประดิษฐ มนูญธรรม (นายปรีดี พนมยงค์)แทน ครั้นเจ้าพระยาพิชเยนทรโยธินถึงแก่กรรมเมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๕ และพระองค์เจ้าอาทิตย์ทิพอาภาทรงลาออกจากตำแหน่งเมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๗ ก็ไม่มีการแต่งตั้งผู้ใด เพิ่ม จึงมีแต่นายปรีดี พนมยงค์เป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์แต่เพียงผู้เดียว

พ.ศ. ๒๔๗๗ มีการแก้ไขวิธีประหารชีวิต จากการ “ตัดศีรษะ” เป็น “ให้เอาไปยิงเสียให้ตาย” และ พ.ศ. ๒๕๔๖ เปลี่ยนเป็น “ฉีดยาพิษให้ตาย”

๒๔๗๘-๒๔๘๐ เกิดอหิวาตกโรคระบาด โดยแพร่มาจากมะละแหม่ง ประเทศพม่า เข้ามาทาง กาญจนบุรี แล้วขยายไป ๔๐ จังหวัด คนไทยตายไปราว ๑๐,๐๐๐ คน

๓ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๗๘ มีการจับกุมคณะกบฏนายสิบ นำโดยสิบเอกสวัสดี มะหะหมัด และ คณะราว ๒๐ คน มีเป้าหมายเพื่อคั่นอำนาจให้แก่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยวางแผนว่า จะ จับกุมผู้บังคับบัญชาและพวกที่ฝักใฝ่คณะราษฎร เช่นพระยาพหลพลพยุหเสนา นายกรัฐมนตรี นายปรีดี

พนมยงค์ รัฐมนตรีมหาดไทย หลวงพิบูลสงคราม รัฐมนตรีกลาโหม แต่ข่าวรั่วไปถึงฝ่ายรัฐบาล คณะนายสิบ จึงถูกจับกุมได้ก่อนปฏิบัติการ ส.อ.สวัสดิ์ถูกประหารโดยการยิงเป้าที่ป้อมพระจุลจอมเกล้า

๑๕ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๘๑ จนถึงวันที่ ๑๓ มกราคม พ.ศ. ๒๔๘๑ ร.๘ เสด็จฯ จาก สวิตเซอร์แลนด์กลับประเทศไทยครั้งแรกหลังจากครองราชย์แล้ว โดยทางเรือ ขณะพระชนมายุ ๑๔ พรรษา (ขณะนั้นประเทศไทยใช้วันที่ ๑ เมษายนเป็นวันเปลี่ยนศักราชใหม่จนถึงพ.ศ. ๒๔๘๔ จึงเปลี่ยนเป็น ๑ มกราคม) และเสด็จฯนิวัติครั้งที่สองเมื่อสงครามโลกครั้งที่สองสงบแล้วทางเครื่องบิน เมื่อ ๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๘ จนกระทั่งสวรรคตเมื่อวันที่ ๙ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๘๙

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล

(<http://www.welovethailand.com/king๘.html>, <http://www.debsirin.or.th/forums/showpost.php?p=๖๖&postcount=๑>,
http://๔.bp.blogspot.com/_pzICWg_Xk๒๔/R๑bHxzbQwDI/AAAAAAAAAZo/Xw๘YtsrbpG๔/s๔๐๐/๔๘๔px-King_Ananda_Mahidol_portrait_photograph.jpg)

พระองค์เจ้าอานันทมหิดล และพระองค์เจ้าภูมิพลอดุลยเดช ทรงชุดลูกเสือเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๓

(<http://www.bangkokpost.com/๖๐yrsthorne/๖๐yrsthorne/index.html>)

ธนบัตรไทยสมัย ร.๘ พ.ศ. ๒๔๗๙ พิมพ์ที่อังกฤษ (<http://www.atsnotes.com/gallery/thailand-๒๖.JPG>)

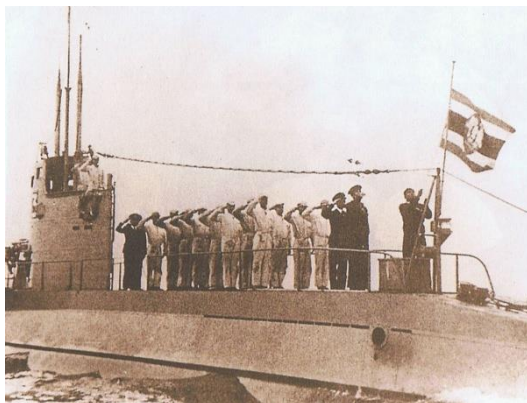
๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๘๐ ประเทศไทยกับนอร์เวย์ทำสัญญาไมตรีการพาณิชย์

๑๘ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๘๐ มีการเวนคืนที่ดินเพื่อสร้างสถานีเกษตรกลางบางเขน

๑๓ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๐ กองทัพญี่ปุ่นเดินทัพโจมตีจีน บุกยึดเมืองนานกิง เมืองหลวงของประเทศจีนไว้ได้ ภายใน ๖ สัปดาห์ ชาวจีนถูกฆ่า ทรมาณ และจับเป็นเชลยกว่า ๓๐๐,๐๐๐ คน ทำให้เกิดบาดหมางระหว่างจีนกับญี่ปุ่นจนยากที่จะลืมเลือน นายพลเจียงไคเช็คถอยไปเมืองจุงกิง

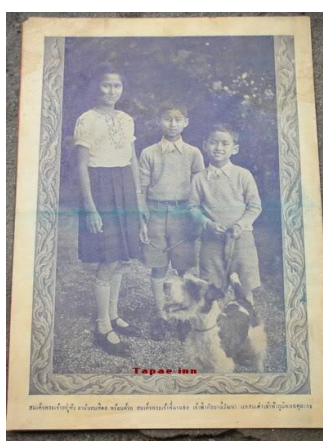
พ.ศ. ๒๔๘๐ มีการขุดคลองสรรพสามิตเพื่อขนส่งเกลือไปขายภายในและต่างประเทศ เชื่อมระหว่างแม่น้ำเจ้าพระยาที่ตำบลแหลมฟ้าผ่า จ.สมุทรปราการ กับ หมู่บ้านสาขลา และคลองขุนราชพินิจใจ ขุดโดยกรมชลประทานใช้เงินงบประมาณของกรมสรรพสามิต เป็นคลองตรงขนาดใหญ่กว้าง ๑๕ เมตร ยาว ๖ กิโลเมตร ต่อมากรมสหกรณ์ที่ดินได้ขุดคลองพิทยาลงกรณ์ต่อไปอีกจนถึงแม่น้ำท่าจีน ที่ต.บางหญ้าแพรก จ.สมุทรสาครรวมความยาว ๓๐ กิโลเมตร

พ.ศ. ๒๔๘๑ เรือดำน้ำของไทย ๔ ลำ ที่ซื้อจากบริษัทมิซูบิชิของญี่ปุ่นมาถึงประเทศไทย คือ รล.มัจฉานุ รล.วิรุณ รล.สินสมุทร และ รล.พลาญชุมพล หลังจากปฏิบัติงานอยู่ ๑๒ ปี ก็หมดสภาพ และไม่มีอะไร เพราะญี่ปุ่นแพ้สงครามถูกห้ามผลิตอุปกรณ์สงคราม จึงต้องปลดประจำการใน พ.ศ. ๒๔๙๔ แล้วขายเป็นเศษเหล็กให้แก่บริษัทปูนซิเมนต์ คงเหลือแต่หอเรือดำน้ำและอาวุธบางชิ้น เช่น ปืนและกล้องส่องซึ่งถูกเก็บอยู่ที่พิพิธภัณฑ์ทหารเรือ

เรือดำน้ำ สินสมุทร ของราชนาวีไทย(<http://upload.wikimedia.org/wikipedia/th/>)

๙.๓.๒ ร.๘ เสด็จงานิวัติประเทศสยาม ๑๕ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๘๑ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลเสด็จงานิวัติประเทศไทยพร้อมกับสมเด็จพระราชชนนี พระเจ้าพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา และพระราชอนุชาเจ้าฟ้าภูมิพลอดุลยเดช ทางเรือเดินสมุทรชื่อมีโอเนียของเดนมาร์กถึงเกาะสีชัง เรือรบหลวงศรีอยุธยาไปรับเสด็จเข้ากรุงเทพฯ มีประชาชนจำนวนมากมารับเสด็จตลอดสองฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา

หนังสือพิมพ์ไทยใหม่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๔๘๑

(<http://www.cm๑๐๘.com/bbb/index.php?act=Print&client=printer&f=๘&t=๖๗๓๒>)

ร.๘ เสด็จงานิวัติประเทศไทย ๑๕ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๘๑

(<http://www.cm๑๐๘.com/bbb/index.php?act=Print&client=printer&f=๘&t=๖๗๓๒>)

ระหว่างที่ ร.๘ ทรงอยู่ในประเทศสยาม มีพระราชกรณียกิจ เสด็จฯ พระราชทานธงให้ยุวชนทหาร ทรงเปิดงานกรีฑาประชาชนที่สนามกรีฑาสถานแห่งชาติ และ ทรงเปิดโรงพยาบาลอานันทมหิดล

ร.๘ พระราชทานธงให้ยุวชนทหาร ระหว่างเสด็จนิวัติพระนคร พ.ศ. ๒๔๘๑

ภาพจากนิตยสารไลฟ์ (<http://www.bangkok.com/siam.shtml>)

ร.๘ ทรงอยู่ในประเทศสยามเกือบ ๒ เดือน จนถึงวันที่ ๑๓ มกราคม พ.ศ. ๒๔๘๑ จึงเสด็จฯ ไปทรงศึกษาต่อที่สวิตเซอร์แลนด์ โดยทางเรือ

ร.๘ และ พระอนุชาบนเรือรบหลวงแม่กลองเพื่อลงเรือซีแลนเดียเสด็จจากกลับสวิตเซอร์แลนด์ ๑๓ มกราคม ๒๔๘๑

(http://item.slide.com/r/๑/o/i/j๘iPvxTL๗T๘VFICn_b๗UpYdzebQir๗O/)

พ.ศ. ๒๔๗๘ พระยาทรงสุรเดช ได้มีความขัดแย้งกับบุคคลระดับสูงในคณะราษฎรด้วยตนเอง จึงเดินทางไปพำนักรที่ศรีลังกาเป็นเวลา ๒ ปี จึงเดินทางกลับประเทศไทย แล้วได้เป็นผู้บัญชาการโรงเรียนรบที่เชียงใหม่

๙.๓.๓ หลวงพิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี

พ.ศ. ๒๔๘๑ พระยาพหลพลพยุหเสนา นายกรัฐมนตรี แพ้การลงมติในสภาเรื่องการแก้ไขข้อบังคับการประชุมสภา จึงประกาศยุบสภา แล้วไม่ขอยุ่เกี่ยวกับการเมืองอีก จากนั้นมีการเลือกตั้งใหม่ พันเอกหลวงพิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี

พ.ศ. ๒๔๘๑ มีการจับกุมผู้ต้องสงสัยว่าจะเป็นกบฏลอบสังหารลอบยิงและวางยาพิษ หลวงพิบูลสงคราม ๕๑ คน เช่น พระวรวงศ์เธอ กรมขุนชัยนาทนเรนทร (พระราชโอรส ร.๕) พลโทพระยาเทพหัสดิน (ผาด เทพหัสดิน ณ อยุธยา อดีตแม่ทัพไทยที่ไปร่วมรบสงครามโลกครั้งที่ ๑) พ.อ.พระยาทรงสุรเดช (ทศ พันธุมเสน) ผู้บัญชาการโรงเรียนรบเชียงใหม่ ร.ท. เณร ตาละลักษณ (อดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ผู้ต้องหาสังยาพิษให้แม่ครัวหลวงพิบูล) นายสี บุญตา (คนรับใช้ในบ้านที่ใช้ปืนยิงหลวงพิบูล)

พระยาทรงสุรเดชซึ่งเคยขัดแย้งกับหลวงพิบูลมาตั้งแต่ก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ถูกสั่งให้ออกจากราชการแล้วถูกบังคับให้เดินทางโดยรถไฟไปเขมร โดยต้องหาเลี้ยงชีพด้วยการไต่เบี่ยงทำขนมกล้วยขายจนถึงแก่กรรมอย่างยากไร้ที่ซานกรุงพนมเปญ ผู้ต้องหาอื่นถูกคุมขังที่เรือนจำบางขวาง เกาะตะรุเตาและเกาะเต่า แล้วขึ้นศาลพิเศษตัดสินประหารชีวิตไป ๑๘ คน มีการลดโทษให้ กรมขุนชัยนาทนเรนทร พระยาเทพหัสดิน และหลวงชำนาญยุทธศิลป์ จากประหารชีวิตเป็นจำคุกตลอดชีวิต ต่อมา มีการปล่อยและคืนพระอิสริยยศให้กรมขุนชัยนาทนเรนทร

๙.๓.๔ เปลี่ยนชื่อประเทศสยามเป็นประเทศไทย ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๘๒ สมัยรัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงคราม มีการเปลี่ยนชื่อประเทศสยามเป็นประเทศไทย

๙.๓.๕ แต่งเพลงชาติไทย พ.ศ. ๒๔๘๒ มีการแต่งเพลงชาติไทย โดยพระเจนดุริยางค์เป็นผู้แต่ง ทำนอง พันเอกหลวงสารานุประพันธ์ แต่งคำร้องในนามกองทัพบก

๓๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๒ มีการเปลี่ยนอักษรในตราสมาธรรมจักร ของธรรมการจังหวัดจากอักษรขอมเป็นอักษรไทย ในเรื่องนี้ มีประกาศตราตำแหน่งเสนาบดี กระทรวงธรรมการ พ.ศ. ๒๔๕๖ ว่า พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดให้สร้างขึ้น เป็นรูปวงกลม มีลายเสมาดั้งบนฐาน มีรูปพระธรรมจักร คือล้อรถอยู่กลางใบเสมา มีอักษรขอม “ทุ.ส.นิ.ม” ย่อมาจาก ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค ของอริยสัจ ๔ ซึ่งเป็นหัวใจของพระพุทธศาสนาอยู่ที่ขอบเบื้องบนเสมา

๙.๓.๖ สงครามโลกครั้งที่ ๒ เกิดขึ้นระหว่างพ.ศ. ๒๔๗๔-๒๔๘๘ (ค.ศ. ๑๙๓๑-๑๙๔๕) ผู้เข้าร่วมสงครามแบ่งเป็นสองฝ่าย ฝ่ายหนึ่งคือฝ่ายสัมพันธมิตรประกอบด้วย อังกฤษ ฝรั่งเศสและสหภาพโซเวียต ส่วนฝ่ายตรงข้ามเรียกว่าฝ่ายอักษะ นำโดย เยอรมนี อิตาลี และญี่ปุ่น ความขัดแย้งแบ่งได้เป็นสองภูมิภาค คือ ทวีปเอเชีย เริ่มขึ้นตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๗๔ (ค.ศ. ๑๙๓๑) จากการที่ญี่ปุ่นบุกแมนจูเรีย ของประเทศจีน ส่วนในทวีปยุโรปเริ่มต้นเมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๒ (ค.ศ. ๑๙๓๙) จากการที่เยอรมนีรุกรานโปแลนด์ และสิ้นสุดใน พ.ศ. ๒๔๘๘ (ค.ศ. ๑๙๔๕) เมื่อญี่ปุ่นประกาศยอมแพ้หลังถูกระเบิดปรมาณู มีผู้เสียชีวิตในสงครามครั้งนี้กว่า ๖๐ ล้านคน

ทางด้านทวีปเอเชีย เมื่อพ.ศ. ๒๔๗๔ (ค.ศ. ๑๙๓๑) ญี่ปุ่นบุกเข้ายึดแมนจูเรีย เมืองเซี่ยงไฮ้ และนานกิงของประเทศจีนเพื่อขยายดินแดน สหรัฐอเมริกาและอังกฤษตอบโต้ด้วยการปิดล้อมทางเศรษฐกิจและห้ามขนส่งน้ำมันไปญี่ปุ่น ๗ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๔ ญี่ปุ่นโจมตีฐานทัพอเมริกันที่เกาะฮาวาย และยกพลขึ้นบกในประเทศไทยเพื่อไปโจมตีพวกอังกฤษที่มลายู สิงคโปร์ พม่า และอินเดีย

ทางด้าน ทวีปยุโรป หลังจากที่ ฮิตเลอร์ก้าวขึ้นเป็นผู้นำของเยอรมัน ๑ กันยายน พ.ศ. ๒๔๘๒ (ค.ศ. ๑๙๓๙) เยอรมนีได้ส่งทหารบุกโปแลนด์ ทำให้อังกฤษและฝรั่งเศสประกาศสงครามกับเยอรมนี กองทัพอากาศและอิตาลีได้บุกเข้าไปยึดครองประเทศต่างๆอย่างรวดเร็ว เช่น ออสเตรีย เชโกสโลวาเกีย อัลเบเนีย กรีซ เดนมาร์ก นอร์เวย์ เนเธอร์แลนด์ เบลเยียม ฝรั่งเศส กรีซ ยูโกสลาเวีย สำหรับไทยนั้นตอนแรกประกาศเป็นกลาง แต่ตอนหลังเข้าร่วมกับ ญี่ปุ่น

๙.๓.๗ สงครามอินโดจีน หรือสงครามฝรั่งเศส-ไทย เพื่อทวงดินแดนที่ฝรั่งเศสยึดไปสมัยรัชกาลที่ ๕ เมื่อสงครามโลกครั้งที่ ๒ เกิดขึ้นระยะหนึ่ง เยอรมันได้บุกเข้าทำลายป้อมมาจิโนต์ของฝรั่งเศส และรัฐบาลฝรั่งเศสได้ทำสัญญาสงบศึกกับเยอรมันเมื่อ ๒๒ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๘๓ จอมพล ป.พิบูลสงคราม เห็นว่าฝรั่งเศสอ่อนกำลัง และไทยได้ซื้ออาวุธใหม่มาจำนวนมาก จึงได้ส่งบันทึกถึงรัฐบาลฝรั่งเศสขอให้ปรับปรุงเส้นเขตแดนด้านอินโดจีน แต่รัฐบาลฝรั่งเศสตอบปฏิเสธ ส่งเครื่องบินมาทิ้งระเบิดที่จ.นครพนม มุกดาหาร สกลนคร และอุดรธานี ขณะนั้นฝรั่งเศสในอินโดจีน ใช้คนฝรั่งเศสเป็นนายทหาร ใช้พวกเวียตนาม เป็นนายสิบ ใช้พวกชาวกาชาดเป็นพลทหาร ๑๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๓ ฝ่ายไทยได้นำเครื่องบินคอร์แซร์ขึ้นต่อสู้เครื่องบินฝรั่งเศสจากสนามบินอุดรธานี ร.ท.ศานิต นวลมณี และ จ.อ.เฉลิม คำสัมฤทธิ์ ถูกยิงเครื่องบินตกเสียชีวิตที่หนองคาย วันที่ ๗-๑๖ มกราคม พ.ศ. ๒๔๘๔ กองทัพอากาศไทยได้ส่งทหารบุกเข้ายึดเมืองไชยบุรี จำปาสัก ด้านเมืองลาว และเข้ายึดเมืองพระตะบอง ศรีโสภณ และ เสียมราฐ ด้านกัมพูชา ทหารไทยเสียชีวิตใน สงครามอินโดจีนนี้ ๕๙ คน มีรายชื่อจาริกอยู่ที่อนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิ

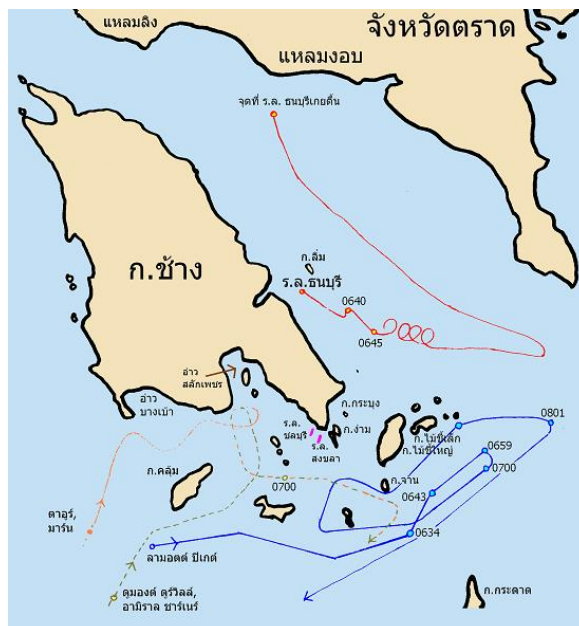

ร.ท.ศานิต นวลมณี และเครื่องบินคอร์แซร์ของกองทัพอากาศไทย

(<http://iseehistory.socita.com/index.php?lay=show&ac=article&Id=๕๓๘๗๑๐๔๖&Ntype=๑>)

๙.๓.๘ ยุทธนาวีที่เกาะช้าง ๑๗ มกราคม พ.ศ. ๒๔๘๔ มีการรบทางเรือในอ่าวไทยเรียกชื่อว่า ยุทธนาวีที่เกาะช้าง จังหวัดตราด เนื่องจากกระทรวงทหารเรือฝรั่งเศสออกคำสั่งให้ “ติดตามค้นหาและทำลายกองเรือรบของสยามตั้งแต่ระยองถึงชายแดนกัมพูชา เพื่อบังคับให้ฝ่ายไทยถอนกำลังทหารที่รุกข้ามชายแดน ออกจากกัมพูชา” โดยส่งเรือรบและเครื่องบินหลายลำจากอ่าวคัมรานท์และเมืองไซ่ง่อนใน

เวียดนาม แต่ กองทัพเรือไทยสามารถขับไล่กองเรือรบฝรั่งเศสออกไปได้ โดยเรือรบไทยถูกยิงจม ๓ ลำ คือ ร.ล. ธนบุรี ร.ล.ชลบุรี และ ร.ล.สงขลา

แผนที่บริเวณเกิดเหตุยุทธนาวีที่เกาะช้าง (<http://th.wikipedia.org/wiki>)

๑๖ มกราคม พ.ศ. ๒๔๘๔ เครื่องบินลาดตระเวนฝรั่งเศสจากสนามบินเรียมในอินโดจีน ตรวจพบเรือรบไทยหลายลำจอดอยู่ใกล้เกาะช้าง คือ เรือปืนธนบุรี เรือตอร์ปิโดชลบุรี เรือตอร์ปิโดสงขลา เรือตอร์ปิโดตราด เรือหลวงหนองสาหร่าย และเรือหลวงเทียนอุทก ๑๗ มกราคม พ.ศ. ๒๔๘๔ เรือรบฝรั่งเศสชื่อ ลามอตปิเกต์ (La Motte Picquet) และเรือช่วยรบอีก ๔ ลำคือเรือปืนดุมองต์ ดูร์วิลล์ (Dumont d'Urville) เรือปืนอามิราล ชาร์เนอร์ (Amiral Charner) เรือปืนตาฮูร์ (Tahure) และเรือปืนมาร์น (Marne) ควบคุมโดยนาวาเอก เรจี เบริงเยร์ แล่นเข้าหากองเรือไทยที่จอดทอดสมออยู่บริเวณเกาะช้าง เรือตอร์ปิโดไทยซึ่งใช้เครื่องไอน้ำไม่สามารถออกเรือและใช้ตอร์ปิโด เพราะไอน้ำยังมีกำลังดันไม่พอและหัวเรือหันเข้าหาเกาะ ส่วนเรือปืนนั้นออกเรือได้เพราะใช้เครื่องดีเซลแต่การยิงไม่แม่นยำ เครื่องบินฝรั่งเศสทิ้งระเบิดใส่เรือรบไทย แล้วยิงต่อสู้กัน เรือรบหลวงธนบุรีถูกปืนเรือฝรั่งเศสยิงถูกหอบังคับการจน น.อ.พร้อม วีระพันธ์ ผู้บังคับการเรือ เสียชีวิตแล้วต่อมาจมลง เรือรบหลวงสงขลาถูกตอร์ปิโดยิงจนไฟไหม้จนต้องสละเรือ เรือรบหลวงชลบุรีถูกยิงไฟไหม้ต้องสละเรือ เครื่องบินไทยจากจังหวัดบุรีรัมย์ทิ้งระเบิดถูกเรือฝรั่งเศสแต่เสียหายไม่มาก กองเรือฝรั่งเศสถอยกลับไปฝั่งอื่น

ทหารเรือไทยเสียชีวิตไป ๓๖ คนคือ

เรือหลวงธนบุรี ๑.นายนาวาเอก หลวงพร้อมวีระพันธ์ (พร้อม วีระพันธ์) ผู้บังคับการเรือ ๒.นายนาวาเอก อัชฌา พัฒนวิบูลย์ ๓.นายเรือโท เทียน เหมือนสุวรรณ ๔.นายเรือโท ทองมี เสดะจันทร์ ๕.นายเรือโท สว่าง สุวรรณเปี่ยม ๖.นายเรือตรี ทองปอนด์ ขำนาญแพทย์ ๗.นายเรือโท ชัน วงศ์นก ๘.นายเรือตรี พรหม รักษกิจ ๙.นายเรือตรี สมัย จำปาสุต ๑๐.พันจ่าเอก เฟื่อง ยาประดิษฐ์ ๑๑.พันจ่าเอก สาคร ฉันทบุญช่วย ๑๒.พันจ่าเอก มูล พึ่งมา ๑๓.พันจ่าเอก ยก นรต ๑๔.พันจ่าเอก สม จันมะณี ๑๕.พันจ่าเอก ปิ่น แซ่ลิ้ม ๑๖.พันจ่าเอก เอี้ยว อึ้งหลี ๑๗.พันจ่าเอก ลบ นุดนา ๑๘.พันจ่าเอก นวล เสี่ยงบุญพัน ๑๙.จ่าเอก ลำดวน ทัพพะเกตุ ๒๐.พันจ่าเอก อยู่เล้ง อาจสาคร

เรือหลวงสงขลา ๒๑.นายเรือโท สวาสดี สุริยะ ๒๒.นายเรือตรี สวง ไชยพลับ ๒๓.นายเรือโท ชื่น ฤทธิวรรณ ๒๔.นายเรือตรี เทียง ยู่อี้ ๒๕.นายเรือตรี วรรณะ มุ่งเพียร ๒๖.พันจ่าเอก ภักดี สุดใจ ๒๗.พันจ่าเอก พริ้ง นิลพัฒน์ ๒๘.พันจ่าเอก สำราญ นันธิโพธิ์ ๒๙.พันจ่าเอก ชื่น น้อยแดง ๓๐.พันจ่าเอก แล เพียรหาสิน ๓๑.พันจ่าเอก ประวิทย์ วัชรกร ๓๒.พันจ่าเอก จ้อย สุขแจ้ง ๓๓.พันจ่าเอก ทองสุข จานสี ๓๔.พันจ่าเอก จำรัส มูลศิริ

เรือหลวงชลบุรี ๓๕.นายเรือโท อำนวย แสงสมศรี ๓๖.พันจ่าเอก ป๋อไล่ แซ่เฮง

(http://www.navy.mi.th/nauseum/๐๐๒_history/html/his_b๒๓_gauchang_thai.htm)

เรือรบหลวงธนบุรี (<http://th.wikipedia.org/wiki/>)

เรือรบลามอตตี ของฝรั่งเศส

<http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/e/ea/Lamotte-Piquet-h๘๑๙๘๗.jpg>

หลังจากยุทธนาวีที่เกาะช้าง ญี่ปุ่นได้เข้ามาใกล้เกลี้ย ทำให้ไทยและฝรั่งเศสลงนามทำสัญญาเลิกรบที่กรุงโตเกียวเมื่อ ๙ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๘๔ จากนั้นญี่ปุ่นได้ส่งทหาร ๑๒ กองพลเข้าสู่อินโดจีน ไทยได้ดินแดนฝั่งขวาแม่น้ำโขง คือหลวงพระบางและจำปาศักดิ์ ที่เสียไป ในเหตุการณ์ ร.ศ. ๑๑๒ (พ.ศ. ๒๔๓๖) และดินแดนเขมร คือ ศรีโสภณ มงคลบุรี พระตะบองและเสียมราฐที่เสียไปเมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๙ กลับคืนมา และปักปันเขตแดนใหม่โดยถือเอาร่องน้ำลึกเป็นเส้นกั้นเขตแดน ทำให้ได้เกาะต่างๆ ๗๗ เกาะในลำน้ำโขงเป็นของไทย (ดินแดนเหล่านี้เมื่อสิ้นสงครามโลกครั้งที่สองฝรั่งเศสบังคับให้ไทยส่งกลับคืน)

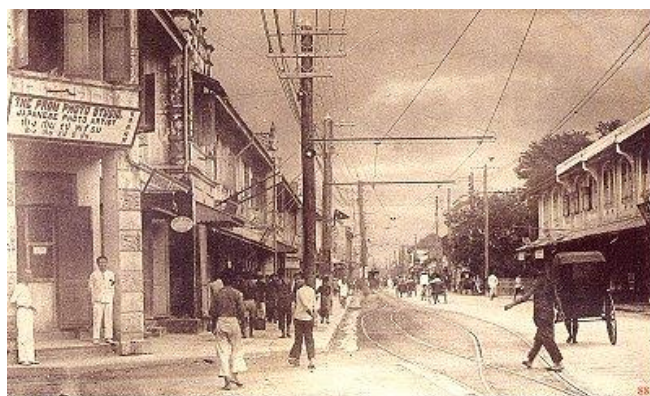
ในช่วงนั้นญี่ปุ่นทำสงครามกับจีนเพื่อเพิ่มพื้นที่ประเทศ ได้เกาะไต้หวัน (พ.ศ. ๒๔๓๘) ยึดครองเกาหลี (พ.ศ. ๒๔๕๓) ยึดครองแมนจูเรีย (พ.ศ. ๒๔๗๕) ยึดนครเซี่ยงไฮ้ นานกิง ปักกิ่งจนรัฐบาลจีนต้องย้ายเมืองหลวงไปอยู่ที่เมืองจุงกิง (พ.ศ. ๒๔๘๐) ยึดเกาะไหลำ (พ.ศ. ๒๔๘๒) ยึดเมืองไคฟง (พ.ศ. ๒๔๘๔)

กองทัพญี่ปุ่นบุกนานกิง เมืองหลวงของจีน

(http://www.japanfocus.org/images/UserFiles/Image/๒๗๔๑.bix.hirohito.apparition/japanese_enter_nanjing.jpg)

หลังศึกอินโดจีน คนญี่ปุ่นมาประกอบธุรกิจและท่องเที่ยวในเมืองไทยมากขึ้น นักเรียนญี่ปุ่นวัยรุ่นเข้ามาเรียนภาษาไทยอย่างผิดสังเกต ธุรกิจญี่ปุ่นส่วนหนึ่งอยู่แถบถนนเจริญกรุง เช่น ห้างไอบาต้าหรือห้างถ่ายรูปพร้อม ปากตรอกชาเตอร์แบงค์ (เจ้าของร้านคือ พันโท ไอบาต้า จากฝ่ายข่าวกรมทหารสารวัตรญี่ปุ่น) โรงพยาบาลอิโตะนะ อยู่ตรงข้ามโรงพยาบาลกลาง ทางภาคใต้ญี่ปุ่นได้ส่งหน่วยจารกรรมมา รับซื้อแร่ดีบุก ถ่ายรูป ทำฟืน รับเหมาก่อสร้าง (เตรียมถนนและยานยนต์ไว้ขนทหาร) มีการเช่าเรือออกไปตกปลาในทะเล (เพื่ออำพรางการหยั่งวัดระดับน้ำทะเล)

ห้างถ่ายรูปพร้อมในกรุงเทพฯ ของชาวญี่ปุ่นสมัยก่อนญี่ปุ่นบุกไทย

(http://www.thai-blogs.com/pictures/guest/oldpostcards_๓.jpg)

๙.๓.๙ เปลี่ยนวันขึ้นปีใหม่ ๑ มกราคม พ.ศ. ๒๔๘๔ ประเทศไทยเปลี่ยนวันขึ้นปีใหม่จาก ๑ เมษายน เป็น ๑ มกราคม ในสมัยที่จอมพล ป.พิบูลสงครามเป็นนายกรัฐมนตรี ดังนั้น พ.ศ. ๒๔๘๓ จึงมีเพียง ๙ เดือนเท่านั้น คือ ตั้งแต่ ๑ เมษายน ๒๔๘๓ ถึง ๓๑ ธันวาคม ๒๔๘๓

พ.ศ. ๒๔๘๒ ตั้งต้น ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๘๒ ถึง ๓๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๘๒

พ.ศ. ๒๔๘๓ ตั้งต้น ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๘๓ ถึง ๓๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๓
(ไม่มีวันที่ ๑ มกราคม ถึง ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๔๘๓)

พ.ศ. ๒๔๘๔ ตั้งต้น ๑ มกราคม พ.ศ. ๒๔๘๔ ถึง ๓๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๔

๓๐ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๘๔ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวสวรรคตด้วยโรคพระหทัย
ขณะพระชนมายุ ๔๘ พรรษา ที่พระตำหนักคอมพ์ตัน ประเทศอังกฤษ ๒๔ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๙๒
สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณีทรงอัญเชิญพระบรมอัฐิ ร.๗ กลับถึงประเทศไทย

๙.๓.๑๐ สงครามมหาเอเชียบูรพา (The Greater East Asia War 大東亞戦争, *Dai Tō-A Sensō*)

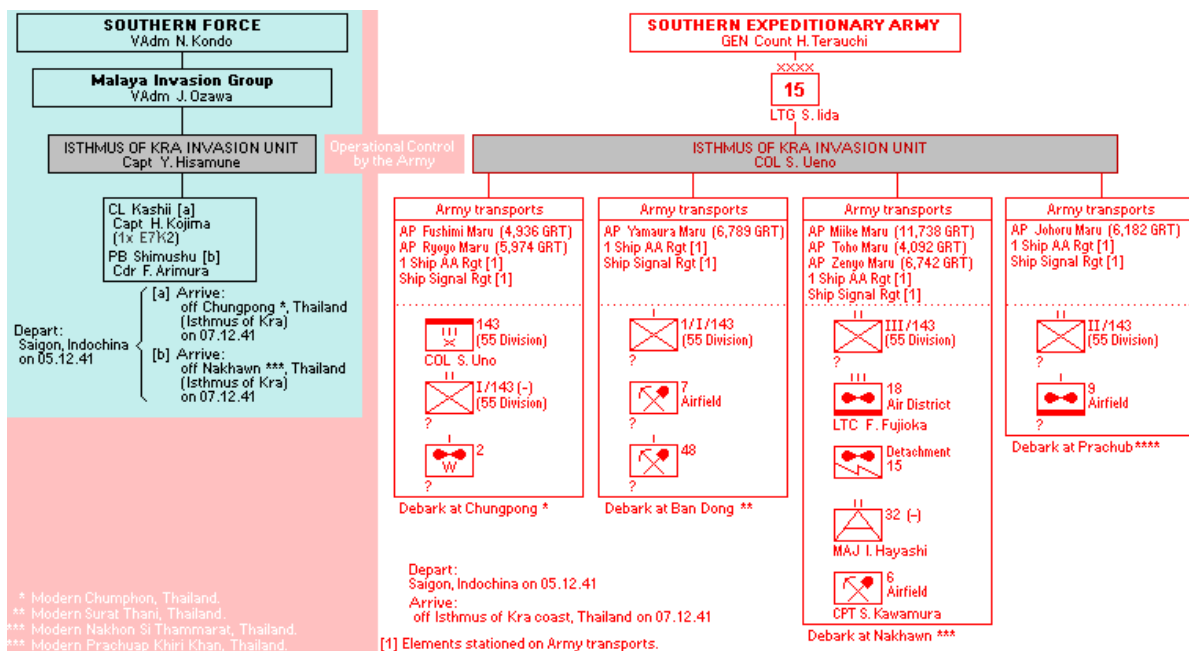
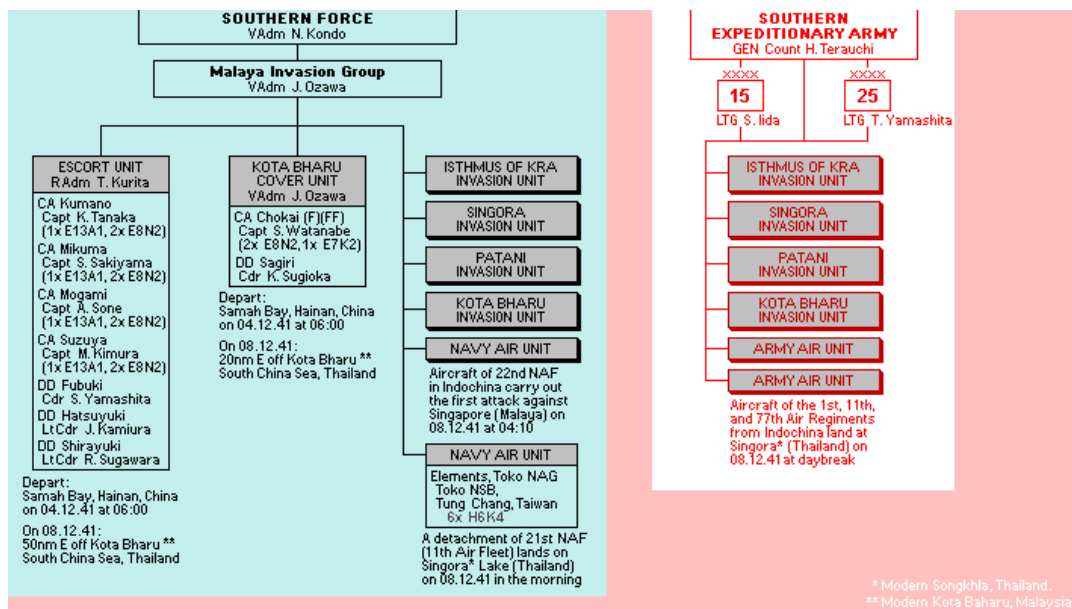
๖ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๔ วิทญูบีบีซีของอังกฤษ ออกข่าวว่า เครื่องบินลาดตระเวนอังกฤษพบ
กองเรือรบญี่ปุ่นราว ๒๐๐ ลำในทะเลจีนใต้มุ่งหน้ามาอ่าวไทย ๗ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๔ ตอนกลางคืน
สถานทูตญี่ปุ่นในกรุงเทพฯ จัดฉายภาพยนตร์สำหรับคนญี่ปุ่น เพื่อรวบรวมกำลังใจชาวญี่ปุ่นไว้อำนวยความ
สะดวกแก่ทหารญี่ปุ่นที่จะยกพลขึ้นบกในวันรุ่งขึ้น พร้อมทั้งส่งผู้หญิงและเด็กญี่ปุ่นลงเรือออกทะเลไว้เพื่อเกิด
เหตุสู้รบ ส่วนคนไทยกำลังเตรียมจัดงานฉลองรัฐธรรมนูญในวันที่ ๑๐ ธันวาคม

๗ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๔ เวลา ๐๗.๔๙ น. (เวลาฮาวาย ตรงกับ ๐๐.๔๙ น. ของวันที่ ๘ ธันวาคม
เวลาประเทศไทย) เครื่องบินญี่ปุ่นจำนวนมากบุกโจมตีฐานทัพเพิร์ล ฮาร์เบอร์ที่เกาะฮาวายของสหรัฐอเมริกา
หลังจากนั้น ช่วง ๐๒.๐๐ ถึง ๐๕.๐๐ น. กองทัพที่ ๒๕ ของญี่ปุ่นภายใต้การบัญชาการของพลโท ยามาชิตะ
(Tomoyuki Yamashita) ก็ยกพลขึ้นบกในประเทศไทยพร้อมกันหลายจุด คือสงขลา ปัตตานี ชุมพร
สุราษฎร์ธานี (บ้านดอน) นครศรีธรรมราช สมุทรปราการ (บางปู) และประจวบคีรีขันธ์ เพื่อส่งกำลังเดินทัพ
ผ่านไปมลายูและพม่า มีการสู้รบเสียชีวิตทั้งฝ่ายไทยและญี่ปุ่น

จุดที่ทหารญี่ปุ่นบุกไทย ๘ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๔

(http://wikibrowser.net/images/th/๓๐๐px_Japanese_Invasion__๘_December_๑๙๔๑.png)

แผนภูมิการบริหารกองกำลังญี่ปุ่น เพื่อบุกโกตาบารู ชุมพร บ้านดอน นคร และ ประจวบ
(http://niehorster.orbat.com/๐๑๔_japan/๔๑-๑๒-๐๘_ops_๐๑/southern_malaya_๐๑.html)

ทหารกองทัพ ๒๕ ของญี่ปุ่นควบคุมโดยพลโท โมยุกิ ยามาชิตะ (Tomoyuki Yamashita) ใช้เรือ ๑๓ ลำออกจากท่าเรือเกาะไหหลำประเทศจีนเมื่อ ๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๔ ถึงสงขลา ๘ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๔ ที่สงขลา ก่อน ๐๑.๐๐ น. วันที่ ๘ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๔ ชาวญี่ปุ่นซึ่งประกอบธุรกิจอยู่ในสงขลา และหาดใหญ่ บางคนเป็นแพทย์ ทันตแพทย์ ช่างถ่ายรูปและอื่น ๆ ประมาณ ๒๐ คน ได้มางานเลี้ยงที่สถานกงสุลญี่ปุ่นในสงขลา บางคนแต่งเครื่องแบบทหารญี่ปุ่นเพื่อนำทางและเป็นล่ามให้กองทัพญี่ปุ่น ๐๑.๐๐ น. หน่วยจู่โจมญี่ปุ่นลงเรือเล็กขึ้นฝั่งบริเวณแหลมสน แหลมทราย หาดสมิหลา ถึงเก้าเส้ง แล้วเข้ายึดสถานที่ราชการ ตัดสายโทรศัพท์ โทรเลข (แต่นายไปรษณีย์สงขลาสามารถส่งโทรเลขไปถึงนครศรีธรรมราชได้ทันเมื่อ ๐๒.๓๐ น.) ยึดสนามบินบ่อทราย และยึดเครื่องบินรบคอร์แซร์ ๓ เครื่องของไทยได้ในโรงจอด ญี่ปุ่นเคลื่อนกำลังไปทางหาดใหญ่ ทั้งทางรถไฟและรถยนต์เพื่อบุกเข้าไปในมลายู ๐๒.๐๐ น. พันเอกหลวงประหารข้าศึก

(สรอย นีละพันธ์) ผู้บังคับการจังหวัดทหารบกสงขลา ได้รับโทรศัพท์แจ้งข่าวกองเรือรบจำนวนมาก ปรากฏที่ทะเลหน้าเมืองสงขลา พันเอกหลวงแถวเถกิงพล(แถว ทองเนียม) ผู้บังคับกองพันทหารราบที่ ๕ นำทหารจากคอกหงส์มาตั้งรับที่แนวเขาน้ำน้อยและยึดเนินแม่เตย สามแยกสำโรงเป็นที่มั่นรักษาด่าน เนื่องจากเป็นทำเลที่เป็นช่องแคบระหว่างทางสายสงขลา-ไทรบุรี (มาเลเซีย) ๐๒.๓๐ น. กองกำลังซีจียกรยานญี่ปุ่นไปตามถนนสงขลา-หาดใหญ่ ปะทะกับทหาร ร.พัน ๕ ที่ที่ควนแม่เตย และเชิงสะพานสามแยกสำโรง ทหารญี่ปุ่นบาดเจ็บล้มตายมากเพราะอยู่ในที่โล่งแจ้ง กองร้อยที่ ๓ ใช้ปืนใหญ่ภูเขา ๖๓ มม. ตั้งยิงบริเวณเขารูปช้าง เห็นเครื่องบินขับไล่ของญี่ปุ่น ๒๐ เครื่องบินเข้าฝั่งและหายไปทางทิศตะวันตก ๐๕.๐๐ น. ทศนวิสัยดีขึ้นมองเห็นเรือสินค้าขนาดใหญ่หลายหมื่นตัน ทาสีเทา มีปืนจันทน์ของหน้า-หลัง ๑๒ ลำ กำลังลำเลียงเรือท้องแบนลงน้ำ และเห็นเรือรบหลายลำจอดเรียงราย ๐๗.๕๕ น. ปืนเรือญี่ปุ่นยิงทหารไทยที่บ้านน้ำน้อย ๐๘.๐๐ น. ทหารญี่ปุ่นใช้รถไฟไทยเดินทางจากสงขลาผ่านสถานีบ้านน้ำน้อย ๘.๔๕ น. เครื่องบินญี่ปุ่นจากสนามบินในอินโดจีนลงจอดที่สนามบินสงขลาเพื่อเตรียมไปโจมตีมลายูและสิงคโปร์ ๙.๐๐ น. เครื่องบินญี่ปุ่น ๖ เครื่องทิ้งระเบิดค่ายทหารสวนตุล เพื่อทำลายปืนใหญ่ ๐๙.๑๐ น. กองกำลังญี่ปุ่นกระจายทั่วไปเหมือนมด ทหารไทยยิงปืนใหญ่เข้าไปในสนามบิน เมื่อกระสุนตก เห็นฝูงทหารญี่ปุ่นกระจายแตกออกไป แต่ไม่ช้าก็กลับเข้ามาอีกจนเต็มตามเดิม ๑๑.๓๕ น. ได้รับคำสั่งวิทยุจากค่ายนครศรีธรรมราช ให้หยุดการรบและหลีกเลี่ยงให้ทหารญี่ปุ่นผ่าน ทหารญี่ปุ่นเร่งเดินทางทั้งกลางวันกลางคืนไปถึงเคดาห์(ไทรบุรี) มีฝ่ายไทยที่สงขลาเสียชีวิต ๑๓ คน ฝ่ายญี่ปุ่นเสียชีวิตราว ๒๐๐ คน ต่อมาทหารญี่ปุ่นได้ใช้โรงเรียนมหาวชิราวุธเป็นโรงพยาบาลสนาม ระหว่างสงครามญี่ปุ่นได้นำหญิงเกาหลีราว ๓๐-๔๐ คนมาไว้ที่โรงแรมในหาดใหญ่เพื่อให้บริการทางเพศแก่นายทหารญี่ปุ่น เมื่อสงครามยุติสาวเกาหลีเหล่านี้ถูกทิ้งไว้ในหาดใหญ่ บางคนได้แต่งงานกับคนไทยมีลูกหลานถึงปัจจุบัน

(ข้อมูลจาก<http://iseehistory.socita.com/index.php?lay=show&ac=article&id=๕๓๘๗๑๑๐๖๗>,
http://www.gimyong.com/history/history_hatyai๙.php)

ทหารญี่ปุ่นยกพลขึ้นบก

บริเวณคอคอดกระทหารญี่ปุ่นกองพล ๑๕ คุมโดยพลโท ลิดะ (Ltg.S.Lida) และพันเอกอุโน (Col.Ueno) ลงเรือจากไซ่ง่อนเมื่อ ๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๔ เพื่อเตรียมบุกชุมพร สุราษฎร์ธานี (บ้านดอน) นครศรีธรรมราช และ ประจวบคีรีขันธ์พร้อมกันในวันที่ ๘ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๔

ที่นครศรีธรรมราช ประมาณ ๕.๓๐ น. วันที่ ๘ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๔ ฝนตกหนัก ทหารที่นครศรีธรรมราชได้รับโทรเลขจากสงขลา แจ้งข่าวญี่ปุ่นบุกสงขลา จึงเตรียมส่งกำลังไปช่วยทางรถไฟ ๖.๓๐ น. ทหารญี่ปุ่นลงเรือท้องแบนแล่นเข้าคลองปากพูนและคลองท่าแพ แล้วปะทะกับทหารไทยประมาณ ๗.๐๐ น. ที่สะพานท่าแพหน้าค่ายวชิราวุธ ทหารไทยใช้ปืนใหญ่ และปืนกลหนักกระดมยิงเรือท้องแบนญี่ปุ่น มีการสู้รบถึงขั้นตะลุมบอนด้วยดาบปลายปืน จนทหารญี่ปุ่นเสียชีวิตไปมาก ๐๙.๕๐ น. ผบ. มทบ.๖ ได้รับคำสั่งทางวิทยุจากผู้บัญชาการทหารสูงสุด (จอมพลแปลก พิบูลสงคราม) ว่า “ให้หยุดรบ หลีกทางให้ญี่ปุ่นผ่านได้แล้ว รอฟังคำสั่ง” แต่ก็ยังมีการยิงกันต่อไปจนเจราจายูติเมื่อ ๑๔.๐๐ น. ทหารไทยเสียชีวิตไป ๓๙ นาย เช่น พ.อ. (พ.ต.) หลวงราญรอนสงคราม(เจริญ ภูมิประภาส) รอง เสธ.มทบ.๖ ถูกยิงและซามูไรฟันซ้ำที่ท่าแพ พ.ท.. (ร.อ) ขุนนวมณทนะโยธิน(นวม จุลนิมิตร) ผบ.พ.น.มทบ.๖ ถูกกระสุนปืนครกที่ท่าแพ พ.อ.หลวงอมรเสนีย์ (ทศ อัมรานนท์)ผู้บังคับการทหารปืนใหญ่ ถูกยิงเสียชีวิต ร.อ. (ร.ต.) ประยงค์ ไกรกิตติ ผู้บังคับหมวดทหารปืนใหญ่ ป พัน ๑๕ และทหารปืนใหญ่ ๑๐ คนเสียชีวิต ร.ท.ปลั่ง สิทธิสุต ร.ต.(ส.ต.) เจริญ สิ้นสมบัติ ร.ต.(ส.ต.)พ่วง พารา ส.ต.ชั้น ศรีดี จ.ส.อ.รบ เกตุแก้ว จ.ส.อ.เอื้อน ทวายเป็น จ.ส.อ.จ้อง ผิวสลับ จ.ส.อ.ไข่มุกแสง จ.ส.อ.หิบบ เต็มเหม็ง จ.ส.อ. เด็กกุ่ม แซ่เตียว จ.ส.อ.ด้วง ไชยโรจน์ จ.ส.อ.ถนอม พันนิม จ.ส.อ. แซ่ม ชูรอด จ.ส.อ.แมง กาหลง จ.ส.อ.แล้ ลักษณะ จ.ส.อ.หิด ไสยหลวง จ.ส.อ.สว่าง พาหนะ จ.ส.อ.ชู โต๊ะพิง จ.ส.อ.พิศ สายสูงเนิน จ.ส.อ.แก้ว หนูแก้ว จ.ส.อ.แบน ทองดี จ.ส.อ.ภิญโญ วิสุทธกรรม จ.ส.อ.กูป บุนนาค จ.ส.อ.ชู พรหมาศ จ.ส.อ.หมาด อินชอย จ.ส.อ.เจิม หนูเอี่ยม จ.ส.อ.แอ วังจนะ จ.ส.อ.สุรินทร์ รัตนะ จ.ส.อ.เชย บุญช่วย จ.ส.อ.เชน แสงศรี จ.ส.อ.เต็ง แซ่ด่าน จ.ส.อ.เถียร เพชรดำ จ.ส.อ.จุ่น คงช่วย จ.ส.อ.ชื่น หนูเอี่ยม จ.ส.อ.เหลื่อง ชิงจตุรัส ตอนเช้าวันนั้นมีคนญี่ปุ่นที่มาสร้างทางและรับซื้อแร่ที่นครศรีธรรมราช ถูกตำรวจไปจับแต่ไม่ยอม จึงถูกยิงตายไป ๒ คน พอทหารญี่ปุ่นทราบข่าวตำรวจไทยยิงญี่ปุ่นตาย จึงจะเอาเรื่องตำรวจไทยแก้ตัวว่าเพราะเข้าใจผิด ในที่สุดญี่ปุ่นก็กลับไปเพราะติดพันการรบและพูดไม่ค่อยรู้เรื่อง

(<http://www.gunsandgames.com/smf/index.php?topic=๖๓๗๒๗.๐>,<http://topicstock.pantip.com/writer/topicstock/W๓๔๒๑๗๒๕/W๓๔๒๑๗๒๕.html>)

ทหารญี่ปุ่นบุกประจวบคีรีขันธ์ สมัยสงครามโลกครั้งที่ ๒

(<http://aryaforum.freeforums.org/topic-t๔๘.html>,

<http://www.geocities.com/thailandwii/prachuap.html>)

ที่ประจวบคีรีขันธ์ ๘ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๔ เวลาประมาณ ๐๔.๐๐ น. ตำรวจรักษาการณ์ที่สถานีตำรวจภูธรประจวบฯ เห็นชายแต่งกายแปลกๆเดินมาคนเดียวที่บันไดโรงพัก ร้องให้หยุดก็ไม่หยุดจึงแทงด้วยดาบปลายปืนจนเสียชีวิต (ต่อมาทราบว่า เป็นผู้บังคับกองพันทหารญี่ปุ่น) หลังจากนั้นทหารญี่ปุ่นก็เข้าโจมตีโรงพักด้วยระเบิดมือ ทำให้ตำรวจไทยเสียชีวิต ๑๓ คน

ที่ชายทะเลประจวบคีรีขันธ์ ๘ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๔ เวลาประมาณ ๐๔.๐๐ น. ขณะที่ ร.ต. ศรีศักดิ์ สุจริตธรรม ผู้บังคับหมวดกองร้อยทหารราบนำพลทหารลัดเลาะไปตามชายหาดของอ่าวมะนาวเพื่อลากอวนน้ำตื้น และหาปลาเตรียมสำหรับเลี้ยงรับรองผู้มาเยี่ยม พบกองเรือญี่ปุ่น ซึ่งเดินทางจากท่าเรือไซ่ง่อนทอดสมออยู่หลังเขาล้อมหมวกแล้วส่งสัญญาณไฟระหว่างกัน และได้ยินเสียงปืนดังขึ้นในเมือง จึงรีบนำความไปแจ้งให้ผู้บังคับบัญชาทราบ ประมาณ ๐๕.๐๐ น. ทหารญี่ปุ่นพยายามเข้ายึดกองบินน้อยที่ ๕ จึงเกิดการสู้รบขึ้นตะลุมบอน ทหารอากาศไทยพยายามนำเครื่องบินขึ้นต่อสู้ แต่ถูกญี่ปุ่นยิงจน ร.ท.สวน สุขเสริม ผู้บังคับฝูงบินและพลทหาร สมพงษ์ แนวนันทัด พลปืนหลังได้รับบาดเจ็บ พ.อ.อ.แมน ประสงค์ดี สามารถนำเครื่องบินแบบฮอว์ค ๓ ขึ้นบินสำเร็จ แต่ไม่สามารถที่จะระเบิดเพื่อทำลายเรือญี่ปุ่นที่อ่าวมะนาวได้ เนื่องจากสภาพอากาศมีเมฆฝนปกคลุม จึงนำเครื่องบินไปลงที่ อ.หัวหิน จ.ประจวบคีรีขันธ์ ส่วนภาคพื้นดินยังรบกันอย่างหนัก ลูกเสือตรีบุญยิ่ง ศิริเสถียร นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ โรงเรียนประจวบวิทยาลัย นำกระสุนปืนไปส่งให้ทหารที่ชายทะเลอ่าวมะนาว ถูกปืนยิงที่คอ เสียชีวิตในวันรุ่งขึ้น ๙ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๔ เวลาประมาณ ๑๑.๐๐ น. ผู้บังคับการกองบินน้อยที่ ๕ เห็นว่าเป็นรองฝ่ายญี่ปุ่นในทุกๆ ด้าน จึงสั่งให้เผาองรักษาการณ์และคลังน้ำมัน เพื่อมิให้ฝ่ายข้าศึกใช้ประโยชน์แล้วนำกำลังพลที่เหลือพร้อมครอบครัวไปตั้งมั่นที่เชิงเขาล้อมหมวก ๙ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๔ ประมาณ ๑๒.๐๐ น. ร.ต.ท.สงบ พรหมรณนที พร้อมด้วยบุรุษไปรษณีย์พยายามนำโทรเลขของ จอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี ไปแจ้งกับผู้บังคับกองบินน้อยที่ ๕ ให้ทราบว่ารัฐบาลไทยยินยอมให้ฝ่ายญี่ปุ่นเดินทัพผ่านช่องสิงขรไปยังประเทศพม่าได้แล้ว แต่ ร.ต.ท.สงบ ฯ ถูกกระสุนปืนเสียชีวิต บุรุษไปรษณีย์จึงว่ายน้ำนำโทรเลขจากอ่าวประจวบไปส่งให้ทหารที่บริเวณเชิงเขาล้อมหมวก เหตุการณ์สู้รบยุติลงเวลาประมาณ ๑๔.๐๐ น. ของวันที่ ๙ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๔ หลังจากสู้รบกัน ๓๓ ชั่วโมง รายงานฝ่ายญี่ปุ่นว่าทหารญี่ปุ่น เสียชีวิต ๕๑ คน (เป็นนายทหารผู้ใหญ่ ๒ คน) แต่รายงานฝ่ายไทยว่าญี่ปุ่นเสียชีวิตกว่า ๒๐๐ คน ในขณะที่ฝ่ายไทยเสียชีวิต ๔๒ คนคือ ๑.ร.ท.(พ.อ.อ.)พรม ชูวงศ์ นักบินที่ถูกยิงขณะนำเครื่องบินฮอคขึ้น ๒.ร.ท.(พ.อ.ท.)ทบ แก้วมรกฏ ผบ.หมู่ช่างเครื่องบิน ๓.ร.ท.(จ.อ.)จำเนียร วาริยะกุล นักบินถูกแทงตายในเครื่องบินขณะเตรียมนำเครื่องบินขึ้น ๔.ร.ท.(จ.อ.)นาก ปานยิ้ม ช่างเครื่องบิน ๕.ร.ท.(จ.อ.)สถิตย์ โรหิตโยธิน พลปืนหลังถูกยิงขณะเครื่องกำลังขึ้น ๖.ร.ต.(จ.ท.)หาญ เจริญสัตย์ ผช. ผบ.หมู่ช่างเครื่องบิน ๗.ร.ท.(จ.ท.)บุญมัน คีโลปมา พลปืนหลังถูกยิงขณะเครื่องกำลังขึ้น ๘.ร.ท.(จ.ท.)ตาบ(ตาบ) สมจิตต์ พลวิทยุถูกซามูไรฟันในห้องวิทยุ ๙.ร.ต.(จ.ท.)ก่อเกื้อ ยอดมิ่ง ๑๐. ร.ต.(จ.ต.)มณฑล บุษยะกนิษฐ พลวิทยุ ๑๑.ร.ต. (จ.ต.) สถานี วัฒนกุล พลวิทยุถูกซามูไรฟันในห้องวิทยุ ๑๒.ร.ต.(จ.ต.)นรชาติ ศิริโสภา ผบ.หมู่ทหารราบ ๑๓. ร.ต.(จ.ต.)บุญเชิด จรรยาพงษ์ ๑๔.พ.อ.อ.(พลฯ) เอื้อน ศิริศรี ๑๕.พ.อ.อ.(พลฯ) อรุณ(จรูญ) จาบทอง ๑๖.พ.อ.อ.(พลฯ)เชย สาดสาร ๑๗.พ.อ.อ.(พลฯ)ไสว เกิดมั่ง ๑๘.พ.อ.อ.(พลฯ)พงษ์ คงกลิ่น ๑๙.พ.อ.อ.(พลฯ)ช่อ หนูสุวรรณ ๒๐.พ.อ.อ.(พลฯ)จื่อ เขียว(จ่อเขียว) รบอาจ ๒๑.พ.อ.อ.(พลฯ)สนิท นิลงาม ๒๒.พ.อ.อ.(พลฯ)กง อยู่คง ๒๓.พ.อ.อ.(พลฯ)สมบุญ แซ่ซึ้ง ๒๔.พ.อ.อ.(พลฯ)หย่อน ไกรสี ๒๕.พ.อ.อ.(พลฯ)ดวง (ไม่ทราบนามสกุล) ๒๖.พ.อ.อ.(พลฯ)อิน เจริญจิตต์ ๒๗.พ.อ.อ.(พลฯ)สอิ่ง(สะอิ่ง) ทองสุข ๒๘.พ.อ.อ.(พลฯ)ประสิทธิ์ สุขประไพ ๒๙.พ.อ.อ.(พลฯ)ย้อย ชูชื่น ๓๐.พ.อ.อ.(พลฯ)แข่ง แซ่ห่อ ๓๑.พ.อ.อ.(พลฯ)ครอง เกตุทอง ๓๒.พ.อ.อ.(พลฯ)พิว นาเมือง ๓๓.พ.อ.อ.(พลฯ)ไสว หยงเฮง ๓๔.พ.อ.อ.(พลฯ)เอื้อน เจริญยศ ๓๕.พ.อ.อ.(พลฯ)ชู แก้วอ่อน ๓๖.พ.อ.อ.(พลฯ)พูน แก้วมรกฏ ๓๗.พ.อ.อ.(พลฯ)ผิว เทียนถม ๓๘.

พ.อ.อ.(พลฯ) ผล ห่วงมาก (พ.อ.อ.) ๓๙.พ.อ.อ.(พลฯ) มณี นาคพวง ๔๐.พ.อ.อ.(ลูกเสือตรีโรงเรียน
ประจวบวิทยาลัย)บุญยิ่ง ศิริเสถียร ๔๑.นางพรณี วัฒนางกูร ภรรยา ร.อ.เฉลิมเกียรติ วัฒนางกูร ผบ.ฝูง๕๑
๔๒.นางสาวม้วน จงรักษ์ (คนรับใช้) และตำรวจเสียชีวิต ๑ นาย คือ ร.ต.อ. สงบ ภูมิรานนท์ ถูกยิงขณะนำ
โทรเลขแจ้งการหยุดยิงไปส่งทหาร

ต่อมาเมื่อสร้าง "อนุสาวรีย์วีรกรรม ๘ ธ.ค. ๒๔๘๔" ที่กองบิน ๕ และอนุสาวรีย์ลูกเสือตรีบุญยิ่ง
ศิริเสถียร(พ.อ.อ.) ที่โรงเรียนประจวบวิทยาลัย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

(ข้อมูลจาก

<http://www.pantown.com/market.php?id=๓๒๒๔๘&name=market๘&area=๓&topic=๕&action=view>)

อนุสาวรีย์ลูกเสือตรีบุญยิ่งที่โรงเรียนประจวบวิทยาลัย

(http://www.thai-school.net/view_activities.php?ID=๓๒๕๘๓)

ที่ชุมพร ๘ ธันวาคม พ.ศ.๒๔๘๔ ทหารญี่ปุ่น นำเรือผ่านเกาะมัดโปน ๐๓.๐๐ น.ยกพลขึ้นบกผ่าน
เลนลึก ที่ อ่าวปากหาด บ้านแหลมดิน บ้านคอสน ชี้จักรยานและเดินไปทางทิศตะวันตกเข้าสู่ถนนชุมพร-
ปากน้ำ และทางใต้ตามแนวชายฝั่ง เข้าสู่เมืองชุมพร ๐๖.๔๐ น. ฝ่ายไทยจัดทหารและยุวชนทหารไปต้าน
ญี่ปุ่น ที่เชิงสะพานท่านางสังข์ ๐๙.๐๐ กำลังยุวชนทหารเริ่มทำการต่อสู้กับทหารญี่ปุ่นอย่างรุนแรง ร้อยเอก
ถวิล นิยมเสน ครูฝึกยุวชนทหารถูกกระสุนปืนเข้าศีรษะเสียชีวิต ๑๒.๐๐ น. มีการยุติการรบตามคำสั่งของ
รัฐบาลไทย ผลการต่อสู้ ฝ่ายญี่ปุ่นเสียชีวิต ๑๑ คน ฝ่ายไทยเสียชีวิต ๕ คน คือ ๑. ร.อ. ถวิล นิยมเสน
๒. ส.ต.ท. บุญเสริม เศวตจันทร์ ๓. พลตำรวจ เปียก ชูวัช ๔. พลตำรวจ เพชร ธานา ๕. นาย
น้อย มณีสุวรรณ บาดเจ็บ ๕ คนคือ ๑. ส.อ.สำราญ ควรพันธุ์ ๒. พลทหาร เขต สายัณห์ ๓. พล
ตำรวจ จันท์ พิบูลพล ๔. นายเข้า สีเสง ๕. นายน้อย ไยนิรัตน์

(ข้อมูลจาก

<http://iseehistory.socita.com/index.php?lay=show&ac=article&Ntype=๑&Id=๕๓๘๗๑๑๐๖๕&page=๒>)

ร.อ.ถวิล นียมเสน

และอนุสาวรีย์ยุวชนทหารที่ชุมพร

(<http://iseehistory.socita.com/index.php?lay=show&ac=article&Ntype=๑&Id=๕๓๘๗๑๐๖๕&cpage=๒>)

ที่ปัตตานี ซึ่งเป็นจุดใกล้ชายแดนไทย-มลายูมากที่สุด พวกญี่ปุ่นเตรียมการล่วงหน้า มาตั้งร้านขายยา ทำฟัน สถานพยาบาล ขายถ้วยชาม ร้านถ่ายรูป และขบลงเรือไปตกปลา ๘ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๔ ทหารญี่ปุ่นกองพลที่ ๒๕ ลงเรือจากเกาะไผ่ล่ำประเทศจีนมาถึงปัตตานีราวเที่ยงคืนแล้วยกพลขึ้นบกตอนประมาณ ๐๓.๐๐ น. บริเวณด่านกักสัตว์หลังด่านศุลกากร ชายทะเลตำบลสุระสมิแล ปากน้ำปัตตานี แหลมตาชี(แหลมโพธิ์) และบ้านนาเกลือ มีการรบกันกับฝ่ายไทยที่หน้าศาลากลาง หอนาฬิกา บ้านโคกจัน และหลังที่ว่าการอำเภอหนองจิก มีเครื่องบินญี่ปุ่นบินมาเป็นฝูงด้วย พ.ต.(พ.อ.)ขุนอิงคุยทธบริหาร(ทองสุข อิงคุย)ผู้บังคับกองพันทหารราบที่ ๔๒ นำทหารเข้าสู่ แต่ถูกยิงด้วยปืนกลจนเสียชีวิต บริเวณสะพานเดชาขุติต ยุวชนทหารซึ่งเป็นนักเรียนโรงเรียนเบญจมราชูทิศอายุ ๑๕-๑๘ ปี ได้ไปเบิกปืนที่สถานีตำรวจแล้วยิงต่อสู้กับพวกญี่ปุ่นจนเสียชีวิตไป ๕ คน การสู้รบดำเนินไปถึง ๑๑.๐๐ น จึงได้รับคำสั่งให้หยุดยิงทางโทรเลขจากนายกรัฐมนตรี ทหารญี่ปุ่นเสียชีวิตราว ๓๐๐ คน เจ้าหน้าที่และประชาชนไทยที่เสียชีวิตที่ปัตตานีในครั้งนั้นมีรายชื่อดังนี้

ทหารค่ายอิงคุยทธบริหาร ๑.พ.อ.ขุนอิงคุยทธบริหาร ๒.ร.ต.วิเชียร อินทร์สงค์ ๓.จ.ส.อ. เภา ไทยบัณฑิต ๔.จ.ส.อ. ไข่ อดกุล ๕.จ.ส.อ. กิมแข่ง แซ่ฮ้อ ๖.จ.ส.อ. เลื่อน นิลมาส ๗.จ.ส.อ. ชื่น แก้วทะโร ๘.จ.ส.อ. ปลั่ง แสงจันทร์ ๙.จ.ส.อ. อัน แก้วศรีเพ็ชร ๑๐.จ.ส.อ. สวาท ยิ่งเฟื่องมนต์ ๑๑.จ.ส.อ. แมน เกตุประดิษฐ์ ๑๒.จ.ส.อ. เส็ง อัยสาร์ ๑๓.จ.ส.อ. ดำ สุยะชีวิน ๑๔.จ.ส.อ. สะมะแอ หมัดมะ ๑๕.จ.ส.อ. วัน ไพรัตน์ ๑๖.จ.ส.อ. จิน การะวิสิทธิ์ ๑๗.จ.ส.อ. ชัย ชูเชิด ๑๘.จ.ส.อ. จูอัน แก้วมรกต ๑๙.จ.ส.อ. ตะหมั่น หมินหะ ๒๐.จ.ส.อ. คลั่ง สว่างภพ ๒๑.จ.ส.อ. ลิ่น ทองรักษ์ ๒๒.จ.ส.อ. ขำ มุสิกพงศ์ ๒๓.จ.ส.อ. เจ็อม มีโน ๒๔.จ.ส.อ. ยก เพชรศรี

ยุวชนทหาร หน่วยยุวชนทหารที่ ๖๖ โรงเรียนเบญจมราชูทิศปัตตานี ๑.ยุวชนทหาร ละม้าย เหมมณี ๒.ยุวชนทหาร เอื้อน นุ่มนวล ๓.ยุวชนทหาร สนิท หงษ์มณี ๔.ยุวชนทหาร บุญช่วย เพชรแลบ ๕. ยุวชนทหาร ถวัลย์ อนันต์สิทธิ์ ยุวชนทหารทั้ง ๕ ท่าน ภายหลังได้รับพระราชทานยศเป็นจ่าสิบเอก และได้จารึกรายชื่อไว้ที่ อนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิ

เจ้าหน้าที่ตำรวจจังหวัด ปัตตานี ๑.ร.ต.ต.ประดิษฐ์ ศรสุชาติ ตำแหน่ง ผบ.มว. สภ.อ.เมืองปัตตานี ๒.จ.ส.ต. เลี่ยม มัยเมือง สังกัด สภ.อ.เมือง ปัตตานี ๓.สิบตำรวจโท สาลี เปลี่ยนใจ สังกัด สภ.อ.เมือง ปัตตานี ๔.พลตำรวจ แพน สุวรรณแพทย์ (ชื่อนักมวย แพน เลือดไทย) สภ.อ.เมือง ปัตตานี ๕.พลสมัคร เสรี (ไม่ทราบนามสกุล) จนท.ตร.สภ.อ.หนองจิก ปัตตานี

ข้าราชการและพลเรือน ๑.รองอำมาตย์ตรี เชื้อ วรคามิน (ข้าราชการป่าไม้ ผู้ก่อตั้งโรงเรียนวรคามินอนุสรณ์ ตายในเครื่องบินผู้บังคับบัญชาลูกเสือสมุทรเสนา) ๒.นายพิทยา สายสินธุ์(ครูโรงเรียนวรคามินอนุสรณ์ ตายในเครื่องบินลูกเสือสมุทรเสนา)๓.นายนำ หลาดมณี (พนักงานขับรถโรงเรียนครุฑท่าศาลาผู้อาสาขับรถบรรทุกทหาร) ๔.นายสวาท ณ สงขลา (เสมียนศาลจังหวัดปัตตานี) ๕.นายชิน (ไม่ทราบนามสกุล) เสมียนมหาดไทย จังหวัดปัตตานี

(ข้อมูลจาก <http://www.pattani.org/rainam.html>,
<http://www.kananurak.com/mcontents/marticle.php?headtitle=mcontents&id=๗๔๑๓๕>)

ที่สุราษฎร์ธานี ราว ๐๔.๐๐ น. เรือรบญี่ปุ่นเข้ามาถึงอ่าวบ้านดอน ๗.๓๐ น.เรือท้องแบนญี่ปุ่นติดธงชาติไทยกับธงชาติญี่ปุ่นแล่นเข้าแม่น้ำตาปีขึ้นบกที่ท่าตลาดกอบกาญจน์ โดยมีชายญี่ปุ่นที่เคยมาขายถ้วยชามแต่งเครื่องแบบพันตรีทหารญี่ปุ่นเดินนำแถวมาถึงสะพานคูเมือง ครูจำลอง วิศุกกาญจน์อายุ ๒๕ ปี นำลูกเสือสมุทรเสนาของโรงเรียนสุราษฎร์ธานี ไปรับปืนพระรามหกที่สถานีตำรวจแล้วยิงต่อสู้กับทหารญี่ปุ่น ครูจำลองถูกยิงเสียชีวิตพร้อมกับลูกเสือคอย อันอยู่ และตำรวจประชาชน จำนวนรวม ๑๘ คน ต่อมามีการสร้างอนุสาวรีย์ครูจำลองไว้ที่โรงเรียนสุราษฎร์ธานี ผู้เสียชีวิตอื่นคือ นายแอบ ลางดุลเกษตริน พนักงานป่าไม้ซึ่งถูกยิงตายขณะไปช่วยดับไฟที่ศาลากลาง ต่อมาได้รับเหรียญชัยสมรภูมิเช่นเดียวกับวีรสตรีแห่งสุราษฎร์ธานีคนหนึ่งคือ น.ส. กอบกุล ปิ่นพิทักษ์ อายุ ๑๖ ปีหลานสาวเจ้าของร้านข้าวแกงที่อาสาไล่ยิงกระสุนให้ทหารอย่างไม่กลัวเกรง จน ต่อมา ได้รับ เหรียญ ชัย สม ร ภูมิ (ข้อมูล จาก <http://aryaforum.freeforums.org/topic-t๙๘.html>)

ครูจำลอง วิศุกกาญจน์ วีรชนสุราษฎร์ธานี (www.th.wikipedia.org/wiki/จำลอง_วิศุกกาญจน์)

ที่สมุทรปราการ ทหารญี่ปุ่นยกพลขึ้นบกที่บางปู เพื่อเข้ายึดกรุงเทพฯ แต่ไม่เกิดการสู้รบเพราะทหารญี่ปุ่นยินยอมที่จะไม่เคลื่อนพลเข้ากรุงเทพฯจนกว่าจะมีการเจรจาตกลงกัน

๘ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๔ ทางญี่ปุ่นยื่นคำขาดว่าถ้ารัฐบาลไทยไม่ให้ทหารญี่ปุ่นผ่านดินแดนภายใน ๑๐.๐๐ น. จะใช้เครื่องบิน ๒๐๐ ลำ ทิ้งระเบิดกรุงเทพฯ เวลา ๗.๓๐ น. คณะรัฐมนตรีที่มีจอมพล ป.พิบูลสงครามเป็นนายกรัฐมนตรี นายปรีดี พนมยงค์เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง ได้รับทราบเรื่องที่รัฐบาลไทยขอความร่วมมือจากรัฐบาลอังกฤษในการต่อสู้ญี่ปุ่น แล้วรับคำตอบทางโทรเลขจากนายกรัฐมนตรีวินสตันเชอร์ชิลของอังกฤษว่า “ถ้าญี่ปุ่นบุกโจมตีประเทศของท่าน ทางอังกฤษไม่สามารถช่วยเหลืออะไรได้ ขอให้ฝ่ายไทยต่อสู้ป้องกันตัวไปตามลำพัง เกราชของประเทศไทยเป็นความสนใจของอังกฤษ และเราจะถือว่าการโจมตีประเทศไทยเสมือนหนึ่งโจมตีประเทศของเรา There is a possibility of imminent Japanese invasion of your country. If you are attacked, defend

yourselves. The preservation of the true independence and sovereignty of Thailand is a British interest, and we shall regard an attack on you as an attack upon ourselves. ”

คณะรัฐมนตรีเห็นว่ากำลังทหารไทยตามลำพังไม่มีทางสู้ญี่ปุ่นได้ จึงลงมติยอมให้กองทัพญี่ปุ่นผ่านได้ โดยได้ส่งโทรเลขสั่งการไปยังจังหวัดต่างๆ และเมื่อเวลา ๑๐.๐๐ น. วิทยุกระจายเสียงกรมโฆษณาการก็ประกาศว่า รัฐบาลไทยมีคำสั่งให้กองกำลังของไทยยุติการต่อต้าน ให้กองทัพญี่ปุ่นเคลื่อนทัพผ่านประเทศไทยได้แล้ว แต่กว่าคำสั่งหยุดยิงจะไปถึงทหารในแนวรบ การต่อสู้ในบางจังหวัดเช่นประจวบคีรีขันธ์ ก็ดำเนินไปจนถึง ๑๔.๐๐ น. (ข้อมูลจาก http://en.wikipedia.org/wiki/Japanese_invasion_of_Thailand)

๘ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๔ สหรัฐอเมริกาและอังกฤษประกาศสงครามกับญี่ปุ่น

๙ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๔ มีผู้พบนักเรียนญี่ปุ่นที่มาเรียนภาษาไทยที่โรงเรียนวชิราวุธแต่งเครื่องแบบร้อยโทที่ไปรษณีย์กลาง พนักงานห้างญี่ปุ่นถือดาบซามูไรแต่งเครื่องแบบทหารญี่ปุ่นจำนวนมาก ต่อจากนั้นก็มีการบินญี่ปุ่นหลายร้อยลำจากเขมร บินลงที่สนามบินดอนเมือง ยานยนต์ญี่ปุ่นขึ้นเหนือไปสระบุรี ลพบุรี ตาก เชียงใหม่ บ้านโป่ง กาญจนบุรี เพื่อเข้าตีพม่า

๑๒ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๔ ขบวนยานยนต์ของญี่ปุ่นเข้าถึงกรุงเทพฯ มีเด็กและผู้หญิงญี่ปุ่นไปยืนตามสี่แยกคอยโบกรถขึ้นทาง ทหารญี่ปุ่นไปพักกันที่ สนามกีฬาแห่งชาติ โรงเรียนช่างกลปทุมวัน โรงเรียนก่อสร้างอุเทนถวาย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา สนามม้าราชดำเนิน สวนลุมพินี และโรงเรียนวัฒนาวิทยาลัย ต่อจากนั้นโรงเรียนเตรียมอุดมฯต้องย้ายไปอยู่ที่อยุธยาและเชียงใหม่ ส่วนโรงเรียนช่างกลปทุมวันย้ายไปโรงเรียนอินทราชัยที่ประจวบฯ

(แหล่งข้อมูล : หนังสือ “สงครามมิด ญี่ปุ่นบุกไทย โดย สรศิลป์ แพ่งสภาน สพ. สารคดี พ.ศ. ๒๕๔๓” <http://www.kananurak.com/mcontents/marticle.php?headtitle=mcontents&id=๗๔๑๓๕> , http://www.dop.rta.mi.th/dp_๐๔/ak๑.doc, <http://www.navy.mi.th/navyboard/boarditem.php?id=๔๓๕๕๗>)

๑๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๔ ฝูงบินญี่ปุ่น โจมตีเรือรบ “พริ้นซ์ ออฟ เวลส์” และ “รีพัลส์” ของอังกฤษในทะเลใกล้สิงคโปร์จนจม ๑๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๔ เยอรมนีและอิตาลีประกาศสงครามกับสหรัฐอเมริกา ๑๓ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๔ ญี่ปุ่นบุกยึดฐานทัพสหรัฐที่เกาะกวม ๒๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๔ เครื่องบินญี่ปุ่นโจมตีป็นังจนทหารอังกฤษถอยไปสิงคโปร์ มีพวกแขกอันธพาลนำทหารญี่ปุ่นไปค้นสมบัติตามบ้านเศรษฐี แต่คนที่มีหนังสือคุ้มครองจากหัวหน้าทหารญี่ปุ่นรอดพ้นจากการถูกรังแกไปได้ ๒๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๔ ฮองกงยอมแพ้ต่อญี่ปุ่น ๗ มกราคม พ.ศ. ๒๔๘๕ สหรัฐฯถอนกำลังออกจากฟิลิปปินส์ ๑๑ มกราคม พ.ศ. ๒๔๘๕ ญี่ปุ่นบุกอินโดนีเซีย ๑๐ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๘๕ ญี่ปุ่นยึดสิงคโปร์ได้ ๒๐ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๘๕ ญี่ปุ่นยึดพม่าได้

ใบปลิวโฆษณาของกองทัพญี่ปุ่นเมื่อเข้าสู่ประเทศไทย

(http://www.seasite.niu.edu/crossroads/aneher/warinsea_slbs.htm,

<http://londonboi.exteen.com/๒๐๐๕๑๐๑๐/entry>)

ใบปลิวโฆษณาของฝ่ายสัมพันธมิตรต่อต้านญี่ปุ่น

(<http://eurseree.com/cgi-bin/info/agora.cgi?keywords=&next=๔๐>)

๑๖ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๔ รัฐบาลไทยได้ถูกญี่ปุ่นกดดัน ให้ปลดนายปรีดี พนมยงค์ที่ต่อต้านญี่ปุ่น
ออกจากตำแหน่งรัฐมนตรี รัฐบาลจึงให้นายปรีดีไปเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์แทน

๒๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๔ รัฐบาลไทย โดย จอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีทำพิธีลงนาม
ร่วมวงไพบูลย์เป็นพันธมิตร กับเอกอัครราชทูตญี่ปุ่น ในพระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม

๙ มกราคม ๒๔๘๕ กรุงเทพฯ ฯ ถูกโจมตีทางอากาศจากฝ่ายสัมพันธมิตร โดยเครื่องบิน อังกฤษที่บินมาจากพม่า เป็นการทิ้งระเบิดครั้งแรกของฝ่ายสัมพันธมิตรต่อประเทศไทย

๒๕ มกราคม พ.ศ. ๒๔๘๕ เวลา ๑๒.๐๐ น. รัฐบาลไทยประกาศสงครามกับฝ่ายสัมพันธมิตร โดยอ้างว่าสหราชอาณาจักรและสหรัฐอเมริกาส่งเครื่องบินเข้ามาทิ้งระเบิดกรุงเทพฯ ทำให้อังกฤษและประเทศเครือจักรภพเช่นออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ แอฟริกาใต้ ประกาศสงครามกับไทย การประกาศสงครามครั้งนี้ ทำให้จอมพล ป.พิบูลสงคราม ขัดแย้งหนักกับ นาย ปรีดี พนมยงค์ ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ซึ่งต่อต้านการเข้าร่วมวงไพลุยกับญี่ปุ่น และขัดขวางไม่ให้ญี่ปุ่นกู้เงินไทยสำหรับให้ทหารญี่ปุ่น ๕๐,๐๐๐ คนใช้สอยระหว่างอยู่ในประเทศไทย แต่รัฐบาลจอมพลป.พิบูลสงครามก็ยอมให้ญี่ปุ่นกู้เงินไปราว ๑,๕๓๐ ล้านบาท ธนบัตรที่พิมพ์จากอังกฤษไม่พอใช้ ต้องพิมพ์ในประเทศไทยโดยกรมแผนที่ทหารบกแต่ใช้กระดาษและการพิมพ์คุณภาพต่ำ จนได้ฉายาว่า”แบงค์กึ่งเด็ก”

ธนบัตรไทยสมัยสงครามโลกครั้งที่ ๒

(http://www.bot.or.th/English/Banknotes/HistoryANdSeriesOfBanknotes/Pages/Banknote_Series๐๔.aspx)

ทหารอังกฤษที่ลี้ภัยไปรียกมียอมแพ้ทหารญี่ปุ่น (<http://www.squidoo.com/valentines-day-history>)

๑๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๘๕ ทหารอังกฤษที่สิงคโปร์ยอมแพ้แก่ญี่ปุ่น จับเชลยชาวอังกฤษ ออสเตรเลีย และอินเดียได้ราว ๑๓๐.๐๐๐ คน มีการนำเชลยศึกมาร่วมกับแรงงานรับจ้างชาวพม่า อินเดีย จีน ไทย มอญ กะเหรี่ยง และแขกกะลิง (อาจมาจากแคว้นกลิงคราชประเทศอินเดีย) ราว ๑ แสนคน มาเป็นกรรมกรสร้างทางรถไฟสายมรณะ จากสถานีหนองปลาตุก จ.ราชบุรี ข้ามแม่น้ำแควใหญ่ที่สะพานข้ามแม่น้ำแคว จ.กาญจนบุรี ผ่านด่านพระเจดีย์สามองค์ไปที่สถานีตันบูช้ายัดประเทศพม่ารวมระยะทาง ๔๑๕ กิโลเมตร ทางรถไฟสายมรณะดังกล่าวเปิดใช้งานเมื่อ ๒๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๖ มีคนเสียชีวิตไปมากเพราะใช้ป่า มาลาเรีย อหิวาต์ และถูกเสือกักตุน ปัจจุบันมีหลุมฝังศพชาวต่างชาติที่เสียชีวิตราวหมื่นคนอยู่ที่สุสานบ้านดอนรัก และสุสานเขาปูนจ.กาญจนบุรี เชลยศึกชาวฮอลันดาคนหนึ่งที่ถูกเกณฑ์มาสร้างทางรถไฟสายมรณะ ชื่อ ดร. แวน ฮีกเกอร์เรน (Dr. H.R. Van Heekeren) ได้พบขบวนการของคนโบราณบริเวณที่ทำทางรถไฟ เมื่อสงครามสงบแล้วจึงนำคณะกลับมาค้นหาด้านโบราณคดี ทำให้ได้โครงกระดูกและหลักฐานมนุษย์สมัย หินเพิ่มขึ้น ในบริเวณบ้านเก่า จ.กาญจนบุรี

การสร้างทางรถไฟสายมรณะ (<http://www.nytimes.com/๒๐๐๘/๐๓/๑๖/world/asia/๑๖kwai.html>)

๑๐ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๘๕ กองทัพพายัพของไทย มีพลโท ผิน ชุณหะวัณเป็นแม่ทัพ บุกเข้าไปในประเทศพม่า-จีน ทางเหนือของประเทศไทยตามคำขอของญี่ปุ่น ตามเส้นทางทุกันดารและฝนตกหนัก ต้องใช้ควายลากปืนใหญ่ ปฏิบัติการอยู่ ๘ เดือนเศษ บริเวณดินแดนสหรัษฎไทยเดิม เช่น เชียงตุง เมืองพยาก เมืองป๋อก เมืองแพน เมืองมะ เมืองลา เมืองปัน เมืองวะ เมืองยู่ เมืองหลอย เมืองเฮะ เมืองนัม เมืองฮุน และเมืองกัน ในสงครามครั้งนั้น กระทรวงกลาโหมได้ติดต่อขออนักเรียนช่างยนต์ปีที่ ๓ ของโรงเรียนช่างกลปทุมวันจำนวน ๓๒ คนและครู ๒ คนไปซ่อมยานยนต์ของทหารในแนวหน้า มีครูเสียชีวิตคือ นายสิทธิชัย คูหาแก้ว และนักเรียนเสียชีวิต ๑ คนคือ นายอินทรชบ จัทรินทุ

เมื่อกองทัพญี่ปุ่นยอมแพ้ ในวันที่ ๑๔ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๘๘ ทหารไทยที่สหรัษฎไทยเดิมได้รับแจ้งจากเจ้าของพื้นที่ให้ถอนกำลังออกไป และถูกส่งรัฐบาลไทยปลดออกจากราชการทั้งๆที่อยู่ในสนามรบ ส่วนใหญ่ต้องเดินทางกลับบ้านด้วยเท้าเพราะขาดยานพาหนะ เหตุการณ์ดังกล่าวเป็นสาเหตุหนึ่งที่นำสู่การปฏิวัติโค่นล้มรัฐบาลพล.ร.อ. ถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์ เมื่อ ๘ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๙๐ โดยมีพลโทผิน ชุณหะวัณ ซึ่งตอนนั้นออกจากราชการทหารแล้ว เป็นหนึ่งในผู้นำ

๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๘๕ มีการเปิดอนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิที่ถนนพหลโยธิน เพื่อเก็บอัฐิและจารึกชื่อผู้เสียชีวิต ในสงครามอินโดจีน สงครามโลกครั้งที่ ๒ และสงครามเกาหลี

กันยายน-พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๘๕ เกิดน้ำท่วมใหญ่นาน ๒ เดือน เนื่องจากฝนตกหนักในลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา ปริมาณน้ำมากกว่าพ.ศ. ๒๔๖๐ ถึงเท่าตัว วัดระดับที่สะพานพระพุทธยอดฟ้า ได้ ๒.๒๗ เมตรเหนือระดับน้ำทะเลปานกลาง ที่ลานพระบรมรูปทรงม้าท่วมสูง ๑.๕๐ เมตร น้ำท่วมบริเวณอนุสาวรีย์ประชาธิปไตย อนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิ ด้วย

น้ำท่วมกรุงเทพฯ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๘๕ ประชาชนสวมหมวกที่หน้าสถานีรถไฟหัวลำโพง ตามรัสนิยมของจอมพล ป.พิบูลสงคราม และพายเรือที่ลานพระบรมรูปทรงม้า ภาพจากหอจดหมายเหตุแห่งชาติ (<http://www๑.dek-d.com/board/view.php?id=๑๑๒๒๙๗๘>)

พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๘๖ ญี่ปุ่นเริ่มสร้างทางรถไฟข้ามคอคอตกกระ จากสถานีรถไฟชุมพร ผ่านกระบุรีเขาฟาซี มาสุดที่คลองละอุ่น เพื่อใช้เรือลำเลียงสิ่งของตามคลองละอุ่นไปที่เกาะสอง ประเทศพม่า โดยใช้กรรมกรชาวจีน มลายู อินเดีย ราว ๒๐,๐๐๐ คน ทำงานทั้งกลางวันกลางคืน เสร็จในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๘๖ แต่ทางรถไฟสายนี้และเรือลำเลียงได้ถูกเครื่องบินฝ่ายสัมพันธมิตรทิ้งระเบิดเสียหาย และต่อมาได้มีการรื้อเอาทางรถไฟออกไปใช้ที่อื่น

๙.๓.๑๑ เสรีไทย หลังจากญี่ปุ่นยกทัพเข้าประเทศไทยในพ.ศ. ๒๔๘๔ และรัฐบาลจอมพลป.พิบูลสงครามประกาศสงครามกับฝ่ายสัมพันธมิตร ในพ.ศ. ๒๔๘๕ ก็ได้เกิดขบวนการเสรีไทยในอังกฤษและอเมริกา ประกาศไม่ยอมรับการประกาศสงครามกับอังกฤษ-อเมริกาของรัฐบาลไทย เพราะเกรงว่าหากญี่ปุ่นแพ้สงครามจะทำให้ไทยเป็นผู้แพ้สงครามตามไปด้วย เสรีไทยสายอเมริกา ที่สำคัญประกอบด้วย ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช หลวงดิษการภักดี(จรูญ บุญยรัตพันธุ์) ม.ล.ชาบ กุญชร นายมณี สาณะเสน ฯลฯ เสรีไทยสายอังกฤษ ประกอบด้วย ม.จ.ศุภสวัสดิ์วงศ์สนิท สวัสดิวัตน์ ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์ นายเสนาะ ตันบุญยี่น ฯลฯ ส่วนในประเทศไทยก็มีกลุ่มเสรีไทยเกิดขึ้นเช่นกัน นำโดยนายปรีดี พนมยงค์ (รัฐ) ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ซึ่งคัดค้านความคิดของจอมพล ป.พิบูลสงคราม อย่างเปิดเผย กลุ่มเสรีไทยสายนายปรีดีในระยะเริ่มต้น ส่วนใหญ่เป็นพวกที่เคยร่วมงานตั้งแต่สมัยเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕ เช่น พล.ร.ต. หลวงสังวรยุทธกิจ (รองผู้บัญชาการทหารเรือ) นายดิเรก ชัยนาม นายสงวน ตุลารักษ์ ม.ล.กรี เตชาติวงศ์ นายจรูญ สืบแสง นายทองเปลว ชลภูมิ นายจำกัต์ พลากร ฯลฯ ในระยะต้นสงครามนายปรีดีได้พยายามติดต่อกับฝ่ายอังกฤษและอเมริกาเพื่อขอความช่วยเหลือในการต่อต้านญี่ปุ่น โดยส่งนายจำกัต์ พลากร นาย

สงวน ตูลารักษ์ และนายแดง คุณะติลก เดินทางทางบกไปประเทศจีน แล้วใช้เครื่องบินเดินทางต่อไปถึง สหรัฐอเมริกา

ตั้งแต่เดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๖ มีเครื่องบินอังกฤษ อเมริกามาทิ้งระเบิดเพลิงในกรุงเทพฯ หลายแห่ง เช่นที่ สถานีรถไฟหัวลำโพง สะพานพระรามหก ถนนสี่พระยา ถนนสุรวงศ์ โรงไฟฟ้าวัดเลียบและสามเสน โรงงานผลิตปูนซีเมนต์ที่บางซื่อ ตลอดจนพระที่นั่งอนันตสมาคมจนทำให้มุมพระที่นั่งด้านเหนือพังลงมา (ขณะนั้นผู้เรียบเรียงอายุได้ ๗ เดือน แม่เล่าให้ฟังว่า ได้อุ้มกระโดดลงหลุมหลบภัยข้างบ้านที่ทำด้วยตม่น้ำขนาดใหญ่ฝังลงดิน บ้านที่ถนนนเรศ กรุงเทพฯ ถูกระเบิดเพลิงไฟลุกไหม้หลังคา เพราะอยู่ใกล้สถานีรถไฟหัวลำโพง ต้องอพยพหนีไปอยู่ที่ปากกลัด สมุทรปราการ) ๑๒ มกราคม พ.ศ. ๒๔๘๗ เรือเดินสมุทรชื่อวลัย ของบริษัทอีสเอเชียติก ถูกระเบิดแม่เหล็กจมลงในแม่น้ำเจ้าพระยา ที่ลำโรง สมุทรปราการ โรงเรียนวชิราวุธ ย้ายไปบางปะอิน โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาย้ายไปอยุธยา น้ำมันเชื้อเพลิงขาดแคลนเพราะต้องสั่งมาจากต่างประเทศ แต่รถประจำทางไทยได้ตัดแปลงเอาถ่านไม้หุงข้าว มาเผาทำแก๊สเป็นเชื้อเพลิงรถแทนน้ำมัน

มีนาคม พ.ศ. ๒๔๘๗ หน่วยราชการลับอังกฤษส่งเสรีไทยสายอังกฤษ ๖ คนมาสืบข่าวในเมืองไทย คือ นายป่วย อึ้งภากรณ์ (เข้ม) ร.อ.เปรม บุรี (ดี) ร.อ.ประทาน เปรมกมล (แดง) ร.อ.ธนา โปษยานนท์ (กร) ร.อ.รจิต บุรี (ขำ) และ ร.อ.สำราญ วรณพฤษ (เก่ง) โดยกระโดดร่มลงจากเครื่องบินบริเวณชัยนาท แต่ถูกชาวบ้านจับตัวนำส่งตำรวจ ขณะเดียวกันหน่วยราชการลับอเมริกัน (OSS) ก็ส่งเสรีไทยสายอเมริกัน ๒ คน เดินทางผ่านจีนมาสืบข่าว คือ ร.ท.การเวก ศรีวิจารณ์ กับ ร.ต.สมพงษ์ ศัลยพงศ์ แต่ทั้งสองคน ถูกสังหารที่ล้านช้างก่อนเข้าดินแดนประเทศไทย ๗ กันยายน พ.ศ. ๒๔๘๗ มีการส่งเสรีไทยสายอังกฤษ คือ ร.ต.กฤษณ์ โปษยานนท์ (คง) และร.ต.ประเสริฐ ปทุมานนท์ (เป้า) กระโดดร่มลงที่ หัวหิน เพื่อนำจดหมายของลอร์ด หลุยส์ เมท์แบตเตน ผู้บัญชาการทหารอังกฤษ ถึงนายปรีดี พนมยงค์ จากนั้นก็มีการติดต่อกันเรื่อยมาโดยใช้เรือดำน้ำมาขึ้นที่จังหวัดพังงา หรือใช้เครื่องบินทะเลรับส่งคนที่บริเวณอ่าวสมุทรสาครและชลบุรี แล้วใช้เรือศุลกากรรับคนเข้าออกจากกรุงเทพฯ ส่งปิ่นยาวและปิ่นครมมากับเครื่องบินแล้วเก็บซ่อนไว้ที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มีการทิ้งร่มเวชภัณฑ์ลงที่ท้องสนามหลวง เตรียมฝึกอาวุธแก่นักศึกษาและประชาชน เพื่อเตรียมการใช้อาวุธต่อสู้ หากญี่ปุ่นจะยึดครองประเทศไทยแบบเมืองขึ้น แต่แผนและอาวุธที่เตรียมไว้ยังไม่ทันได้ใช้ญี่ปุ่นก็ยอมแพ้สงครามเสียก่อนเมื่อ ๑๔ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๘๘ เพราะถูกระเบิดปรมาณูที่เมืองฮิโรชิมา และนางาซากิ

๙.๓.๑๒ รัฐนิยม เชื้อผู้นำชาติพันธุ์ ระหว่าง พ.ศ. ๒๔๘๔-๒๔๘๗ จอมพล ป.พิบูลสงคราม ได้ดำเนินการให้ประเทศไทยเจริญก้าวหน้าหลายอย่าง โดยประกาศเป็นรัฐนิยม ๑๒ ฉบับ เช่น

๑. เปลี่ยนชื่อประเทศสยามเป็นประเทศไทย (๖ ต.ค. ๒๔๘๒)

๒. เปลี่ยนวันขึ้นปีใหม่จาก ๑ เมษายน เป็น ๑ มกราคม (๑ ม.ค. ๒๔๘๔)

๓. ปรับการใช้ตัวอักษรไทยจาก ๔๔ ตัว ลดลงเหลือ ๓๑ ตัว ดังนั้นจึงมีการสะกดคำ

ประหลาด ๆ เช่น กดหมาย รัถบาล กะชวง สึกสาธิการ (๑๕ พ.ค. ๒๔๘๕)

ซึ่งต่อมาไม่เป็น ที่นิยม ต้องกลับไปใช้แบบเดิม

๔. ยกเลิกบรรดาศักดิ์ เช่น พระยา หลวง ขุน และปรับชื่อบุคคลให้เหมาะกับเพศ เช่น

ชายชื่ออำไพ เปลี่ยนเป็นอภัย หญิงชื่อ ละม้ายเปลี่ยนเป็นละม้ายมาศ

๕. ให้ประชาชนยืนตรงเคารพเมื่อได้ยินเพลงชาติและเพลงสรรเสริญพระบารมี

ใช้คำทักทายว่า “สวัสดี” แทนว่า ไปไหนมาหรือกินข้าวหรือยัง

๖. เลิกนุ่งโจงกระเบน ให้นุ่งกางเกง กระโปรง สวมหมวก ใส่รองเท้า ถักเท้า หัดล้าง

ปรบมือเมื่อเริ่มหรือจบการแสดง เข้าแถวเพื่อเรียงลำดับก่อนหลัง

๗. ไม่นั่งกับพื้น ไม่กินหมาก เพราะทำให้ฟันดำและบ้วนน้ำหมากเลอะเทอะ

๘. รณรงค์ให้ประหยัด ด้วยการกินถ้วยเตี้ยและปลูกผักสวนครัว

๓ - ๔ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๘๖ นายพลโทโจนากฤษฎมนตร์ญี่ปุ่นมาเยือนไทย นายพลโทโจนี่ เป็นเพื่อนนักเรียนเยอรมันกับพระยาพหลพลพยุหเสนา และนายทหารไทยที่เรียนเยอรมันหลายคน

๒๐ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๘๖ มีการลงนามในสนธิสัญญาระหว่างรัฐมนตร์ว่าการกระทรวงการต่างประเทศญี่ปุ่นและไทย มอบดินแดนที่ญี่ปุ่นยึดได้จากอังกฤษเข้าเป็นอาณาเขตประเทศไทย คือ สหรัฐไทยเดิม (เช่น เชียงตุง และ เมืองพยาก) และรัฐมลายู (กลันตัน ตรังกานู ไทรบุรี และปะลิส) แต่ดินแดนดังกล่าวต้องคืนอังกฤษไปเมื่อญี่ปุ่นเป็นฝ่ายแพ้สงครามโลกครั้งที่ ๒

๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๖ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ ฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ พระบิดาแห่งประวัติศาสตร์ไทย พระชนมายุ ๘๒ พรรษา สิ้นพระชนม์ด้วยโรคพระหทัย ที่ วังวรดิศ

๙.๓.๑๓ เตรียมย้ายเมืองหลวงไปเพชรบูรณ์ ระหว่างสงครามโลกครั้งที่ ๒ นั้น รัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงครามเตรียมจะย้ายเมืองหลวงและที่ทำการรัฐบาลจากกรุงเทพฯ ไปเพชรบูรณ์ กลางป่าที่เต็มไปด้วยมalaria เพื่อเตรียมสู้กับญี่ปุ่นหากฝ่ายญี่ปุ่นจะปลดอาวุธทหารไทย แต่พระราชกำหนดจัดระเบียบราชการบริหารนครบาลเพชรบูรณ์ และพระราชกำหนดจัดสร้างพุทธมณฑลที่จ.สระบุรี ที่รัฐบาลเสนอนั้น ไม่ได้รับความเห็นชอบจากสภาผู้แทนราษฎร เพราะผู้แทนราษฎรฝ่ายนายปรีดี พนมยงค์ จอมพล ป.พิบูลสงคราม จึงต้องลาออกจากนายกรัฐมนตรี เมื่อ ๒๔ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๘๗

๙ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๘๗ กองทัพสหรัฐอเมริกา มีชัยต่อญี่ปุ่นที่เกาะไชปัน ๑๙ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๘๗ รัฐบาลญี่ปุ่นของนายพลโทโจสลายตัวลง

๙.๓.๑๔ รัฐบาลนายควง อภัยวงศ์ ๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๘๗ นายควง อภัยวงศ์ เป็นนายกรัฐมนตรี โดยได้รับการสนับสนุนจากนายปรีดี พนมยงค์ มีการยกเลิกรัฐธรรมนูญของจอมพล ป.พิบูลสงคราม ส่วนนายปรีดี พนมยงค์ ได้รับตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ทหารญี่ปุ่นเริ่มไม่ไว้วางใจรัฐบาลไทย เพราะนายควงอยู่ในกลุ่มเสรีไทยที่ต่อต้านญี่ปุ่น

๑๘ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๘๗ เครื่องบินขับไล่และทิ้งระเบิดของสหรัฐอเมริกา ๒๑ เครื่องขึ้นจากสนามบินประเทศจีน ผ่านจังหวัดลำปาง ทหารอากาศไทยนำเครื่องบินสกัดกั้น เครื่องบินไทย ๕ เครื่องถูกยิงตก มีผู้เสียชีวิตคือ พ.อ.อ.วาสน์ สุนทรโกมล เครื่องบินอเมริกันถูกยิงตก ๓ เครื่อง

พ.ศ. ๒๔๘๘ กรมพลังงานทหารพบน้ำมันดิบได้ที่อ.ฝาง จ.เชียงใหม่ แต่มีปริมาณน้อย

๒ มกราคม พ.ศ. ๒๔๘๘ สะพานพระรามหก ถูกทิ้งระเบิดจากเครื่องบินของสัมพันธมิตร

กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๘๘ กองทัพสหรัฐยึดฟิลิปปินส์คืนมาได้จากญี่ปุ่น

๑๐ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๘๘ ญี่ปุ่นยึดดินแดนอินโดจีนของฝรั่งเศส คือ ลาว เวียดนาม และกัมพูชาแล้วขับไล่ฝรั่งเศสออกไป

๑๗ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๘๘ เรือหลวงสมุย ของกองทัพเรือไทยบรรทุกน้ำมันจากสิงคโปร์ ถูกเรือดำน้ำอเมริกันชื่อ ซีโลออน ๒ ยิงด้วยตอร์ปิโด จนระเบิดจมลงบริเวณชายฝั่งรัฐตรังกานู ทหารเรือไทยเสียชีวิต ๓๑ คน คือ ๑. นาวาตรี ประวิทย์ รัตนอุบล ผู้บังคับการเรือ ๒. เรือเอก วราวุธ สาริกบุตร ต้นเรือ ๓. เรือโท พิชัย สาริกบุตร ต้นหน ๔. เรือโท วิเชียร วรรณโก นายแพทย์ ๕. เรือตรี มนุ อมาตยกุล ประจำเรือ ๖. เรือตรี สำเริง ยี่ศรีสุข สร้างเรือ ๗. พันจ่าเอก บุญตรอง เริ่มรอดทุกข์ สร้างช่างกล ๘. จ่าเอก แหม่ม นุตชาติ ๙. จ่าเอก ชื่นงามพงษ์ ๑๐. จ่าเอก สง่า สดุษฎี ๑๑. จ่าเอก สวัสดิ์ ศิริเทพรักษ์ ๑๒. จ่าเอก สำราญ ขำภักตร์ ๑๓. จ่าเอก นิเกษดำ ๑๔. จ่าเอก เชื้อ ชุมฤทัย ๑๕. จ่าเอก ปรีชา มีวัฒนา ๑๖. จ่าโท เพ็ชร จิตรสาคร ๑๗. จ่าโท ประสาน ปิ่นจันทร์ ๑๘. จ่าตรี วิชัย วิลัยจร ๑๙. จ่าตรี บุศย์ อุเจริญ ๒๐. พลทหาร ชื่น ๒๑. พลทหาร เย้ย ๒๒. พลทหาร ลพมहाดไทย ๒๓. พลทหาร แพรว เปลี่ยนสมัย ๒๔. พลทหาร โชติ พรคนาวิน ๒๕. พลทหาร จรัส แสงสุวรรณ ๒๖. พลทหาร เลิศ พรคกลิน ๒๗. พลทหาร ขาว ขุดทอง ๒๘. พลทหาร จำลอง ๒๙. พลทหาร ไปล์ รอดแสงสิน ๓๐. จ่าสำรอง โชติ คล้ายปาน ๓๑. นักเรียนจ่า เกษม สุขศิริ (ข้อมูลจาก <http://www.navy.mi.th/newwww/document/history/royalnavy/chap๕๐๖.htm>)

๓ เมษายน ๒๔๘๘ (ค.ศ. ๑๙๔๕) เรือดำน้ำอเมริกันชื่อ USS.Lagarto พร้อมลูกเรือ ๘๖ คนเดินทางจากฟิลิปปินส์ มาถูกทุ่นระเบิดญี่ปุ่น จมลงห่างจากชายฝั่งจังหวัดสงขลา ๑๐๐ ไมล์ทะเล ที่พิกัดแลตติจูดที่ ๗ องศา ๕๑.๙ ลิปดาเหนือ ลองติจูดที่ ๑๐๒ องศา ๒.๗ ลิปดาตะวันออก

๑๘ เมษายน พ.ศ. ๒๔๘๘ เครื่องบินของฝ่ายสัมพันธมิตรโจมตีกรุงเทพฯ มีการใช้ปืนต่อสู้อากาศยานยิงต่อสู้ที่ทางรถไฟถนนเพลินจิต ทหารเรือประจำปืนถูกปืนกลอากาศจากเครื่องบินยิงเสียชีวิต ๒ คน คือ พลทหาร (พ.จ.อ.) เล็ก ดอกไม้ และ พลทหาร (พ.จ.อ.) เชื้อ มีเงิน (<http://www.navy.mi.th/nrdo/MemorialDay/GP๔.htm>)

๑๓ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๘๘ ฝ่ายสัมพันธมิตรส่งเครื่องบินโจมตีเรือรบในอ่าวสัตหีบ ทหารไทยใช้ปืนต่อสู้อากาศยานยิงสู้ พลประจำปืนถูกปืนเครื่องบินยิงเสียชีวิต ๕ คนคือ ร.ท.(จ่าโท)ประสาร รอดวรรณ ร.ต.(จ่าตรี) เบิ้ม เพ็ชรรัตน์ พ.จ.อ.(พลทหาร) หมึก ตรีสกุล พ.จ.อ.(พลทหาร) เสง โพธิทอง พ.จ.อ.(พลทหาร) บุญส่ง สุขสวัสดิ์ (<http://www.navy.mi.th/nrdo/MemorialDay/GP๔.htm>)

๘ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๘๘ สงครามโลกด้านสมรภูมิยุโรปยุติลง โดยเยอรมนีเป็นฝ่ายพ่ายแพ้ อิตาลีล่มสลายตัวตายเมื่อ ๓๐ เมษายน พ.ศ. ๒๔๘๘ หลังจากที่สังหารชาวยิวไปหลายล้านคน ประเทศเยอรมนีถูกแบ่งออกเป็นเยอรมนีตะวันออกและตะวันตก (กลับมารวมกันพ.ศ. ๒๕๓๒)

๖ และ ๙ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๘๘ ญี่ปุ่นถูกระเบิดปรมาณูของอเมริกัน ถล่มเมืองฮิโรชิมาและนางาซากิ ทำให้คนญี่ปุ่นกว่าสองแสนคนเสียชีวิต ๑๕ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๘๘ เวลาเที่ยงตรง จักรพรรดิฮิโรฮิโตะของญี่ปุ่นประกาศยอมแพ้ทางวิทยุกระจายเสียง ทำให้สงครามโลกยุติลง ทหารญี่ปุ่นหลายคนทำฮาราคีริโดยใช้ดาบซามูไรคว้านท้องตนเอง เช่น พลเอก โคเรชิเกะ อานามิ รัฐมนตรีกระทรวงทหารบก พล.ร.อ.ตาคิชิโร โอโนชิ หัวหน้าหน่วยบินคามิกาเซ่ แต่มีนายทหารญี่ปุ่นที่เรียกว่า “คณะเสื้อหนุ่ม” ไม่เห็นด้วยกับการยอมแพ้บุกเข้ายึดพระบรมมหาราชวัง หวังจะยึดเครื่องบินทิ้งระเบิดและขัดขวางการออกอากาศพระราชดำรัสยอมแพ้ พร้อมทั้งเตรียมจับองค์จักรพรรดิเป็นตัวประกัน หรือพาองค์จักรพรรดิไปอยู่ตามป่าเขา แล้วจะทำสงครามกองโจรกับข้าศึกที่ยึดครองซึ่งตีว่าการยอมแพ้ แต่ทหารภาคตะวันออกเข้ามายึดพระราชวังคืน ทหารเสื้อหนุ่มส่วนมากจึงฆ่าตัวตาย พ.ศ. ๒๔๙๑ นายพลอเดกิ โตโจ นายกรัฐมนตรีญี่ปุ่นถูกประหารชีวิตด้วยการแขวนคอในฐานะอาชญากรสงคราม

มีวิศวกรญี่ปุ่นคนหนึ่ง ของบริษัทต่อเรือมิตซูบิชิ ชื่อ ซึโตมุ ยามาгуจิ (山口 彊 Tsutomu Yamaguchi) อายุ ๒๙ ปี รอดชีวิตจากการถูกระเบิดปรมาณูทั้งสองครั้ง เพราะเข้าวันที่ ๖ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๘๘ เขาได้ไปที่ เมืองฮิโรชิมา แล้วถูกระเบิดปรมาณูลูกแรกขณะก้าวลงจากรถรางทางจุดทิ้งระเบิด ๓ กิโลเมตร ถูกไฟคลอกร่างกายตอนบน เยื่อหุ้มถูกทำลาย มองไม่เห็นไประยะหนึ่ง ผมร่วงจนหัวล้าน และเม็ดเลือดขาวต่ำ ต่อเนื่อง เขาได้รับการปฐมพยาบาลด้วยการใช้ผ้าพันแผล พักค้างคืนในหลุมหลบภัยที่เมืองฮิโรชิมา วันต่อมาได้เดินทางกลับบ้านของเขาที่เมืองนางาซากิ โดยรถไฟระยะทาง ๒๐๐ ไมล์ แล้วในวันที่ ๙ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๘๘ ระเบิดปรมาณูลูกที่สองก็ทิ้งลงห่างจากที่ทำงานของเขา ๓ กิโลเมตรซ้ำเข้าอีก ขณะนั้นยามาгуจิกำลังอธิบายให้หัวหน้าฟังว่าเขาถูกระเบิดที่ฮิโรชิมาอย่างไร แสงสว่างจ้าสีขาวของระเบิดปรมาณูก็ปรากฏขึ้นมาต่อหน้าเขาอีกครั้ง ยามาгуจิได้รับรังสีปรมาณูเข้าไปจนเกิดเป็นมะเร็ง แต่มีชีวิตต่อจนอายุกว่า ๙๓ ปี มีผู้ถูกระเบิดปรมาณูสองครั้งแบบยามาгуจิราว ๑๖๕ คน เรียกภาษาญี่ปุ่นว่า “นิจูอิบากุ Nijuuhibaku” แปลว่า “ถูกบอมบ์สองครั้ง รอดมาทั้งสองครั้ง”

(<http://www.independent.co.uk/news/world/asia/how-i-survived-hiroshima-and-then-nagasaki-๑๖๕๔๒๙๔.html>)

สัมพันธมิตรเห็นว่ารัฐบาลไทยชุดใหม่ไม่ได้เห็นด้วยกับรัฐบาลชุดเก่าที่ประกาศสงครามกับฝ่ายสัมพันธมิตร ระหว่างที่รอ ม.ร.ว.เสนีย์ กลับมาได้ให้ นายทวี บุญยเกตุ รักษาการ ๑๗ วัน

๑๗ กันยายน พ.ศ. ๒๔๘๘ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช เข้ารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีคนที่ ๖ ของประเทศไทย แล้วประกาศยุบสภาเมื่อ ๑๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๘๘ เพื่อเลือกตั้งทั่วไป

๒๕ กันยายน พ.ศ. ๒๔๘๘ มีการสวนสนามของพลพรรคเสรีไทยที่ถนนราชดำเนิน ทำความไม่พอใจให้พวกของจอมพล ป.พิบูลสงคราม และพวกที่เคยสนับสนุนญี่ปุ่นอยู่ระหว่างสงคราม

๙.๓.๑๕ ร.๘ เสด็จนิวัติประเทศไทย พ.ศ.๒๔๘๘ ๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๘ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล เสด็จฯ จากยุโรปกลับสู่ประเทศไทยโดยทางเครื่องบินพร้อมกับพระเจ้าน้องยาเธอ พระองค์เจ้าภูมิพลอดุลยเดช

๑๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๘ ร.๘ มีพระราชดำรัสทางวิทยุกระจายเสียง ความว่า “ข้าพเจ้าเชื่อว่า ถ้าคนไทยทุกคนถือว่าตนเป็นเจ้าของชาติบ้านเมือง และต่างปฏิบัติหน้าที่ของตนให้ดีด้วยความซื่อสัตย์สุจริต และถูกต้องตามธรรมเนียมคลองธรรมแล้ว ความทุกข์ยากของบ้านเมืองก็จะผ่านพ้นไปได้ ข้าพเจ้าจึงขอร้องให้ ท่านทุกคนได้ช่วยกันทำหน้าที่ของตนโดยแข็งขัน และขอให้มีความสามัคคีกลมเกลียวกันจริงๆ เพื่อชาติจะได้ ดำรงอยู่ในความวัฒนาการสืบไป...”

พ.ศ. ๒๔๘๙ มีการสร้างคอมพิวเตอร์เครื่องแรกของโลก ชื่อ แอนนีย์ก (ENIAC) ที่สหรัฐอเมริกา

มกราคม พ.ศ. ๒๔๘๙ ร.๘ เสด็จฯ ตรวจพลสวนสนามของฝ่ายสัมพันธมิตร พร้อมด้วย ลอร์ด หลุยส์ เม้าท์แบตเตน (Lord Louis Mountbatten) ที่ สนามหลวง และถนนราชดำเนิน

ร.๘ ทรงสนทนากับลอร์ด หลุยส์ เม้าท์แบตเตน แม่ทัพฝ่ายสัมพันธมิตรขณะมาเยือนประเทศไทย

(<http://pro.corbis.com/search/Enlargement.aspx?CID=isg&mediaid=%๗B๒AC๐๑๓๖D-FB๑C-๔๘๙F-AC๓๓-๔๔๑ABDA๒๔FE๖%๗D>, <http://www.chaoprayanews.com/wp-content/uploads/๒๐๑๑/๐๑/๒๔๘๙๙.jpg>)

๓๑ มกราคม พ.ศ. ๒๔๘๙ พรรคประชาธิปไตยได้เสียงส่วนใหญ่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จากการเลือกตั้ง นายควง อภัยวงศ์ จึงเป็นนายกรัฐมนตรีครั้งที่ ๒ โดยได้รับการคัดค้านจากนายปรีดี พนมยงค์

เพราะนายควงเป็นพวกญี่ปุ่นที่แพ้สงคราม ทำให้การเจรจากับฝ่ายสัมพันธมิตรลำบาก มีการเจรจากับฝรั่งเศสเรื่องค่าเสียหายหลังสงคราม ซึ่งฝรั่งเศสเรียกร้องดินแดนลาว ประกอบด้วยไชยบุรี จำปาสัก และดินแดนเขมรที่ไทยได้มาด้วยการรบในสงครามอินโดจีนระหว่างสงครามโลกครั้งที่ ๒ มิฉะนั้นจะถือว่าไทยเป็นฝ่ายแพ้สงคราม เนื่องจากไทยเข้าข้างญี่ปุ่น โดยฝรั่งเศสจะไม่ให้การประกาศสงครามของไทยต่อฝรั่งเศสและอังกฤษเป็นโมฆะ ดังนั้นรัฐบาลไทยจึงต้องคืนดินแดนให้ฝรั่งเศส ๘ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๘๙ รัฐบาลนายควง ๒ ลาออก เพราะแพ้คดีสำคัญในสภา เรื่อง พ.ร.บ. คຸ້ມครองค่าใช้จ่ายของประชาชนในภาวะคับขัน

พ.ศ. ๒๔๘๙ มีการจัดตั้งพรรคประชาธิปัตย์ โดยนายควง อภัยวงศ์เป็นหัวหน้าพรรคคนแรก มีผู้ร่วมก่อตั้งเช่น ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช หลวงประกอบนิติสาร มีการตั้งพรรคสหชีพ นำโดยนายเดือน บุนนาค สมาชิกส่วนใหญ่เป็นเสรีไทยและนักการเมืองอีสาน และพรรคแนวรัฐธรรมนูญ นำโดยพล.ร.ต.ถวัลย์ อารังนาวาสวัสดิ์ สมาชิกส่วนใหญ่เป็นผู้ก่อการ ๒๔๗๕ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๘๙ นายควง อภัยวงศ์ลาออก จากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เพราะแพ้คดีในสภาเรื่องการปกป้องรายราคาสินค้า

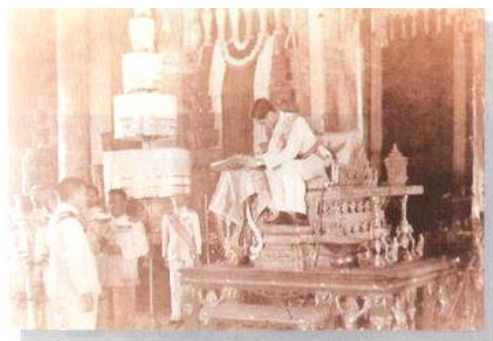
๑๓ เมษายน พ.ศ. ๒๔๘๙ เวลา ๑๔.๐๐ น. ร.๘ เสด็จฯพระราชทานปริญญาบัตร ณ หอประชุม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ร.๘ พระราชทานปริญญาบัตร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๑๓ เมษายน พ.ศ. ๒๔๘๙

(<http://smcu.md.chula.ac.th/modules.php?name=News&file=article&sid=๗๖>)

๙ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๘๙ ร.๘ เสด็จฯทรงเปิดสภาผู้แทนราษฎร และทรงลงพระปรมาภิไธย พระราชทานรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลลงพระปรมาภิไธยและพระราชทานรัฐธรรมนูญ

(<http://ibanthaksin.wordpress.com/>,

http://www.facebook.com/note.php?note_id=๑๗๒๙๗๙๙๐๙๓๘๐๔๗๗)

๘ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๘๙ นายปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโส ได้รับโปรดเกล้าฯ ให้เป็นนายกรัฐมนตรี โดยการสนับสนุนจากพรรคแนวร่วมรัฐธรรมนูญ นำโดยพล.ร.ต.ถวัลย์ อารังนาวาสวัสดิ์ และพรรคสหชีพนำโดย ดร.เดือน บุนนาค นายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ นายถวิล อุดล นายจำลอง ดาวเรือง และนายเตียง ศิริขันธ์ ระหว่างที่นายปรีดีเป็นนายกรัฐมนตรีนั้น มีการจับกุม จอมพล ป.พิบูลสงคราม ในข้อหาอาชญากรรมสงคราม ในสงครามโลกครั้งที่ ๒ แต่ศาลไทยได้ตัดสินให้ปล่อยตัวพ้นจากข้อหา เพราะพระบ.อาชญากรรมสงคราม พ.ศ. ๒๔๘๘ ไม่สามารถนำไปใช้ย้อนหลังได้

๙ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๘๙ เวลาประมาณ ๙.๐๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล สวรรคตที่พระที่นั่ง บรมพิมาน ในพระบรมมหาราชวัง ขณะพระชนมายุ ๒๑ พรรษา ทรงครองราชย์ ๑๒ ปี ต่อมา มีพระราชพิธีถวายพระเพลิงพระบรมศพที่ท้องสนามหลวงเมื่อ ๒๙ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๙๓ และสร้างพระบรมราชานุสาวรีย์ ร.๘ ไว้ที่วัดสุทัศน์เทพวราราม